PSALMI DAVIDIS EX HEBRAEO *IN LATINVM CONVERSI*, SCHOLIISQVE PER NECESSARIIS ILLVSTRATI

AB IMMANVELE TREMELLIO ET FRANCISCO JVNIO.

¶LONDINI,
Excudebat Henricus Middletonus,
impensis I. H.
1580.

Francis Douce

PSALMI DAVIDIS EX HEBRAEO *IN LATINVM CONVERSI*, SCHOLIISQVE PER NECESSARIIS ILLVSTRATI

AB IMMANVELE TREMELLIO ET FRANCISCO JVNIO.

EX DONO Bibl. Bodl.

LONDINI,
Excudebat Henricus Middletonus,
impensis I. H.
1580.

Liber Stephani Boughton
ex dono amicissimi viri
Willelmi Laws

Redime tempus industria
pecuniam parsimonia
precatum Charitate.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO POTENTISSIMO, DOMINO IOHANNI CASIMIRO, Palatino Comiti ad Rhenum, Bavariæ Duci &c. gratiam & pacem a Domino.

VM peritor ſtrenuoſq́, remiges perſonantia confirment celeuſmata, & athletas quoſq́, fortiſſimos ſpectantis coronæ voces & hortationes accendant, conſilium hoc ſperamus non fore ingratum T. C. neque militi Chriſtiano ulli futurum dicimus inutile, ſi quas Eccl. ſiæ veteris & patrum ſanctiſſimorum voces huic operi præmittamus. Noſtræ enim, fatemur plurimum a rei dignitate & amplitudine eſſent abſuturæ, adeò ſumus apud nos conſcii tenuitatis & infirmitatis noſtræ: neque verò multum apud quampluimos authoritate poſſent: ſed quod in nobis exile atque jejunum eſt, id veneranda antiquitas ſua authoritate gratiaq́, reſarciet. Communem igitur Baſilii magni & Auguſtini ſententiam de

hoc opere adducemus grauitate maxima, elegantia non mediocri, & sanctimonia summa confertissimam. Omnis scriptura, inquiunt illi, diuinitus inspirata & utilis ad docendum hac ipsa de causa a sancto spiritu conscripta est, ut veluti in communi quadam sanandis animis officina omnes homines & singuli nobis remedium ex ea perturbationibus propriis assumamus: hoc enim remedium (ait quidam) sublaturum est peccata magna. Ac in eis quidem sunt alia quæ Prophetæ tradunt, alia quę Historici, alia item quę lex, alia quæ in Proverbiis monitorum formá: Psalmorum verò liber quæcunque utilia sunt ex omnibus comprehendit, futura prædicit, veterum historias commemorat, legem fert viventibus, gerendorum statuit modum, & (ut semel breviterq; dicam) publicum bonorum documentorum est promptuarium quoddam, ea quę singulis conferunt pro studio ipsorum invenienda & percipienda exhibens. Etenim & veteribus animarum vulneribus medetur, & recentibus velocissimum solet remedium adhibere, & quod affectum est curat, & quod integrum est conservat; denique omnino passiones tollit (quoad ejus fieri per nostram infirmitatem potest) quę variè animis hominum in præsente vita dominantur, idq; cum melodica animarum

rum perductione quadam & delectatione modestas reddente cogitationes nostras atq; temperante. Quoniam enim spiritus sanctus videbat humanum genus ægrè ad virtutem adduci, & nos propter vitiositatem naturę ad voluptates inclinantis rationem rectè vivendi negligere, quid ille fecit? delectabiles canzionũ modulos documentis suis permiscuit: ut dum suavitate & gratia mulcetur auditus, utilitatem illam percipiamus clàm quę ex sermonibus istis innascitur: quemadmodum periti medici faciunt, qui potanda austoriora pharmaca præbentes ęgris, sæpe os poculi melle circumlinunt, ne ægri utilitatem suam prę austeritate refugiant. Propterea igitur nobis hæc Psalmorum carmina modulis aptis excogitata sunt, ut si qui ætate sunt pueri, aut planè adolescentes moribus, specie quidem modulentur, revera autem animas suas eruditant. Neque enim Apostolicum, neque Propheticum præceptum facilè ex vulgo quisquã aut segnioribus hominibus nunquam memoria complectitur, & illud tenet animo cùm ex Ecclesia egreditur: Psalmorum verò dicta & modulantur domi, & in foro circumferunt: & sicubi quis offensus animo exacerbatur & efferatur valdè, postquam fuerit Psalmi (ut ita dixerim) carminibus incantatus, abscedit illi-

eo ſepulta his ſanctis modulis animi ſui feritate, quamvis acerbiſſima. Pſalmus tranquillitas animarum eſt, brabeutes pacis, perturbationes & fluctus animorum cohibens: mollit enim iracundiam mentis, luxumq; revocat ad temperantiam. Pſalmus amicitias congregat, adunat diſſidentes, reconciliat adverſarios: quis enim ampliùs inimicum duxerit hominẽ, qui cum vocem Pſalmi unicam ad Deum emiſerit? Quod igitur omnium bonorum eſt hominibus inter ſe maximam charitatem exhibet Pſalmorum modulatio, concentum velut commune aliquod hominibus adunandis inter ſe vinculum ſuggerens animo, & compingens populum ad chori unius ſymphoniam. Pſalmus dæmones fugandi inſtrumentum eſt, angelos ad auxilium noſtrum adducendi, armatura in terroribus nocturnis, diurnorum laborum requies, tutamen pueris, juvenibus ornamentum, ſolamen ſenibus, mundus mulieribus apriſſimus: ſolitudines eſſuit habitatas, fora ſobria: eſt tyronibus rudimentum, proficientibus incrementum, perfectorum firmamentum, vox totius Eccleſiæ una. Hic ſolennitates illuſtrat, hic triſtitiam quæ eſt ſecundum Deum operatur: Pſalmus enim vel ex lapideo corde lachrymas evocat. Pſalmus angelicum opus eſt, cœleſtis adminiſtratio, ſpi-

rituale

rituale thymiama. O verè ſapiens magiſtri illius cogitatum artificioſiſſimè procurantis, ut eâdem operâ cantemus & res utiles addiſcamus, quia hoc pacto hæc documenta magis in animis noſtris informantur. Nam quę doctrina per violentiam quandam animis inditur, ea non ſolet permanere: quæ verò cum delectatione & gratia inſinuatur atque inducitur, neſcio quo pacto diutiùs hærere mentibus cernitur, & conſtantiùs memoriæ inhęrere. Quid enim eſt, obſecro, quod ex Pſalmis nequeas diſcere? nónne ampliſſimum decus fortitudinis? nónne juſtitiam accuratiſſimam? nónne gravem temperantiam? nónne prudentiam abſolutiſſimam? nónne reſipiſcentiæ rationem? nónne regulas patientiæ? nónne quicquid boni enuntiare poſſis? hic profectò eſt Theologia perfecta, prænuntiatio Chriſti in carne venturi, minæ judicii, communis reſurrectionis ſpes, ſuppliciorum metus, pollicitatio gloriæ, myſteriorum revelatio: omnium rerum theſauri in hunc Pſalmorum librum, tanquam in magnum aliquod & cõmune promptuarium, comportati ſunt atque repoſiti. Habes Illuſtriſſime PRINCEPS, Pſalmorum encomium, breve illud quidem verborum numero, ſed ampliſſimum reipſa & magnificentiſſimum, quo magnus ille Baſilius olim utebatur: cujus

quidem

quidem encomii nos propterea neq; tædet neque pudet, quòd maximum illum pietate & eruditione virum D. Augustinum minimè puduit operi suo idem ferè de verbo redditum dissimulato authore præfigere.

Illustrissime PRINCEPS, *Deum oramus & Patrem Domini nostri Iesu Christi ut T.C. quàm diutissimè servet incolumem, tibi adsit, te suo spiritu regat, & omni benedictionum genere exornet cumulatissimè. Amen.*

T. C.

Servi addictissimi

Immanuel Tremellius,
Franciscus Junius.

Liber Psalmorum.

ARGVMENTVM.

Liber Psalmorum sacras cantiones continet, quæ in Ecclesia vetere fuerunt conscriptæ vsque ad funesta tempora Antiochi: ac propterea est quædam velut epitome veteris Testamenti, speculum gratiæ Dei, absolutáque hominis totius anatome, qua exponuntur omnis generis documenta, de promissionibus operibusq; Dei gratiosis erga suos, severis in aduersarios, & in omnes fidelibus: item de fide nostra in promissiones eius, de obsequio, de infirmitatibus, patientia, constantia, & liberatione nostra in rebus aduersis, de legitimo bonorum usu & gratiarum actione in rebus secundis, denique de toto officio nostro erga Deum, & fide illius erga nos in Christo: de quo elegantissimæ & illustrissimæ prophetię habentur passim ad consolationem & confirmationem Ecclesiæ.

Psalmus. I.

Virorum bonorum vita describitur; denuntiaturq; eis felicitas: malis verò infelicitas ex iudicio Dei.

1 BEATVS *est* vir ille, qui non ambulat in consilio improborum, & viæ peccatorum non insistit; ac in conseſſu derisorum non sedet:

2 *Si tamen in *lege Iehovæ

est oblectatio ejus; & de lege illius meditatur interdiu ac noctu.

3 'Erit enim ut arbor plantata ad rivos aquarum, quæ fructum suum edit tempore suo, foliúmque ejus non decidit: id est, quicquid faciet, prosperabitur.

4 'Non ita improbi *futuri sunt*: sed 'sicut gluma quam dispellit ventus.

5 'Idcirco non consistent improbi in 'illo judicio; aut peccatores in cœtu justorum.

6 'Nam 'agnoscit Jehova viam justorum: at via improborum 'perit.

Annotatio.

1 Beatus] *Psalmus est* ἀνεπίγραφος, *generis didascalici: cujus partes sunt Propositio duplex, & Confirmatio, vers. ultimo. Prior propositio, tribus primis versibus bonorum constitutionem explicat; posterior, vers. 4. & 5. improborum conditionem, per antithesin. Prioris ergo propositionis summa est, Bonos beatos esse; ideoq; sigillatim ostenditur tum qui sint boni, vers. 1. & 2. tum quæ illorum felicitas, vers. 3. Boni duobus modis describuntur; primùm κατ' ἄφαιρεσιν sive ἀναίρεσιν, quòd absint a malo; deinde κατὰ θέσιν quòd sanctimoniæ hæreant, vers. 2. Hoc autem versu res sunt πλήρωμα, ad personas, formas, & actiones personarum pertinentes. In personis censentur improbi, animo; peccatores, vita; & derisores, in utroque omnibus modis obfirmati. Formæ sunt, consilium, animi; via, vitæ sive institutum; & consessus denotans habitudinem. Actiones verò, ambulare ad certum aliquem finem, quod est consilia, insistere viæ, consilio cavere; & sedere ac conquiescere in consilio & actionibus malis obstinatè, cùm vir aut sua ipsius malitia rapitur, aut aliena traducitur.* 2 Si tamen]

men] *altera bonorum descriptio, velut per correctionem superiori juncta. quasi dicat, beatus qui abstinet à malo, si studet bono; id est, si vera, viva, & ardente fide animum eò refert ut obsequatur Deo, cogitationes suas, sermones, operaq́; conformans voluntati illius explicate Legem ut Psal. 34. 15. & 37. 27.* Lege] *id est, doctrina Dei quæ sola est omnis boni regula.* 3 Erit] *secundum membrum propositionis, descriptio felicitatis quæ viris bonis adjudicatur, per cõparationem arboris: nam tria ponuntur arboris attributa. 1. plantatio secundum aquas; symbolum regenerationis & succi quem trahimus à Christo, nimirum justitiæ ejus habitantis in nobis. 2. fructuum productio; symbolum sanctificationis vitæ, ad gloriam Dei & commune bonum. 3. constans viriditas; symbolum perseverantiæ: quæ omnia exegeticè proponit Psaltes uno prosperandi verbo.* 4 Non ita] *Altera propositio superiori opposita, & per hysteroſin membrorum ei ex adverso respondens.* Sicut gluma] *radice, succo, fructu, omniq́; viriditate carens: non autem ut arbor illa, vers. 3.* 5 Idcirco] *Exegesis & accommodatio ejus quod dixerat de gluma, eam dispelli võto, ad improborum statum. quasi dicat, propterea quod sunt manifestissimi, privabuntur beatitate illa, de qua vers. 1.* Illo judicio] *in beato illo & benedicto statu qui adjudicatur justis, suprà vers. 1. denique in consortio justorum coram Deo.* 6 Nam] *confirmatio, sive ultimum causarum explicatio, ex quibus superiora eventa bonis & malis singillatim certa sunt.* Agnoscit] *id est, in rationes suas refert, probat, & curat Deus, ac proinde non perit bonorum via, sed eos in optatissimum salutis portũ perducit in Christo.* Perit] *id est quia eam non approbat Deus, perit via ipsorum cum ipsis: synecdoche.*

Psalmus. II.

Impiorum conatus in regnum Davidis & Christi; Dei securitas & judicium in illos, regnique institutio, amplitudo, firmitas, & effecta proponuntur: quam ob rem adversarii ad fidem & resipiscentiam revocantur, exitium reluctantibus denuntiatur, & obsequentibus salus.

1 'QUARE tumultuantur gentes: & nationes meditantur 'inane;

2 Sistunt se reges terræ, & dominatores consultant simul; contra 'Jehovam, & contra 'Christum ejus?

3 'Dicunt, disrumpamus 'vincula istorum; & projiciamus a nobis densos funes istorum.

4 'Sedens in cœlis 'ridet; dominus subsannat eos.

5 'Tunc alloquetur eos in ira sua; cùm æstu suo perturbabit eos:

6 *Dicens,* 'atqui ego [a] inungens regem meum, præfeceram 'Tzijoni 'monti sanctitatis meæ.

7 'Narrabo [b] ex decreto, Jehova dixit ad me, 'filius meus es: ego 'hodie 'genui te.

8 Pete a me, & dabo 'gentes possessionem tuam: jus, inquam, possessionis tuæ fines terræ.

9 Confringes 'istos virga ferrea; ut vas figuli dissipabis eos.

10 'Nunc ergo 'Reges, animadvertite, erudimini, judices terræ.

11 Colite Jehovam cum reverentia; & exultate cum tremore.

12 'Osculamini 'filium 'ut non irascatur, & pereatis 'in via, si exarserit vel minimum ira ejus: 'beati omnes qui se recipiunt ad eum.

[a] Heb. *inunxeram regem meum super Tzijonem.*

[b] Heb. *ad decretum.*

ANNO-

Annotatio.

1 Quare] *Psalmus est* ἀνεπίγραφος, *ut superior, generis didascalici; quo thesis superioris psalmi tum ad Davidem & regnum ipsius accommodatur, velut Christi & Ecclesiæ typum; tum etiam propriè ad Christum & Ecclesiam. Partes autem illius sunt tres; Propositio, duobus versibus; Narratio, inde a vers. 3. & Conclusio in fine Psalmi. Ac Propositionis quidem illustratæ admirativa interrogatione, summa est, mundum pugnare adversus regnum Dei; ex cujus circumstantiis admiratio illa profecta est. sic Act. 4. 25. ad regnum Christi accommodatur id quod priùs in regno Davidis fuerat adumbratum, cùm a tam multis hostibus peteretur, 2. Schem. a 2. (apite usque ad 10.* Inane] *id est, quod effectu suo carituram est.* 2 Jehovam] *autorem regni Davidis & Christi.* Christum] *id est, unctum; sive Davidem typum, sive Christum qui est typorum veritas.* 3 Dicunt] *secunda pars, narratio; ut diximus in versum 1. quæ continet hypophoram sive subiectionem ad præcedentem interrogationem, de consilius & conatu improborum, hoc vers. deinde expositionem potentiæ operumq; Dei, versibus seq.* Vincula] *id est, servitutis jugum, quod nobis videtur gravissimum: ita sapit mundus.* 4 Sedens] *narratio posterior, cujus partes sunt duæ: una, potentiæ Dei, qua ostenditur Deum nihil de istis cōspirationib. laborare, ver. 4. sed suo tempore omnes istos gigantes conturbaturum, vers. 5. & 6. Secunda, misericordiæ & gratiæ, eum interea temporis Regis sui & Prophetæ opera voluntatem suam explicaturum, usque ad vers. 10. Hic autem studiosè observanda est elegantissima personarum, loci, actionum, & operationum comparatio: nam unus Deus, regibus; sedens, ridens, & subsannans,*

tumultuantibus, meditantibus & consultantibus; & cœli terræ opponuntur. Ridet] *humanitus dictum, ut sequentia.* 5 Tunc] *id est, simul castigabit opere & verbo, qui prædicato antè verbo parêre noluerint, & a suis inanibus consiliis discedere: tunc autem, id est, eo ipso momento quod decreto suo præfinivit Deus; cùm illi obfirmatè nitentur vincula ipsius disrumpere, & Deo fuerit visum conturbare ipsos.* 6 Atqui] *Exprobratio castigantis Dei. quasi dicat, hunc elegeram, & vos eum impiè oppugnastis.* Tzijoni] *sedi regni Davidis, & typo Ecclesiæ Christi: nam hoc tum de Davide dici potest, 1. Schem. 16. 14. tum de Christo, Ephe. 1. 20. & seq.* Monti sanct.] *Davidem quidē illi aspectabili qui erat Jeruschalaimis; Christum verò monti Tzijoni, & civitati Dei vivi, ac Jeruschalaimis cœlestibus, Heb. 12. 22.* 7 Narrabo] *id est, fideliter prophetam agam, & exponam voluntatem Dei de persona regis, hoc versu; de regno, vers. 8. & de potentia ac effectu ejus, vers. 9. Est autem hîc secunda narrationis pars, qua misericorditer Christi & legatorum ejus operâ improbi revocantur ad Deum, antequam exerat potentiam suam illis perdendis.* Filius meus] *id est, adoptatus in vocationem & administrationem regni Dei; quòd & typicè ad Davidem, & perfectè ad Christum accommodari debet; ut Act. 13. 33. Heb. 1. 5. & 5. 5.* Hodie] *cùm a Schemuele David unctus est, 1. Schem. 16. 14. & cùm Christus primogenitus in orbem terrarum inductus est, Heb. 1. 6.* Genui] *Davidem, cùm singulari Dei spiritu donatus vir alius factus est, ibidem: Christum, cùm in orbem venit, 1. Tim. 3. 16.* 8 Gentes] *quæ finibus quidem terræ promissæ in lege continebantur; sed angustum illud regnum typus sui regni universalis Christi: nam horum complementum legitur 2. Schem. a principio usque ad cap.*

12. de

12. *de Christo verò, Johan.* 3. 35. 9 Istos] *de quibus in principio psalmi: complementum in Davide,* 2 *Schem. ibidem; in Christo, Psalm.* 110. *&* 1. *Cor.* 15. *Est autem hîc unus tantùm effectus regni Davidis & Christi, qui ad præsentem causam pertinet; alter verò omittitur, bonorum salus, expressa in fine Psalmi.* 10 Nunc ergo] *Tertia pars psalmi, conclusio hortatoria a superioribus documentis, exponens officium hominum, & officii istius causas, vers.* 12. *Nunc ergo, inquit, dum tempus est, antequam adveniat Christus cum virga ferrea, & Deus ipse vos conturbet in furore suo; duo ista officia præstate, audientiam, & cultum ex fide.* Reges] *& populi. synecdoche.* 12 Osculamini] *id est, fidem date illi ad superiora hæc officia præstanda: vide Gen.* 41. 40. Filium] *Christum, ut suprà ver.* 7. *qui superiore versu Jehova dictus est.* Ut non irascatur] *causæ duæ, vitatio mali, quod versatur in indignatione filii & hominum perditione; atque felicitas.* In via] *amplificatio a circumstantia, quòd in medio cursu consumentur, nedum ut pertingant metam consiliorum suorum.* Beati] *Epiphonema, alteram causam felicitatis nostræ exponens, videlicet synceram fidem in Deum.*

Psalmus. III.

David de gravitate afflictionum conquerens, fidem suam natura Dei experientiaq; confirmat: itaque Deum orat pro salute sua & populi.

1 Psalmus *Davidis, cùm fugeret metu Abschalomi filii sui.*

2 Jehova, quàm multi sunt hostes mei; multi insurgentes contra me!

3 Multi dicentes de anima mea, non est ulla salus isti in Deo. Sela.

4 Attu Jehova scutum es circa me; gloria

mea,& extollens caput meum.

5 'Voce mea ad Jehovam clamanti,respondit mihi e 'monte sanctitatis suæ.Sela.

6 Ego 'cubui & dormivi,experrectus sum; quia Jehova sustentabat me.

7 'Non timebo a myriadibus populi; quæ circumstantes posuerint *castra* contra me.

8 'Surge Jehova, serva me Deus mi, qui percussisti omnes inimicos meos 'ad maxillam,dentes improborum confregisti.

9 Jehovæ *est* ipsa salus; super 'populum tuum *sit* benedictio tua.Sela.

Annotatio.

1 Psalmus] *Inscriptio occasionem psalmi & argumentum ostendit,occasio exponitur 2.Schem.15. usque ad 20.cap. Psalmus argumento est ἐυτικὸς, ex tribus partibus constans; Expostulatione,Narratione, & Petitione.* 2 Jehova] *Expostulatio sive querimonia, malorum obsidentium, vers. 2. & 3. cujus πάθος anaphoris & homœotelentis, καὶ τραπικῶς λογο illustre est.* 3 Sela] *Pathetica huic admirationi, quæ psaltes numerum & gravitatem hostium, contumelias in se, & blasphemias in Deum indignissimas expresserat, subjungit Sela, velut notam attentionis animi, & contenti soni.* 4 At tu Jehova] *altera pars, narratio, continens fiduciæ professionem ab officio Dei erga suos; quod inermibus est scutum, ignominiosis gloria, & prostratis author ut se ipsos erigant, (in quorum numero propheta se ponit) & gloriationem, vers.7.* 5 Voce mea] *Confirmatio superioris fiduciæ, ab anteacta experientia.* Monte sanctitatis] *id est, e suo sacrario, & cœlesti & terrestri: vide psal.2. 6.* 6 Cubui] *videlicet securus ab hostibus.* 7 Non timebo]

mebo] *id est, ita fido ut nihil timeam: gloriatio fidei elegantissima, ut infrà 27.1. & sequentibus: secundus narrationis locus.* 8 Surge] *Petitio duplex, pro salute regis, & pro salute populi, nixa duobus argumentis: unum est singularium liberationum quas a Deo perceperat David, hoc versu; alterum naturæ Dei, quòd solus est omnis salutis author.* Ad maxillam] *id est, ita contudisti, ut omnem nocendi facultatem eis ademeris, & ignominia in os affeceris.* 9 Populum tuum] *etiam qui imprudenter ad Abschalomum defciverat.*

PSALMUS. IIII.

David orans, adversarios reprehendit improbitatis vanitatisq; nomine; eósque probata causa ad fidem & resipiscentiam revocat: postremò Deum orat ut se dirigat verbo & spiritu.

1 [a] MAGISTRO *symphoniæ fidium, psalmus Davidis.*

2 [1] Invocantem me exaudi, Deus justitiæ meæ; in angustia [1] dilatasti mihi *locum*: gratiam fac mihi, & audi orationem meam.

3 [1] Filii virorum, quousque gloria mea ignominiæ *futura est*, dilecturi estis inanitatem; quæsituri mendacium? Sela.

4 [1] Cognoscite potius separasse Jehovam sibi eum, [1] quem benignitate prosequitur: Jehova exauditurus est, cùm inclamavero eum.

5 Commovemini, & ne peccetis: [b] cogitate cum animo vestro, [1] in cubili vestro, & [c] desistite. Sela.

6 Sacrificate [1] sacrificia justitiæ: & fiduciam habete in Jehova.

7 [1] Multi dicunt, *o si* quis efficiat ut videamus bonum: [1] attolle super nos lucem faciei tuæ

[a] Heb. *præfecto in pulsatilibus, id est* ψαλφπτοῖς.

[b] Heb. *dicite in corde vestro.*

[c] Heb. *silete: sic. 1. Schem. 14.9.*

tuæ Jehova.

8 [e] Indideris lætitiam [d] animo meo; majorem [e] quàm temporis *quo* frumentum illorum & mustum illorum aucta sunt.

9 [f] In pace simul cubabo & dormiam; cùm tu Jehova solus in tuto collocaveris me.

Annotatio.

1 Magistro] *Inscripto usum psalmi, genus, & authorem indicat. Tempus etsi hîc non exprimitur, videtur tamen ex argumẽto ad persecutiones Schaülis referendũ esse. Psalmus est* ἐυκτικὸς & διδασκαλικὸς, *ex tribus partibus, id est, exordio, doctrina, & prece constans.* Magistro] *id est, symphoniaco a Davide traditus ut ad fides in sacris caneretur: nã instrumentorum musicorum alia sunt* ψιλοφωνα, alia verò πνευματικὰ, *ut annotavimus in Gen. 4. 21.* 2 Invocantem] *prima pars psalmi, exordium; quo exaudiri, gratiam impetrare, & liberari expetit duobus argumentis: primùm ab officio Dei, quem justiæ suæ causæ judicem justissimum appellat: deinde ab experientia præterita.* Dilatasti] *id est, liberasti ex angustia: metaphora.* 3 Filii virorum] *altera pars psalmi didascalica, ad malos pertinens usque ad vers. 7. quibus proponuntur duo documentorum genera: nam primùm evincuntur mali sui, vers. 3. deinde revocantur ad bonum, usque ad vers. 7. Quod autem dicit, filii virorum, id est, vos qui freti authoritate regis insolescitis adversus me, & viri vobis videmini: sic per apostrophen cum magnifica fidei gloriatione reprehendit eos duobus nominibus, tum quòd gloriam ipsi a Deo prænuntiatam ut sæpè volebant in ignominiam traducere, tum quòd nihil erant consecuturi suis consiliis, adeò confidebat veritati Dei, quam statim prædicat.* 4

Cog-

Cognoscite] *revocatio improborum ad bonã fruge triplex ostenditur: primùm in mente & intelligentia, ut cognoscant æquitatem hujus causæ, quam testatur Deus, vers. 4. secundò in animo & voluntate, ut perculsi acquiescant voluntati Dei, ver. 5. tertiò in vita, ut obedientiæ fructus proferant, vers. 6.* Quem benignitate] *id est me, ut regem quem designavit statuat.* 5 In cubili vestro] *id est, etiam quo tempore & loco soletis vos quieti componere, voluntatis Dei sensu afficimini.* 6 Sacrificia justitiæ] *id est, recto animo & ritu legitimo, ut Psalmo* 51. 21. 7 Multi dicunt] *Tertia pars Psalmi, petitio illustrata per comparationem studii improborum vagi: qui bonum quidem universè & bruta quadam ratione desyderant, sed falluntur in singulari definitione ejus.* Attolle] *summa petitionis pijs necessariæ dum in hac vita per speciem ambulant: est enim bonum nostrum Deus; lux verò divini vultus nobis est, dux viæ, qua itur ad ipsum bonum.* 8 Indideris] *Amplificatio petitionis ab effectis lætitiæ, hoc versu; & securitatis, sequente. quasi dicat, si tantùm lucem faciei tuæ extuleris, omnino recreaveris me.* Quàm temporis] *id est, multo uberiorem, quàm soleat celebrari temporibus messis & vindemiæ. vide Jescahhjæ. 9. 3. Judicum 9. 27. & alibi frequenter.* 9 In pace] *ut suprà Psal. 3. 5. & 6.*

Psalmus. V.

David Deum supplicans ostendit se fretum testimonio conscientiæ, & certum de adversariorum injuria, reverenter Dei beneficentiam implorare: ac ita demum constitutus, petit se a Deo regi, adversarios Deo rebellantes retundi, & Ecclesiæ subministrari laudationis argumentum.

1 'MAGISTRO *symphoniæ ad* 'pneumatica *instrumenta, Psalmus Davidis.*

2 'Dicta mea auribus percipe, Jehova; consydera meditationem meam;

3 Attende voci clamoris mei, rex mi & Deus mi; nam ad te oro.

4 'Jehova 'mane auditurus es vocem meam; mane dispositurus sum apud te *sermonem*, & speculaturus.

5 'Nam non es, o Deus fortis, studiosus improbitatis: non diversatur *apud* te malum.

6 Non consistunt insani e regione oculorum tuorum: odisti omnes operarios iniquitatis.

7 Perdis loquentes mendatium: [a] virum sanguinariũ & dolosum abominatur Jehova.

8 Ego autem pro amplitudine benignitatis tuæ ingrediar 'domum tuam: incurvabo me versus templum sanctitatis tuæ cum reverentia tui.

9 'Jehova, deduc me per justitiam tuam, propter 'observatores meos: dirige ante me 'viam tuam.

10 'Nam non *est* in ore 'ullius rectum, 'intimum eorum ærumnæ; 'sepulchrum apertum guttur eorum: lingua sua dolosè blandiuntur.

11 'Hos reos perage Deus, decidant a consiljs suis: propter amplitudinem defectionum eorum depelle eos, 'quia rebellant in te.

12 'Contrà lætentur omnes se recipientes ad te, in seculum canant dum proteges eos: & exultent in te amantes nominis tui.

13 'Quia tu benedicis justo, Jehova: tanquam clypeo benevolentia circunteges eum.

[a] Heb. *sanguinum & doli.*

ANNO-

Annotatio.

1 Magistro] *quod ad inscriptionẽ, vide suprà 4.1. Psalmus est ἐυτικὸς, Exordio, Propositione, & Petitione constans.* Pneumatica instrumenta] *Hebræis Nechiloth dicuntur ea musicorum instrumentorum genera, quæ tubulata sunt atque excavata; cujusmodi fuerunt sacerdotum tubæ & Levitarum buccinæ; quod genus instrumentorum quia sonum edit immisso vento, pneumaticum appellatur: Hhebreis verò Nechila, id est, perforatum, per contractionem pro Nechilla, mutata vocali brevi in longam, vide suprà in Psalmo 4.1.* 2 Dicta mea] *Exordium audientiam faciens tum a persona Dei, propter naturam, officium & promissiones ejus; tum a persona supplicis.* 4 Jehova] *Propositio fiduciæ, ex qua fore dicit ut Deum accedat, sollicitet precibus, & observet effecta promissionum Dei; cujus fiduciæ argumẽta sequentib. quatuor versib. exponũtur.* Mane auditurus] *i. tempestivè faciam ut audias me, non desinam.* 5 Nam] *Confirmatio fiduciæ duobus argumentis, primùm a persona adversariorum, quorum improbitatem statuit Deo exosam esse, tribus versibus; deinde a persona sua, quod fretus est benignitate Dei, & cum reverentia accedit, versu 8.* 8 Domum tuam] *id est, atrium domus; synecdoche. vide Nechemiæ 6.11. in annotatione.* 9 Jehova] *Petitio continens membra tria, de Davide, de improbis, & de Ecclesia tota. Primi autem summa est, ut Deum ducem habeat in via ipsius per omnem justitiam: finis summus, gloria Dei.* Observatores] *tam improbos, de quibus duobus sequentibus versibus; quàm probos & pios, de quibus versibus ultimis.* Viam tuam] *id est justitiæ tuæ, quam præscribis verbo tuo: prima petitio pro persona sua.*

10 Nam

10 Nam non est] *singularis explicatio illius finis, propter quem se commisit Deo superiore versu.* Ullius] *eorum quos commemoravit 5. & 6. versibus: videlicet nisi tuo Spiritu deduxeris per justitiam tuam, & direxeris ante ipsum vitam tuam: quod propterea petit, præcedente versu.* Intimum eorum] *id est, toti intus ærumnas alienas machinantur.* Sepulchrum apertum] *id est, nihil loquuntur aut spirant nisi cædes, sanguinem, atque exitium. Hunc autem locum ex hypothesi ad thesin optimè accommodat Paulus, cùm habeat rationem naturæ humanæ destitutæ benignitate Dei, Rom. 3. 13. ut modò ostendimus.* 11 Hos reos] *Secunda petitio in personam adversariorum.* Quia rebellant] *quasi dicat, non propter me, sed propter te ipsum.* 12 Contrà lætentur] *Tertia petitio, pro Ecclesiæ totius ædificatione.* 13 Quia tu] *ætiologia laudis quam Ecclesia tribuit Deo, a sempiternæ benedictione & beneficentia ejus, ex gratuita ipsius benevolentia in futurum perseveratura.*

Psalmus. VI.

David ægrotus iram Dei flagellumq; deprecatur, misericordiam implorat, & salutem petit; quæ deinde certa fide percipiens adversus inimicos de attentione & beneficentia Dei insperata gloriatur.

1 Magistro symphoniæ fidium, ad gravem symphoniam; psalmus Davidis.

2 Jehova, ne in ira tua reprehendas me; neque in æstu tuo castiges me.

3 Gratiam fac mihi Jehova, quia languidus sum: cura me Jehova; quia conturbata sunt ossa mea,

4 Et anima mea conturbata est valde: tu er-

go

go Jehova ' quousque?
5 'Revertere Jehova, 'eripe animam meam:
serva me 'propter benignitatem tuam.
6 'Nam non est in ipsa morte recordatio
tui: in sepulchro quis celebraret te?
7 'Defatigor in gemitu meo, 'facio ut natet
totam noctem lectus meus : lachrymis meis
spondam meam liquefacio.
8 Contabescit præ indignatione oculus
meus; consenescit 'propter omnes hostes meos.
9 'Recedite a me omnes 'operarii iniquita-
tis : nam audit Jehova vocem fletus mei:
10 Audit Jehova deprecationem meam ; Je-
hova orationem meam suscipit.
11 Erubescant & conturbentur valde omnes
inimici mei: ' revertantur erubescentes ' mo-
mento.

ANNOTATIO.

1 Gravem symphoniam] *vide* 1. *Chron.* 15. 21.
2 Jehova] *Psalmus est* ἐυκτικὸς *cujus petitio septem primis versibus; exultatio verò fidei, tribus ultimis continetur. petitionis partes sunt duæ, vt ver.* 10. *indicat suis causis iunctæ: deprecatio mali, hoc est, iræ & flagellorum Dei, usque ad ver.* 5. *& petitio liberationis atque salutis, usque ad ver.* 9. Reprehendas] *nempe verberando.* 3 Quia languidus] *ratio deprecationis a constitutione personę suæ, quam per gradationem amplificat.* 4 Quousque] *castigas & a me aversus manes? aposiopesis.*
5 Revertere] ἀνθρωποπαθῶς *dictum, altera petitionis pars, ut observatum est in versu* 2. Eripe] *a morte præsentissima, ut versus sequens ostendit.* Propter benignitatem] *prima petitionis causa a natura Dei & benignis promissionibus, quæ non nisi*

a viventibus piis celebrari possunt. 6 Nam] *Confirmatio causæ a gloria Dei, quæ recordatione & celebratione nominis ejus illustratur. quasi dicat, si moriar, non potero amplius in vivis prædicare nomen tuum: sic psal.* 30.10. & 88.11. & 115.17. & 118.17. & *Jeschahhjæ* 38.18. 7 Defatigor] *secunda causa a persona supplicis.* Facio ut natet] *id est, me & lectum meum demergo lachrymis, hyperbole: sicut & sequentes loquendi formæ, quæ exprimunt gravitatem mali.* 8 Propter omnes hostes] *qui hostili animo calamitates meas observant, & triumphant de me: sic transitur ad alteram hujus Psalmi partē.* 9 Recedite] *Apostrophe ad inimicos, qua David fidei gloriationem & veritatem Dei illis omnibus opponit. quod autem ait, Recedite, spe delusos esse illos intelligit.* Operarii iniquitatis] *id est, hypocritæ, prout describuntur psal.* 41.7. & *sequentibus.* 11 Revertantur erubescentes] *qui me fuerant cum lætitia invisuri, si labefactari sivisses me.* Momento] *id est, videntes præter expectationem me divina ope restitutum; prout Deus velut ad jactum oculi suos liberare solet.*

Psalmus. VII.

David perfidè accusatus, liberationem exoptat a Deo; professus fidem & testificationem conscientiæ suæ, mala quæ in se struebantur averti petit: postremò in fidei gloriatione confirmatus pronuntiat improborum exitium, & Dei laudem a piis prædicatum iri.

a Heb. *ode erratica id est, multiplex & constans ex variis.*

1 a ODE *varia Davidis: quam cecinit Jehovæ* b *ad verba Chuschi* c *Binjaminitæ.*

2 d Jehova Deus mi, e ad te recipio me: serva me ab omnibus persequentibus me, & libera me.

3 Ut

3 Ut non abripiat tanquam leo [b] meipsum; dilacerans, nemine liberante.
4 [a] Jehova Deus mi, si feci istud: si est iniquitas *ista* [a] in manibus meis:
5 Si intuli malum mecum colenti pacem: ([a] quin eripui hostiliter insequentem me immeritò)
6 Persequatur inimicus me ipsum & assequatur, conculcetque in terra [a] vitam meam: & [a] faciat ut gloria mea in pulvere habitet. Sela.
7 [a] Surge Jehova in ira tua, extolle te propter indignationes hostium meorũ; & evigilans *attende* ad me, *qui* [a] judicium præcipis.
8 [a] Cumque cœtus nationum circundet te; propter eum [a] in altum revertere.
9 [a] Jehova jus dicit populis: judica me Jehova; secundum [a] justiciam meam & secundum integritatem meam *pronuncia* de me.
10 [a] Deficiat quæso malum improborum, ut stabilias justum: [a] prout explorator es [c] [a] animorum & renum Deus juste.
11 [a] Scutum meum in Deo *consistit*; qui servat rectos corde,
12 Deo *inquam* judice justo; & Deo forti [a] commovente illos quotidie.
13 [a] Si non [a] convertatur *improbus*, gladium suum acuat; arcum suum tendat, & dirigat ipsum:
14 Et sibi comparatis armis lethiferis: sagittas suas [a] persequentibus paret:
15 [a] Ecce parturierit molestiam; aut conceperit laborem, ut pariat [a] mendacium:
16 Cisternã foderit & excavaverit eam: [a] cadet tandem in foveam *quam* paraverit.
17 Redibit molestia ejus in caput ejus: & super verticem ejus injuria ejus [a] descendet.

rio carminũ genere ubi plures strophę (quas recentiores vocant) justas efficiunt periodos: sic Chabakuk. 3. 1.

[b] Heb. *animam meam: sic ver. 6.*

[c] Heb. *cordium.*

18 Celebrabo Jehovam secundum justitiam ejus; & psallam nomen Jehovæ excelsum esse.

Annotatio.

1 Ad verba Cuschi] *Et si hujus alibi mentio nominatim non habetur; non dubium est tamen, quin hîc ex Schaülis comitatu fuerit, & gravis alicujus criminis Davidem insimulaverat falso: cujusmodi est illud quod inficiatur David,* 1. *Schem.* 24. 10. *quæ falsa delatio huic psalmo occasionem dedit.* Binjaminitæ] *nam gentiles Schaulis primas in regno obtinebant,* 1. *Schem.* 22. 7. 2 Jehova] *Psalmus est mixtus,* ἐυκτικὸς & διδασκαλικὸς, *continens ardentissimam orationem, usque ad ver.* 11, *& confirmationem propheticam eorum quæ Dei dispensatione fuerant eventura, usque ad finem. Petitionis autem partes sunt duæ; una de liberatione sui usque ad ver.* 10. *altera de eversione mali versu* 10. Ad te recipio] *primum instrumentum orationis, fides in Deum; cujus adjunctum salus & conservatio nostri, sequente versu ostenditur.* 4 Jehova Deus] *Secundum instrumentum petitionis, testimonium conscientiæ, quod nullius maleficii est sibi conscius in ea causa cujus nomine apud Schaülem fuerat accusatus. Tractatur autẽ ista propositio per* ἐυκτικὸν ἕξιμα, *duobus modis: nam primum est thesis sive explicatio anteactæ vitæ, duobus versibus: deinde hypothesis pœnæ, cui seipsum dedit si comperiatur illius criminationis reus, ver.* 6. In manibus meis] *id est, in me: synecdoche.* 5 Quin eripui] *Amplificatio a contrario, cujus veritatem vide* 1. *Schem.* 24. 6. *& sequentibus, &* 26. 9. 6 Vitam meam] *id est, me vivum.* Faciat] *id est ignominiosa morte & sepultura efficiat.* 7 Surge Jehova]

Jehova] *repetitio orationis; qua transitur ad petitionis causas ut iniqui cohibeantur, innocentes defendantur, & Dei gloria promoveatur: qui tres fines per hysteroſin Hhebræis perſamiliarem ſequentibus verſ. exponuntur.* Iudicium præcipis] *id eſt, iamme & juſtiſſime judex.* 8 Cumq; cœtus] *Amplificatur finis gloriæ Dei a circunſtantiis, quaſi dicat, cùm hoc tempus ſit maximè juri dicendo accommodum, quo tanta eſt Iſraëlitarum expectatio; non tantum mihi, ſed etiam gloriæ tuæ & illorum ædificationi conſule.* In altum revertere] *id eſt, conſcende ſolium judicaturus.* 9 Jehova] *ſecundus finis petitionis, argumento per theſin ducto ab officio Dei, quod nominatim ad perſonam ſuam & cauſam ſingularem accommodat.* Juſtitiam] *id eſt innocentiam in hac cauſa, ut profeſſus eſt ſuprà verſ. 4. & 5.* 10 Deficiat quæſo] *tertius finis petitionis ut Deus maleficia convellat; ſive ſervatis adhuc, ſive perditis improbis: quam unam rationem eſſe docet ſtabiliendi juſti.* Prout] *Confirmatio a natura Dei omniſcia, & officio ejus.* Animorum & renum] *id eſt, cogitationum & cupiditatum.* 11 Scutum] *altera pars pſalmi, propheticè explicans uſum fidei & conſequentia ejus. De uſu autem fidei his duobus verſibus agitur, nimirum quòd ſe committens Deo ſalutem recipit, & quòd improborum cruciatus a Deo immiſſos obſervat.* 12 Commovente] *id eſt, juſtiſſimè eos exagitante atque divexante: nam reſpicit David ad interminationem Dei Deut. 28. 25.* 13 Si non convertatur] *alterum membrum confirmationis propheticæ de rebus conſequentibus fidem in Deum: docet enim pſalles primùm quid eventurum ſit improbis, uſque ad verſ. 18. deinde quid pii facturi ſint, verſ. 18. In ſtatu improborum & eventu deſcribendo tres proponuntur allegoriæ; una militiæ, altera partus,*

vertia fœveæ: ad significandas vires, consilia, & fraudes quibus uti solent. Convertatur] *id est, consilium institutum non mutet; sed ita pergat, ut sequentia explicant.* 14 Persequentibus] *satellitibus & administris nequitiæ suæ.* 15 Ecce parturierit] *Amplificatio superioris conditionalis propositionis καθ' ὑποδεῖξιν, quasi rem præsentem oculis subjiceret; consilia, conatus, & effecta allegoricè repræsentans.* Mendacium] *id est, id quod fallet eum expectatione ipsius.* 16 Cadet] *id est, suæ eandem arte, suis armis, suis conatibus corruet: quod ipse de Schaule nominatim dicit, 1. Schem. 26. 10. sic infrà. 11. 3.* 17 Descendet] *Quasi dicat, cœlitus immittetur.* 18 Celebrabo] *altera consequentia fidei, ut observatum est supra ver. 13.*

Psalmus VIII.

David extollit majestatem Dei ab operibus in cœlo & in terra, maximè verò in homine tum creato, tum instaurato per Christum.

1 MAGISTRO *symphoniæ ad* [a] *Gittæa instrumenta Psalmus Davidis.*

2 [b] Jehova domine noster, quàm magnificũ *est* nomen tuum in tota terra: qui [c] ponis decus tuum [d] supra cœlos.

3 [e] Ab ore infantium & lactentium [f] fundas robur *illius*; [g] propter hostes tuos, faciendo ut cesset inimicus & ultor sui.

4 Quum respicio cœlos tuos, [h] opus digitorum tuorum; lunam & stellas quas statuisti:

5 [i] Quid *est* mortalis, ut [k] memor sis ejus? aut filius hominis, ut visites eum?

6 Nam [l] fecisti eum paulò minorem angelis: & gloria ac decore coronasti eum.

7 Domi-

[a] Heb. *ad Gittæum: enallage numeri frequens.*

[c] Heb. *ponere: infinitivus pro indicativo præsenti.*

7 Dominum eum præfeciſti operibus manuum tuarum: omnia poſuiſti ſub pedibus ejus.
8 Greges & armenta quotquot ſunt: & etiã beſtias agreſtes:
9 Aves cœlorum & piſces maris: quod permeat ſemitas marium.
10 Jehova domine noſter, quàm magnificum eſt nomen tuum in tota terra.

ANNOTATIO.

1 Gittęa inſtrumenta] *id eſt, quibus utebantur poſteri Jeduthunis tertiæ muſicorum claſſis, ex quorum gente erat Hhobed Edom Gittæus & familiæ ejus: 1. Chro. 16. 38. Dicuntur autem Gittęa, quia penes hanc familiam Gittæam aſſervabantur, & ab ea ſuo tempore pro miniſterio ſacro fratribus muſicis ſubminiſtrabantur, ut docet locorum comparatio 1. Chron. 9. 28. & 26. 20. cum ſequent.* 2 Jehova] *pſalmus eſt ἐπαινετικος, formæ κυκλοτερὲς conſtans ex propoſitione & argumentis laudis. Propoſitio laudis eſt ver. 2. & ultimo, conjuncta exclamatione & admiratione; qua oſtendit in cœlo & in terra Deum ſeſe laudabilem exhibere; quæ duo ſubjecta, terræ & cœli, hoc verſu per prolepſin dicta duobus ſequentibus explicantur.* Supra Cœlos] *id eſt, infinitus eſt majeſtate & gloria.* 3 Ab ore] *altera pars; propoſitio argumentorum ex quibus laudandus eſt Deus: cujus loci ſunt duo, unus ab ipſius adminiſtratione, hoc verſu; alter a rebus creatis: maximè verò ab homine, non tantùm prout creatus eſt; ſed etiam reparatus in Chriſto, ſequentibus. Hic autem ab exemplo rerum (quarum hęc alioqui videtur infirmiſſima, illa ἀδύνατος) oſtenditur quantopere Deus ſit commendabilis. quaſi dicat, inde a tenuiſſimo illo*

exordio humanæ vitæ, etiam in perpusillis & recens natis infantibus usque ad exitum hujus vitæ gloria Dei semper illustratur (sicut argumentatur Christus Mat. 21. 16.) & in rebellibus quoq; potentissimè perficitur. Fundas] *quasi dicat, jam inde fundamenta jacis agnoscendi & prædicandi robustissimi decoris tui.* Propter hostes tuos] *evincendos, oraq; eorum obiburanda, ut sequentia explicant.* 4 Opus digiterum] *id est, elaboratissimum & planè divinum: humanitus dictum.* 5 Quid est mortalis] *tertius locus de conditione hominis, quam argumento esse decet ad prædicandam gloriam Dei duobus modis; primùm a tenuitate hominis si spectabitur in se ipso: deinde ab amplitudine beneficiorum Dei quibus ornatur. Tenuitatem aspectabilem ostendit per comparationem corporum cœlestium, quæ neque generationi neque corruptioni sunt obnoxia, ut homo est ab orbe condito; amplitudinem verò per comparationem spirituum cœlestium & authoritatem, primùm quidem Christo in spiritu corporaq; omnia attributam: deinde verò ab hominibus participatam per Christum in hæc inferiora omnia: vide Heb. 2. 6. & sequentibus.* Memor sis] *ut quatuor versus sequentes explicant.* 6 Fecisti] *id est, præstantiam illi prope angelicam cœlestemq; contulisti in hac vita.* 7 Ejus] *prioris Adami in creatione, Gen. 1. 26. & sequentibus, & posterioris, 1. Cor. 15. 27. & Heb. 2. 8.*

Psalmus IX

David de occiso Goliatho & fusis Philistæis gratias agit Deo, majestatem, officium, operaq; ejus celebrat, & pios ad celebrandum hortatur: deinde exponit formam precationis, quam tunc temporis fideles habuerunt pro salute sua & inimicorum dejectione.

1 MA-

1 MAGISTRO *ſymphoniæ, de mor-*
te [a] *illius duellatoris, Pſalmus Da-*
vidis.

2 [1]Celebrabo Jehovam ex toto [b] animo meo; enarrabo omnia mirabilia tua.

3 Lętabor & exultabo in te; pſallam nomini tuo excelſo, *dicens:*

4 [c]Revertentes inimici mei retrorſum, corruunt & pereunt a facie tua.

5 [1]Nam exercuiſti judicium meum & cauſam meam; [1]ſedisti in ſolio, judex [d] juſte.

6 Increpaſti [1]gentes, perdidiſti [1]improbum; nomen [1]iſtorũ deleviſti in [e] ſecula ſempiterna.

7 [1]O inimice, abſolutæ *ne* ſunt vaſtitates in æternum? an ciuitates extirpaſti? [1]periit memoria ipſorum, *perierunt* ipſi.

8 [1]At Jehova [1]in ſeculum permanet; [1]comparans ad judicium ſolium ſuum:

9 [1]Ut ipſe judicet orbem [f] juſtè; jus dicat nationibus rectiſſimè:

10 Et ſit Jehova [1]editus locus attrito; editus, *inquam*, locus temporibus *quibus eſt* in anguſtia.

11 [1]Itaque fiduciam habebunt in te agnoſcentes nomen tuum: quia non derelinquis quęrentes te Jehova.

12 [1]Pſallite Jehovę inhabitanti Tzijonem: nuntiate in populis actiones ejus.

13 [1]Nam [1]qui repoſcit cędes, [1]horum recordatur: non obliviſcitur clamoris pauperum,

14 [1]*Clamantium*; gratiam fac mihi Jehova, reſpice afflictionem meam ab oſoribus meis; exaltans me e [1]portis mortis:

15 Ut enarrem univerſam laudem tuam in [1]portis filiæ Tzijonis: exultem in ſalute tua, *dicens:*

[a] Heb. *illius qui interficit*: vide. 1. *Schem.* 17. 4.

[b] Heb. *corde.*

[c] Heb. *revertendo.*

[d] Heb. *in juſtitia.*

[e] Heb. *in ſeculum & æternum.*

[f] Heb. *in juſtitia, in rectitudinibus.*

16 'Demerſæ ſunt gentes in foveam *quam* fecerant; ad rete quod abſconderant captus eſt pes earum.

17 Innotuit Jehova judicio *quod* exercuit: opere manuum ſuarum irretitus eſt improbus; ſ meditandum. Sela.

ſ Heb. *meditationis.*

18 'Revertantur improbi ad ſepulchrum uſque; omnes gentes 'oblitæ Dei.

19 'Non enim in æternum oblivioni tradendus eſt egens: expectatio pauperum *non* peritura eſt in perpetuum.

20 'Surge Jehova, ne roboret ſe mortalis: judicentur gentes coram facie tua.

t Heb. *appone timorem illis.*

21 [h] Incute Jehova timorem eis: experiantur gentes ſe mortales eſſe. Sela.

Annotatio.

1 Illius duellatoris] *Goliathi, de quo* 1. *Schem.* 17. 2 Celebrabo] *Pſalmus eſt* ἐπαινετικὸς *ſive laudativus, duabus partibus conſtans. Prima eſt, laudatio ſingularis prophetæ, uſque ad verſ.* 12. *Secunda, hortatio ad omnes fideles pertinens, ut Deum prophetæ exemplo celebrent verſ.* 12. *&* 13. *cui ſubjicitur forma orationis, qua utuntur pii ad opem Dei conſequendam, & obtinendum iſtud laudationis argumentum, uſque ad finem pſalmi. Continent autem ſingulæ partes ſuas cauſas. Itaque primæ hujus partis membra ſunt duo: propoſitio laudationis, uſque ad ver.* 5. *& confirmatio, inde uſque ad* 12. 4 Revertentes] *Formula laudis, quam ſe prædicaturum profitetur pſaltes.* 5 Nam] *Confirmatio ſummæ propoſitionis ab iſto ſingulari Dei beneficio contra Peliſchtæos.* Sedisti in Solio] *id eſt, judicem egiſti; humanitus dictum.* 6 Gentes] *Peliſchtæos, ut ſi ſententiam ferendo fudiſſes eos.* Improbum] *Goliathum*

Goljathum. Istorum] *qui in ista acie occubuerunt.* 7 O inimice] *Sarcasmus, quo ostendit quàm irrita fuerunt Philischtæorum consilia, quasi dicat, perditionem aliis interminabantur; ipsi verò eam subiverunt. Est autem hîc ἐργασία propositionis per hunc sarcasmum & subjectam ei apodosin.* Perit] *apodosis per antithesin elegantissimam.* 8 At Jehova] *secundum membrum antitheseos, quo a superiore hypothesi psaltes transit ad thesin de natura, officio, & operibus Dei.* In seculum permanet] *id est, natura æternus est, ac nunquam interiturus, ut sunt hostes.* Comparans] *id est, officio judex justissimus.* 9 Ut ipse] *id est, ut opere præstet quicquid judicaverit, perdendo aut servando ex calamitatibus.* 10 Editus locus] *id est, arx & propugnaculum, metaphora, ut 2. Schem. 22. 3.* 11 Itaque] *conclusio laudationis singularis, a fide ingenerata in animis piorum propter bona illa quæ in superioribus explicavit, ad secundum partem* μεταβατικὴν. 12 Psallite] *secunda pars, hortatio: ut observatum est suprà ver. 2.* 13 Nam qui] *Confirmatio hortamenti a benignitate Dei.* Qui repoſcit] *id est, Deus justissimus & cædium vindex.* Horum] *pauperum & afflictorum, qui mox nominantur.* 14 Clamantium] *forma orationis, ut observatum est suprà ver. 2. tum pro salute piorum ad gloriam Dei, usque ad ver. 18. tum pro confusione hominum Deo & Ecclesiæ adversantium, ad finem usque.* Portis mortis] *id est, ab hac certissima alioquin morte & præsentissima efferens me: pars igitur prior petitionis hoc versu continetur; finis verò sequentibus usq; ad vers. 18.* 15 Portis filiæ Tzijonis] *id est, intra Ecclesiam: quæ filia Tzijonis propterea dicitur, quòd Deus ibi suam sedem & conventus Ecclesiæ destinaverit.* 16 Demersæ

sunt] *ut suprà 7.16.* 18 Revertantur] *altera pars petitionis adversus hostes, usque ad finem.* Oblitæ Dei] *id est, quæ omissa Dei recordatione opprimunt egentes, de quibus ver. sequentibus: synecdoche.*

19 Nam] *ætiologia petitionis ab æquo & bono conveniente cum natura Dei.* 20 Surge] *Amplificatio proximè præcedentis petitionis, a modis quos adhibiturus est Deus in infirmandis, judicandis & consternandis adversariis, denique mortalibus (si opus est) afficiendis morte.*

Psalmus X

Ecclesia se destitui ope Dei, & ab improbis opprimi expostulans, malum animum, maleducta, maleficia & blasphemias improborum explicat; bonorumq; perpessiones ostendit. Idcirco Deum sollicitat ut nominis sui rationem habens suorumq; misertus, improbos contundat & pios liberet.

1 QUARE Jehova [a] abstitis in longinquo? te occultas temporibus *quibus simus* in angustia?

2 Superbia sua improbus persequitur pauperem: *hi* [a] deprehenduntur cogitationibus quas comminiscuntur *illi.*

3 [a] Nam laudat [a] *illa* improbus pro desyderio animi sui, & quæstuosus [a] prædicat, irritat Jehovam.

[a] Heb. *benedicit.*

4 Improbus iste pro elatione [a] vultus sui non inquirit; non *esse* Deum, *sunt* omnes cogitationes ejus.

5 [a] Manent [a] viæ ejus quocunque tempore, altè absunt judicia tua a conspectu ejus: quicunque sunt hostes ejus, efflat in eos.

[b] Heb. *in cor de suo: sit infra ver. 11. & 13.*

6 Dicit cum [b] animo suo, non dimovebor; c ulla

[c] ulla ætate qui non *versabor* in malo.

[c] Heb. *ætate & ætate.*

7 Execratione os ejus plenum est, fraudibúsque & dolo; [d] subest linguæ ejus [e] molestia & labor.

8 Considet in [f] specu [g] villarum, in latebris, occisurus innocentem: oculi ejus contra inopem delitescunt.

[d] Heb. *in insidia, id est, insidiarum.*

9 Insidiatur in latibulo, sicut leo in tugurio suo insidiatur ad rapiendum pauperem: rapit pauperem trahendo eum in rete suum.

[f] Heb. *loco.*

10 Atterit se, incurvat se: donec deciderit in robusta ejus *membra* cœtus contritorum:

11 [h] Dicens cum animo suo, oblitus est Deus fortis: abscondit faciem suam, non respicit [i] unquam.

[i] Heb. *in æternitatem.*

12 [k] Surge Jehova Deus fortis attolle manum tuam: ne obliviscaris pauperum.

13 [l] Quam ob rem irritans improbus Deum diceret cum animo suo, te non inquisiturum?

Sup. vers. 4.

14 [m] Respicis, quin tu molestiam & indignationem intueris ad reddendum manu tua: [n] [o] *quam* tuæ fidei committit inops; pupilli tu es adjutor.

[n] Heb. *super te derelinquit.*

15 [p] Frange [q] brachium improbi: & pravi improbitatem reposce, *donec* non invenias.

16 [r] O Jehova rex in [s] secula sempiterna, pereunt [t] gentes *singulæ* e terra sua.

[s] Heb. *in seculum & æternum: ut Suprà. 9. 6.*

17 Desyderium mansuetorum exaudivisti Jehova: [u] confirma animum horum: adverte aurem tuam:

18 Vindicando pupillum & attritum; ut non pergat amplius violentiam afferre mortalis e terra.

ANNO.

Annotatio.

1 Quare] *psalmus est* ἀντιγραφικὸς *generis* ἠθικῆς, *ex duabus partibus constans; propositione querimoniæ & difficultatum quibus cum fideles conflictantur, usque ad ver.* 12. *& petitione, usque ad finem. Querimoniæ duo sunt loci, unus de Deo, quòd opem differat, ver.* 1. *alter de improbis, quòd bonos afficiant malis, ver.* 2. Abstis] *id est, ita opem differs ut si procul abesses a nobis: humanitus dictum, ut sequentia.* 2 Deprehenduntur] *id est, inopinantes opprimuntur.* 3 Nam laudat] ἐγκωμία *posterioris illius partis quæ in querimonia dicta est, de improborum injuria: cujus duo gradus prolepticè ponuntur hoc versu; sequentibus verò singillatim explicantur usque ad vers.* 12. *Primus est* αὐθαδολογία *& gratulatio sui ipsius cum animo suo, atque Thrasonica de maleficiis apud alios gloriatio. Secundus, contumaciâ in Deum atque blasphemia.* Illa] *facta & cogitationes, de quibus vers.* 2. 4 Improbus iste] *explicatio secundi membri per hysteroſin, Hebræorum more.* Vultus sui] *id est, animi, quem indicat vultus: synecdoche.* Manent] *id est, quæcunque tempora incidant, quasi immotus secundis rebus utitur, non experitur gravitatem judiciorum Dei, unde gloriosè alios ludificatur. explicatio primi gradus usque ad ver.* 11. *in qua docetur quo modo improbi constituti sint primùm animo, hoc & sequente versu, deinde sermone ver.* 7. *postremò opere, tribus sequentibus.* Viæ ejus] *id est, institutum & ratio vivendi ejus.* 7 Subest linguę] *vide infrà. Psalmo* 66. 17. Molestia & labor] *quem videlicet afferat aliis.* 8 Villarum] *id est, locorum infrequentium, per synecdochen.* 11 Dicens cum animo]

animo] *repetitio secundi & summi gradus nequitiæ, de quo suprà in fine ver. 3. & 4. ut eo veluti aculeo infixo, vehementiùs transeatur ad petitionem.* 12 Surge Jehova] *Petitio, ut observatum est in vers. 1. quæ post adducta argumenta membratim repetitur, vers. 15. & sequentibus.* 13 Quam obrem] *primum argumentum petitionis, a gloria Dei per gravissimam contentionem enuntiatum de reprimendis impiorum blasphemiis in Deum.* 14 Respicis] *secundum argumentum ab officio & naturâ Dei odio habentis & ulciscentis malum: contrà quàm dicunt improbi suprà vers. 11, neque cognoscere, neque reposciturum esse Deum.* Quam tuæ fidei] *tertium argumentum a fide piorum in Deum.* 15 Frange] *regressio ad petitionem: cujus capita sunt duo, dissipatio improborum hoc versu; & miserorum liberatio ver. 17. & 18.* Brachium] *id est, omnia violentiæ instrumenta, ut exarmatum judices.* 16 O Jehova] *Exclamatio pathetica ad conciliandam misericordiam, duobus argumentis: unum est a funesta perditione bonorum quos perdunt improbi: alterum, ab officio Dei quod semper habuit, & antea ad usum bonorum supplicantium exercuit.* Gentes] *id est, cœtus populi tui.* 17 Confirma] *secundum petitionis membrum, ut observatum est suprà in ver. 15.*

Psalmus. XI.

David contumeliis & persecutionibus affectus, gravissimè inimicos reprehendit, ruinam consiliorum sibi adversantium prænuntiat: Deum judicem cognoscere, probare, & tandem judicaturum esse singulos, ostendit ex æquo & bono.

1 MAGISTRO *symphoniæ* 'O de Davidis; 'Ad Jehovam me recepi; quo modo dicitis animæ meæ, [a] emigra e monte vestro ' *velut* avicula?

2 Nam ecce isti improbi ' tendunt arcum, aptant sagittas suas nervo: ad jaculandum in caligine contra rectos corde.

3 ' Atqui istis propositis destruentur: ' justus *enim* quid operatus est?

4 ' Jehova ' in templo sanctitatis suæ *est*, Jehovæ solium est in cœlis: ' oculi ejus vident, ' palpebræ ejus ' explorant filios hominum.

5 Jehova justum ' explorat; improbum autem & amantem violentię odit animus ejus.

6 ' Depluet super improbos prunas, ignem, & sulphur: ' [b] ventusq́; vario prestere conjunctus ' portio poculi eorum *erit*.

7 ' Sed justus Jehova justitias ' diligit: rectũ ' videt vultus ejus.

[a] *vel emigrate, id est, tu cum tuis hominibus.*

[b] Heb. *ventus presterũ.*

ANNOTATIO.

1 Ode] *Quia non distinguit inscriptio utrum Psalmus fuerit an canticũ; vocem utriq; genericõmunem adhibemus. Ode est διδασκαλικη, continens primùm ἀγῶνα sive contentionem adversus improbos, Schaülem (ut verisimile est) & ejus asseclas, usque ad ver. 4. deinde prophetiam sive prædicationem divinæ administrationis in bonos & malos.* Ad Jehovam] *contentionis prius argumentum a fiducia sua in Deum; cui opponit ex aduerso Psaltes tum amarulentas & blasphemas inimicorũ contumelias, ut 1. Schem. 26. 19. tum conatus impios & fraudulentos, ver. 2. de quibus 1. Schem. a 18. usque ad*

ad finem, Monte veſtro] *id eſt, in quem vos recipitis tanquam in domicilium veſtrum aut ſecuritatis locum. ſic enim accuratiſſimè perſequebatur eos Schaül. vide* 1. *Schē.* 24. 3. *&* 2. *Schē.* 17. 9. Velut avicula] *id eſt, quàm velociſſimè.* 2 Tendunt arcum] *id eſt, comparant arma & dolos contra me & meos.* 3 Atqui] *ſecundum argumentum contentionis ab eventis, quo prædicit David conſilius, artibus & conatibus ſuis ipſorum omnes adverſarios eſſe ruituros: metaphora a ſtructuris.* Juſtus enim] *ætiologia ſuperioris argumenti a conſcientia juſtitiæ & innocentiæ ſuæ in hac cauſa.* 4 Jehova] *altera pars odes, prędicatio eventus quem ſuperiora verſu dixerat; ideoq; hoc & ſequentibus poſt omnem contentionem copioſè explicat eventū pius ſalutarē ab infinitā majeſtate, cognitione, adminiſtratione, juſtitia, & operatione ejus.* In templo ſāct.] *i, in cœlis, ut ſequentia exegeticè oſtendunt. quaſi dicat, judex cœleſtis eſt. primus gradationis locus ab uſu forenſi.* Oculi ejus] *id eſt, cognoſcit de omnibus: ſecundus gradationis locus.* Palpebræ] *id eſt, oculi, metonymicè.* Explorant] *id eſt, dum cognoſcit de hominibus, diligenter omnia excutit; quod ſequente verſu per antitheſin exponitur.* 5 Explorat] *caſtigando quem amat, ut oſtendit oppoſitio improborum, ad quorum eventa deſcribenda tranſit per occaſionem* ἀντιθέτως, ὑστερον πρότερον. 6 Depluet] *id eſt, horrifica judicia exercebit, quæ ab externis caſibus deſcribuntur: tertius gradationis locus.* Ventus vario preſtere conjunctus] *id eſt, procelloſiſſimus & omnia conflagrans; cujuſmodi eſſe turbinem quem preſterem vocant, teſtatur Plin. lib.* 2. *cap.* 48. Portio poculi] *id eſt, tantum judicium exhauſturi ſunt, ut intus & extrà, corpore & animo conflagrent, experientes gravitatem judiciorum Dei: ſic in ſcripturis metaphoricè deſignatur beneficii-

ficiorum, castigationum vltionumq́, mensura, quam suo iudicio unicuique demensus immittit Deus. 7 Sed] *regressio ad sermonem de bonis, qui fuerat cœptus vers.* 5. Diligit] *cùm explorando cognovit de justo homine: ut cõtrà improbos odisse dicitur ver.* 5. Videt] *id est, rationem illius habet, & singularem ejus curam gerit; non autem ut improbos, aversatur & perdit.*

Psalmus XII.

David aulicorum calumniis impudentissimis pressus, opem Dei implorat; adducta pronussione ejus fidem suam confirmat, & salutem petit.

1 MAGISTRO *symphoniæ ad gravem symphoniam, Psalmus Davidis.*

2 [a]Serva Jehova, [a]nam desiit beneficus: nam defecerunt veraces ex filiis hominum.

[a] Heb. *vir cũ proximo suo.*

3 Vanum loquuntur [a]alter cum altero: labiis [b]blandis duplici animo loquuntur.

[b] Heb. *labia blanditiarũ corde & corde.*

4 [a]Excindat Jehova omnia labia blanda; linguam eloquentem grandia.

5 Eorum qui dicunt, lingua nostra [a]prævaleamus, labia nostra penes nos sunt: quis esset [a]dominus nobis?

6 [a]Propter vastationem pauperum, propter exclamationem egentium mox exurgam, dicit Jehova: [c]locabo in salute, [a]laqueum tendat ei.

7 Dicta Jehovæ dicta [a]pura sunt: *ut* argentum purgatum in catino terræ, defæcatum [a]septies.

8 [a]Tu Jehova serva eos: custodi eorum quemque a [a]generatione ista in seculum:

9 *In qua* circumquaque improbi [a]obambulant;

lant: quasi extolleretur crapula in filiis hominum.

Annotatio.

1 Magistro] *De hac inscriptione vide suprà in Psal. 6.* 2 Serva] *Psalmus est ἐυκτικὸς, constans petitione, usque ad ver. 6. Propositione doctrinæ ad confirmandum orationem fidei, ver. 6. & 7. & postremò conclusione petitoria, unde psalmi initium fecerat. Petitionis membra sunt duo, postulatum unum de salute, ver. 2. & 3. alterum, de excidio improborum: utrique postulato suæ conjunctæ sunt causæ.* Nam defiit] *ætiologia a persona adversariorum. neque sunt, inquit, qui mihi benefaciant; neque sunt qui fidem præstent, cùm se mihi benefacturos simularunt.* 4 Excindat] *alterum postulatum non ex affectu carnis; sed duce spiritu Dei pronunciatum adversus homines flagitiosissimos, Schaülis (ut credibile est) aulicos mendatiorum contra Davidem concinnatores.* 5 Prævaleamus] *ad Davidem evertendum: hîc autem per gradationem mimesimá illorum malitiam describit.* Dominus] *qui impediat ne labiis utamur pro arbitratu nostro; sic protervè Dei & hominũ curam omnem abjiciunt, modò Schaüli assententur.* 6 Propter] *altera pars, propositio didascalica; cujus membra sunt duo, promissio Dei erga bonos hoc versu; & confirmatio fidei nostræ in promissiones Dei, sequente.* Locabo] *pauperem & calamitosum.* Laqueum tendat] *concessio ironica. quasi dicat, omnem lapidem contra justum moveat improbus; servabo tamen.* 7 Pura] *non ut illa assentatorum impurissima & inanissima.* Septies] *id est, optimè & sæpe: numerus finitus pro infinito, ut Prover. 6. 31.* 8 Tu Jehova] *Conclusio petitoria accommodans thesin ad se & suos.* Genera-

tione ista] *improborum, quam descripsit ver. 2. 3. & sequentibus.* 9 Obambulant] *id est, ita circumcursant & circumvolitant ad nocendum bonis, ut si crapula cerebrum eorum occupaßet, & dementaßet eos: elegans comparatio eorum quorum animus studiis nefariis rapitur, cum ebriis & ex crapula petulantibus.*

Psalmus. XIII.

David de opis divinæ dilatione, infirmitate sua, & inimicorum importunitate expostulans, Deum orat pro salute sua, & inimicorũ confusione, ad glorificandum eum.

1 MAGISTRO *symphoniæ*, *Psalmus Davidis.*

2 Quousque Jehovas Oblivisceris mei in æternum? quousque abscondes faciem tuam a me?

[a] Hcb. *ponã.*

3 Quousque [a] congeram consilia in animum meum, mœrorem in cor meum totum diem? quousque attollet se inimicus meus contra me?

4 Intuere, exaudi me Jehova Deus mi: illustra oculos meos; ut non dormiam *dormitione* mortis:

5 Ut non dicat inimicus meus, prævalui ei: hostes mei exultent, si dimotus fuero.

6 Ego verò in benignitate tua fiduciam habeo, exultet animus meus in salute tua: canam Jehovæ, quòd bono affecerit me.

Annotatio.

2 Quousque] *Psalmus ευκτικος, Propositione querelæ, & petitione constans. Querelæ loci sunt tres;*

tres, primus a persona Dei, tanquam deserentis ver. 2. secundus, a persona calamitosi, tanquam luctantis cum suis infirmitatibus; tertius, a persona inimicorum. ver. 3. Quousque autem, subaudi, non intueberis? aposiopesis. Oblivisceretis] *humanitus dictum, sicut sequentia; vt suprà* 10.1. 3 Congeram consilia] *id est, fluctuabo consiliis pro calamitatum quibus afficior varietate & multitudine; ita in dubio est animus.* 4 Jntuere] *petitio tribus gradibus querimoniæ respondens, qui habentur suprà 2. ver.* Illustra oculos meos] *elata super me luce faciei tuæ, ut suprà 4.7. quam Deus abscondisse dicitur, ver. 2.* Non dormiam] *ætiologia siue explicatio causarum, quibus ad petitionẽ adducitur: harũ prima est a persona sua hoc versu; secunda, a persona inimici, ver. 5. tertia, a persona Dei, cujus gloriam hoc pacto prorogatum iri profitetur, ver. 6.* Dormiam dormitione] *periphrasis mortis metaphorica.* 6 Ego verò] *id est, nomen tuum prædicabo ex animo, cujus prædicationis duo ponuntur argumenta, fiducia in Deum ad futurum tempus, & beneficia a Deo antè collata.*

Psalmvs. XIIII.

David populi Jsraëlis vitium & impietatem a Dei & conscientiæ ipsorum testificatione, & vanitate studii illorum ostendit; fretusq́ promissionibus Dei futuram liberationẽ lætitiamq́ prædicat a sola illius misericordia.

1 MAGISTRO *symphoniæ, O de Davidis:* Dicit [a] stultus [a] cum animo suo; non est Deus: [a] corrumpunt, abominandam *quamq́* actionem perpetrant, non *est* qui faciat bonum.

[a] Heb. *in corde suo.*

2 [a] Jehova e cœlis prospectat super filios

 homi-

hominum; ut videat an sit intelligens, requirens Deum.

3 Unusquisq; receſſit, pariter putidi facti sunt: non *est*, qui faciat bonum, non *est* vel unus.

4 An ignari essent omnes operarii iniquitatis: exedentes populum meum *quasi* edant panem, Jehovam non invocantes?

5 Ibidem expaveſcunt pavore: quia Deus adest generationi justæ.

6 Consilium pauperis pudefacturi essetis: sed Jehova est receptus ejus.

7 O *si* quis det e Tzijone salutem Jisraëli: cùm reduxerit Jehova reducem turbam populi sui; exultabit Jahhakob, lætabitur Iisraël.

Annotatio.

1 Ode] *vide annota psal.11.1 Psalmus est, δι-δασκαλικος, constans ex Propositione, Conteſtatione adversus improbos, & Conclusione prophetica; Propositio est, populum Judaicum Schaüle duce non secus furere adversus Davidem quàm si nullus Deus esset; prout hæc fuit constitutio mundi omnib. temporib. vt interpretatur Apostolus Ro.3.* Stultus] *id est, ratione sua abutens ad insaniam: ut a natura homo est donec per Spiritum Dei revocetur.* Corrumpunt] *Confirmatio propositionis petitur primùm a testimonio operum quæ illi committunt aut omittunt, hoc versu; deinde a testimonio Dei, duobus sequentibus: postremò verò a testificatione propriæ ipsorum conscientiæ, qui summus est locus conteſtationis, cujus antè meminimus.* 2 Jehova] *explicatio testimonii divini sumpta a judiciorum forma; prospectat, videt, cognoscit tanquam judex, hoc versu, & quæstione habita deprehendit id quod sequēte versu dicitur.* 3 Receſſit] *a Deo,*

a Deo, neque requisivit eum. Putidi facti sunt] *tantùm abest ut res a Deo oblatas velut odorari possint atque percipere: nam hoc ex adverso opponitur ei quod dixerat superiore versu, an sit intelligens.* 4 An ignari] *tertius confirmationu locus, ut dictum est suprà ver. 1. quasi dicat, fieri non potest, quin ita transigentes vitam sint sibi malè conscii, hoc versu: ac proinde etiam tum & eodem loco ubi se in maleficiis occupant, terroribus conscientiæ agitentur, versu sequente.* Exedentes] *id est in bonos injuriu, & in Deum impiu; quod sinecdochicè duabus loquendi formis ostenditur.* 5 Quia Deus adest] *id est, quia Deus justorum causa conscientiam improborum, velint nolint, extimulat.* 6 Consilium] *Contestatio, a propheta filiolum nomine facta adversus improbos per apostrophen: quasi dicat, non stat per vos quominus pauperes confundatis; habetis voluntatis & facultatis plus satis; sed unicum est impedimentum vobis e cœlo, & nobis salutare perfugium* 7 O si quis] *Conclusio prophetica ex superiore contestatione nascens: cujus partes sunt duæ, optatum, & prophetica gloriatio de futura liberatione.* Tzijone] *id est, habitaculo Dei.* Reducem turbam] *id est, me & meos e terra promissa exultantes: vide complementum in regno Davidis 1. Chron. 12. 38. & sequentibus: Verissimum verò complementum in regno Christi docetur Evangelio.*

PSALMVS. XV.

David ostendit vera Ecclesiæ præsentis & sempiternæ membra ex integritate vitæ, justitia, & veritate innotescere.

1 PSALMUS *Davidis:* Jehova quis commorabitur in tentorio tuo? quis habi-

habitaturus in monte sanctitatis tuæ?

a Heb. integer.
b Heb. Corde

2 [a]Qui ambulat integrè, exercétq; justitiam: ac loquitur veritatem, *prout est* in [b] animo suo:

3 [a]Non obtrectat lingua sua, [a]nō afficit proximum suum malo; & [a] opprobrium non infert in propinquum suum:

c Heb. spretus.
d Heb. ad malefaciendum sibi.

4 [a]In cujus oculis contemptus *est* [c] reprobus; timentes verò Jehovæ honorat: juratus [d] in damnum suum; non tamen mutat.

5 [a]Pecuniam suam non exponit fœnori, & munus pro innocente non accipit: [a] qui facit ista, non dimovebitur in seculum.

Annotatio.

1 Jehova] *Psalmus est διδασκαλικὸς, formæ διαλογιστικῆς, quæstione & responso constans. Quæstio est quis in tentorio, id est Ecclesia aspectabili, sit commoraturus dum peregrinamur a domino, & quis in Ecclesia catholica & cœlesti in sempiternum habitaturus, denique futurus germanum utriusque membrum. De hac quæstione Deus salutis author consulitur, ut ostendat Psaltes responsum quod subjicitur esse omni exceptione majus.* 2 Qui ambulat] *responsum a signis, quibus homo hominem suo modo & aliquatenus potest internoscere. Proponuntur autem signa tria, Integritas, Innocentia, & Veritas; quæ tria respondent tribus illis capitibus novo homini attributis, Eph. 4. 24 sequentibus autem versibus κατ' ὑστέρησιν, sive ordine prepostero ex Hhebræorum consuetudine explicantur.* 3 Non obtrectat] *Explicatio veritatis ab exemplo uno synecdochicè.* Non afficit] *Explicatio innocentiæ sive justitiæ.* Opprobrium] *dictis aut factis.* 4 In cujus oculis] *explicatio integritatis: reprobos reprobat, & probos probat; non assen-*

assentatur cuiquam; ne sibi quidem indulget; ita timore Dei in officio continetur: atque hic postremus locus sequente versu amplificatur duobus aliis exemplis; quia doctrina est imprimis παράδοξος: primùm, Non esse propter damnum abstinendum a benefactis; deinde, Non esse beneficiendum expectatione commodi. 5 Pecuniam] *id est, sive ex beneficio commodet, sive ex officio judicet, sui emolumenti rationem abjicit, & proximum juvat charitate, non utilitate ductus.* Qui facit ista] *Conclusio a promissionibus Dei.*

Psalmus XVI.

David Deum orat ut se ab omni idololatria purum conservet; & idololatrarum miseria expositæ bona sua in Deo prædicat: eumq; celebrat tum præsentium bonorum nomine, justitiæ, & sanctificationis per spiritum, tum etiam venturorum, nimirum resurrectionis Christi & omnium piorum per Christum, ac vitæ æternæ.

1 INSIGNIS *ode Davidis:* [a] Serva me, Deus fortis; [b] nam me recipio ad te:

2 [c] Dicis Jehovæ, *ó anima mea,* dominus meus es: [d] bonum a me non *pervenit* ad te.

3 [e] Sanctis qui in terra sunt & magnificis; in quibus tota oblectatio mea est.

4 [f] Multiplicant dolores suos, *qui* [g] alienum dotant; [h] non libabo libamina eorum ex sanguine; [i] neque assumam nomina eorum in labiis meis.

5 [k] Jehova *est* [l] portio prædii mei, & poculi mei: [m] tu sustentas sortem meam.

6 [n] Funiculi acciderunt mihi in amœnis; etiam possessio mea elegans est pro me.

7 [o] Benedicam Jehovæ [p] qui consulit mihi;

etiam per noctes, erudientibus me renibus meis.

8 Propono mihi Jehovam jugiter: quia a dextera mea *est*, non dimovebor.

9 Idcirco lætatur [a] animus meus, & exultat [b] gloria mea: etiam caro mea habitat securè:

[a] Heb. cor.

10 [c] Quia non es derelicturus animam meam in sepulchro: non permissurus es quem benignitate prosequeris [d] videre corruptionem.

11 Facturus es [e] ut experiar semitam vitæ: satietatem gaudiorum ante faciem tuam, amœnitatem ad dexteram tuam, in æternum.

Annotatio.

1 Serva me] *Ode est generis mixti, partim ἠθικῆ partimq; ἐυχριστικῆ. Petitionis usque ad ver. 5. summa est, ut Deus prophetam servet integrum ab omni labe idololatriæ, prout causæ quas adducit, apertè ostendunt.* Nam] *ætiologia sive expliatio causarum, ex quibus servari petit. Prima est a fide sua in Deum, hoc versu & principio sequentis: secunda ab officio ipsius erga proximos, duobus sequentibus; tertia, ab exemplo idololatrarum, ver. 4.* 2 Dicis] *secunda causa ab officio, qua exponit David se conservationem a Deo petere, quia vult officium facere; primùm erga Deum, agnoscendo & profitendo ex animo dominum suum: deinde erga bonos, benefactis & exemplis studiosè adjuvando; quod ad ampliorem confirmationem enuntiat per apostrophen ad animam suam, quasi dicat, testis est spiritus Dei in spiritu meo me ad præstanda hæc officia, non autem carnali studio conservationem petere.* Bonum] *quasi dicat, quandoquidem nullum aliud officium tibi præstare possim quàm professionem & prædicationem juris tui & dominatus in*

me;

me;ſaltē hoc ex animo faciam:tu quoq; viciſſim ſerva me,ut ſanctis poſſim præſtare quod erit penes me.

3 Sanctis] *quaſi dicat,ſerva me,ut ſanctis proſim: nam quæ interjecta ſunt,ideſt,ſecunda ver.1. pars,& totus ſecundus ver. ſpeciem habent hyperbati.* 4 Multiplicant] *Tertia cauſa ab exemplo idololatrarum, a quibus videtur ad idololatriā provocatus eſſe durante exilio ſuo, ut innuit expoſtulatio ejus cum Schaūle,1.Schem.26.19.quaſi dicat,nihil proficiunt idololatræ: nam animos ſuperſtitione trepida implent,& exhauriunt domos.* Alienum dotant] *id eſt, alieno Deo ac potius idolo ſe velut matrimonio copulantes,non accipiunt; ſed conferunt dotem mox in nihilum abituram.* Non libabo] *id eſt,neque deos illegitimos, neque illegitimè colam; ut gentes quæ ſanguine libant contra legem.Levitici.3.17.* Neque aſſumam] *vide Exodi 23.13.Sunt autem hæc per antitheſin poſita, ut commodiùs tranſeatur ad alteram partem: quaſi dicat, non colam illos ; ſed hærebo ſoli Deo : nam Jehova eſt:, &c.* 5 Jehova eſt] *altera pars euchariſtica,ut oſtendit verſ.7.Incipit autem eam per oppoſitionem ſui boni cum idololatrarum damnis.quaſi dicat,illi amittunt omnia; at ego omnia poſſideo, quia poſſideo Jehovam creatorem & conſervatorem omnium.* Portio prædii] *id eſt, vita mea,per ſynecdochen; ad illos verò idololatras nihil attinet.* Tu ſuſtentas] *id eſt, non mihi ſervandam committis ſortem meam ; ſed ipſe mihi cōſervas virtute tua, 1.Pet.1.4.& 5.Apoſtrophe.* 6 Funiculi] *amplificatio ab amœnitate beneficiorum Dei, qua gradatione illuſtratur antitheſis fidelium cum idololatris . Nam idololatris(inquit) nihil accedit ſuperſtitione; pios auget religio:illis etiam quod habent deperit ; his conſervatur datum: illis dolores multiplices & infiniti ; his amœnitates*

obveniunt. De funiculis autem vide Deut. 32. 9.
7 Benedicam] Propositio eucharistica a conscientia beneficiorum Dei, quam duobus versibus suprà per antitheſin attigit, & sequentibus copiosè explicat, primùm a bonis præsentibus, usque ad finem sequentis versus: deinde a futuris, usque ad finem. Qui consulit] id est, Spiritu suo me docet: primum beneficium. Etiam per noctes] id est, & ita quidem consulit ut spiritus ejus in me habitet, qui omni etiam quietis tempore intimas meas voluntates & studia dirigit; quorum sedem renibus scriptura tribuit, ut suprà 7. 10. gradatio, quam sequens versus amplificat. 8 Non dimovebor] transitio ad beneficia futura, de quibus primùm gloriatur fides, sequente versu: deinde proponit singularem eorum explicationem, duobus reliquis. 9 Gloria mea] id est, anima mea, ut Gen. 49. 6. & infrà 30. 13. 10 Quia non es] id est, excitabis me ex pulvere in resurrectione mortuorum, atq; etiam me in semine meo, id est, Christum meum non patieris experiri corruptionem in sepulchro: quia ipse est resurrectio & vita; ac proinde author resurrectionis meæ & piorum omnium: vide Act. 2. 25. & sequentibus. Videre] id est, experiri: metaphora a sensu uno ad alterum. 11 Ut experiar] id est, ut expertus & emensus viam istius vitæ, vita illa lætissima, amœnissima, & sempiterna coram te perfruar: sic duo ponit ventura beneficia quæ animo perceperat David, resurrectionem carnis & vitam æternam.

Psalmvs XVII.

David ab inimicis pressus justitiam causæ, vitæ innocentiam, & simplicitatem suam profitetur: ita fretus bonitate Dei servari se ab inimicis & iniquos conturbari petit, ut bonorum suorum quibus con-

confidebant instabilitatem experirentur, & ipse veritatem Dei.

1 ORATIO *Davidis*: Exaudi Jehova justitiam, attende ad clamorem meum; aurem præbe orationi meæ, absque labiis [a] dolosis.

[a] Heb. *doli.*

2 A facie tua judicium meum prodeat: oculi tui videant recta.

3 Cùm exploraveris [b] animum meum, visitaveris nocte; probaveris me non invenies; *quod* cogito, non transgreditur os meum.

[b] Heb. *cor.*

4 Quòd ad opera humana; ex verbo labiorum tuorum, ego observo semitas effractoris:

5 Continêdo gressus meos in orbitis tuis; ne dimoveantur pedes mei.

6 Ego invoco te, quia exaudis me Deus fortis: inclina aurem tuam ad me, ausculta sermonem meum.

7 Separa benignitates tuas, ô qui servas recipientes se ad dexteram tuam ab insurgentibus.

8 Serva me tanquam nigrum pupillæ oculi, umbrâ alarum tuarum absconde me:

9 Propter improbos qui vastant me; inimicos meos [c] capitales *qui* cingunt me:

[c] Heb. *in animam, id est vitam.*

10 Adipem suum [d] obesant; ore suo loquuntur superbè:

[d] Heb. *occludunt, id est, obstipant.*

11 Gressum nostrum nunc circundant nobis: oculos suos adjiciunt ut declinemus in terram.

12 Similitudo cuiusque est tanquam leonis appetentis rapere; & velut juuenis leonis residentis in latibulis.

13 Surge Jehova, anticipa faciem ejus; prosterne eum, eripe animam meam gladio tuo

ab

ab improbo:

14 Ab hominibus *eripe* manu tua, Jehova, ab hominibus [a] e mundo, [a] quorum portio *est* in hac vita, quorum ventrem imples [a] recondito *thesauro* tuo: [a] satiantur filii, & relinquunt excellentiam suam infantibus suis.

15 [a] Ego [a] in justitia videam vultum tuum: [a] satiabor [c] cùm expergiscar [a] similitudine tua.

[c] Heb. *in expergiscendo.*

Annotatio.

1 Oratio] *Hujus odes argumentum inscriptione ipsa ostenditur. partes sunt duæ; Exordium, usque ad ver. 7. & petitio ad finem usque. Exordii quo audientiam facit, duo sunt argumenta, unum a persona sua, usque ad ver. 6. alterum a persona Dei, ver. 6. A persona sua audientiam implorans his locis utitur; justitia causæ, ver. 2. simplicitate animi & orationis suæ, ver. 3. & integritate studii sui in vita informanda, ver. 4. & 5. quæ omnia prolepticè duabus vocibus justitiæ, & labiorum fraude vacantium continentur; vers. 1.* Justitiam] *id est, justam causam meam accipe.* Labiis dolosis] *id est, quæ non conveniant cum cogitatione, vers 3.*

2 Judicium] *id est, sententia & judicati executio.* Videant] *id est, demonstrent se videre & probare æquitatem meam.* 3 Nocte] *qua solet plurimùm Deus animos hominum ab actionibus humanis evocatos sollicitare, & admonere voluntatis suæ, vt Ijobi 4. 13.* Probaveris] *quasi metallum conflans.* Invenies] *sub dolum, de quo ver. 1.* 4 Observo semitas] *ne incedam per illas.* Effractoris] *id est, hominis perfracta audacia omne jus perrumpentis.* Orbitis tuis] *id est, quas designasti verbo tuo.* 6 Ego invoco] *alterum argumentum a persona Dei, & facili attentione ejus ad preces servorum suorum; quæ experientia spem ingenerabat & confirmabat*

mabat in animo Davidis. 7 Separa] *petitio generalis, hoc verſu; cujus membra ſunt duo; unum, ut Deus ſervo ſuo benefaciat; alterum, ut obſiſtat adverſariis propter illum: universè autem utrunq; petitur hac loquendi forma, ſepara benignitates tuas. quaſi dicat, hactenus ita egiſti nobiſcum, ut ſi benignitates tuæ promiſcuæ eſſent omnibus, ac potius ad illos pertinerent: jam tempus eſt ut ſecernas benignitatem & quos benignitate proſequeris, vindices q; ab iſtorum abuſu.* 8 Serva me] *prior petitionis locus pro ſalute ſua.* Tanquam nigrum] *id eſt, ſtudioſiſſimè, ut homo ſolet pupillam oculi ſui: ſic Deut. 32.10.* Umbra alarum] *i. protege me, ut exponitur. Ruth. 2.12. humanitus dictum.* 10 Adipem ſuum obeſant] *id eſt, præpingues ſunt, & deſideriis ſuis omnibus circunfluunt: ſic amplificat calamitates ſuas a cõparatione adverſariorũ, quòd bene ſe habeant, arroganter loquantur; & inhumanè vivant inſectantes bonos, duobus verſibus ſequẽtibus.* 11 Greſſum noſtrum] *id eſt, obſervant me & meos.* Oculos ſuos] *id eſt, hoc unum ſpectant ut ruamus.* 13 Surge Jehova] *altera pars petitionis adverſus improbos.* Eripe] *regreſſio ad priorem petitionem. quaſi dicat, illos dejice, ut eripias me.* 14 E mundo] *id eſt, qui ſunt mundani, mundum ſpirant & ſapiunt; neque ad regnum Dei pertinent.* Quorum portio] *hoc eſt, nihil cum altera vita commune habent; ſed hanc eſſe putant ſaginarium ſuum.* Recondito theſauro] *id eſt, opimis rebus: metonymia.* Satiantur] *id eſt, diuturna felicitate abutuntur, prout eſt benignitas & patientia Dei.* 15 Ego] *Concluſio petitionis bimembris, ad vitam præſentem & futuram ſpectans.* In juſtitia] *id eſt, hîc mihi ſatis eſt, modò ſententia tua & reipſa demonſtratus juſtus, faciei tuæ luce perfruar, de qua ſuprà. 4.7. & 16.11.* Satiabor]

quaſi

quasi dicat, non indignè fero illos hîc præsentibus beneficiis satiari atq; inferciri; per me licet. ego in venturorum bonorum certissima fiducia conquiesco. Cùm expergiscar] *id est, resurgam e mortuis, quos obdormire dicit scriptura usque ad secundum adventum Christi.* Similitudine tua] *id est, videbo te perfectissimè sicuti es, & similis ero tibi, cùm patefactus fuerit Christus glorioso adventu suo: vide* 1. *Ioan.* 3. 2.

Psalmus. XVIII.

Eodem argumento est cum 2. *Schem.* 22.

1 Magistro *Symphoniæ, a servi Jehovæ Davidis: qui elocutus est Iehovæ verba cantici hujus, quæ die eripuerat Jehova eum e manu omnium inimicorum ipsius, ut e manu Schaülis:*

2 *a Et dixit:* Ex intimis visceribus diligam te, Jehova firmitas mea.

3 Jehova, petra mea, & propugnaculum meum, & liberator meus: Deus fortis meus, rupes mea ad quem me recipiam, clypeus meus, & cornu salutis meæ, editus locus meus.

4 Laudatum invocans Jehovam, ab inimicis meis servor.

5 Circundantibus me doloribus mortis; & torrentibus *hominum* nequam perterrentibus me:

6 Doloribus sepulchri circumeuntibus me; occurrentibus mihi tendiculis mortis.

7 In ipsa angustia mea, invoco Jehovam, & ad Deum meum vociferor: *qui* exaudit e templo suo vocem meam, & vociferatio mea coram eo pervenit ad aures ejus.

8 Et concutitur ac movetur terra, fundamen-

mentaque montium commoventur; concutiuntur autem, cùm *ira* accenditur ei:
9 *Cùm* ascendit fumus per nasum ejus, & ignis ex ore ejus consumens: prunæ ardent ab eo:
10 Et demittens cœlum descendit; cum caligine sub pedibus suis:
11 Et insidens Cerubinis volat, volitatque super alas venti:
12 Disponit tenebras latibulum suũ, circa se tugurium suum: [a] tenebrosas aquas, densitates superiorum nubium. [a] Heb. *tenebras aquarũ.*
13 A splendore *qui est* ante eum nubes ejus densæ transeunt: grando & prunæ igneæ.
14 Tonante in cœlis Jehova, & excelso edente vocem suam, grando & prunæ igneæ:
15 Ita emittens sagittas suas, dispergit illos; & fulgura iaculans fundit illos.
16 Conspiciuntur etiam imi alvei aquarum, & revelantur fundamenta orbis habitabilis; increpatione tua Jehova, flatu spiritus nasi tui.
17 Mittens ex edito assumit me, extrahit me ex aquis multis:
18 Eripit me ab inimico meo valentiore; & ab osoribus meis, cùm robustiores sunt me.
19 *Cùm* occurrunt mihi in [b] tempore calamitatis meæ; tum *est* Jehova pro scipione mihi: [b] Heb. *die: Synecdoche.*
20 Et educit me in latum; liberat me, quia delectatur me.
21 Tribuit mihi Jehova secundum justitiam meam; secundum puritatem manuum mearum restituit mihi.
22 Cùm observo vias Jehovæ, neque improbè averto me a Deo meo;
23 Sed omnia judicia ejus in conspectu meo sunt; & statuta ejus non amoveo a me:

24 De-

24 Deniq; cùm sum integer coram eo;& caveo mihi [c] ne iniquè agam:

[c] Heb. *ab iniquitate mea.*

25 Restituit Jehova mihi secundum justitiam meam;secundum puritatem manuum mearum coram oculis suis.

26 Cum benigno benignum te exhibes; cum viro integro integrum te exhibes;

27 Cum puro purum te præbes, at cum perverso eluctaris:

28 Quia tu populum afflictum servas; oculos verò elatos dejicis:

29 Quin imò tu illustras lucernã meã:Jehova Deus meus splendentes efficit tenebras meas.

30 Per te enim transcurro turmam; & per Deum meum transilio murum.

31 Huius Dei fortis integra *est* via;sermo Jehovæ purgatissimus *est*: clypeus est omnibus qui se recipiunt ad eum.

32 Nam quis *est* Deus præter Jehovam? & quis rupes præterquam Deus noster?

33 Hic Deus fortis *est* qui accingit me robore,& reddit integram viam meam:

34 Disponens pedes meos tanquam cervarum; in excelsis meis statuat me:

35 Docens manus meas prælium; adeò ut frangatur arcus chalybeus brachiis meis.

36 Nam das mihi clypeum salutis tuæ,dexteraq; tua sustentat me; & mansuetudo tua adauget me.

37 Dilatas gressui meo locum meum; neque vacillant malleoli pedum meorum.

38 Persequor inimicos meos,& assequor eos: neque revertor donec consumam eos.

39 Frango eos adeò ut non possint exurgere; cadentes sub pedibus meis.

40 Accingis enim me robore ad bellum;prosternis

sternis insurgentes in me sub me.
41 Et inimicorum meorũ exponis mihi cervicem; ut osores meos excindam.
42 Vociferantur, sed non est qui servet; ad Jehovam, sed non exaudit eos.
43 Itaque contundo eos tanquam pulverem coram vento; ut lutum platearum frio eos.
44 Liberas me a contentionibus populi; disponis me in caput gentium, populus quem nõ noveram serviunt mihi:
45 Ad auditionem auris obediunt mihi; alienigenę [d] mendaciter se dedunt mihi:
46 Alienigenæ decidunt, & horrescunte conclavibus suis.
47 Vivit Jehova, & benedicta rupes mea: quapropter exaltetur Deus salutis meæ,
48 Deus ille fortis qui præstat ultiones mihi; & adducit populos subter me:
49 Liberans me ab inimicis meis: etiam supra insurgentes in me exaltasti me; a viro [e] violento eripuisti me.
50 Idcirco celebrabo te in gentibus, Jehova; & nomini tuo psallam:
51 *Dicens, ipse* magnificam præstat [f] salutem omnimodam regi suo; & exercet benignitatẽ erga unctum suum; erga Davidem & erga semen ejus usque in seculum.

[d] Heb. *mentiuntur mihi.*

[e] Heb. *violẽtiæ.*

[f] Heb. *salutes Regi.*

ANNOTATIO.

1 Servi Jehovę] *id est, qui vita & regno decessurus rationem vitæ fidei, & administrationis suę reddidit Deo, ut fidelem servum oportuit: sic contra cùm regnum aditurus esset, elegante Psalmo se Dei servum fore professus est, & se totum commisit administrationi & bonæ voluntati Dei, infra Psal.*

36. 2 Et dixit] *de toto hoc Psalmo vide 2. Schem. 22. est autem hîc propositio contenta versib. tribus.*

Psalmus XIX.

David expositis documentis quæ Deus exhibet tũ in rebus creatis, tum in sancto verbo suo, Deum orat ut peccata ipsi condonet, deducat in sanctificationẽ Spiritus, & ipsum acceptum habeat in Christo.

1 Magistro *symphoniæ*, ' *Psalmus Davidis.*

2 Cœli enarrant gloriam Dei fortis, & opus manuum ejus indicat expansum eorum.

3 'Dies ad diem 'eructat' sermonem; & nox ad noctem ostendit scientiam.

4 'Non *est* sermo neque *sunt* verba: sine *his tamen* intelligitur vox eorum.

5 'In totam terram 'prodeunte delineatione eorum, simul *prodierunt* in extremitatem orbis habitabilis sermones eorum; ' *ex quo* Soli disposuit tentorium in eis.

6 Nam est ' tanquam sponsus prodiens e thalamo suo; [a] lætabundus tanquam robustus decurrit viam.

[a] Heb. *lętatur tanquam robustus currere.*

7 Ab extremitate cœlorum exortus ejus, & revolutio ejus ad extremitates eorum *est*: nec *est* quod abscondatur a calore ejus.

8 'Doctrina Jehovæ integra *est*, restituens animam: testimonium Jehovæ verax, sapientiam afferens imperito,

9 Mandata Jehovæ *sunt* recta, lętificantia [b] animum: Præceptum Jehovæ purum, illustrans oculos:

[b] Heb *cor. vt ver. 15.*

10 Reverentia Jehovę munda, ' consistens in sempi-

sempiternū: judicia Jehovæ *sunt* ipsa[a] veritas, justa sunt pariter:

11 Desyderatissima[b] *desyderabiliora* sunt auro & quidem auro purgatissimo quamplurimo: ac dulciora melle, & quidem[c] acœto melle.

12 [d]Tum *me* servū tuū, commonefactum istis; in quorū observatione *est* emolumētum magnum:

13 ([e] *Nam* errores quis intelligat?) me, *inquam*, ab occultis absolve:

14 Tum[f] a contumaciis subtrahe servum tuum, ne dominentur in me; [g] tunc integer & insons ero a defectione magna.

15 [h] Sint accepti[i] sermones oris mei, & meditatio animi mei coram te: Jehova[k] rupes mea & [l]redemptor mi.

c Heb. *destillatione favorum.*

d Heb. *in benevolentia: ut Levitici 22.20.*

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est generis mixti, partim* διδασκαλικος, *partim* εὐκτικος. *Sunt autem partes illius duæ, Propositio doctrinæ, usque ad ver. 12. & conclusio petitoria, inde ad finem usque. Doctrinæ summa est; Dei gloriam omnibus modis prædicari, tum a rebus creatis ex naturæ ordine, usq; ad ver. 8. tū a verbo Dei ex dispēsatione gratiæ, usq; ad ver. 12. Quia autē cœlū & quæ in cœlo sunt; ut expansum secūdo versu: dies & nox, ver. 3. sol, ver. 5. & sequent. illustrissimū exhibent divinæ gloriæ documentū: idcirco de cœlo tantùm & cœlestibus rebus hīc agit psaltes.* 3 Dies ad diem] *id est, dies diei alteri superveniens; ut hodiernus hesterno, crastinus hodierno: sic de nocte.* Eructat] *id est, indesinenter profundit, ut fons perennis aquas profundit largiter: metaphora.* Sermonem] *de Dei gloria suo modo: elegans prosopopœia*

quam duo versus sequentes explicant. 4 Non est sermo] *Occupatio, qua propheta emollit superiorẽ prosopopœiam, & docet intelligentiam ejus: non loquuntur quidem ut homines, sed tamen (inquit) velut loquentes a nobis intelliguntur: sic Rom.* 1.20. 5 In totam terram] *amplificatio a tempore: non est novum (inquit) hoc documenti genus; sed inde ab initio creationis omnia præconio illorum personãt.* Prodeunte] *id est, cùm eos delineavit Deus secundo creationis die, Geneſis.* 1.6. *& sequentibus.* Ex quo] *quarto creationis die. Gen.* 1.16. 6 Tanquam sponsus] *id est, inde a creatione ornatissimus, indefessus, ac velocissimè percurrit demensum suum, atque efficacissimè calore suo afficit omnia.* 8 Doctrina] *alterum genus documentorum ut observatum est in ver.* 1. *commendatur autem hoc genus a duobus locis: primùm a natura ipsius; quòd documentum hoc integrum, verax, rectumq; est, & c. deinde ab effectis erga pios, quòd singula effecta suam convenientiam habeant cum prioribus attributis singulis de natura verbi. Integra est doctrina; ac proinde animos redintegrat, ac sic deinceps.* 9 Animum] *qui totus perturbatus est, dum destituitur recto.* 10 Consistens] *ac proinde homines pios & revecrentes Dei in eandem imaginem transformans a gloria in gloriam per spiritum domini, ut in sempiternum consistant.* Veritas, justa] *ac proinde verè hominib. justitiã afferunt, qua ad sempiternam illam vitam pervenitur.* 11 Desyderabiliora] *duobus illis nominib. & quòd ipsa bona sunt, & quòd afferunt bonum.* Accto melle] *id est, maximè laudabili, quod per se fluit, & non fidit suo velut cubili; sed ultro e favo stillat ut mustum vel oleum; quod genus propriè accton appellari docet Plinius lib.* 11. *cap.* 15. 12 Tum me] *Conclusio petitoria ab occasione superioris doctrinæ, & studio con-*

consequendi boni quod illa explicat. Sunt autẽ petitionis capita tria; primũ, liberatio a peccatis per errorem commissis, his duobus versibus: Secundum conservatio piorum in obsequio Dei & sanctificatione, vers. 14. tertium acceptio personæ per Christum, qui primus est aditus ad remissionem peccatorum & sanctificationem, quas postulaverat superioribus versibus. 13 Nam errores] *Occupatio, qua ostẽdit David se peccata sua, si novisset, fuisse expositurũ Deo ad impetrandam veniam: sed humanum esse errare, & ignorare errorem suum.* 14 A contumaciis] *id est, ne quando sim contumax; quasi dicat deduc & contine me in obsequio tuo.* Tunc] *cùm hæc duo fuero consecutus, remissionẽ peccatorum, & sanctificationem vitæ.* 15 Sermones oris] *i. ego ipse cũ orationibus & cogitationibus meis.* Rupes mea] *vide Deut. 32. 4.* Redemptor] *in Christo, qui servat populum suum a peccatis suis.*

PSALMVS. XX.

Ecclesia regi in expeditionem proficiscenti bene precatur suo & regis sui nomine; fiduciam suam in Deum prædicat; & fausto eventu gloriosè prænuntiato, res suas Christo Deo commendat.

1 MAGISTRO *symphoniæ, psalmus Davidis.*

2 Exaudiat te Jehova [a] tempore angustiæ; te in edito collocet nomen Dei Jahhakobi. [a] Heb. *in die: synecdoche: sic infrà ver. ultimo.*

3 Mittat auxilium tuum e sancto, & e Tzijone fulciat te.

4 Odoretur omnia munera tua, & holocaustum tuum in cinerem redigat. Sela.

5 Det tibi ex [b] animo tuo, & totum tuum consilium impleat. [b] Heb. *corde*

6 [a]Canamus de salute tua,& in nomine Dei nostri [a]vexillis utamur: impleat Jehova omnes petitiones tuas.

7 [a]Jam agnosco Jehovam servare[a] unctum suum,exaudire eum e cœlis sanctitatis suæ; [c]summa fortitudine,salute dexteræ suæ.

8 [a]Hi curruum,& illi equorum;nos verò nominis Jehovę Dei nostri [a]recordamur.

9 Illi incurvant se &[a]cadunt;nos verò surgimus & consistimus.

10 [a]Jehova serva;[a]rex ipse exaudiet nos,quo tempore invocabimus.

[c]Heb. *fortitudinibus.*

Annotatio.

1 Psalmus Davidis]*Psalmus est ἐυκτικὸς, tribus partibus constans; petitione, usq; ad vers.7.confirmatione,usque ad 10.& conclusione. petitionis loci sunt duo: unus,quo petit populus & precatur salutem regi usque ad vers.6.Alter, quo precatur salutem,pacem,& lætitiam populi, ver.6.* 2 Exaudiat te]*prolepsis sive propositio generalis totius petitionis,cujus membra sunt duo:unum,ut Deus personam accipiat & preces exaudiat, quod explicatur versu 4.Alterum, ut benevolentiam suam opere testetur,regem supra omnia pericula evehens, quod explicatur ver. 3.per ὑπέρθεσιν.* Nomen Dei]*id est,Deus nominatissimus & laudatus, ut suprà vocavit psal.18.4.Hypallage.* 3 E sancto]*id est,e cœlis sanctitatis suæ, ut infrà vers.7.* E Tzijone]*id est,sede aspectabili ipsius in ecclesia.* 4 Odoretur]*id est,te & preces tuas gratè accipiat; Synecdoche a signi.* 6 Canamus]*petitionis pars altera,ut observatum est suprà in vers.1.* Vexillis utamur]*id est,ex conflictu & victoria ab hostibus triumphemus: synecdoche.* 7 Jam agnosco]

noſco] *Confirmatio, ſive prædicatio glorioſa eccleſiæ velut iam petitionem adeptæ, qua oſtendit ſe planè de felice eventu in Deo ſecuram eſſe.* Unctum ſuum] *id eſt regem, ſuprà 2. 2.* 8 Hi curruum] ἐργασία *ſuperioris prædicationis per* ἀντίθεσιν *ſive comparationem fiduciæ fidelium cum fiducia infidelium hoc verſu: & eventus utrorumque. verſ. ſequente.* Recordamur] *id eſt, in vnica ejus recordatione acquieſcimus.* 9 Cadunt] *id eſt, ex caſu proſtrati jacent, ut docet oppoſitum conſiſtendi verbum.* 10 Jehova] *concluſio, ſummatim precationem fiduciámque Eccleſiæ repetens.* Rex ipſe] *Chriſtus, qui idem eſt Jehova ſalutis author.*

PSALMUS. XXI.

Pſalles Deo gratulans de beneficiis ejus, enarrat ſummatim quæ ipſe acceperit ad vitam, ſalutem, & gloriam præſentem & ſempiternam pertinentia: exitium adverſariorum prædicat: & Deum orat ut procuret porro gloriam ſuam.

1 MAGISTRO *Symphoniæ,* "*pſalmus Davidis.*

2 "Jehova, de robore tuo lætatur rex; & de ſalute tua quàm exultat valde!

3 "Deſyderium [a] animi ejus das ei, & pronuntiatum labiorum ejus non averſus, Sela.

4 "Imò "prævenis eum "benedictionibus boni; "imponis capiti ejus coronam auri purgatiſſimi.

5 Vitam petiit abs te, dediſti ei; *etiam* longitudinem dierum in ſeculum & ſempiternũ.

6 "Magna eſt gloria ejus per ſalutem tuam: decus & majeſtatem poſuiſti in eo.

7 "Nam

[a] Heb. *cordis ejus.*

7 'Nam dispositisti illi benedictiones in sempiternum, lætificasti eum lætitia a facie tua.
8 Quoniam ipse rex confidit Jehovę, ideo fretus benignitate excelsi non dimovebitur.
9 b' Assequitur manus tua omnes inimicos tuos, dextera tua assequitur osores tuos.
10 'Disponis eos *ut* fornacem ignis tempore faciei iratæ tuæ; Jehova ira sua absorbet eos, quasi consumat eos ignis.
11 Fructum eorum e terra perdis, & semen eorum, e filiis hominum:
12 'Quoniam intenderunt tibi malum; commenti sunt cogitationem, non possunt *perficere.*
13 ' Nam ponis eos *velut* c tumulum; nervis tuis d aptatas *sagittas* jacularis contra faciem eorum.
14 'Exaltare Jehova robore tuo; cantemus & psallamus fortitudinem tuam.

b Heb. *invenit: sic paulò infrà eodem ver.*

c Heb. *tumerum id est, aggerem, quem dorsũ similiter vocat Virgilius.*

d Heb. *aptas contra faciẽ: Syllepsis, ut Exod. 25, 2.*

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est συνηδυσικος, id est, gratulatorius, constans ex propositione vers. 2. narratione causarum ad gratulationem pertinẽtium, usque ad vers. 14. & conclusione, versu ultimo.* 2 Jehova] *propositio gratulationis duobus nominibus; roboris divini, & salutis quam robur divinum præstat.* 3 Desyderium] *narratio operum, quibus robur suũ & salutem præstabat Deus. Sunt autem gradus illius tres: unus, quod res optatas dedit, hoc ver. alter, quod supra optata dedit, usque ad vers. 9. tertius, quod adversarios perdit, inde usque ad versum ultimum.* 4 Imò] *alter gradus beneficentiæ Dei prolepticè hoc versu enuntiatus: nam duæ ponuntur illius partes; bona vitæ ex benedictione Dei proficiscentia,*

ut

ve explicantur sequente ver. & gloria atque amplitudo, quam explicat ver. 6. Prævenis] id est, nihil tale cogitanti, nedum optanti exhibes: ut ostenditur 1. Schem. 16. Benedictionibus boni] id est, optimis: ἀυξησις. Imponis] id est, committis regnum amplissimum & glorioſissimum in populo Dei, ver. 6. synecdoche. 6 Magna est] id est, duplicem gloriam tribuisti ei, tum quia salutem contulisti & liberationem ab omni calamitate, tum quia in summum majestatis fastigium evexisti: sic enim totius anteactæ vitæ, acceptorumq; a Deo beneficiorũ recordatur David. 7 Nam disposuisti] amplificatio beneficiorum Dei, a circunstantia temporis: in quibus se ipsum confirmat propheta primùm a revelatione Dei, 2. Schẽ. 7, deinde a fide sua promissiones amplectente, ver. 8. 9 Assequitur] tertius narrationis locus ordinarium Dei judicium in adversarios explicans hîc verbis propriis; figuratis verò, in ver. sequentibus. 10 Disponis] id est, personas, facultates, & posteritatem convellis, his duobus ver. 12 Quoniam] αιτιολογια, judiciorum Dei, quę improbis eventura prædicavit, a nefariis conatibus & consiliis eorum. 13 Nam ponis] Elegans allegoria: qua improborum corpora cum aggere; facies cum scopo aggeri infixo comparantur: sic Ijobi. 16. 12. & Lamentat. 3. 12. 14 Exaltare] Conclusio petitoria pro gloria Dei, & salute lætitiaq; populi ad gloriam ejus.

Psalmus XXII.

Psaltes angustias primùm & perpessiones infinitas Christi explicat, quibus ad ardentissimam invocationem eum ex fide recurrentem fuisse exauditum testatur: deinde prophetiam, sacerdotium, & regnum illius sempiternum atque universale ad-

cleſiam totam perventuram docet.

a Heb. *ad virtutem auroræ.*

1 MAGISTRO *ſymphoniæ* a *ad diluculum,* *Pſalmus Davidis.*

2 Mi Deus fortis, mi Deus fortis, quare dereliquiſti me; longinquus a ſalute mea, a verbis rugitus mei?

3 Deus mi, *quare* invocantem me interdiu non exaudis, & noctu; neque *eſt* ſilentium mihi?

b Heb. *laudes Iſraelis.*

4 Atqui ſanctus es, permanens, b perfecta laus Iſraelis:

5 Tibi confiſi ſunt majores noſtri: confiſi ſunt, & liberaſti eos.

6 Ad te clamaverunt, & erepti ſunt; tibi confiſi ſunt, nec puduit eos.

c Heb. *populi*

7 At ego ſum vermis, ac non vir: opprobrium hominum, & contemptus c populo.

8 Omnes videntes me ſubſannant me; diducunt labium, movent caput.

9 Devolvit ſe ad Jehovam (*inquiunt*) liberet eum: eripiat eum, quandoquidem delectatur eo.

10 Cùm tu ſis qui eduxiſti me ex utero, faciens ut confiderem ad ubera matris meæ:

11 In te rejectus ſim ex vulva, inde ab utero matris meæ Deus fortis meus ſis:

12 Ne procul abſis a me, dum anguſtia propinqua eſt; cùm non ſit adjutor.

13 Circundant me juvenci multi; robuſti *juvenci* Baſchanis cingunt me.

14 Dilatant contra me os ſuum, *tanquam* leo rapiens & rugiens.

15 Sicut aqui effundor, & diſparant ſe omnia oſſa mea: eſt cor meum ſimile ceræ, liquefit

fit in [d] visceribus meis.

16 Arescit ut testa vis mea, & lingua mea adhæret faucibus meis; & in pulvere[e] lethali collocas me.

17 Nam circundederunt me canes, cœtus maleficorum circumvenerunt mẽ; [f] foderunt manus meas & pedes meos.

18 [g] Enumerare possem omnia ossa mea: ipsi [g] intuentur, respiciunt in me.

19 Partiuntur vestimenta mea inter se, & pro indumento meo projiciunt sortem.

20 [h] Tu ergo, Jehova, ne procul absis: virtus mea, ad auxilium meum festina.

21 Eripe a gladio animam meam, [f] a cane [g] unicam meam.

22 Serva me ab ore leonis, & a cornibus unicornium, exaudiens me.

23 [i] Enarrabo nomen tuum fratribus meis: in media congregatione laudabo te:

24 [k] *Dicens*, timentes Jehovæ laudate eum, totum semen Jahhakobi honorate eum: & timete ab eo totum semen Jisraëlis.

25 [l] Quia non spernit, neq; abominatur afflictionem afflicti, neq; abscondit faciem suam ab eo; sed cùm vociferatur ad ipsum, exaudit.

26 [m] De te laus mea *erit* in congregatione multa: vota mea persolvam coram reverentibus eum.

27 [n] Comedent [n] mansueti, & saturabuntur; laudabunt Jehovam quærentes eum: [o] vivet animus vester in sempiternum.

28 Recordabuntur & convertentur ad Jehovam [p] omnes fines terræ; & incurvabunt se coram te omnes familiæ gentium:

29 Quoniam [q] Jehovæ est regnum ipsum, & dominium habet in gentes.

30 [r] Co-

[d] Heb. *in medio viscerum meorum.*

[e] Heb. *mortis*

[f] Heb. *e manu canis: ut Gen. 9. ver. 5*

30 ' Comedentes incurvabunt se omnes ' pingues terræ, coram eo procumbent quicunque descendunt in pulverem: & ' *qui*, animam suam non potuit in vita conservare.

31 Horum semen ' colet eum, ' accensebitur domino in quaque ætate.

32 Adventientes anuntiabunt justitiam ejus, ' populo nascituro, ' ipsum facere *eam*.

Annotatio.

1 Ad diluculum] *Has voces multifariam redditas, ita accipimus pro diluculo; quia eo demum tempore aurora virtutem suam exerit. Nam quòd plerique initium cantionis esse existimant, non satis videtur cum argumento hujus Psalmi & cum gravitate ac honestate ecclesiæ convenire, ut adhibeantur ludicri & populares cătus. Sensus igitur est, psalmum hunc sacerdotibus & Levitis fuisse traditum, ut singulo quoque mane in Ecclesia quum primùm aurora erumperet, caneretur; prout moris erat sacerdotibus & Levitis ex lege symphoniam exercere, 1. Chronicorum. 9. 33. & 23. 4. & 29. sic voluit Deus ecclesiam veterem singulis diebus recolere fiduciam de expectatione Christi, cujus perpessionũ & regni vaticinium hoc Psalmo continetur.* Psalmus Davidis] *Psalmus est generis mixti,* εὐκτικος ἢ εὐχαριστικος: *cujus argumentum, etsi aliqua ex parte & certis tantùm versibus ad Davidem accommodari potest: tamen non dubitamus propriè ad Christum pertinere, de quo David per spiritum Dei prophetavit. Constat itaque hic Psalmus ex duabus partibus; precatione, quæ conjunctas habet perpessiones Christi, usque ad versum 23. & gratiarum actione, sive prædicatione beneficiorum Dei & regni ad Christum perventuri, inde ad finem usque. Nam his di-*

duabus partibus, nimirum perpessione & gloria, tota Evangelii doctrina continetur: ut docetur 1. Petri. 1. 11. 2 Mi deus fortis] *exordium petitionis per exclamationem patheticam, his duobus ver. quibus exprimitur virtus fidei adversus infirmitatem carnis gravissimè concertantis, & animum ad Deum superata carne & difficultatibus ejus erigentis. Nam fidei opus est, Deum nostrum in medijs procellis cernère, invocare, & invocando perstare: carnis verò opus & infirmitatis, de absentia Dei conqueri.* Quare dereliquisti me] *in istis calamitatibus non acceleras ad salutem meam, neque exaudis me? ut sequentia exegeticè docent: nam Christo adversus pœnas præsentes & æternas ex peccatis nostris dimicante, quasi latebat Deus, neque vires suas exerebat natura divina ejus,* Rugitus] *id est, clamoris vehementissimi: metaphora.* 3 Silentium] *id est, quies ab istis calamitatibus, quibus pressi clamamus, & silemus liberati: synecdoche.* 4 Atqui sanctus es.] *Propositio continens duo membra, causas postulati, usque ad vers. 12. & postulatum ipsum, vers. 12. & 20. & duobus sequentibus. Causarum tria sunt genera: unum est a persona Dei; secundum, a persona adversariorum: tertium a persona supplicis. A persona Dei ponuntur duo argumentorum genera, his 3. vers. Prius ex natura ejus, quòd sanctus, sempiternus, & laudatissimus est: posterius ex officijs erga suos & eorum exemplis, quòd laus est, fiducia, liberator, & servator populi sui,* 6 Nec puduit eos] *quasi delusos expectatione: sed potius gloriosè supra omnes calamitates evecti sunt: Litotes.* 7 At ego sum] *Alterum argumentum a persona adversariorum, hominem miserum indignissimè exagitantium contumelijs, & sannis ludificantium, atq; blasphemijs, tribus versibus.* Sum vermis] *id est,*

non

non pluris apud illos fio, ut sequentia ostendunt. 8 Diducunt labium] *id est, per ludibrium buccas inflant: simile est Ijobi.16.10.* Movent caput] *vide 2.Reg.19.21.& Matth.27.39. & sequentibus.* 10 Cùm tu sis] *tertium argumentum a persona sua, quo adducit non meritum suum, sed antè accepta Dei beneficia inde ab utero.* 11 In te rejectus] *id est, totus tuus, & commissus curæ fideiq; tuæ ex fœdere tuo: cujus summa sequentibus verbis continetur. ut Gen.17.7. & 8.* 12 Ne procul absis] *summa petitionis, quæ fusiùs posteà repetitur ver.20. & sequentibus. Est autem hæc petitio admodum pathetica per antitheſin contrariorum: nam Deum salutarē & longinquum augustiæ propinquę opponit: quasi dicat, indignum esset te procul abesse, qui solus fides & salus nostra es: afflictionem verò semper in propinquo sinere.* Cùm non sit adjutor] *nullus præter te.* 13 Circundāt me] ἐρμηνεία *superiorum argumentorum, a persona adversariorum & sua.* Juvenci] *id est, inimici robusti & ferocientes, qui allegoricè bestiarum nominib. describuntur.* Baschanis] *i. præpingues & obesi, ut juvenci in Baschane pasti: vide Deut.32.41.* 15 Sicut aqua] *altera pars ἐρμηνείας a persona sua, ubi hyperbolicè exponit calamitates suas corpore, animo, & singulis eorum partibus initas. quasi dicat: caro, adeoq; ossa, cor, viriditas, lingua, totus denique cantabesco.* 17 Foderunt] *Etsi in vulgatis exemplaribus habentur verba, quę sonant tāquam leo manus meas. tamen ad hanc lectionem quam servamus, non tantùm argumentationis ordine & simplicitate cōstructionis adducimur, Græcorumq; exemplo; sed etiam duplice Massoritarum testimonio: nā testantur in bona librorūemendationum parte scriptū fuisse, Caru, quod est foderunt:*

&

& qui alteram lectionem habent, docent eam non esse accipiendam in ordinaria significatione: quamobrẽ Chaldæus paraphrastes utramq; interpretationẽ conjunxit; quasi dicas, foderunt vel pertuderunt manus pedesq; meos, ut leo dentibus solet pertundere. 18 Enumerare possem] præ macie. Intuentur] i. tamen siccis & fixis oculis respiciunt in me, gaudentes de malo meo. 20 Tu ergo] Petitio; cujus partes sunt ut Deus adsit, hoc ver. ut liberet a malo, ver. sequente, & plenam salutem bonumq; conferat, ver. 22. 21 Unicam] id est, solitariam vitam meam adjutore omni destitutam: ut expostulavit suprà ver. 12. 23 Enarrabo] ἐυχαριστια altera pars psalmi, ut dictũ est in ver. 1. cujus partes sunt, professio publica beneficii a Deo accepti in ecclesia, cum hortatione: deinde prophetia de regno Christi, inde a ver. 27. de hoc autẽ versu vide Heb. 2. 12. 24 Dicens] hortatio ad ecclesiã, alterũ professionis membrum ad propheticum Christi officium pertinens. 25 Quia non spernit] αιτιολογια a beneficio Dei tum singulari erga Christum quando inclamavit patrem, ut suprà, & Heb. 5. 7. tum communi erga mẽbra ejus. 26 De te] transitio ad alteram ἐυχαριστιας partem, per repetitionem ejusdem laudis, cujus meminerat sup. ver. 23. a sacerdotio Christi. 27 Comedent] prophetica explicatio regni ad Christũ pertinentis, cujus tria capita proleptice ponũtur hoc ver. educatio fidelium, laus Dei, & vita æterna. Ponitur autem laudatio Dei inter præsens tempus educationis, & futurũ æternæ vitæ: quia ad utrumq; communiter pertinet. Mansueti] i. pii, qui domitæ & abdicata feritate naturę suæ recordantur Dei & se ad ipsum convertunt, sequente ver. Vivet animus] apostrophe ad mansuetos emphatica. 28 Omnes fines] i. incolæ totius terræ ad extremos

usque

usque terminos: metonymia, vt suprà 2.8. sic ostenditur regnum Christi non finibus Judææ circumscriptum, sed universale fore. 29 Jehovæ] *vide accommodationem hujus argumenti, Rom. 3.29.* 30 Comedentes] *id est cujuslibet conditionis homines, magni & parvi, divites & pauperes, &c. fruentur educatione, quæ prima fuit pars prolepseos suprà 27. vide usum istius argumenti. 1. Timoth. 2. in principio.* Pingues terræ] *id est, secundis rebus fruentes, prosperantes: periphrasis.* Qui animam] *id est, qui ita premuntur adversis, ut spirare amplius non possint.* 31 Colet eum] *secundum membrum prolepseos, ut sup. 27.* Accensebitur] *id est, populo Dei ascribetur, ut copiosiùs exponitur psal. 87.* 32 Ipsum facere eam] *id est, authorem esse omnis justitiæ, tum illius qua justificat impium in misericordia, tùm etiam illius qua in judicio damnat.*

Psalmus. XXIII

Propheta Deum pastorem suum agnoscens, & se vicissim illius ovem; officia illius erga se prædicat, & de futuro animum suum confirmat.

1 "Psalmus *Davidis:* "Jehova pastor meus *est*, non possum egere.

a Heb. *teneræ herbæ.*

2 "In caulis [a] herbidis facit ut recubem, "secundum aquas [b] lenes deducit me.

b Heb *quietum.*

3 Animam meam quietam efficit," ducit me per orbitas justitiæ: propter nomen suum.

4 "Etiamsi ambularem per vallem lethalis umbræ, non timerem malum, quia tu mecum es:" virga tua & pedum tuum ipsa consolantur me.

5 "Instruis coram me mensam e regione hostium meorum; [c] delibutum reddis unguento

c Heb. *pinguem.*

guento caput meum, poculum meum exuberans.

6 Utique bonum & benignitas prosequẽtur me omnibus diebus vitæ meæ: & quietus ero in domo Jehovæ, [d] quandiu longa erunt tempora.

[d] Heb. *in longitudinem dierum.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est didascalicus, quo Psaltes exponit fiduciam suam in benignitatem Dei, & finem illius, duobus modis: primùm per narrationem allegoricam, usque ad vers. 5. Deinde per ἀναγωγὴν sive accommodationem allegoriæ ad personam suam, duobus reliquis.* Jehova] *propositio allegoriæ, qua Deus cum pastore, fidelis cum ove comparatur. Explicatur verò hæc allegoria primùm simpliciter, enumeratis partibus quæ ad officium boni pastoris pertinent, duobus vers. deinde per hypothesin, vers. 4.* 2 In caulis] *id est, non tantùm alimoniam copiosè, sed etiam quietem mollissimam & opportunissimam concedit.* Secundum aquas] *id est, commoditatem potus & refrigerii exhibet. quasi dicat, meæ vitæ, quieti, & amœnitati consulit.* 3 Animam meam] *id est, me languentẽ meæ infirmitate, labefactatum, & planè confectum instaurat: regenerationis symbolum.* Ducit me] *id est, facit ut sine metu serviam ipsi cum sanctitate & justitia in conspectu ipsius: Luk. 1. 74.* 4 Etiamsi ambularem] *hypothesis, ut observatum est suprà in ver. 1. quasi dicat, etiamsi ignorantia vel infirmitate mea ab ipso & ipsius grege aberrarẽ, in ipso tamen securus sum. vide Joan. 10. 28. promissionem Dei huic securitati respondentem.* Virga tua & pedum] *id est, ductus spiritus tui ex præscripto verbi quasi virga me agit, & quasi pedo inhibet.* 5 Justruis] ἀναγωγὴ, *ut observatum*

est in ver. 1. cujus partes sunt duæ, una, explicatio beneficiorum præsentium, hoc ver. altera, futurorum cùm in præsente, tùm in futura vita sequente ver. Præsentia autẽ metaphoricè exponit, docens se tàm largiter & lautè a Deo curari, ut rebus omnibus circunfluat tùm ad necessitatem, tùm ad ornamentum suum pertinentibus. Nam oleo & unguentis ferè delibuti erant veteres, elegantia atque venustatis, non necessitatis causa: ut Matth. 6. 17. & 2. Shem. 12. 20. quam ob rem qui in luctu erant, ab unguentis abstinebant, ut 2. Shem. 14. 3. 6 Utique] *altera pars, securitas de futuro: ut modò diximus.*

Psalmus XXIIII.

Propheta regno Dei universali in res creatas exposito, singulare regnum in ecclesia (cujus notas apponit) explicat; & eam ad honorificè convenienterq; excipiendum regem Christum adhortatur.

1 Davidis "*psalmus.*" Jehovæ *est* terra & quod [a] implet eam; orbis habitabilis & habitantes in eo.

[a] Heb. *plenitudo ejus.*

2 "Nam ipse "super maria fundavit illam, & super flumina stabilivit illam.

3 "Quis ascensurus est in montem Jehovę? & quis staturus est in loco sanctitatis ejus?

[b] Heb. *corde.*

4 "Innocens manibus & purus [b] animo; qui non effert ad vanitatem animam suam, neque jurat ad fraudem.

5 Is reportat benedictionem a Jehova, & justitiam a Deo salutis suæ.

6 Hęc est generatio requirentium eum: quærentium "faciem tuam, "*generatio* Jahhakobi. Sela.

7 "Ad

7 [f] Attolite portę capita vestra, & attollite vos [g] ostia seculi; ut ingrediatur rex gloriæ.
8 [f] Quis *est* iste rex gloriæ? Jehova robustissimus & potentissimus; Jehova potentissimus [c] bellator.
9 [f] Attollite portæ capita vestra: attollite, inquam, ostia seculi; ut ingrediatur rex gloriæ.
10 Quis *est* iste rex gloriæ? Jehova exercituum: is *est* rex gloriæ. Sela.

[c] Heb. *belli.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est didascalicus, regnum Christi explicans duobus modis: primùm a subditu ejus usque ad ver. 7. deinde ab adventu ejus in regnũ suum, inde ad finem usq;. Subditorum ponuntur duo genera: unum naturâ & creationis jure ad Deum pertinentium, ver. 1. & 2. Alterum, domesticorum ejus, quos beneficio gratiæ suæ & redemptionis recipit ad se, ver. seq.* Jehovæ est terra] *id est, res omnes creatæ ad ipsum pertinent, ac proinde eorum sunt etiam quos Deus ad se recipit in Christo; sive uti illis, sive non uti commodum videatur; sic accomodat Apostolus. 1 Cor. 10. 25. & 28.* 2 Nam ipse] *ἀπολογία a creationis, sustentationis, & administrationis jure.* Supermaria fundavit] *id est, ita statuit eam, ut depulsis in suos alveos maribus & fluentis, suprà extet ad commodam habitationẽ nostram. Quam ob rem psal. 104. bases terræ vocantur ac velut statumina, quibus latera ejus circumquaque fulciuntur.* 3 Quis ascensurus] *transitio ad alterum subditorum genus, quod dialogistice exponitur, ut psalm. 15. quasi dicat, Et si omnia sunt Jehovæ; tamen non omnia, ac ne omnes quidẽ homines apud Jehovam permanent sunt.*

Quis ergo aſcendet &c. 4 Innocens manibus] *ſubjectio, ſive reſponſio ad quæſtionem proximam de notis domeſticorum Dei: quarum genera ſunt tria; primùm integritas vitæ, animi, cogitationum, & ſermonum, hoc ver. deinde teſtificatio Dei, verſ. ſeq. & poſtremò profeſſio & ſtudium ipſorum, ad adeundum Deum. ver. 6.* 6 Faciem tuam] *apoſtrophe ad Deum.* Generatio Jahhakobi] *id eſt, quæ non ſecundum carnem cenſetur in poſteris Jahhakobi, ſed qui filii ſunt promiſſionis ex fide, ut Rom. 9. 6. & ſeq. & Galat. 6. 16.* 7 Attollite] *altera pars Pſalmi dialogiſtica de adventante rege Chriſto; qua per proſopopœiam admonẽtur pii, ut ſe comparent ad excipiendum eum: nam eccleſia tẽplum Dei eſt; & fidelium ſingulorum animus, allegoricè eſt porta qua intromittitur Chriſtus: ut Apocal. 3. 20. ideóque jubentur animos ab iſtis rebus terrenis avocatos ſurſum erigere.* Oſtia ſe.] *id eſt, æterna Dei templa æternæ eccleſiæ, & univerſalis membra.* 8 Quis eſt iſte rex glo.] *quæſtio fideliũ de perſona regis, non repellentium quidem; ſed ad majorem ſui confirmationem percunctantium; quibus ita reſpondetur ut deſignetur Chriſtus a natura & effectis ſuis: a natura, quòd Jehova, id eſt, Deus ſempiternus, robuſtiſſimus, & potentiſſimus bellator eſt, hoc ver. ab effectis verò, quòd omnibus bellis tum ſpirituali ſuo adverſus ſatanam, tum noſtro adverſus omnia victor eſt, quòd exercitus omnes pro arbitrio ſuo agit, & poſtremò quod gloriam ex natura & rebus geſtis ſibi ac ſuis conſequitur.* 9 Attollite] *repetitionis finem vide in Gene. 41. 32.*

Psalmus. XXV.

David graviter oppreſſus ab adverſariis, benignè a Deo doceri & peccata calamitatũ cauſas condonari

donari petit: seipsum in horum expectatione, fretus Dei bonitate & testimonio fidei suæ confirmat: ac postremò sibi totiq; ecclesiæ postulat liberationem a malo.

1 ODE *Davidis*; Ad te Jehova, animam meam attollo.

2 Deus mi, in te confido, ne erubescam: ne exultent inimici mei de me.

3 Etiam ulli expectantes te, ne erubescant: erubescant qui perfidè agunt immeritò.

4 Vias tuas, Jehova, notas fac mihi; semitas tuas doce me.

5 Fac ut incedam per veritatem tuam, & doce me; nam tu es Deus salutis meæ, te expecto totum diem.

6 Recordare miserationum tuarum Jehova, & benignitatum tuarum: eas a seculo esse.

7 Peccatorum pueritiæ meæ & defectionum mearum ne recorderis: pro benignitate tua recordare mei tu, propter bonitatem tuam Jehova.

8 Bonus & rectus Jehova *est*, idcirco docet peccatores viam.

9 Facit ut incedant mansueti [a] ex jure, & docet mansuetos viam suam. [a] Heb. *in jura*

10 Omnes semitæ Jehovæ benignitas & fides *sunt*, custodientibus fœdus ejus & testimonia ejus.

11 Propter nomen tuum, Jehova, etiam condonabis iniquitatem meã: quamvis magna sit.

12 Qualis futurus est vir ille qui reveretur Jehovã, docentem ipsum quã viam eligat?

13 Anima ejus in bono commorabitur, & semen ejus hereditariò possidebit terram.

14 Arcanum Jehovæ, reverentibus ipsum,& fœdus suum faciet ut experiantur illi.

15 [a]Oculi mei jugiter ad Jehovam *respiciunt*; quia ipse educit e riti pedes meos.

16 [a]Respice ad me, & gratiam fac mihi;quia [a]solitarius & pauper sum.

[b] Heb. *cordis mei.*

17 Oppressiones [b] animi mei [a]dilatant se:ab angustiis meis deduc me.

18 Aspice afflictionem meam & laborem meum, & condona omnia peccata mea.

19 [a]Aspice inimicos meos,ut augentur; & odio violento oderunt me.

20 Serva animam meam,& eripe me, ne erubescam; [a]quia recipio me ad te.

21 [a]Integritas & rectum custodiant me; quia expecto te.

22 Redime Deus Jisraëlem ab omnibus oppressionibus ejus.

Annotatio.

1 Ode Davidis] *Ode est* ᾠδικὴ: *cujus singuli versus fere principio suo alphabeticum Hebræorum ordinem retinent. Constat autem ex tribus partibus; Petitione,usque ad ver.3. Confirmatione, usq; ad ver.18. Conclusione petitoria,inde ad finem usque.* Ad te Jehova] *petitio suis causis conjuncta, duo capita summatim continet: demonstrationem communicationémque boni, ver. 4. & sequentibus,deinde abolitionem mali peccatorumq; nostrorum, ut personæ acceptæ sint ver.7. Causarum genera pronuntur tria,ut observatum est suprà in psalmo 13. Prima est a persona supplicis & bonorum omnium: secunda,a persona adversariorum, ver. 1. 2. & 3. tertia a persona Dei,ver.6.7.& 8.* 4 Vias tuas] *quibus me vis incedere: primum petitionis caput.* 5 Per veritatem tuam] *id est, prout verax es, fideliter*

liter & constanter præstans promissiones tuas: argumentum a natura Dei. 6 Recordare miserat.] *id est, qua misericordia erga tuos usus es inde ab orbe condito, eadem erga me utere: argumentum ab exemplo.* 7 Peccatorum] *secundum petitionis caput; remissio peccatorum.* 8 Bonus & rectus] *Secunda pars psalmi; confirmatio a naturæ Dei, operibusq; erga electos.* Peccatores] *quos justificet in Christo secundum electionem gratiæ, ubi mansueti effecti sunt: ut suprà psalmo 22.27.* 10 Benignitas] *id est, benignissimæ & constantissimæ: auxesis.* 11 Propter nomen tuum] *accõmodatio superioris theseos, proinde ac si confirmatus ex ea Davidis animus statueret idem in se reipsa præstare: sic respondet argumento quo usus fuerat suprà ver 6.* 12 Qualis] *alter confirmationis locus dialogistice enuntiatus, ab effectu promissionum Dei, timentes Dei ex fœdere bonum consecuturos, & elapsuros e malo: vnde sequitur accommodatio singularis ad personã Davidis, ver.* 13 Anima eius] *id est, omnium bonorum spiritualium & corporalium hæres futurus est, ad suam & suorum utilitatem, ex consilio & fœdere Dei.* 15 Oculi] *Transitio ad petitionẽ & conclusionem Psalmi* 16 Respice ad me] *Conclusio petitoria, cujus partes duæ sunt; una, petitio singularis pro persona supplicis; altera, petitio publica pro corpore ecclesiæ, ver. ultimo.* Solitarius] *i. aliena ope destitutus, ut psal.* 22.12. 17 Dilatant se] *i. tam latè occupant; ut animus quasi præfocetur: primum argumentum a personæ suæ calamitatibus.* 19 Aspice inimicos] *secundum argumentum a persona inimicorum.* 20 Quia recipio] *fretus promissionibus Dei: tertium argumẽtũ a fide sua integerrima in promissiones Dei hoc & seq. ver.* 21 Integritas & rectũ] *fidei meæ. quasi dicat, promissiones tuæ, quibus totus recũbo fide.*

PSALMVS. XXVI.

David ab hostibus pressus ad deum judicem confugit, fidem suam & vitæ innocentiã probat: ideoq; liberari ab angustiis & gratiam consequi expetit, ad glorificandum Deum.

1 ODE *Davidis.* Judicem meum age Jehova: quoniã ego in integritate mea ambulo, & Jehovæ confido, me non vacillaturum.

2 Proba me Jehova & tenta me, examina renes meos & animum meum:

a Heb. cor.

3 Nam benignitas tua coram oculis meis est, & continẽter ambulo in veritate tua:

4 Non sedeo cum hominibus vanis, & cum dissimulatis non convenio:

b Heb. vanitatis.

c Heb. absconditis.

5 Odi congregationem maleficorum, & cũ improbis non sedeo.

6 Lavo in innocentia manus meas, & circumeo altare tuum Jehova;

7 Personando voce gratiarum actionis, & enarrando omnia mirabilia tua.

8 Jehova, diligo habitaculum domus tuæ; & locum, tabernaculum gloriæ tuæ.

9 Ne aggreges penes peccatores animam meam, & penes viros sanguinarios vitam meã:

d Heb. sanguinum.

10 Quorum in manibus scelus, & quorum dextera plena est muneribus.

11 At ego in integritate mea ambulo: redime me, & gratiam fac mihi.

12 Pede meo consistente in plano, in congregationibus benedicam Jehovæ.

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est ἐυκτικὴ, cõstans tribus partibus; propositione juris sui, usq; ad ver. 9. petitione*

eius

one ad ultimũ vsq; & conclusione, ver. ult. Propositionis partes sunt, exordiũ, quo secum agi postulat in causa sua ex judiciorum formula. ver. 1. & 2. & narratio causarum quibus ad postulatum hoc adducitur; quod vtrunq; ver. 1. per prolepsin continetur. Quoniam ego] summa causarum proleptica, ex quibus ad Dei judicium confugit; integritas vitæ, & fides in Deum, quæ postea explicantur inde a ver. 3. 2 Proba me.] i. judicem te facio, & appello testem: introspice, & penitus cognosce de causa mea: metaphora ab aurificibus. Renes] ut sup. 7. 10. 3 Nam benig.] Narratio, qua David tum animum suum erga Deum, tum vitæ rationem exponit, ut sup. ver. 1. quæ duo deinceps per ὑστέρωσιν, hoc est, inverso ordine, explicantur. 4 Non sedeo] explicatio secundæ partis de vita sua κατ' ἀντίρρησιν & θέσιν, ut psal. 1. cùm primo loco insiciatur David se malè versari, duobus versibus; deinde confirmat se vitam bene transigere. Dissimulatis] i. multiplicibus Proteis, & sese in omnes facies vertentibus. 6 Lavo] professio vitæ tum ratione conversationis humanæ, tum etiam officiorum ac pietatis in Deum coram ecclesia. Est autem lavare manus suas in innocentia, puritatemè cum hominibus conversari, ut Ijobi. 9. 30. Circumeo] i. te colo, agnosco, & prædico in Ecclesia, synecdoche. 8 Jehova] Explicatio prioris partis de fide & studio animi sui in Deum. 9 Ne aggr.] petitio duabus partibus constans, quarum una est ne Deus sinat servum suum improbis exponi & involui malo: altera, ut gratiam faciat, & exhibeat nominis sui benedicendi argumentum, ver. duobus ultimis. Penes peccat.] hoc est, vitam meam ne patiare venire in facultatem illorum. 10 Quorũ in manibus] Amplificatio primùm a persona adversariorum suorum

hoc ver. deinde a persona sua, principio sequentis. Quorum dextera] *hoc est, qui & malefici sunt, & ad omne maleficium sui commodi causa paratissimi.* 12 Pede meo consistente] *id est, cùm non amplius in lubrico & salebroso loco importunitate hostium cogar consistere, sed beneficentia tua liberatus fuero ab his angustiis & meliore loco positus, tum demum benedicam Jehovæ. Conclusio votiva.*

Psalmus XXVII.

David vim suæ in Deum fiduciæ adversus omnia pericula prædicans, quia ab Ecclesia aspectabili abesse persecutionibus cogebatur, se eadem fide consolatur: Dei gratiam, opem, documenta, ductum & liberationem petit: ac postremò se & ecclesiam ad confirmandos in Deo animos hortatur.

1 [a]ODE Davdis. [b]Iehova [c]lux mea & salus mea *est*, a quo timerem? Iehova robur vitæ meæ *est*, a quo expavescerem?

2 [d]Belligerantibus contra me malefic is [e]ad exedendum carnem meam; hostes mei & inimici mei [f] mihi *cedunt*, ipsi corruunt & concidunt.

3 [g]Si metarentur contra me castra, non timeret [h] animus meus: si insurgeret contra me bellum, [i]in [k]his ego securus essem.

4 [l]Vnum petii a Iehova, id ipsum requiro: [m]ut consideam in domo Iehovæ omnibus diebus vitæ meæ, [n]ad videndum amœnitatem Jehovæ, & inquirendum in templo ejus.

5 [o]Sed abscondit me in tugurio suo, [p] tempore adversitatis; abdit me in abdito tentorii sui, in rupem attollit me.

6 Ideo jam [q]extol itur caput meum supra inimi-

[a] Heb. *mihi sunt.*

[b] Heb. *cor meum: sic* 1 *er.* 8. *& ultimo.*

[c] Heb. *in hoc.*

[d] Heb. *die mali.*

inimicos meos circunstantes me: ut sacrificem in tentorio ejus, sacrificia clangoris, canam & psallam Iehovæ.

7 [e]Audi Iehova me voce mea clamantem: gratiamque fac mihi, exaudiens me. e Heb. *clamo*

8 [f]Tuum *illud*, [f]requirite faciem meam, cogitat animus meus: faciem tuam, Iehova, requiro. f Heb. *dicit cor meum.*

9 [g]Ne abscondas faciem tuam a me, ne avertas in ira servum tuum: auxilium meum fuisti, ne deseras me, neque derelinquas me, Deus salutis meæ.

10 [g]Nam pater meus & mater mea derelinquunt me, quamobrem Iehova recipiat me.

11 Doce me, Iehova, viam tuam, & [g]deduc me per semitam planam; [g]propter observantes me.

12 Ne tradas me [g]desyderio hostium meorum: [g]nam consisterent contra me testes mendaces, & qui spirat violentiam. g Heb. *animæ.*

13 Nisi crederem me [h] fruiturum [g]bonitate Jehovæ, [g]in terra viventium. h Heb. *visurum.*

14 [g]Expecta Jehovam, confirmare, & fortificabit animum tuum: itaq; expecta Jehovam.

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est generis mixti, διδακτικὴ καὶ ἐυκτικὴ, tribus partibus constans: prima est propositio fiduciæ in Deum, usque ad ver. 7. secunda petitio usque ad ver. ultimum; & postrema, conclusio hortatoria.* Jehova lux mea] *propositio fiduciæ duo membra continens; prius, beneficium*

Dei

Dei erga fideles; posterius indubitatam in Deum securitatem ex fide, quæ est effectus alterius. Lux mea & salus mea] *id est, liberator meus ab adversitatibus (quas scriptura ferè tenebras vocat) & salutis author omnisq; boni.* 2 Belligerantibus] ἐγγασία *propositionis præcedentis, ab anteacta experientia, hoc vers. unde nascitur gloriosa illa fiduciæ prædicatio, ver. sequentibus.* Ad exedendum] *id est, me inhumanissimè ferarumq; more cõsumendũ.* 3 Si metarentur] *summus fiduciæ prædicandæ locus per hypothesin sive conditionalem orationem.* In his] *id est, in mediis castris, exercitibus &c. si illis circuncluderer: ut Psal. 3.* 4 Vnum petii] *Occupatio: quasi dicat, omnia quidem in Deo percipio fide, mirificas liberationes, & salutem maximã: hoc verò videtur fiduciæ meæ adversari, quòd destituor aspectabili præsentia ejus, quam tantopere desyderavi & etiam nunc desydero, ut cultu ejus libero ac legitimo uti possim.* Ut confideam] *ac nõ ita errare & vagari compellar.* Ad videndum] *i. ad percipiendum sancta & augusta illius dona, & ad consulendum eum; quæ duo sunt piorum officia in ecclesia.* 5 Sed abscondit] *Responsio ad occupationem præcedentem duobus argumentis: hoc (inquit) non efficit quo minùs fiducia mea sibi constet. Primùm enim beneficia ejus, nimirum liberationes maximas & honores ab eo percipio, hoc ver. deinde, quamvis hæc omnia deficerent, tamen fide & animo illius cultus sum particeps, a quo videor lõgissimè abesse, & de futuro sum certò persuasus me tandem aliquãdo re ipsa & coràm fore participem, sequente ver.* 6 Extollitur caput meum] *id est, gloriosè prædico adversus hostes, velint nolint, me sacrificaturum & culturum Deum.* 7 Audi] *secũda pars Psalmi, Oratio; cujus membra sunt tria: exordium*

ordium audientiam faciens, hoc ver. propositio, versus sequentes & petitio reliquis usque ad vers. ultimum. 8 Tuum illud] propositio, qua mandatum Dei & officium suum ex mandato agnoscit profiteturq; Psaltes. Est autem hîc ὑπόστασις, quam perspicuitatis causa mutavimus. Requirite faciem meam] id est, in rebus dubiis consulite, & in adversis invocate: sic Deut. 4. 29. 9 Ne abscondas] Petitio Davidis, cujus membra sunt tria: primum deprecatio, ne abjiciatur ab eo, hoc ver. secundum, precatio, ut receptus doceatur & deducatur a Deo, duabus sequentibus: tertium, altera deprecatio, ut saltem si nondum liberationis tempus advenit, non exponatur adversariorum libidini, ver. 12. & 13. Sunt autem hæc pleraq; humanitus attributa Deo. 10 Nam pater] id est, omnes qui naturæ & amicitiæ iure deberent & vellent mihi opem ferre, præ tyrannide nimia me coguntur deserere, ut sup. 25. 16. 11 Deduc me in viam planam] id est, in libertatem vindica me: metaphora, ut suprà 26. 12. Propter observantes me] vide suprà Psal. 5. 9. 12 Nam consisterent] id est, non corruerent & concidrent, ut dixit suprà vers. 2. sed voti sui compotes efficerentur vel sua fraude vel vi; nisi fiducia certa in te recumberem: argumemtum a persona adversariorum & sua. 13 Bonitate] id est, bonis a te promissis. In terra viventium] id est, in hac ipsa vita, ut psal. 116. 9. 14 Expecta] Conclusio, qua se & alios hortatur David ad spem & fidem in Deo collocandum, & promissionem confirmat.

Psalmus. XXVIII.

David a perditissimis adversariis pressus Deũ orat pro salute sua & illorum exitio: salute accepta, Deum celebrat suo & ecclesiæ nomine: ac postremo ecclesiæ toti bene precatur.

1 'ODE *Davidu.* Te Jehova, inclamo, 'rupes mea, 'ne surdum agas erga me: ut non 'si mutus eris erga me, 'consimilis fiam descendentibus in [a] sepulchrum.

[a] Heb. *cisternam.*

2 Audi vocem deprecationum mearum, dum vociferor ad te; dum attollo manus meas 'ad adytum sanctitatis tuæ.

3 'Ne trahas me penes improbos, & penes operarios iniquitatis; 'loquentes pacem cum proximis suis, malitia *obtinente* in [b] animo eorum.

[b] Heb. *corde: sic infrà ver.* 7.

4 'Da istis secundum opus ipsorum, & secundum malignitatem actionum ipsorum: secundum opus manuum ipsorum da eis, redde retributionem suam eis.

5 'Quia non animadvertunt ad opera Jehovæ, & ad factum manuum ejus: 'destructurus est eos, non autem exstructurus eos.

6 'Benedictus *sit* Jehova, qui exaudivit vocem deprecationum mearum;

7 Jehova robur meum & scutum meum; cui confidente animo meo, adjuvor: idcirco exultat animus meus, ut cantico meo celebrem eum.

8 Jehova robur 'istis, & confirmatio maximè [c] salutaris 'uncti sui est.

[c] Heb. *salutum.*

9 'Serva populum tuum, & benedic 'possessioni tuæ: pasceque eos ac extolle eos usque in seculum.

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est generis mixti;* ἐυκτικὴ καὶ ἐυχαριστικὴ. *oratio continetur quinque primis vers. laudatio verò, sequentibus tribus; cui postremò subjicitur*

subjicitur conclusio petitoria. orationis partes sunt duæ; una pro salute sua, tribus vers. altera, pro exitio adversariorum, vers. quatuor. Rupes mea] ut Deut. 32.4. argumentum ab officio & promissionibus Dei. Ne surdum agas] id est, ne abjicias aut negligas: humanitus dictum. Si mutus] id est si non respondeas. Consimilis] id est, succumbam & peream: periphrasis mortuorum, sic deprecatur a persona sua. 2 Ad adytum] id est, ad cœlum; ubi est sanctuarium quod fixit dominus, & non homo, Hebr. 8.2. 3 Ne trahas me] id est, ne inducas me in potestatem illorum, aut sinas quasi mancipium ab illis rapi, ut suprà psal. 26.9. & 27.12. Loquentes pacem] vt de Schaüle legimus 1. Schem. 24.17. & 26.17. & sequentibus, 4 Da istis] altera pars orationis, imprecatio adversus illos quos descripsit superiore vers. nimirũ improbos, qui opere, sermone, & animo depravati, odiosi sunt, & Deo infensi. sunt quasi dicat, justitiã tuam in illis exerce. 5 Quia non] ἀντιθετικὴ imprecationis per comparationẽ illorũ injustitiæ cum justitia Dei; isti (inquit) testimonio suæ ipsorũ conscientiæ rei sunt, quod animũ ad opera Dei omnia & nominatim singulare illud erga me electionis meæ, minimè advertunt. Quamobrẽ non potest Deus non perdere judicis sui qui non eruditur documẽtis. Ego verò absit ut benedicã, cui maledixit Jehova. vide 1. Schem. 2.25. in annot. Destructurus est eos] id est, justum est eos perdere, & re ipsa perdet, metaphora ab ædificiis. 6 Benedictus] laudatio primùm a singulari beneficio Dei erga prophetam, duobus vers. deinde a publico erga totam ecclesiam in Christo, vers 8. 8 Istis] populoribus meis, id est, ecclesiæ Dei. Uncti sui] Christi, in quo tota salus consistit cùm Davidis, qui fuit illius typus; tum totius ecclesiæ. 9 Serva] Conclusio, qua ecclesia Deo servandæ, augenda, & benedi-

benedicenda modis omnibus commendatur. Possessionitue] *id est, populo: vide Deut. 9. 29.*

PSALMUS. XXIX.

Propheta pios hortatur ad prædicandas Dei laudes, cùm propter documenta naturæ ac nominatim tonitruũ, tum propter documenta gratiæ, quam cũ ecclesia sua communicat verbo.

1 ' PSALMUS *Davidis*, Cedite Jehovę, 'filii fortium; cedite Jehovę gloriam & robur.

2 Cedite Jehovæ 'gloriam nominis ejus, incurvate vos Jehovæ *residenti*' in decoro sanctitatis.

3 'Vox Jehovæ 'supra aquas; *vox* Dei fortis [a] gloriosi intonat, vox Jehovæ supra aquas multas:

4 Vox Jehovæ [b] potenter, vox Jehovæ decorè.

5 'Vox Jehovæ confringit' cedros, perfringit etiam Jehova cedros Libani:

6 Et 'facit ut exiliant sicut vitulus; Libanus &' Schirjon, ut [c] pullus unicornium.

7 Vox Jehovæ 'cædit flammas ignis.

8 Vox Jehovæ dolore afficit' desertum, dolore afficit Jehova' desertum Kadeschi.

9 Vox Jehovæ 'facit ut pariant cervæ, & 'denudat sylvas:' verùm in templo suo [d] eloquitur totam gloriam suam.

10 'Jehova' in diluvio sedebat, & sedet Jehova rex in seculum.

11 Jehova robur populo suo dat, Jehova' benedicit populo suo pace sua.

[a] Heb. *gloriæ.*

[b] Heb. *cum virtute, cum decoro.*

[c] Heb. *filius*

[d] Heb. *totam ipsius eloquitur gloriam: ὀστέρωσις.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *psalmus est ἐπαινετικὸς, i. laudativus, constans hortatione ad laudem, & argumentis laudis.* Filii fortium] *id est, etiam generosissimi & potentissimi quique, ac proinde omnes: synecdoche.* 2 Gloriam nominis] *i. nominatissimam & celeberrimam, qualis convenit majestati ejus.* In decoro sanctitatis] *i. in sanctuario magnificè: sic 1. Chron. 16. 29.* 3 Vox Jehovæ] *secunda pars, argumenta laudis, quorum genera sunt duo; alia communia, quæ palàm omnibus rebus creatis offeruntur, usque ad finem vers. 9. alia verò singularia erga ecclesiam Dei. Argumentorum autem communium unum tantùm genus exempli causa ponitur, ut ab eo cætera cognoscantur: nimirum tonitru, cujus natura ostenditur, primùm a vehementia, vers. 3. & 4. deinde ab effectu, usque ad ver. 9.* Supra aquas] *id est, vehementia fragores, planctus, & strepitus omnes, quantumvis magnos superat. Frequens est autè in scripturis, fremitum aquarum comparari cum sono vehementissimo, ut Ezechiel 1. 24. & 43. 2. sic accipiendum esse ostendit ver. sequens.* 5 Vox Jehovæ] *altera descriptio tonitru ab effectis: quòd omnia validissima frangit, stabilia commovet, denique omnia perhorrefacit arbitratu Dei authoris sui.* Cedros] *proceritissimas, crassissimas, & maximè durabiles.* 6 Facit ut exiliant] *id est, movet montes, quamvis firmissimos.* Schirjon] *vide Deut. 3. 8. & 9.* 7 Cædit] *id est, coruscationes, fulgetra, fulgura, dissipat.* 8 Desertum] *id est feras in deserto versantes; metonymia.* Desertum Kadeschi] *id est, animalia quantumvis horrifica; cujusmodi fuisse in hoc deserto legitur, Deut. 8. 15.*

9 Facit ut pariant] *id est, cervas, quantumvis pro angustia utantur difficiliore partu, cogit abortire: vide Ijobi 39.4. & sequentibus.* Denudat sylvas] *feris, quæ trepidè antra sua latibula quæ petunt, ut scribit Virgilius 1. Georg. nam ut de arboribus capiatur, impedit ver. 5.* Verùm in templo suo] *secundum genus argumentorum laudis, ut observatum est suprà in ver. 3. quasi dicat, hæc quidem gloriosa sunt; sed tamen particulæ sunt duntaxat illius gloriæ quam Deus explicat in ecclesia sua, non tantùm opere externo, sed etiam prædicatione verbi.* 10 Jehova] *summa explicatio gloriæ, quam Deus testatur ecclesiæ; primùm a sempiterna majestate ejus, hoc ver. deinde a beneficentissima cõmunicatione cum ecclesia, vers. sequente.* In diluvio sedebat] *id est, jam tum regnabat, cùm diluvium effectum est super terram. Gen. 6. & 7.* 11 Benedicit populo suo] *id est, pacem suam largitur suis verbo & communicatione spiritus, ac proinde tranquillitatem confert.*

Psalmus. XXX.

David ex fuga reversus, & domum suam a sceleribus Abschalomi repurgans, Deum celebrat beneficii erga se singularis nomine, pios ad laudes Dei prædicandas hortatur; calamitates, instaurationem sui factam a Deo narrat, eique votum laudis exhibet.

a Heb. *hausisti me, metaphora a puteis & specubus, quò respicit finis vers. 4.*

1 PSALMUS *Davidis, a canticum dedicationis domus illius.*

2 aExtollam te Jehova; quoniam a evexisti me, neque lætitia affeciſti inimicos meos de me.

3 Jehova Deus mi: a vociferantem ad te, acurasti me:

4 Je-

4 Jehova, eduxisti e sepulchro animam meam, conservans me vivum, ne descenderem in [b] sepulchrum.

5 [a] Psallite Jehovæ, quos ipse benignitate prosequitur; & celebrate [a] ad memoriam sanctitatis ejus.

6 [a] Cum momento fuit in ira sua, vita *adest* benevolentia ejus: vespere facit ut diversetur fletus; mane vero *adest* cantus.

7 [a] Nam ego dicebam in [a] tranquillitate mea, non dimovebor in seculum.

8 [a] Jehova, benevolentiâ tua constitueras in monte meo robur; [a] te abscondente faciem tuam, fui conturbatus.

9 [a] Ad te, Jehova, clamavi; & [c] Jehovam deprecatus sum, *dicens*,

10 [a] Quid lucri *erit* [a] in sanguine meo, [a] cùm descendam in foveâm? an celebrabit te [a] pulvis, nuntiabitne veritatem tuam?

11 Audi Jehova, & gratiam fac mihi; Jehova, esto adjutor mihi:

12 Convertisti [a] planctum meum [a] in choream mihi, [a] solvisti cilicium meum, & accinxisti me lætitia:

13 Ut psallat tibi [a] gloria, ac non conticescat. [a] Jehova, Deus mi, in seculum celebrabo te.

[b] Heb. *ei sister-nam: ut supra* 28. 1.

[c] Heb. *vel dominum, ut in aliis exemplaribus legitur.*

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est* τριμερὴς, *tribus partibus constans; propositione singulari laudis, a vers.* 2. *ad* 5. *publica hortatione ad laudes ejus in ecclesia; inde ad vers.* 11. *numum; & conclusione.*

Canticum] *id est, quod cecinit David, cùm repeteret ac redintegraret consecrationem domus suæ, quæ incestis nefariisque Abschalomi sceleribus*

fuerat contaminata, 2. Schem. 16. 22. nam moris erat, ut novis ædificiis exstructis adhiberentur cæremoniæ ad purganda & sanctificanda loca pro inhabitantium usu: ut Deut. 20. 5. & Nechemiæ 12. quam rationem a Davide fuisse servatam pro repurganda domo, non obscurè indicatur. 2. Schem. 20. 3. cur verò ad hoc potius tempus & hanc domum referamus, docet argumentum ipsum & contextus psalmi. Est autem in hoc vers. verborum ἐμπλοκὴ, quam ad evidentiam sustulimus. 2 Extollam te] propositio singularis laudis, a beneficio liberationis maximæ acceptæ a Deo, quam per congeriem amplificat David. 3 Vociferantem ad te] ut docetur 2. Schem. 15. 32. Curasti me] id est, remedium attulisti malis meis; metaphora. 5 Psallite] hortatio, ut annotatum est in vers. 1. cujus argumenta sequentibus exponuntur; primùm ab ordinaria administratione Dei erga suos, ver. 6. deinde a singulari exemplo suo, reliquis vers. Ad memoriam] id est, ut sanctitatis ejus sempiterna sit memoria in ecclesia. 6 Cùm momento] quasi dicat, ita est a natura, ut quamvis propter peccata nostra nobis succenseat; tamen illico benevolentiam exerens, nos ad vitam revocet in peccatis nostris alioqui morituros: quod argumentum sequentia verba illustrant allegoricè. 7 Nam ego dicebam] alterum argumentum a singulari exemplo suo, quod propheta enarrat paucis. Tranquillitate mea] i. cùm tranquillè & fidè & Jeruschalaimis. 2. Schem. 11. 1. & 1. Chron. 21. 8 Jehova] id est, tu confirma veras regum mentes, quod ego non cogitabam demens: epiphonema; quo interpretatur illud, in tranquillitate mea, superiore vers. Te abscondente] id est, cùm primùm te averteres [illegible] 12. 10. & sequentibus.

ribus. 9 Ad te Jehova clamavi] *ut docet historia* 2. *Schem.* 15. 32. 10 Quid lucri] *summæ orationis quam habuit David, duobus vers. comprehensa; cujus partes sunt duæ, exordium ab inutili, hoc vers. & petitio, vers. sequente.* In sanguine meo]*id est, si occidar.* Cùm descendam] *id est, sepeliar; periphrasis, ut suprà vers.* 4. Pulvis] *id est, homo in pulverem redactus; metonymia: vide suprà* 6. 6. 12 Planctum meum]*de quo vide* 2. *Schem.* 15. 30. In choream]*id est, in maximum gaudium: hyperbole.* Solvisti cilicium] *id est, sustulisti luctum & lætitiam attulisti: Synecdoche a signis.* 13 Gloria] *id est, anima, ut suprà* 16. 9. Jehova Deus mi]*Conclusio epiphonematica.*

Psalmus XXXI.

David gravissima aliqua calamitate pressus, Deum orat pro salute sua, adducens fidem suam in misericordiam Dei, & miseriæ suæ gravitatem indignitatemq; explicans: adversarios impios exitium imprecatur: deinde quasi liberatione parta Deum laudat publicorum privatorumq; beneficiorū nomine, & pios omnes hortatur ad diligendum constanter & colendum Deum.

1 MAGISTRO *symphoniæ* Psalmus Davidis.

2 'Ad te, Jehova, 'me recipio, ne erubescam in seculum: 'justitiâ tua libera me.

3 'Inclina ad me aurem tuam, citò eripe me: esto mihi [a] rupes robusta, locus munitissimus ad servandum me.

4 Nam petra mea & munitio mea es; itaque propter nomen tuum 'agito me & 'deducito me.

5 Educito me e reti quod absconderunt adver-

[a] Heb. *in rupem roboris, in locum munitionū.*

versum me: quia tu robur meum es,
6 In manum tuam depono spiritum meum:
[b] Heb. veritatis. [a] redemisti me, Jehova, Deus fortis, [b] verax.
7 [a] Odi eos [a] qui observant vanitates [c] vanissimas: nam ego in Jehova confido,
[c] Heb. vanitatis, sive nihili.
8 Me exultaturum & lætaturum benignitate tua: quia aspexeris afflictionem meam, agnoveris angustias animæ meæ:
9 Ac non tradideris me in manum inimici; sed [a] statueris in lato pedes meos.
10 Gratiam fac mihi, Jehova: [a] nam angustia est mihi, [a] contabescit præ indignatione oculus meus, [a] anima mea, & venter meus:
11 Nam deficit mœrore vita mea, & anni mei gemitu: labefactatur [d] iniquitate quam patior virtus mea, etiam ossa mea contabescunt.
[d] Heb. iniquitate mei.
12 Apud omnes hostes meos sum probro, & apud vicinos meos valde, paveriq; notis meis, aspicientes me foris, evagantur a me.
13 Oblivione sepelior ab animo, ut mortuus: [a] ium ut instrumentum perditum.
14 Nam audio infamiam a [e] multis, metũ circumquaque; consultando simul adversus me, de intercipienda anima mea cogitant.
[e] Heb. multorum.
15 [a] Ego verò in te confido, Jehova; dicens, [a] Deus meus es.
16 [a] In manu tua [a] tempora mea sunt; eripe me e manu inimicorum meorum: & a persequentibus me.
17 [a] Fac ut luceat facies tua super servum tuum, serva me benignitate tua.
[f] Heb. mendacii. [g] Heb. duum ut 1. Sthem. 2. 3.
18 [a] Jehova, ne erubescam, quandoquidem invoco te: erubescant [a] improbi, excindantur descensuri in sepulchrum.
19 Muta reddantur labia [f] mendacia; quæ loquuntur contra justum [g] superbè cum elatione

tione & contemptu.

20 'Quàm multa est bonitas tua, quam recõdis reverentibus te; operaris erga recipientes se ad te, coram filiis hominum!

21 'Abdis eos in abdito præsentiæ tuæ, ab elationibus virorum: abscondis eos in tugurio a contentione linguarum.

22 'Benedictus *sit* Jehova; quia mirificam reddit benignitatem suam erga me, *ut* in civitate munita *collocans me.*

23 'Ego quidem dixeram in festinatione mea, excisus sum a conspectu oculorum tuorum: Veruntamen audisti vocem deprecationum mearum, cùm vociferarer ad te.

24 'Diligite Jehovam omnes quos benignitate prosequitur; 'fideles custodientem Jehovam, & rependentem [h] in reliquos, facientem res magnificas.

25 Confirmamini, ' & fortificabit animum vestrum; omnes qui speratis in Jehovam.

[h] Heb. *in residuum.*

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est generis mixti,* ἰκετικὸς, εὐχαριστικὸς, καὶ διδασκαλικὸς: *ac proinde constans ex tribus partibus; precatione, usque ad vers. 20. laudatione, usque ad vers. 24. & conclusione didascalica duobus ultimis.* 2 Ad te Jehova] *prima pars psalmi, precatio: cujus partes sunt duæ, una pro salute supplicis, usque ad ver. 18. altera pro adversariorum exitio, vers. 18. & sequen. ut suprà psal. 28. In hac autem priore precatione argumenta ducuntur tum a persona supplicis, ut qui in Deũ confideret, tum a persona Dei: qui duo loci proleptice hoc vers. positi per ὑποφοραν sequentibus explicãtur.*

Me recipio] *prior locus a fiducia personæ suæ.* Justitia tua] *posterior locus, a natura & officio Dei.* 3 Inclina] ἐπιτασις *precationis, argumento ducto a persona Dei, usque ad versum* 7. 4 Agito me] *præiens & præmonstrans viam.* Deducito me] *Sensim & accommodè ad infirmitatem meam, ut fœtæ pecudes duci solent: ut Jeschabh.* 40.11. 6 Redemisti me] *confirmatio ab anteacta experientia.* Verax] *id est, qui semper idem es ac tibi constas; proinde neque promissam rem, neque anteactam mutaturus es.* 7 Odi] *alter locus precationis a persona sua, ut observatum est suprà in vers.* 2. *cujus duo ponuntur argumenta: unum, quòd integro animo & fide est in Deum, usque ad versum* 10. *alterum, quòd gravissimè & indignissimè affligitur, usque ad vers.* 15. Qui observant] *id est, fiduciam habent in caducis rebus, & se ad illas recipiunt.* 9 Statueris in lato] *ut suprà psalmo* 4. 2. *&* 18.20. 10 Nam angustia] *ab indignissimis suis calamitatibus precationem amplificat, ut observatum est in vers.* 7. *Ostendit enim primùm exhauriri vitam, hoc & sequente ver. Deinde se ignominia obrui, duobus sequentibus; ac postremò omnibus modis consternari, vers.* 14. Contabescit] *ut suprà Psalm.* 6. *vers.* 8. Anima mea] *id est, totus animo & corpore.* 13 Sum ut instrumentum] *id est, nulla est cura aut memoria mei.* 15 Ego verò] *regressio ad priorem partem argumenti, quæ fuerat intermissa inde a ver.* 10. *quasi dicat, indignum est novas miserias accumulari misero; sed fideli & credenti in te, indignius: sic concludit precationem de salute sua, repetitis summatim argumentis a fide sua & a persona Dei, his tribus vers.* Deus meus es] *a fœdere locus.* 16 In manu tua] *locus a potentia, fœderis promissionúmq;*

esse-

effectrice. Tempora mea] *id est, terminus & status vitæ meæ, quam ob rem ne sinas ab istis vitam aut statum prosperum odimi.* 17 Faciat luceat] *vide suprà 4.7.* 18 Jehova] *transitio ad secundam precationem, ut observatum est suprà in vers. 2.* Improbi] *a Deo, a bono & æquo alienissimi: ut suprà Psal. 28.3.* 20 Quàm multa] *secunda pars psalmi, laudatio gratiæ beneficiorumq; Dei, primùm κατὰ θέσιν, hoc vers. & sequente; deinde κατ' ὑπόστασιν & singulare exemplum personæ suæ, ver. 22. & 23. Est autem hoc loco gravissimum epiphonema, quo ostendit psaltes thesauros Dei infinitos alios asservari piis, alios palàm communicari, hoc ver. alios denique clàm in ipsorum animis æterna virtute ejus obsignari, & cùm opus est exhiberi.* 21 Abdis eos] *id est, non tantùm ornas bonis, sed etiam conservas a malo.* 22 Benedictus] *laudatio singularis: ut dictum est in ver. 20.* 23 Ego quidem] *amplificatio laudationis singularis ab infirmitate sua labascente propter calamitatum magnitudinem: ad me (inquit) & ad infirmitatem meam non respexit Deus, sed ad benignitatem & misericordiam suam.* 24 Diligite Jehovam] *Conclusio hortatoria ad amorem Dei, hoc versu: & confirmationem fidei amorisq; erga illum, vers. sequent.* Fideles custodientem] *ἀιτιολογία cur amore prosequi debeamus Deum, ab operibus illius erga bonos, contra improbos, & in omnes magnificis.* 25 Et fortificabit] *ἀιτιολογία hortationis, a promissionibus Dei.*

Psalmus XXXII.

Psaltes beatitatem piorum in remissione peccatorum prædicat, & experientia sua confirmat: deinde fideles informat in fide, invocatione, & obedientia; propositaq; administratione Dei in bonos & malos,

illos hortatur ad gaudium in spiritu.

a Heb. *levatus defectione, tectus peccato: synecdoche.*

1 DAVIDIS 'ode didascalica. 'Beatus a levatus *a* defectione, cujus tectum est peccatum.

2 Beatus homo, cui non imputat Jehova iniquitatem, & cujus spiritui non inest dolus.

3 'Cùm 'silerem, 'inveterascebant ossa mea; 'in rugitu meo toto die.

4 Nam interdiu & noctu gravis erat super me manus tua; 'convertebatur præstantissimus humor meus in siccitates æstivas. Sela.

5 Peccatum meum notum faciam tibi, & iniquitatem meam non tegam (inquiebam) confitebor defectiones meas Jehovæ; & tu sustulisti b 'pœnam peccati mei, Sela.

b Heb. *iniquitatem.*

c Heb. *tempore obveniendi.*

6 'Propter hoc oraturus est te, quemcunque benignitate prosequeris, quo c tempore obvenerit: '(in inundatione aquarum multarum, ad eum 'non pertingent tantùm) *dicens:*

7 'Tu latibulum es mihi, ab angustia custodito me: cantionibus liberationis circundato me, Sela.

8 'Erudiam te & docebo te qua via ambulaturus sis; consilium dabo, *attento* in te oculo meo.

d Heb. *non intelligere.*

9 'Ne estote ut equus, ut mulus, d expertes intelligentiæ: cujus os fræno & habena constringendum *est*, 'ne appropinquet ad te.

10 'Magni dolores *sunt* improbo: qui autem fiduciam habet in Jehova, benignitas circundat eum.

e Heb. *corde.*

11 'Lætamini in Jehova, & exultate justi; & cantate omnes recti e animo.

ANNOTATIO.

1. Ode didascalica] *Istius odes summæ partes sunt tres: prima est propositio beneficiorũ Dei suæ*

sua confirmatione juncta, usque ad vers.6. secunda, propositio officii nostri, usque ad vers. 10. postrema, conclusio hortatoria, duobus ultimis vers. Beatus] γνώμη: *cujus summa est, beatitatem hominis positam esse in remissione peccatorum & imputatione justitiæ Christi, cujus effectus est sanctificatio, sub finem ver. 2. justificatio autem tribus modis declaratur, primùm quòd peccata tolluntur adeò ut non sint; deinde quòd teguntur ita, ut ne peccatorii quidem vestigia & sordes appareant, hoc vers. postremò, quòd ea non imputet Deus cùm semel sustulit delevitq; ; sed tantùm justitiam in Christo.*

3 Cùm tacerem] *Confirmatio ab experientia singulari: cujus partes duas enarrat psaltes; una est, dum continuo apud me peccatum meum, Dei manus pressit me gravissimè; altera, cùm primùm rejeci in Deum atque confessus sum peccata mea, hanc gratiam a Deo expertus sum.* Silerem] *id est, non enuntiarem, sed dissimularem peccata mea.* Inveterascebant ossa mea] *id est, totus conficiebar animo, nihil erat in me tam firmum, quod non atteretur manu Dei: metaphora.* In rugitu meo] *id est, tantisper dum non adverti ad peccata mea; sed tanquam fera rationis expers, præsente adversitatum sensu abreptus sum, & belluinos potiùs quam humanos gemitus & querimonias fudi.*

4 Convertebatur] *id est, viriditas mea exarescebat tota, & exhauriebar viribus: metaphora.*

5 Pœnam peccati] *id est, peccatum & pœnam: respicit enim ad propositionem ver. 1. peccata tolli, & illis quibus tolluntur bene esse.* 6 Propter hoc] *altera propositio de officio nostro, cujus partes ponuntur duæ; prior est invocatio fidei, his duobus vers. posterior, obsequium & attentio ad voluntatem Dei, ver. 8. & 9 propter hoc (inquit)*

quòd

quòd tuis te talem exhibes, ac nominatim mihi fideles hęc duo officia præstituri sunt, orationem fidei, & obedientiam. Quo tempore obvenerit] quædã velut inundatio calamitatum; cujus mox meminit. In inundatione] id est, procellis & fluctibus calamitatum vehementissimis, ut suprà. 18. 17. & psal. 69. passim. Est autem hæc præstantissima promissio Dei erga pios officio suo defungentes; cujus verba aliquantum invertimus, quia obscurior est ἰμπλοκὴ in Hhebræo textu. Non pertingent tantùm] id est, ne pertingent quidem; adeò firma est Charitas Dei erga nos in Christo, Rom 8. 35. 7 Tu latibulum es mihi] id est, tu unus es perfugium meum: formula orationis fidelium in calamitatibus. 8 Erudiam te] apostrophe ad fidelem quemq; : secundũ propositionis mẽbrũ, ut observatũ est suprà in ver. 6. 9 Ne estote] i.ne obstupescite & obbrutescite ad exercitationes Dei: sed animos vestros sedulò advertite, vt cognoscatis administrationẽ ejus, ne frenos potentiæ suæ cogatur adhibere ad edomandam feritatem vestram. Ne appropinquet] ore suo, ne mordeat noceátve tibi. 10 Magni dolores sunt] Conclusio, cujus partes sunt, eorum sive causa ex administratione Dei, hoc versu, & hortatio ad pacem & lætitiam spiritus, ver. sequen. Causam sic exponit propheta: magnis doloribus afficitur improbus, & eò quidem majoribus, quod nullum habet sensum benignitatis dei; fidelem verò etiam in magnis doloribus benignitas Dei circundat atque consolatur. 11 Lætamini] hortatio a superiore causa.

Psalmus. XXXIII.

Psaltes laudationem Dei commendat a mirificis operibus illius ex ordine vel extra ordinem naturæ factis;

factis; nominatim verò contra infideles & erga fideles, quorum causa singularem Dei providentiam adhiberi in hoc mundo prædicat: postremò Ecclesiæ fiduciam suam in illum professa, sibi exoptat benignitatem illius.

1 'CANTATE justi in Jehova; rectos decet laudatio.
2 Celebrate Jehovam cithara; nablio & decachordo psallite ei.
3 Canite ei 'canticum novum, [a] optimè pulsate cum clangore.
4 'Quia rectum est verbum Jehovæ, & omne opus ejus [b] constans;
5 Amat justitiam & 'iudicium: benignitate Jehovæ plena est terra.
6 'Verbo Jehovæ cœli facti sunt, & 'spiritu oris ejus totus 'exercitus eorum.
7 Congerit quasi cumulum aquas maris, disponit in thesauris 'abyssos.
8 'Timeant a Jehova omnes *incolæ* terræ: ab ipso metuant omnes habitatores orbis.
9 Nam ipso dicente est *quicquid est*: ipso præcipiente existit.
10 Jehova irritum facit consilium gentium, infringit cogitationes populorum.
11 Consilium verò Jehovæ in seculum consistit; cogitationes [c] animi ejus in ætates singulas.
12 'Beata gens illa, cujus Jehova 'Deus *est*: populus *quem* elegit in possessionem sibi.
13 'E cœlis intuetur Jehova, videt omnes filios hominis:
14 'E loco habitationis suæ, prospicit in omnes habitatores terræ:
15 Formator pariter cordis eorum, animadvertens

[a] Heb. *benefacite pulsando.*
[b] Heb. *in veritate sive constantia.*
Gen. 1.
[c] Heb. *cordis ejus in ætatem & ætatem.*

vertens ad omnia opera eorum.

16 Non *est* rex qui servetur multitudine copiarum, potens non eripitur multitudine virium:

17 [d]Mendax *est* equus ad salutem, & multitudine roboris sui non liberat *sessorem.*

18 [e]Ecce oculus Jehovæ *attendit* ad timentes sui, ad expectantes benignitatem ipsius.

19 Ut eripiat a morte animam eorum, & vivos conservet eos [e] in fame.

20 [e]Anima nostra præstolatur Jehovam: auxilium nostrum & scutum nostrum *est.*

21 Nam in eo lætatur [e] animus noster, quia [e]nomini [f] sancto ejus confidimus.

22 Sit benignitas tua, Jehova, super nos; prout expectamus te.

[d] Heb. *mendacium.*

[e] Heb. *cor.*

[f] Heb. *sanctitatis ejus.*

ANNOTATIO.

1 Cantate] *Psalmus est* ἀνεπίγραφος, *ex parte* ἐπαινετικος, *& ex parte* ἐυκτικὸς: *itaque tribus partibus constat, laudatione, tribus primis ver. narratione sive propositione argumentorum laudis, inde a ver. 4. usque ad 20. & conclusione petitoria.*

3 Canticum novum] *id est, quod non antiquatur, senescit aut evanescit, sed perpetuò in ecclesia viget, dum perpetua Dei erga se beneficia percipit in Christo; prout sequentia ostendunt.*

4 Quia rectum] *altera pars: propositio sive narratio argumentorum ad laudes Dei pertinentium ab ordinaria administratione ejus verbo & opere; quæ duo sunt ordinaria documenta justitiæ, judicii, & benignitatis ejus: quæ omnia proleptice his duobus vers. posita, deindè copiosè explicantur, primùm a creatione & administratione ordinis naturalis, ver. 6. & 7. deinde ab administratione qua u-*

titur

vitur extra ordinem, contra improbos, & erga ecclesiã suam, usq; ad ver. 20. 5 Judicium] i. executionẽ justitiæ adversus improbos, ut ostendit benignitatis antitheton; ac proinde exequitur ipse: nã quodcunq; vult, facit, psal. 115. 3. 6 Verbo Jehovæ] ab opere creationis & conservationis, ut observatum est in ver. 4. Spiritu oris] ut Ijobi 15. 30. Exercitus] ut Gen. 2. 1. 7 Abyssos] i. aquas profundas in suis alveis. 8 Timeant] transitio ad secundum genus argumentationis ab extraordinaria administratione Dei, primùm universè 9 vers. deinde sigillatim, tum in omnium consilia præter ipsius voluntatem inita, ver. 10. & 11. tum erga ecclesiam suam, ver. 12. 12 Beata] epiphonema de felicitate ecclesiæ, quæ cum superioribus Dei operibus comparata est magnificentissima. Deus est] vide Gen. 17. 7. 13 Ecœlis] ἐργασία proximi epiphonematis, a solicita attentione & administratione Dei, quæ humanitus describitur his duobus ver. deinde accommodatur ad singulos homines, consilia, & facta eorũ, tam improborũ, ver. 16. & seq. quàm bonorũ & timentiũ Dei, vers. 18. & 19. 14 E loco habitationis] i. e cœlo, ut 1. Reg. 8. ver. 30. & 43. 17 Mendax est equus] i. fallens fiduciam & expectationẽ sessoris. 18 Ecce] alter locus de providentia Dei erga pios, quasi per hypotyposin. 19 In fame] i. in quovis periculo: synecdoche exemplorũ omniũ sub appellatione unius; quo modo ferè totus hic psalmus accipiendus est. 20 Anima nostra] conclusio, cujus partes sunt duæ; professio fiduciæ nostræ in Deũ & gloriationis, duob. ver. & petitio gratiæ, ver. ult. 21 Nomini sancto] i. ei nominatissimo deo atq; sanctissimo: hypallage Rhetorii.

Psalmus. XXXIIII.

David ex præsentissimo periculo, in quod se infirmitate conjecerat, divinitus liberatus, Deũ celebrat & ecclesiam

ecclesiam ad celebrandum proposito suo argumento hortatur: deinde doctrinam de officio nostro attexens providentiam Dei, veritatem atque constantiã in nobis servandis a malo, redimendúq; explicat.

1. Schem. 21. a Heb. *gustum suum.*

1 ODE *Davidis, cùm mutasset* a *speciem suã coram* ' *Abimeleco; eóq; ipsum* " *expellente, abiret.*

2 'Benedicam Jehovæ omni tempore; jugiter laus ejus *erit* in ore meo.

3 In Jehova jactabit se anima mea; audient mansueti, & lætabuntur;

4 'Dicens magnificate Jehovam mecum, & extollamus nomen ejus pariter.

5 'Quæsivi Jehovam, & exaudivit me; ac ex omnibus 'pavoribus meis eripuit me.

6 Qui intuentur in eum & confluunt; vultus eorum 'ne erubescant; *sed dicant:*

7 'Iste pauper invocavit, & Jehova exaudivit; ac ab omnibus angustiis ejus servavit eum.

b Heb. *castra metatur angelus: enallage numeri.*

8 b' Castrametantur Angeli Jehovæ circa timentes ejus, & eripit eos.

9 'Gustate & videte bonum esse Jehovam: beatus vir ille, *qui* se recipit ad eum.

10 Timete Jehovam sancti ejus: quia non *est* penuria timentibus eum.

11 'Juvenes leones pauperantur atque esuriunt: quærentes autem Jehovam, non indigent ullo bono.

c Heb. *venite.*

12 c Agite 'filii, auscultate mihi; reverentiam Jehovæ docebo vos.

13 "Quis *est* vir ille, qui 'delectatur vita; amat dies, *amat* frui bono?

14 'Custodi linguam tuam a malo: & labia tua ne loquantur fraudem.

15 Re-

15 Recede a malo,& fac bonum:require pacem,& sectare eam.
16 [a]Oculi Jehovæ ad justos, & aures ejus ad vociferationem eorum *attendunt:*
17 Irata *verò* facies Jehovę ad facientes malum,ut excindat e terra memoriam eorum.
18 [a]Clamantes *illos* Jehova audit, & ex omnibus anguſtiis ipſorum eripit illos.
19 [a]Propinquus *eſt* Jehova [a]fractis [d]animo: & contritos ſpiritu ſervat.
20 Multæ *ſunt* afflictiones juſti; ſed ex omnibus illis eripit eum Jehova,
21 Servans omnia oſſa ejus,[a]unum ex illis non frangitur:
22 [a]At morte afficit improbum afflictio: & oſores juſti[e] diſperduntur.
23 [a]Redimit Jehova animam ſervorum ſuorum; ita ut non diſperdantur ulli recipientes ſe ad eum.

[d] Heb. *corde.*

[e] Heb. *vaſtã-tur, ut infrà ſequẽte ver.*

Annotatio.

1 Ode Davidis] *Ode eſt ſecunda alphabetica ex ordine Hhebræorum, generis mixti,* ἐπαινετικὴ καὶ διδασκαλική. *Occaſio illius conſcribendæ exponitur verſ.1. partes ſunt tres: exordium 2.& 3. verſ. propoſitio laudativa. uſque ad verſ.9. & doctrinæ loci, inde ad finem uſque.* Abimeleco] *vide 1. Schem.21.11. in annot.* Expellente] *per ſervos ſuos quibus in mandatis dedit, ibidẽ ver.15.* Abiret] *in terram Jehudæ: ut oſtenditur 1. Schem.22.* 1. 2 Benedicam] *Exordium laudativum ex abrupto, quo exponit David ſe omni tempore ex animo palàm in eccleſia celebraturum Deum.* 4 Dicens, magnificate] *propoſitio hortatoria ad laudationem Dei; primùm a ſingulari experientia*

sua, deinde a communi fidelium omninum. 5 Quæsivi Jehovam] *narratio brevis exempli sui, qua ostendit se non simulatione stultitiæ; sed solo Dei quem invocavit beneficio liberatum esse.* Pavoribus] *de quibus* 1.*Schem.*21.13. 6 Ne erubescant] *magnificare Jehovam & extollere nomen ejus, prout ego simulans stultitiam feci; sed potiùs audentibus animis prædicent:* μείωσις. 7 Iste pauper] *prædicatio beneficentiæ Dei a singulari exemplo, quod ipse David proponit Ecclesiæ verbis. quasi dicat, quid fecerat miser? primùm occupatus metu, suæ salutis causa se ad populum perditum receperat, & conjecerat in præsentissimũ periculum (nam ista effugia non probari Deo, docuit propheta Gad.*1.*Schem.*22.5.) *deinde cultum Dei dissimulaverat simulata stultitia; sed eò major fuit misericordia domini erga eum, quòd abjecta infirmitatis ejus ratione, exaudivit eum. Sic seipsum proponit in exemplum toti ecclesiæ, & præit omnibus verba ad ædificationem illius.* 8 Castra metantur] *transitio ab hypothesi ad thesin: quasi dicat ecclesia, iste miser non humanitus, sed divino præsidio ex istis periculis servatus est: certum est igitur, pios præsidio Dei & angelorum castris circumvallatos & munitos esse; ut alia scripturæ exempla docent:* Gen.32.1. & 2.*Reg.*6.17. & *alibi passim.* 9 Gustate] *tertia pars odes, continens duos doctrinæ locos; quorum unus est de officio nostro erga Deum, usque ad vers.*16. *alter, de beneficio Dei erga nos, inde ad finem usque. Officii autem nostri genera ponuntur quatuor: primum est, ut ex perceptis & visis bonis atque exemplis ejus cognoscamus eum, hoc ver. secundum, ut cognitum timeamus, duobus sequentibus: tertium, ut timentes audiamus voluntatem ejus, ver.*12. *postremum,*

ut

ut auditæ voluntati ejus obsequamur; quibus singulis partibus suæ promissiones prophetice adjunguntur. Ait igitur David, Gustate & videte, id est, percipite re ipsa, & cognoscite exemplis: metaphora. 11 Juvenes leones] amplificatio superioris promissi per comparationem: quasi dicat, quicunque viribus suis freti atque præsidentes non respiciunt ad Deum, miserè pereunt. fideles verò nõ item. 12 Filii] Dei videlicet domestici ecclesiæ, & discipuli prophetarũ in ædificatione ecclesiæ laborantium: sic amico elogio animos illorum dociles efficit atque benevolos. 13 Quis est] transitio ad quartum doctrinæ caput per interrogationem, ubi inverso ordine promissionem primo loco ponit, ut ad obsequium (quod explicatur duobus sequentibus ver.) commodius fideles adducat. Delectatur vita] id est, cupit bene beateq; vivere, cùm in præsente, tum in futura vita. 14 Custodi] obsequii lezes verbis, operibus, & animis datæ, primùm κατ' ἀναίρεσιν, ne quid obeatur mali; deinde κατα θέσιν, ut fiat & procuretur quod bonum honestumq; est coram Deo atque hominibus. 16 Oculi Jehovæ] alter doctrinæ locus de administratione Dei, continens membra duo: unum de beneficiis ejus erga bonos; alterum de supplicijs improborum: quæ duo per prolepsin his duobus ver. enuntiata, in seq. explicantur. 18 Clamantes] ἔξηγησις ver. 16. resumptis verbis hypotheseos, quæ habentur supra ver. 7. 19 Propinquus est Jehova] majestate, virtute, atq; auxilio, sive per se, sive per res creatas. Fractis] i. calamitatũ magnitudine confectis, & propè animam agentibus. 21 Unum ex] sine ejus voluntate: vide Matth. 10. 29. & sequentib. 22 At morte] ἔξηγησις ver. 17. 23 Redimit]

Conclusio ad confirmationem & consolationem piorum.

PSALMVS XXXV.

David Dei fidem implorans pro adversariorũ exitio & salute sua, injurias indignissimè acceptas, & perfidiosissimam illorum hypocrisin explicat; servari a Deo petit contra fraudulentos illorum conatus, Deumq; appellat testem & judicem improbitatis illorum & innocentiæ suæ, ad gloriam ipsius & publicum ecclesiæ bonum.

1 ODE *Davidis.* Contende Jehova, adversus contendentes mecum; impugna impugnantes me.

2 [a]Prehende scutum aut clypeum; ac surge in auxilium meum.

3 Et exere hastam, & præclude persequentibus me: dic animæ meæ, salus tua sum.

4 Pudefiant & rubore perfundantur, quærentes animam meam: agantur retrorsum, & erubescant machinantes malum meum.

5 Sint [a]sicut gluma coram vento, angelo Jehovæ impellente:

6 Sit via eorum [a]tenebrosa & lubricissima; & angelus Jehovæ persequatur eos.

7 Quando quidem immeritò, [b]abscondunt mihi rete suum, immeritò fodiunt foveam cõtra animam meam:

8 [a]Eveniat ei vastatio nescienti, ut rete ipsius quod abscondit, capiat eum: in vastatione decidat in [a]illam.

9 [a]Sic anima mea exultet in Jehova, gaudeat in salute ejus.

10 [a]Omnia ossa mea dicant, Jehova, quis *est* par tibi? e ipsius pauperem a valentiore eo, pau-

a Heb. *tenebræ & lubricitates.*

b Heb. *absconderunt mihi foveam rete suum, immeritò fodierunt coram, &c.*

pauperem, inquam, & egentem a diripiente eum?

11 [a]Insurgunt testes injurii, quæ ignoro repetunt a me:

12 [a]Rependunt mihi malum pro bono, [a]orbitatem animæ meæ:

13 [a]Quamvis ego, ægrotantibus illis, *utens pro* veste mea [a]cilicio; affligerem jejunio animam meam, & oratio mea [a] in sinum meum rediret:

14 Tanquam *ad* proximum, tanquam *ad* fratrem mihi continenter [a]itarem; tanquam lugens matrem atratus curvarem me.

15 [a]Cum verò claudico, [a]lætãtur congregantes se: [a] congregant se apud me loripides, ut non [a] animadvertam; [a]lacerant, ac [a] non silent.

16 [a][c]Inter hypocritas *facetos* sanniones faceti, [a]frendentes contra me dentibus suis.

17 [a]Domine, [a]quandiu aspicies? [a] reduc animam meam [a]a vastationibus eorum, a juvenib[y] leonibus [a]unicam meam:

18 Celebrem te in congregatione multa, in populo [d] frequenti laudem te.

19 Ne lætentur de me, qui mihi sunt inimici [e]falsis de causis: qui oderunt me immeritò, ne [a]nictent oculo.

20 [a]Non enim pacem loquuntur: sed contra quietos terræ res [f] fraudulentissimas excogitant:

21 Et [a]dilatant contra me os suum; dicentes, euge, euge, [a]videt oculus noster.

22 Vides Jehova, [a] ne sileas; domine, ne longè absis a me.

23 Evigila & expergiscere ad judicium meum: Deus mi & domine mi, ad contentionem meam.

[c] Heb *inter hypocritas* facetiæ *sanniones* facetiæ *similis constructio est Ijobi.* 20. 17. & *Ieschia.* 19. 11.

[d] Heb. *validorum.*

[e] Heb. *sine causis.*

[f] Heb. *fraudum.*

24 Judica me ſecundum juſtitiam tuam, Jehova, Deus mi; & ne lætentur de me.

g Heb. *in corde ſuo.*

25 Ne dicant g cum animo ſuo, euge, anima noſtra; ne dicant, abſorbuimus eum.

26 Pudefiant & erubeſcant ſimul, gaudentes de malo meo: induantur pudore & ignominia, qui magnificant ſe contra me.

27 Cantabunt & lætabuntur, qui delectantur juſtitia mea; dicentque jugiter; magnificetur Jehova, qui delectatur pace ſervi ſui:

h Heb. *meditabitur.*

28 Et lingua mea h enuntiabit juſtitiam tuam, toto die laudem tuam.

Annotatio.

1 Ode Davidis] *Ode eſt, ἐυκτικὴ, cõſtans ex quatuor partib. exordio abrupto, ſive petitione pathetica, uſq; ad ver. 11. propoſitione ſive narratione malorum ſuorum, inde uſque ad verſ. 17. petitione uſq; ad 27. & cõcluſione, duobus ultimis. Petitionis autem abruptę, unde exordium ducitur, membra ponuntur duo; unum κατηρτικὸν in adverſarios, ver. 1. alterum, ἐυκτικὸν pro ſeipſo, ver. 2. quæ duo deinde exornat uſque ad verſ. 9. poſtea verò amplificat a ſupremo fine, qui eſt gloria & laudatio Dei, uſque ad 11.* 2 Prehende ſcutum] *humanitus dicta.* 5 Sicut gluma] *ut ſuprà Pſal. 1. ver. 4.* 7 Quandoquidem immeritò] *αἰτιολογία imprecationis ab atrocitate peccati adverſariorum; qua oſtendit David ſe hîc minimè indulgere perturbationibus animi ſui, ſed omnia juſtitiæ Dei tribuere. Eſt autem in hoc verſ. obſcuriſſima verborum ἐμπλοκὴ, quam perſpicuitatis cauſa mutauimus.* Abſcondunt mihi rete ſuum] *id eſt, rapiuntur contra me omnibus artibus: metaphora,*

ut

ut suprà psal.7.& 9. 8 Eveniat ei]i. eorũ cuiq;: syllipsis Hebræorum. Illam]foveam, quam fodisse dicuntur ver.præcedente. 9 Sic anima] summus finis petitionis, ut observatum est suprà in vers.1. 10 Omnia ossa]id est, omnibus viribus meis dicã: hyperbole, ut Iob.31.20.& infrà 51.10. 11 Insurgunt]secũda pars, propositio sive narratio querelæ suæ: cujus loci summi sunt tres, primus, quòd injuriam gravissimam patitur, hoc ver. secundus, quòd indignissimè patitur, ut qui adversarius omnibus modis benefecerit, usq; ad ver.15. tertius, quòd per fraudem & ludibriũ exagitatur cum simulatione perfidiosissima, ver.15.& 16. Videtur autem de illis hominibus intelligere, qui ipsũ falsis criminationibus apud Schaũlem onerabant; quorũ fit mentio 1. Schem.24.10.& 26.19. 12 Orbitatem] id est, efficiunt ut tanquam orbus vel potius orphanus a a Dei patris mei cultu, ab ecclesia, patriaq; absim; ut idem conqueritur 1.Schem.26.19. 13 Quamvis ego]cùm nondum percepissem desperatam illorum malitiam, & reprobationem a Deo. Cilicio]vide in Gen.37.34. In sinum]id est, orationẽ pro illis frequentarem, & sæpius repeterem, quasi in sinu gestans. 14 Itarem]invisens ad consolandũ eos. 15 Cùm verò]id est, cùm magnitudine rerum adversarum nutare & propè corruere videor: metaphora a rebus corporeis. Lætantur cõgregantes]id est, dum conveniunt inter se ut invisant me, lætitiam magnã agitant. Congregant se]id est, cùm ad me venitur, similiter dolentes agunt, quasi eodem malo afficerentur mecum. simulatione miseriæ (ut Augustinus loquitur) non compassione misericordiæ. Animadvertam] hypocrisin & fraudem suam. Lacerant]vestimenta sua, ut si meus dolor afficeret illos gravissimè: vide Gen.37.34. Non silent] id est, omnia conclent

planctibus, & bonos consolatores agunt. Hujusmodi autem fuisse multos ἐπαμφοτερίζοντας, desultorios, & omnia facientes ad gratiam omnium partium, qui modò Schaülis subservirent, modò subblandirentur Davidi, apparet ex ipsius Davidis verbis. 1. Cro. 12. 17. & ex Kebhileorum & Ziphæorum exemplo, 1. Schem. 23. & 26. 16 Inter hypocritas] id est, cùm a me profecti sunt ad congerrones suos. Frendentes] id est, furentes ex ira gravissima: synecdoche 17 Domine] tertia pars odes, petitio, argumento planè cum prima parte conveniens: nam & imprecatur inimicis Deum implorans, & bene precatur sibi. Quandiu aspicies] tantùm, ac non judicium exercebis? Reduc] id est fac ut revertar ad publicum tuum cultum & patriam meam, qua per istorum importunitatem carere cogor: nam respicit hic verbis ad querimoniam, qua usus est sup. ver. 12. A vastationibus] id est, ne vaster ab illis, atque dilacerer Unicam meam] vide sup. 22. 21. 19 Nictent oculo] id est, amarulenter ludificentur me: synecdoche. 20 Non enim] Confirmatio petitionis ab injuria adversariorum, tum publica contra omnes pios, hoc vers. tum singulari contra prophetam, sequente vers. Quam ob rem Deum nominatim appellat testem, ver. 22. 21 Dilatant] id est, per ludibrium exagitant: ut Ijobi 16. 10. & Jescha. 57. 8. Videt oculus noster] videlicet malum quod exoptavimus: ἀποσιώπησις mali per euphemismum, in hoc genere loquendi frequens: ut Psal. 54. 9. & 59. 11. & 118. 7. 22 Ne fileas] id est, ne quiescas; sed cōpares te ad faciendū judicium: humanitus dicta, his duobus versib. 25 Ne dicant] amplius, ut dixisse legantur supra vers. 21. 27 Cantabunt] Conclusio a rebus consequentibus, nimirum lætitia Ecclesiæ glo-

gloria Dei, & prædicatione ejus: in quæ duo genera recensentur, laus bonorum omnium, hoc vers. & privata Davidis, vers. sequente. Justitia mea] *id est, assertione quam feceris, justæ causæ meæ.*

Psalmus. XXXVI

David regnum populi Dei aditurus, Deum celebrat a beneficentissima administratione ejus erga impios & contumaces, erga res omnes creatas, & erga ecclesiam suam: deinde precatur Deum pro salute & prosperitate populi Dei & sua.

1 Magistro *symphoniæ:* Ode *servi Jehovæ, Davidis.*

2 Dictum defectionis ad improbum
a in intimo cordis mei est; coram cujus oculis non *est* pavor Dei, a Heb. *in medio.*

3 Quum abblanditur ei in oculis ejus; *sibi* in veniendam esse iniquitatem suam *quæ* odio habenda *esset.*

4 Verba oris ejus b vana & dolosa *sunt:* desinit erudire ad benefaciendum. b Heb. *vanitatis & doli.*

5 Vanitatem cogitat in cubili suo, insistit viæ non bonæ: malum non spernit.

6 Jehova, in cœlis *est* benignitas tua; fides tua usque ad superiores nubes:

7 Justitia tua instar montium c maximorum, judicia tua *instar* abyssi magnæ, homines & jumenta conservas, Jehova. c Heb. *Dei fortis vide. Gen.* 30. 8.

8 Quàm pretiosa *est* benignitas tua Deus; cùm filii hominum ad umbram alarum tuarum sese recipiunt.

9 Uberrimè explentur pinguedine domus tuæ, & de torrente deliciarum tuarum bibendum das eis.

10 Quandoquidem penes te *est* fons vitæ, in

luce tua[d] fruamur luce.

11 Protende benignitatem tuam erga cognoscentes te, & justitiam tuam erga rectos [e] animo.

12 [f] Ne aggrediatur me pes superbi, & manus improborum, ne inducat me ad aberrandum eo:

13 [f] Ubi cadunt operarii iniquitatis, ita impulsi ut non possint surgere.

[d] Heb. *videamus lucem: synecdoche frequens, ut psalm.* 34.13
[e] Heb. *corde.*
[f] Heb. *viri superbiæ.*

Annotatio.

1 Ode] *Ode est generis mixti,* ἐπαινετικὴ, ἢ εὐκτικὴ, *constans duabus partibus; laudatione Dei, usque ad vers.* 10. *& precatione, a ver.* 10. *ad finem usque.* Servi Jehovæ] *i. in vocatione & administratione regni Deo servituri; ac proinde fidem & misericordiam ejus implorantis, ut regnum sancte administrare possit; vide sup. in Psal.* 18.1. 2 Dictum] *prior pars psalmi laudativa, tria laudationis argumenta continet: primum est ab æquanimitate, diuturnaq; patientia & beneficentia Dei erga impios, a* 2. *ver. ad* 6. *usque; secundum a continuatione beneficæ administrationis ejus in rebus omnibus creatis, vers.* 6. *&* 7. *tertium, a singularibus illius beneficiis erga ecclesiam, ver.* 8. *&* 9. *Beneficentia autem Dei erga impios amplificatur a contumacissima illorum rebellione; primùm factis atque conatibus, ver.* 3. *deinde verbis, vers.* 4. *& postremò consiliis & cogitationibus vers.* 5. *quæ omnia ex uno tanquam genere derivantur, nimirum vacuitate a timore Dei, quæ ideo prolepticè ponitur vers.* 2. Dictum defectionis] *id est, quod a defectione semel incepta video animum improbi indies magis ac magis sollicitari ad novas defectiones & scelera, id animo meo insidet. Videtur enim David ab exem-*

plo

plo Schaülus: quem spiritus malus quotidie in nova scelera compulerat, impiorum conditionem describere: vide 1. Chronic. 10. 13. In intimo cordis] *id est, me afficit gravissimè, & animum meum tanquam gladius transverberat.* 3 Abblanditur ei] *id est, blandè atque indulgenter optata illi subministrat.* Sibi inveniendam esse] *id est, omnibus modis videndum esse atque procurandum, ut nefariè adipiscatur nefaria desyderia sua: quas artes Schaul adversus Davidem adhibuisse legitur, 1. Schem inde a 18. cap.* Quæ odio habenda esset] *id est, quam odisset, si saperet, omnesq; boni odisse debent.* 4 Desinit erudire] *id est, a bono abstinens, nihil docet nisi malefacta: μείονις, ut sequente ver.* 5 Non bonæ] *id est, ut quamq; videt pessimam, perzit in ea.* Malum non spernit] *id est, nihil mali omittit quin faciat illud; sed studiosissimè amplectitur.* 6 Jehova] *Secundum argumentum laudationis, ut observatum est in vers. 2. per apostrophen ad Deum.* In cœlis] *id est, summæ, profundissimæ, adeoq; infinitæ sunt benignitas, veritas, justitia judiciaq; tua, quæ amplitudo metaphoricè comparationibus exponitur ad humanum sensum accommodis.* 8 Quàm pretiosa] *tertium argumentum laudationis, ut observatum est vers. 2. per exclamationem ex admiratione profectam, cujus subjectio habetur sequente versu.* Ad umbram alarum] *ut suprà 17. 8.* 9 Uberrimè] *id est, omnem victum, necessitatem, & amœnitatem cùm præsentis, tum venturæ vitæ subministras credentibus in te: allegoriæ.* 10 Quandoquidem] *altera pars psalmi, precatio, tum publica pro toto regno & ecclesia Christi, duobus versibus: tum privata pro Davide in*

ad-

administratione regni sui Deo servire cogitantũ 2. ultima: publicæ autem precationu tria sunt postulata, lucis, benignitatis, & justitiæ. Fons vitæ] *id est, inexhausta plenitudo atque perfectio, qua fideles perfundis pro demenso voluntatis tuæ: sic permanet in allegoria, ver. 10. ad precationem transiens.* In luce tua fruamur] *id est, gloriosis & illustribus bonis tuis; vel præsente & futura prosperitate, cujus causas & antecedentia petit, sequente vers. nimirum misericordiam Dei, & justitiam ex misericordia collatam.* 12 Ne aggrediatur me] *precatio singularis, ut dixmus ver. 10. qua ita deprecatur malum, ut ex contrario intelligatur optare constantiam in bono.* 13 Ubi cadunt] *id est, in eam insaniam, de qua ver. 2. & sequentibus, ac proinde in funestum & sempiternum exitium.*

Psalmus XXXVII.

David pios a maleficorum invidentia ad fidem & securitatem in Deo revocans, elegantissimis promissionibus utrorúmque statum per comparationem explicat; illorum infaustam vitam & mortem, horum verò felicem esse ostendens providentia & administratione Dei etiam in mediis calamitatibus: quambrem pios hortatur ad fugiendum malum, colendum bonum, & amplectendas fide promissiones de ipsorum bono & improborum exitio.

1 ODE *Davidis.* Ne accendaris ira propter maleficos; ne invideas facientibus iniquitatem:

2 Nam sicut fœnum citò succidentur, & sicut viriditas teneræ herbæ decident.

3 Confide in Jehova & fac bonum: inhabita terram, & pascere fide:

4 Et

4 'Et oblecta te in Jehova, qui dabit tibi petitiones [a]animi tui.

[a] Heb. *cordis*

5 'Devolve super Jehovam viam tuam, & confide in eo; 'nam ipse efficiet;

6 Proferens tanquam lucem justitiam tuam, & jus tuum tanquam meridiem.

7 'b Acquiesce Jehovæ, & continenter expecta eum: ne accendaris ira propter prosperantem via sua, propter virum efficientem cogitata.

[b] Heb. *sile.*

8 Absiste ab ira, & derelinque æstuantem iram; ne accendaris ira, saltem ad malefaciendum.

9 'Nam malefici excindentur; dum expectantes Jehovam, ipsi hæreditariò possidebunt terram:

10 Et adhuc paululum, planè non erit improbus: quòd si consyderaveris locum ejus, 'non extabit:

11 Mansueti verò hæreditariò possidebunt terram, & oblectabunt se' in multitudine pacis.

12 'Cogitante improbo contra justum, & frendente adversus eum dentibus suis.

13 Dominus ridet eum; quia videt advenire 'diem suum.

14 'c Gladium eduxerint improbi, & tetenderint arcum suum; ad dejiciendum pauperem & egentem, ad mactandum rectos viâ:

[c] Heb. *aperuerint, vel solverint.*

15 Gladius eorum intrabit in cor eorum, & arcus eorum confringentur.

16 'Bonum *est* parum cuiq; justo, plus quàm copia *sua'* improbis multis.

17 Nam" brachia improborum confringuntur: 'sustinet autem justos Jehova.

18 'Agnoscit Jehova' tempora integrorum; adeò

adeò ut possessio eorum in seculum futura sit:

19 Non erubescant tempore malo, sed diebus famis saturentur:

20 [d]Dū improbi pereunt & inimici Jehovæ, ut quæ pretiosa sunt in agnis: *ut hæc* consumuntur ipso fumo, consumuntur *isti*.

[d] Heb. *pretiosum agnorū*

21 [e]Mutuò accipit improbus, sed non potest reddere: justus verò gratiam facit & donat.

22 [f]Quia benedicti ab illo, hæreditariò possident terram: maledicti verò ab illo excinduntur.

23 [g]A Jehova gressus viri statuuntur, cujus delectatur viâ.

24 Cùm cadit, [h]non dejicitur; quia Jehova sustentat manum ejus.

25 [i]Puer fui, etiam consenui; neque vidi justum ita derelictum, ut semen ejus quæreret panem.

26 Toto die gratiam facit & mutuat, tamen semen ejus in benedictione *est*.

27 [k]Recede a malo, & fac bonum: sic [l]habita in seculum.

28 [m]Nam Jehova amat jus, neque derelinquit quos benevolentia prosequitur, in seculum conservantur: semen verò improborum excinditur.

29 [n]Justi hæreditariò possidebunt terram, & habitabunt [o]in æternum super eam.

30 [p]Justi *cujus* os meditatur sapientiam, & cujus lingua loquitur jus,

31 In cujus animo *est* lex dei sui nullus gressuum ejus [q]labascit.

32 [r]Speculante improbo adversus justum, & quærente morte illum afficere,

33 Jehova non derelinquit illum in manu istius;

istius; neque sinit eum condemnari, cùm judicatur.

34 Attende ad Jehovam, & observa viam ejus: tum extollet te ad hæreditarò possidendum terram, [e] excidium improborum videbis.

35 Vidi improbum [f] magna vi erumpentem; & sese explicantem, tanquam arbor indigena virens:

36 Deinde præteriit, & ecce non *erat* amplius: nam quæsivi eum, sed non inventus est.

37 Observa integrum, & aspice rectum; finem istius viri esse pacem:

38 Defectores verò perdi pariter, finem improborum excindi;

39 Nam salus justorum a Jehova *est*, robur eorum *est* tempore angustiæ.

40 Et adjuvat eos Jehova, ac liberat eos: liberat eos ab improbis ac servat eos, quia recipiunt se ad ipsum.

[e] Heb. *excindi.*

[f] Heb. *violẽtum, & sese nudantem.*

Annotatio.

1 Ode Davidis] *Ode est didascalica alternis ferè versibus alphabeticum literarum ordinem continens. Constat autem ex tribus partibus; propositione officii nostri, inde a ver. 1. usque ad 7. confirmatione sive exornatione propositionis, a ver. 7. usque ad 27. postremò conclusione hortatoria ad officium nostrum & certam fiduciam promissionum Dei ad finem usque. Propositionis membra sunt duo, interdictum adjuncta comminatione, ver. 1. & 2. & mandatum cum promissione usque ad ver. 7.* Ne accendaris ira] *id est, ne indignè feras prosperitatem illorum præsentem.* 2 Sicut fœnum] *id est, neque ipsi perdurant, neque ipsorum felicitas.*

3 Con-

3 Confide in Jehova] *mandatū ex adverso dehortationi sive interdicto superiori respondens, cujus partes sunt duæ; una, ut animum & cogitationes avertendo a consuetudine oculorum, sola fide respiciamus in Deum, cujus fructus hoc vers. & tribus sequentibus exponuntur; altera, ut acquiescamus cum silētio voluntati Dei in principio ver.* 7. Fac bonum] *primus fructus fidei, bene instituta vita & conformata voluntati divinæ; cujus vitæ modus est ut pascamur fide; adjunctum verò, promissio Dei ad præsentem vitam & habitationem terræ sanctæ pertinens, quæ fuerunt olim symbola cœlestis vitæ & hæreditatis, ut pietas promissionem habet vitæ præsentis ac futuræ, 1. Tim. 4.* 8. Pascere fide] *id est, ex fide vive; non ex rebus præsentibus vitam quærens, ut improbi faciunt, ut Habakuk 2. 4.* 4 Et oblecta] *secundus fructus fidei, oblectatio fidei in Deo solo acquiescens.* 5 Devolve super Jehovam] *id est, te, vitam tuam, & totas rationes tuas illius fidei committe. Ita summatim comprehendit quæcunque ad fidem pertinent.* Nam ipse efficiet] *quæcunque facto opus fuerint: summa promissionum quas fides percipit, sequente vers. per similitudinem illustrata.* 7 Acquiesce Jehovæ] *secunda pars psalmi, confirmatio sive exornatio superiorum documentorum; ad quam transitur brevi repetitione illorum, inverso ordine: nam fidei & spei doctrina, priore loco; dehortatio verò posteriore ponitur, hoc vers. & exegeticè amplificatur, sequente.* 9 Nam malefici] *ἀιτιολογία documentorū: primus confirmationis locus ab eventis, quæ per antithesin inter se comparantur nimirum exitio improbrū, ver.* 10. *& bonorum conservatione, ver.* 11. *quæ hîc prolepticè posita sunt.* 10 Non extabit]

prout

prout ipse ab experientia sua confirmat, infrà ver. 36. 11 In multitudine pacis] *post molestias ab improbis perceptas atque superatas, ut sequentia explicant.* 12 Cogitante improbo] *secundus confirmationis locus a providentia & sapientissima administratione Dei, quia dum tolerat improbum, videre tamen dicitur, sequente ver. & dum vult, judicium perficit, aliis ver.* 13 Diem suũ] *quo placet Deo improbos gladio ipsorum jugulare, & servare probos, ut duo sequentes ver. ostendunt.* 16 Bonum est parum] *Tertius confirmationis locus a constitutione præsente animi & conscientiæ utrorumq; : nam per comparationem ostendit David, non posse tam parum esse justo quin animo possideat omnia; quia ipsi adest majestas, cura, promissio, efficacitas, & benedictio Dei, 3. ver. sequentibus. contrà verò improbis nihil tantopere superesse, ut ipsorum animi possint in eo conquiescere.* Improbis multis] *id est, plus percipit boni justus unicus, quàm omnes simul improbi ex cunctis suis facultatibus.* 17 Brachia] *id est, omnes illorum facultates, in quibus suum robur putant consistere.* Sustinet] *id est, quantumvis infirmos & tenues conservat.* 18 Agnoscit] *ut suprà* 1.6. Tempora] *sive secunda, sive adversa: omnium rationem habet, sequente ver.* 20 Dum] *id est, dum contabescunt fame & emaciantur, vi liquefit insumatum tenellorum agnorum pingue, licèt non fuerit propiùs ad ignem admotum: similitudo elegans. Est autem hîc & duobus sequentibus ver. explicatio ejus quod dixerat ver.* 18. *ab exemplo famis; quod peræq; ad alias omnes calamitates ex analogia accommodandum est.* 21 Mutuo accipit] *ad levandam famem.* 22 Quia benedicti] αιτιολογια *istius loci a benedictione Dei, ut observatum est in ver.* 16. 23 A Jehova]

exegesis prioris membri quod in superiore ætiologia ponitur, a benevolentia & beneficentia Dei; qui etiam labentes ex infirmitate suos gratiosè sustinet, 2. *ver.* 24 Non dejicitur] *ita ut dejectus maneat,* 2. *Cor.* 4. 9. *ut improbi contrà in perpetuum dicuntur dejici. Jechezk.* 32. 4. 25 Puer fui] *quartus confirmationis locus ab exemplo & experientia. quasi dicat, ex quo tempore vivo, non animadverti Dei flagella in viros bonos permanere adeò ut ad posteros usque deriventur; sed observavi semper esse temporarias castigationes ejus: huic negationi subjicitur contraria affirmatio sequente ver. vide Psal.* 72. 4. 27 Recede a malo] *Conclusio hortatoria ad obedientiam & fidem: obedientiæ ascribuntur duo capita resipiscentiæ; mortificatio veteris hominis, & excitatio novi in justitia & sanctitate vera: fidei verò ascribitur promissio, fidelem virum jam jam velut in præsentis & perpetuæ vitæ ac hæreditatis possessionem mittens, cujus propositionis exornatio atque confirmatio usque ad finem ostenditur.* Habita in seculum] *vide Gen.* 20. 7. 28 Nam Jehova] *Confirmatio bimembris, respiciens ad duo superiora capita resipiscentiæ, a consilio & ordinatione judiciorum Dei: nam (inquit) bonus bene est a Deo, & malis pessimè.* 29 Justi hæreditariò] *exornatio proximè præcedentis confirmationis; in qua primùm bonorum status exponitur, usque ad ver.* 35. *deinde verò improborum, usque ad* 37. *quæ duo capita summatim & per anacephaleosin repetita ver.* 37. & 38. *concluduntur a prædicatione salutis & beneficentiæ Dei.* In æternum] *id est, non tam præsentis symboli ratione, quàm æternæ vitæ: etsi quod ad vitam præsentem attinet, sequentia docent justum & permansurum beneficio Dei, ver.* 30. & 31. & *ab omnibus offensis conservatum iri, ver.* 32 & 33. 31 Labascit] *id est, stat*

ſtat firmus: metaphora. 32 Speculante] *amplificatio ab improborum ſtudio adverſante bonorũ felicitati, ut obſervatum eſt in ver.29.* 33 Neque ſinit eum condemnari] *id eſt, mirificè liberat ad confirmandam veritatem ſuam, & probandam innocentiam illius, cùm opus eſt.* 34 Attende ad Jehovam] *hortatio ad juſtum μεταβατικὴ ſive tranſitiva ad alterum confirmationis membrum de improborum ſtatu, ut dictum eſt ſuprà ver.29.* 35 Vidi improbum] *Expoſitio allegorica ſtatus improborum.* Tanquam arbor] *id eſt, nativa arbor ſive voluntaria, quam ſponte producit tellus: nam hoc genus arborum eſſe valentius eò quòd arte vel cultura provenit, ipſa natura docet.* 37 Obſerva integrum] ανακεφαλαιωσις *ut obſervatum eſt ſuprà ver.29.* 39 Nam ſalus] αιτιολογια *ſuperioris demonſtrationis* αναπαποδοτος. *nam cauſam quidem felicitatis bonorum explicat, ſalutem, opem, & liberationem a Deo; ſed infelicitatis quæ improbos manet narrationem reticet, quæ a contrario facilè colligitur.*

PSALMVS. XXXVIII.

David ex divina voluntate preſſus malo graviſſimo, peccata ſua confitetur; de infirmitate animi & corporis ſui, deſolatione ab amicis & inimicorum improbitate conqueritur: quibus omiſſis, ad Deum ſe convertit, & repetitis ſummatim cauſis opem Dei implorat ac ſalutem petit.

1 'PSALMUS *Davidis* 'ad recordandum.
2 'Jehova, ne in fervente ira tua arguas me; aut in æſtu iræ tuæ caſtiges me.
3 'Nam 'ſagittæ tuæ [a] *altè* infixa ſunt in me,

[a] Heb. *demiſſæ ſunt.*

me,& demisisti super me manum tuam.

4 Non *est* integritas in carne mea,propter detestationem tuam: non *est* pax in ossibus meis propter peccatum meum.

5 Nam [a] iniquitates meæ [a] transcendunt caput meum; ut onus [b] grave, graviores sunt quàm perferre queam.

[b] Heb. *graves sunt præ me.*

6 [a] Putruerunt, contabuerunt livores mei; propter stultitiam meam.

7 Distorqueor,incurvor pervalde, toto die atratus pergo:

8 Quia ilia mea plena sunt vilitate, adeò ut non *sit* ulla integritas in carne mea.

[c] Heb. *usque valdè.*

9 Debilitatus & attritus sum [c] pervalde, rugio præ fremitu [d] animi mei.

[d] Heb. *cordis*

10 [a] Domine,coram te totum desyderium meum *est*; & suspirium meum a te non est absconditum.

11 Cor meum palpitat,derelinquit me virtus mea; & lux oculorum meorum, [a] etiam ipsi nõ *sunt* penes me,

12 [a] Amici mei & proximi mei [a] e regione plagæ meæ subsistunt,& propinqui mei e longinquo absistunt.

13 Tendunt verò laqueos,qui quærunt animam meam:& qui requirunt malum meum,loquuntur [a] ærumnas, & dolos toto die meditantur:

14 [a] Quos ego tanquam surdus non audio, & tanquam mutus non aperiens os suum;

15 Sed sum tanquam is qui non audit, & in cujus ore non *sunt* argumenta:

16 [a] Quia te Jehova expecto;*ut* tu exaudias, Domine Deus mi:

17 [a] Quia dico,*videndũ* ut nõ lætentur de me; nutante pede meo,contra me magnificent se;

18 [a] Si

18 ' Si ego ad claudicationem comparatus fuero, & dolor meus fuerit coram me jugiter.

19 ' Quandoquidem iniquitatem meam indico, solicitus sum de peccato meo:

20 Inimici autem mei vivi roborantur, & multiplicantur qui oderunt me e falsis de causis.

21 Et reddentes malum pro bono, adversantur mihi, eò quòd sector bonum;

22 " Ne derelinquas me, Jehova: Deus mi, ne longè absis a me.

23 Festina ad auxilium meum, Domine salus mea.

e Heb. *falsitatis, ut sup.* 35.19.

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est* ἐυκτικος, *exordio, narratione, & conclusione constans.* Ad recordandum] *id est, memoriam statuendam mali sui, & liberationis acceptæ a Deo. Quod genus psalmorũ docendi causa vocare possumus* ἀπομνημονευματικὸν. 2 Jehova] *exordium sive petitio ex abrupto, quo iram Dei & flagella deprecatur David.* 3 Nam] αἰτιολογια *petitionis, sive narratio tribus partibus constans. prima est a persona Dei, de calamitatibus quas ipse infligit, usque ad ver.* 10. *secunda, a persona sua, explicatio infirmitatis suæ, ver.* 10. *&* 11. *tertia, a persona circunstantium, inde usque ad ver.* 19. Sagittæ tuæ] *id est, plagæ: metaphora. Est autem hoc & sequente ver. gradatio apprimè necessaria; qua David a flagellis (quorum asperitatem sentiebat) assurgit ad sensum iræ & detestationis Dei: inde verò devenit ad detestationis causam, nimirum peccatum suum.* 5 Iniquitates meæ] *id est, peccata & eorum pœnæ; synecdoche:*

nam hîc exornatio est querimoniæ, qua usus est proximè præcedente ver. Transcendunt caput meum] *id est, tanquam exundantes aquæ demergunt me: metaphora ab aquis: ut psal.* 42.8. & 88. 17. & 124.4. & 5. *ut altera quæ proximè sequitur, ab oneribus translata est.* 6 Putruerunt] *Singularis explicatio plagarum de quibus suprà in genere expostulaverat. Credibile est autem fuisse gravissimum aliquem dolorem, acutissimum, multiplicem, & diuturnum: etsi quod genus fuerit mali, non meminimus in scriptura legere: nisi fortè hæc quispiam allegoricè malit accipere.* 10 Domine] *alter narrationis locus de affectione sua, cujus testem appellat Deum.* 11 Etiam ipsi non] *id est, videntur jamjam me deficere gravitate mali.* 12 Amici mei] *tertius narrationis locus de ratione qua circunstantes erga ipsum utebantur; sive amici, hoc versu; sive inimici sequente versu, ac postremò ipse erga omnes, ver.* 14. & 15. E regione plagæ meæ] *præ horrore detrectantes accedere: simile vide Ijobi.* 19. 13 Ærumnas] *quibus amplius afficiant me.* 14 Quos ego] *id est, dissimulo & fero patienter, ut fidelem decet, ver.* 16. 16 Quia te Jehova] *αντιλογια silentii, primùm a fide sua in Deum, hoc ver. deinde ab improbitate adversariorum, duobus ver. sequentibus.* 17 Quia dico] *secunda causa silentii: quasi dicat, mihi cum Deo res est in istis calamitatibus; non autem cum istis canibus & porcis; apud quos si quid dicerem, omnia in ludibrium verterent: & si quid secus quàm opto paterer malumq; meum continuaretur, ipsum Dei nomen in malo meo blasphemarent.* 18 Si ego] *hoc est. si non desineret malum: exegesis metaphoræ quamodò usus est, nutante pede meo.* 19 Quandoquidem] *Conclusio petitoria, cujus partes*

partes sunt duæ: causarum tribus versibus & postulatorum, duobus ultimis: causæ ponuntur duæ; una a persona sua, quòd seipsum sistit coram Deo, & peccatum suum ex animo confitetur ad glorificandum Deum: altera, a persona inimicorum, injusto odio & immeritis maleficiis Davidem prosequentium, duobus sequentibus. 22 Ne derelinquas me] *Postulatum duplex, deprecationis, hoc versu; & precationis oppositæ, versu ultimo.*

PSALMUS. XXXIX.

David explicato consilio bene & patienter transigendæ vitæ suæ, agnoscit se repentè oppressum ab instituto aberrasse & obmurmurasse Deo: ita sei psũ corrigens deprecatur peccata & supplicia sua, & misericordiam in præsente calamitate sibi exhiberi postulat.

1 MAGISTRO *symphoniæ,* [a] *Jeduthuni;* [b] *Psalmus Davidis.*

2 [a] Dixeram; observabo [a] vias meas, ne peccem lingua mea: servabo circa os meum [a] capistrum, [a] tantisper dum improbus *erit* coram me.

3 Obmutueram [a] taciturnus, [a] silebam *etiam* a bono; [a] cùm dolor meus incrudesceret.

4 [a] Incalescente verò [b] animo meo in me, in meditatione mea exardescente igne; [a] locutus sum lingua mea, [a] *dicens;*

5 [a] Fac ut experiar, Jehova, finem meum: [a] nam mensura dierum meorum, quid est? experiar quàm durabilis sum.

6 Ecce, [c] [a] palmares dispositi dies meos, & tempus meũ ut nihil *est* coram te: [a] profectò omnimoda vanitas omnis homo *est*, *quantum-*

a Heb. *taciturnitate.*

b Heb. *corde meo in medio mei.*

c Heb. *palmorum.*

vis constitutus. Sela.

7 Profectò [f] per imaginem præterit quisque, profectò in vanum [g] perstrepunt: congregat quisquiam, sed nescit quis recepturus sit ea.

8 [h] Sed jam quid expecto domine? spes mea in te est.

9 [i] Ab omnibus defectionibus meis eripe me, [d] probro [k] stultis ne exponas me.

10 [l] Obmutesco, non aperio os meum; quia tu fecisti.

11 [m] Remove a me plagam tuam, [n] a conflictu manus tuæ ego deficio.

12 [o] Cùm in reprehensionibus [p] pro iniquitate castigares quempiam, [q] dissolveres sicut tineam [e] quod inest ei desyderabile: profectò vanitas est omnis homo. Sela.

13 [r] Audi orationem meam, Jehova, & clamorem meum; aurem adverte ad lachrymas meas, ne surdum agas: [s] quia peregrinus sum coram te, inquilinus ut omnes majores mei.

14 [t] Desiste a me, ut recreem me; [u] cùm nondum abeo, ut non amplius adsim.

[d] Heb. *probrum stulti ne ponas.*

[e] Heb. *desyderabile ejus*

Annotatio.

1 Ieduthuni] *id est, genti Jeduthunis & illius classi vide* 1. *Chr.* 25. 3. Psalmus Davidis] *Psalmus est* ἐπομνημονευματικος, *ut præcedens, generis* ἠυκτικῦ, *cujus partes sunt duæ; una est narratio loco exordii, a ver.* 2. *ad* 5. *altera precatio, ad finem usque. Videtur autem hic Psalmus ex contextu & argumento de eo tempore scriptus esse, quo David in summas angustias conjuratione Abschalomi conjectus est.* 2 Dixeram] *narratio continens primùm explicationem animi & consilii sui, ver.* 2. *deinde vitæ suæ cum proposito antea conformatæ, ver.*

ver. 3. *postremò pretermissionem & aberrationem a proposito præ gravitate mali, ver.* 4. Vias meas] *id est, vitam totam.* Capistrum] *metaphora a jumentis ferocioribus.* Tantisper] *quotiescunque Deo videbitur improborum operâ me exercere.* 3 Silebam etiam a bono] *id est, ne bonæ quidem & justæ defensionis meæ recordabar apud illos; sed missa faciebam omnia & patienter perferebam : vide exemplum* 2. *Schem.* 16. 5. *& sequentibus.* Cùm dolor meus] *id est, mea calamitas ingravesceret novis accedentibus malis.* 4 Incalescente] *id est, cùm me sensi obrui malorum magnitudine; quorum causa animus meus cum gravissimo æstu conflictatus est, & vehementissimè perturbatus; prout demonstravit cùm Tziba adveniens herum Mephiboschetum falsò accusavit appetiti regni,* 2. *Schem.* 16. 1. Locutus] *vitæ præsentis tædio.* Dicens] *Petitionis quæ sequent. ver. continetur, partes sunt duæ : una immodesta ex animi perturbatione nascens, qua exoptat mortem præsentem, tribus ver. altera, correctio qua veluti resipiscens se committit Deo, inde a ver.* 8. *ad finem usque.* 5 Fac ut experiar] *id est, moriar: periphrasis mortis pathetica, ad tædium vitæ ostendendum.* Nam mensura] *αιτιολογια petitionis quæ sequen. versib. exponitur.* 6 Palmares] *id est, non longiores quàm sit hominis palmus: hyperbolica metaphora, quam sequentia verba per gradationem explicant. Est autem hic prior locus exegeseos a quantitate vitæ; posterior locus, a qualitate & consequentibus ejus, traditur sequente versu.* Profectò] *επιφωνημα generalem vitæ nostræ constitutionem explicans ab exemplo Davidis.* Quantumvis constitutus] *id est, firmus & fixus in hac vita; prout David superatis undique hostibus in celebri & potente regno esse videbatur, cùm orta*

est ista conjuratio. 7 Per imaginem] *id est, species est evanida: vide 1. Corinth. 7. 31. & infrà 73, 20.* Perstrepunt] *homines studio rerum hujus vitæ traducti. quasi dicat, laboravi, cucurri, & studavi frustrà, & regnum opesq; tantas comparavi: sic expostulat, quia Abschalomū videbat furere, & Mephiboschetum credebat conaturum: ac proinde incertus erat utrum successorem esset habiturus, an alium quemquam.* 8 Sed jam] *altera pars petitionis, ad quam transitur correctione. quasi dicat, hei mihi, quid dico? quid mortem expeto? tempus est, ut animum meum avocem ab istis carnalibus cogitationibus, & me per fidem & spem veram committam domino: hinc sequitur alter petitionis locus a ver. 9. ad finem.* 9 Ab omnibus defectionibus] *petitio resipiscentis prophetæ, duo membra continens: unum est deprecatio de liberatione a peccatis & eorum pœnis, usque ad ver. 13. alterum de impetranda gratia & instauratione sui, tribus reliquis.* Stultis] *vide Psal. 14. 1.* 10 Obmutesco] *i. agnosco te justum authorem hujus castigationis meæ, & judiciis tuis acquiesco: confessio.* 12 Remove] *deprecatio optimè subjecta confessioni, qua copiosiùs exponitur quod suprà petierat ver. 9.* A conflictu] *αντιλογια deprecationis ab imbecillitate sua.* 12 Cùm] *amplificatio αντιλογιας a communi hominum sorte quorum nullus, si cum gravitate judicii divini se ipsum comparabit, eam firmitatem habet quæ perferre possit: sed contrà est inanissimus. vide de hoc argumento in Iobo multa.* Prò iniquitate] *id est, prout peccato fuerit meritus.* Dissolveres sicut tineam] *quæ solo tactu teritur, ut Iobi. 4. 19.* Vanitas] *επιφωνημα, ut suprà ver 6. sed diverso argumento: hìc enim ostendit psaltes non posse ab homine (adeò vanus*

est)

est) unicum Dei judicium tolerari. 13 Audi] *Secundum membrum petitionis, ut observatum est suprà in ver.9.* Quia Peregrinus sum] *id est, quandoquidem (prout est sors communis omnium mortalium) non possum diu in præsente vita consistere, & peregrinari a te; ac proinde tibi misericordiam exercendi erga miserum peregrinum oblata est occasio: sic 1. Chron.29.15. & Psal.119.19. sic accipiendum esse ostendit finis versus sequentis.*

14 Desiste a me] *graviùs & diutiùs affligendo.* Cùm nondum abeo] *id est, antequam moriar, in vitam hanc nunquam reversurus: sic Ijobi 10. 21. & sequentibus.*

Psalmus. XL.

David ab anteacta experientia privata & publica, a fœdere gratuito Dei, & a studioso obsequio suo seipsum in fide confirmans, gratiam & liberationem a Deo petit, improborum ruinam, bonorumq; consolationem ad gloriam Dei.

1 Magistro *symphoniæ, Davidis* a *Psalmus.*

2 a Constanter expectavi Jehovam, qui inclinans ad me audivit vociferationem meam.

3 Et ducens me b e lacu tumultuoso, e luto cœnoso; c statuit super petram pedes meos, d firmavit gressus meos:

4 Denique indidit ori meo e canticum novum, laudationem Deo nostro: videntes multi reverebuntur, & confident in Jehova.

5 f Beatus *est* vir ille, qui ponit g in Jehova fiduciam suam; neque respicit ad superbos aut decli-

a Heb. *expectando expectavi.*

b Heb *e lacu tumultus, & e luto cœni.*

c Heb *Jehovam fiduciã suam.*

declinantes ad mendacium.

6 Multa præstas tu Jehova, Deus mi, mirabilia tua & cogitationes tuas erga nos: [d] non possunt dispositè *recensèri* apud te; *si* indicare velim & eloqui, numerosiora sunt [e] quàm ut enarremus.

7 [f] Sacrificio & munere non delectatus, [f] aures perfodisti mihi: holocaustum & [f] oblationem pro peccato non petens:

8 [f] Tum dixi ecce venio: [f] in volumine libri scriptum est de me.

9 [f] Facere voluntatem tuam, Deus mi, delector: & lex tua *est* [g] in visceribus meis.

10 Prædico justitiã in congregatione multa: ecce labia mea non cohibeo; Jehova tu nosti.

11 Justitiam tuam non tego [h] in animo meo; fidem tuam & salutem tuam dico: non celo benignitatem tuam, & veritatem tuam congregationi multæ.

12 [f] Tu Jehova, ne cohibeas miserationes tuas a me: benignitas tua & veritas tua jugiter custodiant me.

13 Nam circundantia invadunt me mala [i] innumerabilia: assequuntur me [f] iniquitates meæ, adeò ut nequeam dispicere, numerosiores sunt capillis capitis mei; [k] animus etiam meus derelinquit me.

14 [f] Velis Jehova eripere me; Jehova ad auxilium meum festina.

15 [f] Pudefiant & rubore perfundantur pariter quærentes animam meam ad perdendum eam: agantur retrorsum & ignominia afficiantur, qui delectantur malo meo.

16 Desolentur pro mercede [f] pudoris sui; [f] qui dicunt de me, euge, euge.

17 Gaudeant & lætentur in te omnes quærentes

[d] Heb. *non est recẽsere.*
[e] Heb. *præenarrando.*
[f] Heb. *peccatum, ut Levit. 4. 3.*
[g] Heb. *in medio viscerum meorum.*
[h] Heb. *in medio cordis mei.*
[i] Heb. *usque ad non esse numerum.*
[k] Heb. *cor.*

rentes te, *ac* dicant jugiter, magnificetur Jehova, amantes salutis tuæ.

18 ' Cùm ego sim pauper & egens, Dominus cogitet de me : auxilium meum & liberator meus es: Deus mi ne tardes.

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est* ψαλτικὸς, *constans ex duabus partibus: una est propositio argumentorum ex quibus in fide confirmatur ad invocandum Deum, usque ad ver. 12. altera petitio liberationis & salutis ad finem usque.* 2 Constanter expectavi] *propositio argumentationum fidem confirmantium triplex hoc loco ponitur ante petitionem: primùm enim ponuntur magnifica creatoris & gubernatoris opera, tum singularia erga Davidem, tribus versibus; tum publica erga omnes pios, ver. 5. & 6. Deinde proponitur fœdus Dei nobiscum in Christo redemptore nostro, ver. 7. & 8. Postremò proponitur obsequium fidei, quo animi piorum velut sigillo confirmantur de fœdere ad ipsos pertinente, inde usque ad ver. 12.* 3 E lacu tumultuoso] *procellis & fluctibus vehementissimarum calamitatum; quæ metaphoricè cum procelloso & profundo lacu, ac tenace lutò comparantur.* Statuit super petram] *id est, posuit me loco firmissimo, ut qui e profundo educti rupem conscendunt in littore, tuti ab omnibus procellis.* Firmavit gressus] *id est, me ex incerto & palustri solo eductum in firmo collocavit: duplex membrorum antithesis.* 4 Canticum novum] *vide suprà 33. 3. sunt autem hoc versu adjuncta duo illius liberationis, quam consequebatur David; nimirum laus Dei, & ecclesiæ ædificatio: sic ad alteram partem hujus propositionis transitio est.* 5 Beatus] *altera pars propositionis, de pub-

publicis Dei beneficiis erga bonos; quorum indicia ponuntur tria, fides, humilitas, & veritas. 7 Sacrificio & munere] *secundus locus argumentationis a fœdere Dei; cujus partes sunt, Deum habere nos acceptos sibi servos, hoc ver. & nos sistere coram illo ad serviendum ipsi, ver. sequente. utrius q; verò partis est interpres & effector Christus. Malacai. 3. 1. & Heb. 10. 5.* Aures persodisti mihi] *id est, me servum tuum acceptum habens in perpetuum, ad obedientiam comparasti atque obsignasti; ut olim servi auris fibula perforabatur ad januam heri sui: Exo. 21. 6. & sequentibus. Hæc autem de membris Christi universè dicta aliis verbis accommodantur Christo, eò quòd nostrâ causâ formam accepit servi: quamobrem Apostolus Heb. 10. 5. non dicit ut de Christianis dicitur, aurem persodisti; sed corpus aptasti; vide copiosiùs de toto argumento hujus loci Jescha. 1. & Jermejæ. 7.* 8 Tum dixi] *cùm servum tuum effeciſti me, & aures persodisti mihi.* In volumine libri] *i. in lege, in qua servis ex fœdere acceptis præscribitur ut serviant in seculum: Exod. 21. 6.* 9 Facere voluntatem] *tertia propositio argumentationum ab obsequio Davidis, mente, studio sive animo, sermone, & opere: quæ omnia David de se non propter se, sed propter Christum prædicat, cujus fide sanctificantur justi.* In visceribus meis] *id est, in animo: metonymia.* 12 Tu Jehova] *altera pars Psalmi, petitio illata ex superioribus argumentorum locis: qua eam ipsam misericordiam, benignitatem, & veritatem implorat David, quam superioribus versibus prædicaverat. Est autem hoc versu prolepsis sive propositio generalis optati, & illius αιτιολογια sequente versu; quæ duo minutatim ad finem usque exponuntur.* 13 Iniquita-

tes

tes meæ] *id est iniquitatis pœnæ: ut Gene.4.13.* 14 Velis] *explicatio postulati quo usus est ver.12. continens tria petitionis capita: unum, pro liberatione supplicis, hoc versu; secundum, pro confusione improborum, duobus sequentibus; tertium, pro bonorum exhilaratione: quæ omnia spectant ad summum illum finem, ut magnificetur Deus, ver.* 17. 15 Pudefiant] *vide suprà Psal. 28.4. & 35.4.* 16 Pudoris sui] *id est, vitæ pudendæ suæ.* Qui dicunt de me] *id est, lætantur de malo meo.* 18 Cùm ego] *Conclusio petitionis, a misera conditione sua, & officio Dei.*

PSALMUS. XLI.

David in rebus propè desperatis beatitatem eorum prædicat, qui misericordiam de afflictis capiunt; se in afflictione confugientem ad Deum inquissimè a multis tractatum expostulat, & liberationē a Deo petit pro defungenda sua administratione, confirmanda fide, & celebrando Deo.

1 MAGISTRO symphoniæ: Psalmus Davidis.

2 Beatus qui attendit ad attenuatum; *dicens*, tempore mali liberabit eum Jehova:

3 Jehova servabit eum & vitæ restituet eum: beatus reddetur in terra; item, ne tradas eum [a] desyderio inimicorum ejus:

4 Jehova [b] sustentet eum, *qui decumbit* in [c] spon- [a] Heb. *animæ*, *ut Psal.* da languoris: [d] totum cubatum ejus [e] ex morbo *27.12.* ejus mutato.

5 [f] Me dicente, Jehova, gratiam fac mihi; [g] sana animam meam; quia peccavi tibi:

6 In-

6 [a] Inimici mei dicebant malum de me; quando morietur, & perierit nomen ejus?

7 [a] Quòd si quis veniebat ut inviseret, mendacium loquebatur [b] animus ejus, [a] congregabat iniquitatem sibi: egressus foras, eloquebatur.

[b] Heb. cor.

8 Simul contra me mussitabant omnes osores mei; contra me cogitabant quod *esset* malo mihi, *dicentes*:

9 Res nequissima tenaciter inhæret ei, & qui decumbit [c] non amplius exurget.

[c] Heb. *non addet exurgere.*

10 Etiam [d] [a] vir colens pacem mecum, in quo confidebam, comedens cibum meum; sustulit adversum me calcem.

[d] Heb. *vir pacis meæ.*

11 [a] At tu Jehova, gratiam fac mihi, & exuscita me; [a] ut rependam illis.

12 [a] Ut hac re experiar [a] quòd delectaris me, [a] cùm non clanget inimicus meus de me;

13 [a] Sed ego *clangam, cùm* in integritate mea sustentabis me; & restitues me coram te in seculum, *dicens*;

14 Benedictus Jehova Deus Jisraëlis, a seculo usque in seculum; Amen, iterum Amen.

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est generis mixti,* εὐκτικος καὶ ἐπαινετικος, *constans ex partibus tribus; exordio, a versu* 2. *ad* 5. *propositione sive narratione, a ver.* 5. *ad* 11. *& petitione, reliquis versibus. Etsi autem hic psalmus non incommodè ex verborũ proprietate ad tempus alicujus invaletudinis referri potest, de qua nos aliquid in scriptura legere nõ memminus: videtur tamen potius allegoricè David descripsisse ægritudinem animi sui, qua afficius est cùm adventaret Abschalom ipsum de regno depulsurus.*

depulsurus. 2 Beatus] *Exodium* ἐκ γνώμης, *id est, a sententia gravi; quæ ostendit Psaltes beatos esse misericordes, & eorum officium duobus modis explicat: unus est misericors prædicatio promissionis divinæ erga afflictos, ver. 2. & parte versus tertii: alter, oratio pro illis coram Deo, reliqua parte ver. 3. & ver. 4.* 4 Sustentet] *id est, fulciat & confirmet.* Sponda languoris] *id est, qui rebus adversis prostratus jacet.* Totum cubatum] *apostrophe ad Deum, qua utuntur emphaticè boni ad virum attenuatum attendentes.* Ex morbo ejus] *id est, ægritudine animi, prout David exemplo suo docet, sequente versu.* 5 Me dicente] *propositio sive narratio tum ejus quod faciebat David in calamitatibus, hoc versu: tum eorũ quæ adversarii contra eum faciebant, versibus sequentibus.* Sana animã meã] *id est, libera me ex hac ægritudine, & peccato meo causa ægritudinis.* 6 Inimici mei] *altera pars narrationis, de inimicorũ optatis, factis simulatis, adversis consiliis, præjudiciis, atque transfugiis, & rebellionibus, usque ad versum* 11. 7 Quòd si quis] *vide supra* 35.15. Congregabat] *id est, cogitabat cum animo suo, & fabricabatur.* 10. Vir colens pacem] *id est, mihi intimus & conjunctissimus, nimirũ (ut verisimile est) Achitophel: sic* ℣ *sal.* 55.14. *& sequentibus. Hæc autem typicè in David (qui figura fuit Christi) gesta, propriè accõmodantur Judæ, Joan.* 13.18. Sustulit adversum me calcẽ] *id est, conatus est me proculcare & pedibus terrere; ut calcitrones & refractarii equi calcibus solent petere: metaphora. vide* 2. *Schem.* 16. & 17. 11 At tu Jehova] *petitio, tertia pars psalmi: cujus summa est, ut instauretur David per gratiam Dei, quæ est unica efficiens causa instaurationis; fines verò sequentibus verbis exponuntur.* Ut repẽdam illis] *id est, ut omnes de quibus antè locutus*

sum, pro justitia tua (cujus me constituisti administrum) remunerari possim, tuendo populum tuum & iniquos coërcendo: primus petitionis finis. 12 Ut hac re experiar] *secundus petitionis finis a conservatione sui ipsius.* Quòd delectaris me] *nam turpi illa ejectione Davidis e regno, in dubium vocabitur ipsius authoritas & administratio, ut ipse David agnoscit 2. Schem. 15. 25. & 26.* Cùm non clanget] *id est, non triumphabit victor: synecdoche.* 13 Sed ego clangam] *tertius finis, prædicatio gloriæ & beneficentiæ Dei.*

PSALMVS. XLII.

David exulans a populo Dei, ardentissimum studium observandi cultus Dei in ecclesia explicat: se ipsum consolatur spe: de perturbationibus animi sui, miseriarum quas perferebat gravitate, & adversariorum blasphemiis conqueritur; at postremò animũ suum ad spem & fidẽ in Deum excitat.

1 MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi,* ode *didascalica.*

2 Sicut cervus glocitat ad alveos aquarum, sic anima mea glocitat ad te, Deus:

3 Sitiens *est* anima mea Dei, Dei fortis viventis, *dicens:* quando accedam, ut appaream in conspectu Dei?

4 Sunt mihi lachrymæ meæ cibo interdiu & noctu, dum dicitur ad me quotidie, ubi *est* Deus tuus?

a Heb. *in dicendo.*

5 Hæc recordans effundo in me animam meam: me solitum esse transire in turba, gradiri *cum* illis usque ad domum Dei, cum voce cantus & laudationis, multitudine feriante.

6 Quid dejicis te, anima mea, & perstrepis in me? spera in Deo, nã adhuc celebraturus sum

cum

'eum,&[b] salutem omnimodam faciei ejus.
7 'Deus mi,in me anima mea dejicit se;"propterea recordor tui" e terra Jardenis, & Chermonitarum,e monte exiguo.
8 'Utcunque abyssus abyssum inclamet ad sonum" emissariorum tuorum , omnes irrumpentes fluctus tui & undæ tuæ super me transeant;
9 'Interdiu mandaturus est Jehova benignitatem suam,& noctu canticum suum[c] ad me; oratione mea ad Deum fortem vitæ meæ *perstabo:*
10 'Dicens Deo forti' petræ meæ,quare oblivisceris mei? quare atratus incedo propter oppressionem inimici?
11 'Sica invadũt ossa mea,probro afficientes me hostes mei ; dũ dicunt ad me quotidie,ubi *est* Deus tuus?
12 'Quid dejicis te,anima mea,& quid perstrepis in me? spera in Deo ; nam adhuc celebraturus sum eum,omnimodam'salutem faciei meæ,& Deum meum.

[b] Heb.*salutes faciei ejus:ut infrà vers.12.*

[c] Heb.*mecum.*

ANNOTATIO.

1 Magistro symphoniæ] *id est,Hemani filio Joëlis filii Schemuëlis,1.Chron.6.33.nam hujus fuit tertia classis Musicorum in sacro ministerio,1.Chro. 25.5.* Ode didascalica] *ut suprà 32.1.hujus odes qua David suo exemplo certamen piorum docet,partes sunt duæ:una.qua expostulat de exilio suo & absentia ab ecclesia Dei,usque ad versum 7. altera,qua expostulat de calamitatibus quæ sibi tãtoperè afflicto ab inimicis importãtur:utraq; verò conclusionem habet amœbæam.* 2 Sicut cervu] *propositio universalis studii quo ad Deum ferebatur*

David, illustrata per comparationem cervi; qui tum omni tempore confugere ad aquas dicitur, cùm anhelus est; tum maximè ineunte Autumno, quo tempore propter æstum est sitis impatientissimus: vide Aristot. lib. 6 de historia animalum cap. 29. Glocitat] *id est, exclamans accurrit: metaphorica accommodatio similitudinis.* 3 Sitiens est anima mea] *prior propositio continens partes duas, querimoniam, usque ad versum 6. & consolationem adversus querimoniã, vers. 6. querimoniæ autem summa est, prophetam ægrè ferre quòd non possit Deum accedere ex præscripto legis, Exod. 23. 17. loci amplificationis duo; unus a conviciis & probris impiorum, versiculo 4. alter, a præteritorum conventuum recordatione versiculo 5.* 4 Sunt mihi lachrymæ] *id est, tantùm pascor lachrymis, ut psalm. 80. 6.* 5 Effundo in me animam] *id est, liquefio & contabesco: ut Ijobi 30. 16.* 6 Quid dejicis te] *conclusio propositionis præcedentis consolatoria ad animam; cujus partes sunt reprehensio sive correctio fluctuantis animæ, & consolatio.* Eum & salutẽ] *id est, tum celebrabo ipsum, tum salutaria ipsius erga nos beneficia prædicabo: sic gloriatur David in fide, repentè emergens ex superiore certamine.* 7 Deus mi] *altera pars psalmi, ut observatum est suprà in vers. 1. Expostulat autem David cum Deo de infirmitate animæ suæ, tribus argumentis: primum est (ut suprà) ob exilio suo, hoc vers. secundũ, a miseriis novis indies ad exilium ipsius accedentibus, sequẽte versu; tertium, a contumeliosis in Deum blasphemiis, ver. 10. & 11. quibus singulis suæ cõsolationes accommodatè proponuntur.* Propterea] *quòd neque usquam alibi neque in me ipso anima mea potest conquiescere: primus consolationis locus.* E terra] *id est, ubicunque locorum exulare cogar in terminis Israëlitarum, qui hic ex ordine numerantur: ab*

oriente,

oriente, ubi erat Jarden; ab Aquilone, quà definitur Chermone monte & Libano; & a meridie, quæ montana Judæam terminant. Nam hæc cum Libano monte & Chermone cõparata, in exiguis tantùm collibus numerantur. 8 Utcunque] *metaphorica afflictionum descriptio ab exundante nimborum & procellarum vi.* Emissariorum] *id est, canalium, tuborum, & salientium, è quibus aquæ deorsum ruunt præcipites.* 9 Interdiu] *alter consolationis locus secundo calamitatum generi respondens, a Dei fide in præstandis promissis, & ab orationibus nostris.* 10 Dicens Deo forti] *Summa orationis quam professus est psaltes habiturũ se coram Deo.* Petræ meæ] *tuto perfugio meo, ut suprà 40. 3.* 11 Sica invadunt] *tertius locus querimoniæ, ut observatum est suprà in ver. 7. quasi dicat, blasphemias in Deum evomunt, & perinde faciunt ac si me gladus confoderent: adeò indignè blasphemias perfero.* 12 Quid dejicis] *Conclusio, ut suprà ver. 6.* Salutem faciei meæ] *id est, qui coram & re ipsa mihi author est omnis salutis ex gratuito fœdere, quo se fore mihi Deum confirmavit: ut 2. Schem. 7. 29.*

Psalmus. XLIII.

David ab adversariis pressus vi & fraude, a Deo petit liberationem ex fadere ad glorificandum eum, & in spe confirmat animum suum.

1 VINDICA me Deus, & [a] susci pe contentionem meam a gente [b] non benigna; a viro [b] doloso & iniquo libera me.

2 [c] Nam tu es Deus roboris mei: quare rejiceres me? quare atratus continẽter irem propter oppressionem inimici?

3 [d] Mitte lucem tuam & veritatem tuam; ipsæ

a Heb. *contende contentionem meam.*

b Heb. *doli & iniqui.*

sæ deducant me: adducant me in montē sanctitatis tuæ, & in tabernacula tua:

4 Ut accedens ad altare Dei, ad Deum fortem [c] authorem lætissimæ exultationis meæ; celebrem te cithara, ô Deus, Deus mi.

5 Quid dejicis te, anima mea, & quid perstrepis in me? spera in Deo; nam adhuc celebraturus sum eum, [d] omnimodam salutem faciei meæ, & Deum meum.

[c] Heb *letitiam exultationis meæ.*

[d] Heb. *salutes faciei meæ: ut sup.* 42.6.

Annotatio.

1 Vindica me] *Ode est ejusdem generis & argumenti cum superiore, ac velut illius epitome: cōtinens petitionem, ver.* 1. *exornationem petitionis, usque ad ver.* 5. *& conclusionem, ver.* 5. Non benigna] *id est, maligna; quod de administris Schaulis dici credibile est, ut sequentia verba de Schaule.*

2 Nam tu es] *exornatio petitionis primùm a fœdere, officioq; Dei; deinde a genere petitionu, quòd nihil petat alienum a fœdere, hoc & sequente ver. postremò a fine, ut omnis gloria tribuatur Deo, ver.* 4.

3 Mitte lucem tuam] *id est, fœderis tui documenta exhibe, dispellens tenebras miseriæ meæ, servans fidem, & reducens me in ecclesiam tuam.* Sanctitatis tuæ] *id est, ubi arca residet, symbolum præsentiæ tuæ sanctissimæ: erat autem tunc temporis Kirjath-Jehharimis, ex quo a Pelischtæis remissa fuerat,* 1. *Schem.* 6.22. Et in tabernacula tua] *id est, ubicunque locorum tentorium tibi fuerit fixum: his enim temporibus duo fuerunt loca in quibus ordinarius Dei cultus conservabatur, donec templū a Schelomone extructū est:* 2. *Chro.* 1. *unus locus fuit tabernaculo legali quod extruxerat Mosche primū Nobe, deinde Gibbone,* 1. *Schē.* 21. *&* 1. *Reg.* 3. *aliter verò arca in oppido Kirjath-Jehharimorum*

donec

donec a Davide deportata est in civitatem suam, 1. Chro. 15. & 16. Quamobrem hîc tabernaculorum plurali numero mentionem facit. 5 Quid dejicis] *Conclusio hortatoria, ut suprà 42. 12.*

Psalmus. XLiiij.

Ecclesia majorum documentis, fœdere Dei, & studio quo tenetur Deus amplificandæ gloriæ suæ confirmata, gravissimè expostulat cum Deo de suis calamitatibus; integritate animi & vitæ suæ fretæ probat se eas perpeti pro nomine Dei: & postremò opem illius implorat pro salute sua.

1 Magistro *symphoniæ in posteris* Korachi: [a] ode *didascalica.*

2 [b]O Deus, auribus nostris audivimus: majores nostri narraverunt nobis *quod* opus operatus sis temporibus eorum, temporibus [a] priscis;

[a] Heb. *antiquitatis.*

3 Te manu tua gentes expulisse, & [b] plantasse ipsos: malo affecisse nationes, & [b] propagasse ipsos.

4 [c]Non enim gladio suo hæreditariò possederunt terram, & brachium eorum non dedit salutem eis: sed dextera tua, brachiumque tuum & [c] lux faciei tuæ; quia eras benevolus eis.

5 [d] Tu ipse *es* rex meus, ô Deus: [d] præcipe *Deus* [c] omnimodæ salutis Jahhakobi.

[c] Heb. *salutum, ut sup.* 42. 6.

6 Per te [e] hostes nostros cornu feriemus: per nomen tuum conculcaremus insurgentes in nos:

7 Nam arcui meo non confido, aut gladio meo non servaturo me.

8 [f]Cùm servaveris nos ab hostibus nostris,

& ofores noſtros pudefeceris;
9 Deum laudantes toto die, nomen tuum in ſeculum celebrabimus. Sela.
10 [a]Atqui rejeciſti & ignominia affeciſti nos, [a]quòd non proceſſeris cum exercitibus noſtris.
11 Feciſti ut retrò cederemus ab hoſte, & oſores noſtri diripiunt ſibi.
[d] Heb *cibi.*
12 Tradidiſti nos vt pecudes [d]cibarias, & in gentes [a]ſparſiſti nos.
[e] Heb. *pro nõ opibus.*
13 [a]Vendidiſti populum tuum [e]pro re vili, & non auxiſti *rem* pretiis eorum.
14 Expoſuiſti nos probro vicinis noſtris, ſannæ & ludificationi circunſtantibus nos.
15 Poſuiſti nos parabolam in gentibus: [a]agitationem capitis in nationibus.
16 Toto die ignominia mea obverſatur mihi, & pudor faciei meę obtegit me;
17 [a]Propter vocem probro afficientis, & blaſphemi; propter inimicum & vltorem ſui,
18 [a]Totum hoc evenit nobis; nec tamen obliviſcimur tui, neq; mendaciter agimus cõtra fœdus tuum.
[f] Heb. *cor noſtrum: ſic infrà. 22.*
19 [a]Non agitur retrorſum [f]animus noſter, aut declinat greſſus noſter a ſemita tua:
20 [a]Quamvis contriveris nos *conjectos* in locum cetorum, & obtexeris nos lethali umbra.
21 [a]Si obliti fuiſſemus nominis Dei noſtri, aut expandiſſemus manus noſtras [a]ad Deum fortem extraneum:
22 Nónne Deus perveſtigaſſet iſtud? cùm ipſe cognoſcat abſcondita animi.
23 [a]Sed propter te occidimur quotidie; æſtimamur ut pecudes [g]mactandæ.
[g] Heb. *mactationis.*
24 [a]Evigila, quare dormires Domine? expergiſce-

giscere, ne rejicias in æternum.
25 Quare faciem tuam absconderes? *obliviscereris afflictionis nostræ & oppressionis nostræ?
26 *Nam dejecta est in pulverem vita nostra, adhæret terræ venter noster.
27 Surge *ad justum auxilium nobis, & redime nos propter benignitatem tuam.

ANNOTATIO.

1 Ode didascalica] *id est, tradita ecclesiæ ad docendum eam de afflictionibus & legitimo usu earum, cùm immittuntur a Deo: nam videtur hæc ode aut scripta fuisse a Davide recordatione eorũ temporum quibus Jsraëlitæ a Pelischtæis vexabantur inde a diebus Schimschonis ad Davidem usque, ut ecclesia ab antecedente exemplo præcaveret sibi, & ad afflictiones sese compararet; aut ab aliquo viro Dei temporibus captivitatis Babylonicæ, ut hac precationis formula uterẽtur pii. Est autem ode ad docendum quidem tradita, ut ostendit inscriptio; sed tamen genere ἐυκτικὴ. constãs ex tribus partibus, Exodio, a ver. 2. ad 10. propositione a ver. 10. ad 24. & cõclusione petitoria.* 2 O Deus] *Exordii quo utũtur pii ad conciliandam sibi misericordiã, loci sunt tres, unus ab anteactis Dei operibus quæ pii se auditu percepisse profitẽtur per fidẽ, usque ad ver. 5. alter, a fœdere sempiterno & officio Dei, cujus conscios & participes se prædicant sancti, a ver. 5. ad 8. tertius, à gloria Dei, ver. 8. & 9.* 3 Plantasse] *vide Exod. 15. 17.* Propagasse ipsos] *tum gentis incremento, tum amplificatione sedis: metaphora, ut Psal. 80. 9.*
4 Non enim] *αἰτιολογία sive confirmatio propositionis præcedentis, per contentionem: qua docet psaltes non ipsorum, sed Dei virtutem omnia præsti-*

præstitisse ex meræ ipsius benevolentia: vide Exod. 15.13. *& sequentibus: item* 23.27. *& Jehosch.* 24.12. Lux faciei tuæ] *id est, illustris præsentia tua, qua præivisti & præluxisti eis: hypallage.* 5 Tu ipse es] *alter locus a fœdere & officio Dei, ut dictum est in ver.* 2. Præcipe] *idem quod a majoribus nostris audivimus: nimirum ut nos confirmemur, & hostes infirmentur. quasi dicat, stat per te, qui dictum ac factū potes eadem opera exhibere.* 6 Hostes feriremus] *si tantùm præciperes: metaphora a feris pugnantibus, ut Deut.* 33.17. 8 Cùm servaveris] *tertius locus a prædicatione gloriæ Dei in Ecclesia ejus.* 10 Atqui rejecisti] *quasi dicat, tantùm abest ut res a majoribus auditas nobis in præsentia præstes, te Deum nostrum ostendas, & gloriæ tuæ consulas, ut contrà jacêre omnia videantur. Altera pars psalmi propositio: cujus partes sunt duæ, expostulatio malorum acceptorum & perpessionum ecclesiæ, usque ad ver.* 17. *& professio fidei animi, sui in Deum integri per medias calamitates, a ver.* 18. *ad* 24. Quòd non procelleris] *id est, non adfueris & adjuveris nos: quod sequentium versuum narratione confirmatur.* 12 Cibarias] *id est, quæ mox mactandæ & cibo futuræ sunt, ut infrà.* 23. Sparsisti nos] *vide* 1. *Schē.* 14.22. 13 Vendidisti] *id est, gratis alienasti nos & sine emolumento tuo; humanitus dictum a re forensi.* 15 Agitationem capitis] *vide* 2. *Reg.* 19 21. 17 Propter vocem] *id est, duobus modis excrutiamur; primùm propter gloriam Dei, quam impii protervè blasphemant: deinde propter mala nostra, quibus inhumaniter obruimur.* 18 Totum hoc evenit] *Secunda pars propositionis, professio integritatis suæ erga Deum in gravissimis afflictionibus, ut observatum est in ver.* 10. *Sunt autem duo integritatis quam profitentur capita prolepticè expressa.*

pressa hoc versu; ipsos non oblivisci Dei, & non mendaciter agere in fœdus illius: quæ utraq; inficiatio sequentibus versibus per ὑστέρωσιν exornatur; deinde affirmatio contraria ex adverso subijcitur ver. 23. 19 Non agitur retrorsùm] *confirmatio posterioris membri, duobus ver. ab integritate animi operumq; suorũ, quæ synecdochicè a propheta describuntur.* 20 Quamvis] *id est, nos velut in mare profundissimum & abyssum calamitatũ demerseris: metaphoræ.* 21 Si obliti] *confirmatio prioris mẽbri prolepseos qua usus est ver.* 18. *a testificatione conscientiæ suæ & justitia Dei.* Ad Deum fortẽ] *id est, quantumvis fortitudinis nomine apud cultores suos commendatum.* 23 Sed propter te] *confirmatio causæ perpessionum suarum, nimirum martyrium gloriosum pro Christo: vide Rom.* 8. 36. 24 Evigila] *conclusio petitoria, qua propheta humanitus implorat opem Dei per gradationem, ut evigilet, exurgat, opem ferat, & liberet, versu vltimo: quæ pétitiones suis deprecationibus, interrogationibus, & querelis exornantur.* 25 Oblivisceretis] *id est, non demonstrares te recordari nostri.* 26 Nam dejecta] *id est, proximè absumus a morte: hyperbole.* 27 Ad justum auxilium] *id est, quantum nobis opus est, ut ex hisce calamitatibus liberemur.*

PSALMUS XLV.

Psaltes typo cõnubii Schelomonis cum filia Parhhonis utens, nuptias Christi cum ecclesia celebrat: utrũq; elegantiæ, officii, gloriæ, & fructuum ex matrimonio spirituali venturorum nomine cõmendat; & publica laudatione canticum terminat.

1 MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi ad hexacorda, didascalicum canticum*

cum" [a] amicarum.

[a] Heb. dilectarum.

2 "Ebullit [b] animus meus verbum bonum; dicturus sum ego poëmata mea de rege; lingua mea & stylo, ut scriba promptus.

[b] Heb. cor meum.

3 "Multò pulchrior effectus es filiis hominum: infusa est gratia labiis tuis, "propterea benedixit tibi Deus in seculum.

4 "Accinge gladiũ tuum super femur, "ô robuste; "gladium gloriæ tuæ & decoris tui.

[c] Heb. prosperare equitata: simile vide. 1. Schem. 2. 3.

5 Et decore tuo "[c] prosperè equita propter negotium "veritatis & "[d] mansuetæ justitiæ: ut "doceat de te res reverendas dextera tua.

[d] Hc. mãsuetudinis justitiæ.

6 Sagittis tuis acutis "infixis cordi inimicorum regis; populi sub te concidant.

[e] Heb rectitudinis.

7 "Solium tuum, ô Deus, in seculum & sempiternum: sceptrum [e] rectum, sceptrũ regni tui.

8 Dilexisti justitiam, & odisti improbitatem; "propterea unxit te Deus, Deus tuus "oleo gaudii præ "consortibus tuis,

[f] Heb. casiis. [g] Heb. eboris

9 "Myrrha & santalis, [f] casiaq; omnia vestimenta tua prodeuntis e templis [g] eburneis, "prę iis qui lætificant te.

[h] Heb. pretiosas.

10 "Filiæ regum inter" [h] charas tuas: collocata est conjunx ad dexteram tuam cum insigni auro Ophirio.

[i] Heb. patris tui.

11 "Audi filia, ac vide, & inclina aurem tuam: obliviscereq; populi tui & domus [i] paternæ tuæ:

12 Et delectabitur rex pulchritudine tua: cumq; sit dominus tuus, incurva te ei.

13 "Tunc filiæ Tyri, divites populi, cum munere faciem tuam precabuntur.

14 Tota honorata filia regis intrò, "fundis aureis vestita,

15 Cum phrygianis deportatur ad regem, "virgines post eam amicę ejus adducuntur

ad

ad te:
16 Deportantur cum [k] ſumma lætitia & exultatione, intrant in palatium regis.
17 [l] Loco parentum tuorum erunt filii tui: præpones eos [l] principes in tota terra.
18 [l] Memorabo nomen tuum [l] in una quaque ætate; [m] idcirco populi celebrabunt te in ſeculum & ſempiternum.

[k] Heb. *cum lætitiis.*

[l] Heb. *in omni ætate & ætate.*

ANNOTATIO.

1 Hexachorda] *Vox Hebræa varia quidem eſt ſignificatione, ſed origine certa: deducitur enim ab altera voce Hebraïca quæ ſignificat ſex, ut docet Kimchi: quam ob rem tam de inſtrumentu hexachordis, quàm de floribus liliorum dicitur; quia his ſena ſunt folia, & illis chordæ ſenæ. Nos verò ex ambigua voce eam interpretationem elegimus, quæ rebus magis convenit.* Didaſcalicum] *id eſt, traditum eccleſiæ ad docendum & informandum eam de ſacroſancto conjugio Chriſti.* Canticum amicarum] *id eſt, epithalamium, quod paranymphæ cecinerunt Schelomoni cùm filiam Parhhonis duceret. Eſt autem hoc canticum epithalamium, ut diximus, generis laudativi, typicè quidem de Schelomone dictum; ſed propriè ad magnum illud myſterium conjugii quod Chriſtus cum Eccleſia iniit, pertinens: ut pluribus locis oſtendetur. Ejus partes ſunt quatuor; exordium, verſu 2. laudatio ſponſi, a verſu 3. ad 10. laudatio ſponſæ, a verſu 10. ad 18. & concluſio, verſu 18.* Amicarum] *id eſt, quas amore ſuo ad nuptias invitavit, & ſibi amore conjunxit: vide infrà verſu 10.* 2 Ebullit] *Exordium, ut vocant, floridum: quo pii proponunt ſe animo, ore, manibuſque omnia effecturos quæ ad celebrandum conjuges & conjugium ſacrum pertinebunt.* 3 Multò pulchrior]

ſecundæ

secunda pars psalmi, laudatio sponsi : quæ tenuissima ex parte Schelomonti competit, omnibus verò numeris Christo accommodanda est. sunt autem hujus laudationis loci, commendatio elegantiæ, vultus, & sermonis, hoc versu, hortatio a potentia magnifica, ad administrationem regni, tribus sequentibus: & majestatis gloriæque sempiternæ prædicatio, ver. 7.8. & 9. quorum omnium origo est a patre, qui filium unxit & dedit ei spiritum sine mensura. Joan. 3.34. Quamobrem etsi hæc in speciem Christo minimè videntur adfuisse dum in forma servi ambulavit; non dubium est tamen quin propria sint illius: prout docemur Evangelio, quædam in ipso consummata esse & alia indies consummari. Propterea] *nimirum ut omnes elegantiæ gratiaq; superares, ac potiùs in omnibus author esses elegantiæ & gratiæ.*

4 Accinge gladium] *id est, arma tua regia: quæ in Schelomone quidem fuerunt carnalia, in Christo verò gladius est spiritualis verbi procedentis ex ore ipsius, de quo Jescha. 11.4. Heb. 4.12. & Apoc. 1. 16.* O robuste] *epitheton Christi, cui omnis potestas data est in cœlo & in terra: & cujus armis omnes munitiones subvertimus, ratiocinationes, omnemq; sublimitatem quæ extollitur adversus cognitionem Dei, & c. 2. Corinth. 10. 4. & sequentibus.* Gladium gloriæ] *id est, glorioſissima arma majestatis tuæ: hypallage.* 5 Prosperè equita] *id est, exequere administrationem tuam ita instructus donis : ideoq; regia hæc administratio sequentibus verbis exponitur ; tum erga bonos, hoc versu; tum etiam contra improbos, versu sequente. metaphora a forma principum terrenorum.* Veritatis] *id est, veræ religionis, quæ imprimis est a vero principe procuranda.* Mansuetæ justitiæ] *id est, justæ administrationis erga tuos, mansuetudine, id est, æquitate & clementia facili temperatæ.* Docea:]

id est,

id est, commonstret omnibus & probet administrationem tuam, quæ tibi apud omnes reverentiam conciliet. 6 Infixis] ὑφάσματν verborum perspicuitatis causa mutavimus; ut Jehoschuhhæ. 24.26. & infrà ver. 13. Sunt autẽ hæc omnia typicè dicta de evangelica administratione Christi; quæ alijs est odor vitæ ad vitam, alijs verò mortis ad mortem, 2. Corinth. 2.15. & 16. 7 Solium tuum] majestatis, justitiæ & gloriæ divinæ in Christo descriptio ex donis & vocatione Deinam hæc ad Schelomonẽ minimè pertinere, tum ipsa verborum series ostendit, tum Apostolus ad Hebræos. 1.8. 8 Propterea] id est, in hunc finem plenitudinem spiritus accepisti, ut ista præstes, & ex plenitudine tua omnes accipiamus gratiam pro gratia, Joannis. 1.16. Oleo gaudii] id est, unctione spiritus, per quem regnum Dei est justitia, & pax, & gaudium in Christo: Rom. 14.17. hæc typicè de Schelomone dicta & ex parte facta, ut docetur 1. Regum, 1. lenum in Christo complementum habent. Oleum autem synecdochicè pro unguento accipimus, ut ferè fit in scriptura: cujus unguenti descriptio attingitur sequente versu. Consortibus tuis] id est, Christianis, qui tui & dignitatis tuæ participes fiunt per fidem. 9 Myrrha] id est, unguento confecto ex istis præstantissimis & odoratissimis generibus aromatum. Pręciis] id est, odoratior es, & odoratiora vestimenta tua quam sit odor eorum qui comitantur te, & se nuptiis tuis adjungentes, prædicant te atque exhilarant. Sunt autẽ illi Christiani, quibus ait Joannes, amicus sponsi qui stat & audit eũ, gaudio gaudet propter vocẽ sponsi Joan. 3.29. 10 Filia regũ] tertia pars psalmi pertinens ad ecclesiã sponsã Christi, cujus fuit typus filia Parrhonis quæ Schelomoni nupsit. Sunt autem tria similiter hujus laudationis capita: primũ est, commendatio ipsius reginæ & comitatus ejus,

hoc

hoc versu, secundum, hortatio ad officium conjugale, fidem, obsequium & honorem exhibendum Christo, versu 11. & 12. tertium gloriæ adjunctæ & consequentis prædicatio, cæteru versibus. Charas tuas] *id est, quas sola tua charitate complexus, ad nuptias invitasti, & cooptasti in comitatum pretiosissimum sponsæ tuæ; ut amicas vocavit supra versu 1.* 11 Audi filia] *hortatio ut dictum est versu præcedente.* 13 Tunc] *tertium laudationis caput prædicatio gloriæ quam ecclesia in Christo perceptura est; primùm præsentis, velut in ipso nuptiarum tempore, usque ad versum 16. deinde eventuræ ex conjugio Christi, nimirum quòd plurimos & potentissimos liberos ipsi genitura est, versu 17.* 14 Fundis aureis] *id est, vestimentis, quæ fundis ex auro & insitivis gemmis circumfulgebunt. omnia (ut sæpè jam diximus) allegorica.* 15 Virgines post eam] *apostrophe ad sponsam; qua celebratur glorioſus adventus sponsæ; & fructus ex ea perventuri ad Christum prænuntiantur, sequente versu.* 17 Loco parentum] *vide Jescha. 49. & 60. quasi dicat, nunquam desitura est, sed perpetuò mãsura generatio tua.* Principes] *id est, consortes cælestis regni, & reges in Christo. Apoc. 1. 6. Nam hæc non possunt de Schelomone accipi; qui unicum filium habuit regem, & quidem lacerati regni.* 18 Memorabo] *id est, statuam monumenta laudis tuæ quæ semper in ecclesia durent: concluſio.* Idcirco] *quia his monumentis fuerint informati de gloria nominis tui: ut suprà 22. 23.*

Psalmus. XLVI.

Psaltes Dei beneficentiam erga pios, & piorum in rebus adversissimis fidem in Deum prædicat ex præsentia & operibus Dei: ideoq; gentes provocat ad cognoscendum ex operibus Deum; & fiduciæ prædicatione concludit canticum.

1 MA-

1 MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi* ad acutam *symphoniam*, *canticum.*

2 Deus nobis *est* receptus & robur, auxilium in angustiis [a] præsentissimum.

3 Idcirco non timeremus, si commutaret terra *locum*; aut si dimoverentur montes *depulsi* [b] in ima maria:

4 Fremerent, lutosæ fierent aquæ [c] cuiusq; illorum; commoverentur montes elatione ejus. Sela.

5 *Flumen*, rivi ejus, lætificant civitatẽ Dei; sanctissimum, *cætera* habitacula excelsi.

6 Deus in medio illius, non dimovetur; adjuvat illam Deus ab appetente mane.

7 Frementibus gentibus, moventibus se regnis; edit vocem suam, liquefit terra.

8 Jehova exercituum nobiscum *est*, locus editus nobis Deus Jahhakobi. Sela.

9 [d] Agite videte opera Jehovæ; ut disponat desolationes in terra,

10 Faciens ut cessent bella usque ad extremitatem terræ; arcum perfringat & truncet hastam, currus comburat igne,

11 *Dicens*: desistite & agnoscite me esse Deũ; me exaltatum iri in gentibus, exaltatum iri in terra.

12 Jehova exercituum nobiscum *est*, locus editus nobis Deus Jahhakobi. Sela.

[a] Heb. *præsens valde.*
[b] Heb. *in cor maris.*
[c] Heb. *ejus.*
[d] Heb. *venite*

Annotatio.

1 Ad acutam symphoniam] *vide* 1. *Chro.* 15. 20. Canticum] *canticum est didascalicum ex duabus partibus constans, propositione, cum exornatione propositionis, usque ad vers.* 9. *& hortatione, ad finem usq;.* 2 Deus nobis] *propositio cõmunis capitis duo;*

duo: unum, præsentissimæ Dei beneficentiæ erga nos, hoc versu: alterum, fidei nostræ in eum constantissimę, ver. 3. & 4. 3 Si commutaret] Concessio hyperbolica, quam sequentia verba explicant ad demonstrandam gloriosam πληροφοριαν fidei. quasi dicat, ne his quidem rebus percellar fretus præsentia Dei; tantùm abest ut me perterrefaciant omnia finitimorum bella, de quibus 2. Schem. 8. & 1. Chron. 18. 4 Lutosæ fierent] gravi agitatione fluctuum, & terræ cum mari conturbatione. 5 Flumen] id est, populus Dei urbem & Judæam totam incolens, quantumvis reluctante & invito mundo, tam certa fiducia conquiescit in Deo, ut flumine hoc contentus sit & perexiguis rivis ad defensionem sui. Est autem hoc flumen Kidron ex Gichone superiore & inferiore, ex Schiloacho, aliisq; rivulis profluens, & ambiens dimidium urbis: ut ex plurimorum locorum inter se comparatione constat. Civitatem Dei] id est, Jeruschalaima, quò veniebant cives & populares Dei ad sacros cœtus. Sanctissimum] id est, Tzijonem, quò fuerat importata arca. Habitacula] id est, regionem totam, quam Deus sibi vindicavit, populoq; suo habitandum dedit. 6 Ab appetente mane] id est, opportunissimè, cùm primùm opus est: sic Exod. 14. 27. 7 Liquefit] i. incolæ terræ diffluunt ad solam illius vocem. 8 Jehova exercituum] summa gloriosæ prædicationis fidei, concludens priorem partem: quæ iisdem planè verbis alterâ quoque concludit in fine cantici. 9 Agite] altera pars cantici, hortatio ad omnes; ut opus Dei observent, duobus versibus: desinant maledicere, & agnoscant Deũ ab operibus, ver. 11. ac postremò fideles prædicantes audiant. Ut disponat] fusis & perditis inimicis. 11 Dicens: desistite] prosopopœia; qua ostendit Psaltes cùm judicia ista exequitur Deus, perinde esse atque si palàm clamaret & pra-

pronunciaret documenta suæ naturæ, maiestatis & gloriæ. In gentibus] *invitis aut volentibus: invitas quidem perdendo, obsequentes verò servando ad gloriam meam.* 12 Jehova exercituum] *cõclusio ut suprà versu.* 8.

Psalmus. XLVII.

Ecclesia Judæorum hortatur gentes ad gratulãdum Christo & prædicandum eum; primùm a communi ipsarum vocatione ad Evangelium, deinde a potẽtissima regni Christi administratione & gloria.

1 Magistro *symphoniæ in posteris Korachi, psalmus.*

2 Omnes populi plaudite manu, clãgite Deo voce canora. [a] Heb. *cantus*

3 Nam Jehova excelsus reverendus, rex magnus *est* super totam terram.

4 Cogit in caulam populos in locum nostrum, nationesque in locum pedum nostrorum.

5 Seligit nobis possessionem nostram, excellentiãm Jahhakobi quem diligit. Sela.

6 Ascendit Deus cum clagore, Jehova cum sono buccinę.

7 Psallite Deo, psallite: psallite regi nostro, psallite.

8 Nam rex totius terræ *est* Deus: psallite psalmo didascalico.

9 Regnat Deus super gentes; Deus insidens solio sanctitatis suæ.

10 Voluntarii populorum congregantur: populus Dei Abrahami, quia Dei *sunt* [b] protectiones terræ; valde excellit. [b] Heb. *scuta.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est didascalicus in genere laudativo, continens partes duas; unam, qua hortatur gentes ut Christo adventanti gratulentur, & regnum suum statuenti in nobis prædicatione Evangelii, usque ad versum 6. alteram, qua hortatur ut Christo exaltato in majestatem regni psallant & confidant; inde ad finem usque.* 2 Omnes populi] *propositio prior hortatoria; cujus argumenta tribus versibus sequentibus exponuntur.* Plaudite manu] *id est, læti & hilares adventanti Christo quibuscunque signis potestis gratulamini: simile vide Nachum 3. versu ultimo.* Nam Jehova] *αἰτιολογία hortationis a natura officioq; Christi, hoc versu, & effectis regni ejus, duobus sequentibus. Est autem hic Jehova Christus, cui omnis potestas data est in cœlo & in terra.* 4 Cogit in caulam] *primus effectus regni Christi; vocatio gentium in communionem gratiæ ac velut in Judæorum caulam, ut fiat unum ovile & unus pastor, Joan. 10. vers. 16. soluto septo intergerini parietis, & utrisque in uno corpore reconciliatis Deo per crucem, Ephes. 2. 14. prout fuerat a Noacho prædictum Genes. 9. 27. sic autem accipiendum esse hoc verbum, docent probatissimi Hebræorum scriptores. R. Jehuda, & Abenhhezra.* In locum nostrum] *id est, in caulam nostram, ut simus unum ovile.* 5 Seligit nobis] *secundus effectus regni Christi; quod etsi hic in unum ovile cogimur, tamen ille longè melius nobis prospicit, comparans hæreditatem incorruptam, quæ nec contaminari potest, nec marcescere, nobis servatam in cœlis, 1. Pet. 1. 4.* Nobis] *& Judæis & gentibus, qui gratulamur Christo.* Excellentiam Jahhakobi] *id est, omnia illa excellentissima promissa & dona,*

dona, quæ Jahhakobo facta sunt, ut perveniant ad totum Israëlem Dei. 6 Ascendit Deus] *transitio ad alteram propositionem, ab occasione gloriæ in quam Christus ascendit tradito evangelio.* Cum clangore] *id est, glorioſissimè, ut victor triũphans: prout explicat Apostolus ad Coloss. 2. 15. humanitus dicta.* 8 Nam rex] ἀιτιολογία *hortationis a regno universali Christi; cujus descriptio subjicitur tum a majestate ipsius, sequente versu; tum a fidelium se illi sistentium obsequio, versiculo 10.* Didascalico] *ut suprà 32. 1. quasi dicat, quo informetis alii alios de regno ipsius, & officio vestro.* 9 Insidens solio] *ad dexteram patris.* 10 Voluntarii populorum] *id est, quicunque ex populis se subjiciunt ei voluntariè.* Quia Dei sunt] *causa cur pii ad Christum confugiant duę: potentissima administratio regni, & summa ejus gloria.*

Psalmus XLVIII.

Psalmes Deum celebrat & gratias ei agit de salute in Judæos collata; pericula præcedentia explicat: fidem piorum confirmat liberationis acceptæ nomine, & ecclesiam hortatur ad recognoscendam veritatem promissionum Dei.

1 [a] CANTICUM *& psalmus, posteris Korachi.*

2 [a] Magnus *est* Jehova, & laudatus valde, [b] in civitate Dei nostri, monte sanctitatis ejus.

3 [a] [c] Ornamentum [c] tractus, gaudium totius terræ *est* [c] mons Tzijonis, [b] latera Aquilonis, [b] urbs regis magni.

4 [c] Deus in palatiis ejus, agnoscitur pro loco edito.

5 [c] Cùm ecce reges convenerunt, [c] progressi

[a] Heb. *pulchritudo tractus.*

sunt pariter:
8 Ipsi 'viderunt 'similiter admirati sunt; 'conturbati sunt accelerarunt *abitum.*
7 'Tremor prehendit eos illic, dolor ut parturientis.
b Heb. *vento Orientali.* 8 b 'Euro perfringis naves Oceani.
9 Quemadmodũ 'audiveramus, ita vidimus in civitate Jehovæ exercituum, in civitate Dei nostri; Deus stabilit eam usque in seculum. Sela.
10 'Cogitamus ô Deus, benignitatem tuam in medio templo tuo:
11 'Sicut nomen tuum, ô Deus, sic laudem tuam *esse* usque ad extremitates terræ: justitiæ plenam esse dexteram tuam.
12 Lætetur mons Tzijonis, exultent filiæ Judæ propter 'judicia tua.
13 'Circuite Tzijonem, & cingite eam; numerate turres ejus:
c Heb. *cor vestrum.* 14 Apponite c animum vestrum ad prænunitionem, attollite *oculos ad* palatia ejus; 'ut enarretis generationi posteræ,
15 Hunc Deum, Deum nostrum esse 'in seculum & sempiternum; ipsum deducturum nos usque ad mortem.

Annotatio.

1 Canticum & Psalmus] *id est cantio quæ simul voce & instrumentis ad symphoniam canebatur: sic enim hanc & similes psalmorum inscriptiones accipimus, in quibus legitur canticum psalmus, aut e converso psalmus canticum. Est autẽ hic ψαλμος generis ἐπαινετικὸς καὶ εὐχαριστικὸς, continens primũ propositionem laudandi Deum, usq; ad vers. deinde confirmationem propositionis per narrationẽ*

acceptæ

acceptæ liberationis usque ad ver. 10. *postremò professionem certæ in Deum fiduciæ & gloriosam prædicationem illius, ad finem usq;. Videtur verò occasionem hujus psalmi canendi dedisse liberatio divinitus facta, cùm cæsis una nocte ab Angelo centum octoginta quinque millibus Assyriorũ, rex Sancherib obsidionem solvit, & se trepidus recepit ad suos; nam multa quæ hoc psalmo dicuntur, permagnam affinitatem habent cum illa historia, de qua* 2. Reg. 18. *&* 2. *Chronic.* 32. 2 Magnus est Jehova] *propositio laudativa, primùm maiestatis Dei a singulari beneficio ejus in populum suum & civitatem obsessam, hoc versu: deinde Jeruschalaimorum, quo velut instrumento suos servavit Deus, versu.* 3. *&* 4. In civitate Dei nostri] *ubi Deus celebratur ex lege, id est, Jeruschalaimus, quæ vindicans ab hoste Deus salute data magnificaverat sese.* 3 Ornamentum] *id est, hic locus is est quo liberantur a malo, & ornantur bonis omnibus, ac recreantur Judæi, soluta obsidione.* Tractus] *totius Jehudææ, ut sequentibus verbis exponitur; nam antè Jehudæi metu Sancheribi adventantis se Jeruschalaima receperant.* Mons Tzijonis] *id est,* ἀκρόπολις *sive propugnaculum Jebusi in Tzijone situm, quod civitas Davidis dictum est,* 2. *Schem.* 5. 7. *Synecdoche.* Latera Aquilonis] *id est, templũ impositum monti Morijæ in summa Tzijonis parte, Aquilonem versus.* Urbs regis magni] *id est, tota Jeruschalaima, quæ metropolis fuit regni Davidici, & typus ecclesiæ quæ est regnũ Dei: vide Matth.* 5. 35. 4 Deus in palatiis] *id est, ut regio tota ornatur urbe, sic urbs ornatur Deo; qui communis est perfugium utriusque urbis & regionis.* 5 Cùm ecce] *secunda pars psalmi, narratio; primùm rerum gestarum, usque ad ver.* 9. *deinde documentorum & fidei ex rebus gestis confirmatæ. ver.* 9

Reges] *id est, principes Sancheribo duce, 2. Reg. 18. 24.* Progressi sunt pariter] *ut describitur Jeschah. 10. inde a vers. 18.* 6 Viderunt] *stragem divinitus editam, ut antè dictum est.* Similiter admirati sunt] *videntes uno mane omnia cadavera mortuorum, 2. Reg. 19. 35.* Conturbati sunt] *rei novitate & magnitudine attoniti, reversi sunt cum pudore vultus, 2. Chron. 32. 21.* 7 Tremor prehendit] *consternationis ex repentina clade descriptio, illustrata duobus similibus, parturientis, & naufragi.* 8 Euro perfringis] *apostrophe ad Deum epiphonematica: qua ostendit psaltes quàm facilè res hominum firmissimæ a Deo perrumpantur.* 9 Audiveramus] *tum ab exemplis & documentis majorum, tum prædictione singulari, Jeschahhjæ, 2. Reg. 19. 20.* 10 Cogitamus] *tertia pars psalmi, continens primùm professionem gratæ recordationis beneficiorum quæ Ecclesia accepit a Deo. hoc versu & sequente; deinde hortationem ad Ecclesiam, ut lætetur, recognoscat, & prædicet beneficia Dei præterita, præsentia, & futura.* 11 Sicut nomen tuum] *id est, ut naturâ & majestate infinitus es, sic etiam laudem tuam infinitam esse, & commendationem nominis.* 12 Judicia tua] *in ulciscendis adversariis, & servandis nobis: quod posterius membrum per hypotyposin sequentibus versibus exponitur.* 13 Circuite Tzijonem] *id est, lustrate muros & recognoscite, si fortè vel tantillum labefactati sunt: sic ostenditur complementum promissionis quam Propheta denuntiaverat, 2. Reg. 19. 32.* 14 Ut enarretis] *finis hortationis, prædicatio gloriæ Dei.* 15 In seculum & sempiternum] *id est, inde a diebus positis fœdus initum servare, & populo suo salutem præstare. vide 2. Reg. 19. 25.*

PSAL-

PSALMUS XLIX.

Pſaltes comparatis ad audientiam animis piorũ, fiduciam ſuam in Deum prædicat, & ſecuritatem de reſurrectione carnis ac vita æterna: vanitatem eorum qui aliis rebus confidunt earum rerum incertitudine hominũq; exitio explicat: ac poſtremò pios ab illorum exemplo dehortatus, ad ſui imitationem vocat.

1 MAGISTRO *ſymphoniæ in poſteris* Korachi, *pſalmus.*

2 [a]Audite hoc omnes populi: auribus percipite omnes habitatores mundi:

3 Tum nati *plebeio* homine, tum nati *præſtante* viro: ſimul dives & egens.

4 Os meum locuturũ eſt [a] variam ſapientiam, & meditatio animi mei multiplicẽ prudẽtiam.

5 [a]Inclinans ad parabolam aurem meam, pandam in cithera [a]ænigma meum.

6 [a]Cur timerem [b] temporibus mali, [a]*ut* iniquitas [c] veſtigiorum meorum circundet me?

7 [a]Eorum qui confidunt in opulentia ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum glorian-tur;

8 Fratrem [d] nullo modo redimere poteſt quiſquam, non dare Deo redepturam ejus:

9 (Eſt enim cara redemptio vitæ eorum: [a]imò ceſſat in ſeculum:)

10 Ut vivat adhuc in æternum, non [e] experiatur corruptionem.

11 [a]Quamvis videat, [a]ſapientes moriuntur; ſimul ſtultus & brutus pereunt, ac derelinquunt aliis opulentiam ſuam:

12 [f]Animus *eſt* illis domos ſuas in ſeculum,

[a] Heb. *ſapientias, & meditatio cordis mei intelligẽtiæ.*

[b] Heb. *die b.*

[c] Heb. *calcaneorum.*

[d] Heb. *non redimendo redimet.*

[e] Heb. *videat: ſynecdoche.*

[f] Heb. *in medio ſuo domos ſuas in ſeculum, habitacula ſua in ætatem & ætatem vocant. &c.*

habitacula sua in quamque generationem; vocare de nominibus suis per terras.

13 'Neque homo *qui* in honore est, g cõmoraturus est; 'similis fit jumentis, ' *quæ* intereunt.

14 'Hec *cùm sit* via istorum; expectatio *est* eis, & h posteri eorum 'os eorum approbant. Sela.

15 Tanquam pecudes, *ubi* in sepulchro i dispositi fuerint, mors depascet eos, 'donec dominentur eis recti 'illo mane: & 'formam eorum k consumat 'infernus *receptam* 'ex habitaculo l ejus.

16 'Enimvero Deus 'redempturus est animam meam a m sepulchro, nam recepturus est me. Sela.

17 'Ne timeto, cùm dives evaserit quispiam: cùm aucta fuerit gloria n domestica ejus.

18 (Non enim in morte sua assumpturus est illius quicquam, non descensura est post eum gloria ejus.)

19 Cùm 'animæ suæ in vita sua benedicet; & 'celebrabunt te, si 'benefacias tibi.

20 'Ut perveniat usque ad ætatem majorum ejus, in æternum *tamen* non sunt fruituri 'luce.

21 Homo *qui est* in pretio, neque est intelligens; similis fit jumentis *quæ* intereunt.

g Heb. *per noctabit.*

h Heb. *post eos.*

i Heb. *disponunt, ut Iobi.* 7. 3.

k Heb. *consumendo.*

l Heb. *quod erat ei.*

m Heb. *e manu sepulchri.*

n Heb. *domus ejus.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est διδασκαλικος, tres partes continens; exordiũ, usq; ad ver. 6. propositionem elegantissimam securitatis ex fide, a ver. 6. ad 17. & conclusionem hortatoriam ad oẽs pios Prophetæ exemplo, inde ad finẽ usq;.* 2 Audite] *Exordiũ audi-*

audientiam faciens primùm a persona auditorum, ad quos hujus psalmi documenta ex æquo pertinẽt, vers. 2. & 3. deinde à materia sive argumento, quod duobus nominibus commendatur, tum a natura ipsius, quod sapientiæ argumentum est & intelligentiæ, vers. 4. tum etiam a forma vers. 5. 5 Inclinans] id est, attendens sollicitè, ad eámq; audiendam & percipiendã me ipsum vobiscũ fideliter comparans, & ex me ipso exemplum statuens, vers. 6. quod genus scriptionis vocatur parabola. Ænigma] i. insignem sententiã allegoricã: nã allegoriã sive perspicuã sive obscuriorẽ, ænigma Hhebræi vocant: cujusmodi est vers. 13. & 21. 6 Cur timerẽ] altera pars psalmi, propositio Christianæ fiduciæ & securitatis in Deo adversus omnia mala præsentis & futuræ vitæ per interrogationem, cujus subjecto sive responsio habetur vers. 15. & 16. Amplificat autem gloriosam hanc fiduciæ suæ prædicationem Psaltes primùm interrogatione hac, quam modò diximus; deinde comparatione humanæ illius fiduciæ, quæ aut in opulentia, aut in honoribus, aut in gloria, aut in vitæ luxu, ac non in Deo collocatur: quorum omnium tum præsentem instabilitatem docet, tum etiam miserum eorum qui illis confidunt exitium; ac proinde statuit sibi nihil metuendum esse, ut qui rebus istis incertis miserisq; omissis conquiescat in Deo. Ut iniquitas] id est, ut ex infirmitate vitæ meæ in qua incedo, circumveniar calamitatibus, & malè sit mihi: allegoria. 7 Eorum] Exornatio superioris fiduciæ per antithesin contrariorum studiorum, quibus hæc vita traducitur: ut dictum est superiore versu. Est autem primum studium, opulentia, usque ad vers. 11. 9 Imò cessat] id est, nunquam potest persolvi Deo: correctio. 11. Quamvis videat] secundum studium, gloria & celebritas nominis.

Sapientes

Sapientes moriuntur] *prosopopœia; qua hominẽ* ψευδόδοξον *inducit psaltes agnoscentem cum animo suo instabilitatem hujus vitæ & opulentiæ.* 12 Animus] *id est, gloriam conciliare nomini suo student magnificis operibus hîc illic extructis.* 13 Neque homo] *id est, nõ amplius utilitatis accipiet ex honoribus suis, quàm superiores ex opibus: & ne una quidem nocte potest per honores suos consistere.* Similis sit jumentis] *vide Ecclesiastæ 3.19.* Quę intereunt] *id est pecoribus morticinis, quæ nullius sunt usus nisi ut projiciantur.* 14 Hæc cùm sit] *id est, quæ cùm ita sint; cùm neq; opulentia, neque honores aut gloria cultoribus suis sint adjumento; tamen adeo desipiunt ipsi & ipsorum posteri, ut expectationẽ suam in illis collocent: amplificatio stultitiæ ab infelici eventu, quem exponit sequente versu.* Os eorum] *id est, sententiam & verba.* 15 Donec dominẽtur] *in Christo, cujus regni participes futuri sunt recti.* Illo mane] *quo resurgent pii quasi ex nocte sepulchri; cùm videlicet sol justitiæ orietur Christus secundo adventu suo: Malcaci 3.20.* Formam] *id est, materiam hanc corpoream & aspectabilem, de integro animæ suæ adunatam.* Infernus] *vox Hhebræa stationem quamlibet mortuorum in universum notat permultis scripturæ locis: ideoq; modò ad sepulchrum, modò ad infernum synecdochicè, modò ad utrumq; simul pro ratione locorum accommodanda est: nos verò hîc ita accepimus ut argumẽto, ordini judiciorum Dei, & sequenti antithesi convenientius esse judicavimus.* Ex habitaculo] *id est, sepulchro, communi corporum humanorum sede usque ad diem resurrectionis: sic Ijobi 30.23.* 16 Enimvero] *subjectio sive responsio ad securam illam & confidentem interrogationem, quæ habetur suprà ver. 6.*

Redem-

Redempturus est] *hoc est, daturus mihi resurrectionem carnis, & vitam æternam in Jesu Christo, qui meus est vindex a corruptione sepulchri, & inferni damnatione.* 17 Ne timeto] *Conclusio hortatoria ad omnes pios ex superiore hypothesi sive exemplo singulari Psaltis: cujus summa est, non esse ferendum ut impiorum exemplis aut sollicitationibus abducamur; sed fidei & operibus ejus incumbendum: sumptus argumentus primùm a vanitate & incerto rerum quibus confiditur; deinde ab instabilitate & exitio personarum, versu ultimo. Est autem μέιωσις in istis verbis, ne timeto: vide suprà in vers. 6.* 19 Animæ suę] *id est, sibi gratulabitur, indulgebit genio, & negliget Deum: ut Deut. 29. 19.* Celebrabunt] *id est, utcunque Dei jura cognoscant; non solùm contrà faciunt, sed etiam facientibus patrocinantur & favent: Enallage numerorum frequens: vide Rom. 1. 32.* Benefacias tibi] *id est, indulgeas.* 20 Ut perveniat] *id est, utcunque vivat quàm diutissimè.* Luce] *vitæ æternæ; sed in opacitate tenebrisq; secundæ mortis permansuri.*

Psalmus L

Psaltes Deum Tzijone habitantem a naturæ, majestate gloria, operibus, & verbo maximè commendans; ecclesiam a Deo collectam docet rationem colendi eum foris cæremoniis, & intus spiritu: improbos vero suæ improbitatis evincens palàm arguit, & ad bonam frugem revocat minis & promissionibus illius.

1 PSALMUS *Asapho.* Deus fortis, Deus, Jehova elocutus erat; cùm inclamasset terram, ab ortu solis usque ad occa-

occasum ejus.

[a] Heb. *perfectione pulchritudinis*.

2 E Tzijone [a] [1] perfectissimæ pulchritudinis *loco*, Deus [1] illuxerit.

3 ([1] Veniat Deus noster, & ne surdum agat) [1] ignis ante ipsum consumit & circa ipsum, [1] procellosus valde.

4 [1] Inclamat cœlos supernè, & terram; ad [1] judicandum populo suo, *dicens*:

[b] Heb. *fœdus meum*.

5 [1] Congregate mihi [1] quos benignitate prosecutus sum, [1] qui icerant [b] fœdus mecum per sacrificium.

6 [1] Jam indicarunt cœli justitiam ejus; Deũ judicem esse. Sela.

7 [1] Audi populo mi, *inquit*, & eloquar; Jisraël, & contestabor te: [1] Deus, Deus tuus sim.

8 [1] Non propter sacrificia tua arguam te, ut holocausta tua [1] sint coram me jugiter.

9 [1] Non accipiam e domo tua juvencum, e caulis tuis hircos:

10 [1] Cùm mea sit omnis bestia sylvestris, jumenta in montibus mille,

11 Agnoscam omnes volucres montium, denique animalia agrestia sint penes me,

12 Si esurirem, non dicerem tibi: nam mea est terra habitabilis, & plenitudo ejus.

13 An vescor carne robustorum *juvencorum*, aut sanguinem hircorum bibo?

14 [1] Sacrifica Deo laudem, & redde excelso vota tua:

15 Atque invoca me tempore angustiæ; eripiam te ut honore afficias me.

16 [1] Improbo autem dicit Deus; Quid tua ut enarres decreta mea, & assumas fœdus meum in ore tuo:

17 [1] Cùm tu oderis disciplinam, & projeceris [1] verba mea post te?

18 [1] Si-

18 [a]Simulac vides furem, acquiescis ei; & cū adulteris est portio tua:

19 Os tuum [c] adhibes ad malum, & lingua tua concinnas dolum:

20 Sedens fratri tuo obloqueris, in [a] filium matris tuæ edis infamiam.

21 Hæc te faciente, quia [a] agebam surdum, cogitas [d] me prorsus esse similem tui: arguo te, & [e] [a] ordine objicio oculis tuis.

22 [a] Animadvertite jam hoc oblivioſi Dei; ne rapiam, nec sit qui eripiat.

23 [a] Qui sacrificat laudem, honore afficit me: & [a] qui disponit viam, [f] faciam ut is fruatur salute Dei.

[c] Heb. *mittis in malum.*

[d] Heb. *me essendo esse.*

[e] Heb. *ordino in oculis tuis*

[f] Heb *faciam ut videat.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est didascalicus, constans ex duabus partibus; narratione prophetica, usque ad versum 7. & propositione doctrinæ, ad finem usque.* Asapho] *id est, ipsi aut posteris ejus traditus: vide* 1. *Chronicorum* 25. 2. Deus fortis] *narratio hæc prophetica vice exordii fungitur ad conciliandam fidem & authoritatem sequentibus documentis: continet autem duas partes universè; unam, qua proponit adventum Dei Tzijonem, duobus versibus; alteram, qua formam & usum adventus explicat, usque ad versum 7. utraque verò pars certis argumentis confirmatur: videtur enim hic psalmus a Davide tum demum conscriptus esse, cùm angelus Dei apparuit Davidi, & locum habitationis Dei designavit,* 1. *Chronic.* 21. 18. & 22. 4. *postquam triennii fame & triduana peste Israelitæ afflicti sunt,* 2. *Schem.* 21. & 24. Elocutus erat] *id est, promiserat, Deuteronom.* 12. 5. & *sequentibus. quasi dicat, nunc demum præstat, quod populo suo præsignificaverat lege.*

Cùm

Cùm inclamasset] *id est, tradidisset legem, quam tradendo commovit terram: Exodi 19.18. & Hebræ. 12.26.* 2 Perfectissimæ pulchritudinis loco] *id est, quem locum Deus perfectissimis & absolutissimis ornamentis temporariis & æternis decoravit; & cujus amore sedata est ira Dei; quia in eo fuit Christi & ecclesiæ typus: sic suprà 48.3.* Illuxescit] *id est, gratiosam suam lucem exhibet demonstrato suæ habitationis loco: sic allegoricè ostendit gratiam Dei restitutam esse, post illas tenebras & calamitates superiorum temporum: sic Deut. 33.2.* 3 Veniat] *oratio epiphonematica ecclesiæ, inserta narrationi παρέκβασις ut psal. 132.8. qua petit ecclesia, quandoquidem jam lux Dei Tzijone exoriri cœpit, ut dignetur ipse perficere quod cœpit suorum bono, adesse eis, & exaudire eos: ita transitur ad alteram narrationis partem, ubi prophetice exponit psaltes primùm formam gloriosam adventus Dei, hoc versu: deinde usum illius, sequentibus.* Ignis ante ipsum] *forma adventantis majestatis Dei, allegoricè translata ab eo tempore quo tradidit legem; Exod. 19. quod genus scribendi prophetæ frequentare solent: ut Habakuk 3. quasi dicat, circumfulget gloria & potentia ad perdendum adversarios, & illustrandum suos.* 4 Inclamat] *id est, authoritate verbi sui illis, velut præconibus, testibus & administris utitur judiciorii suorum; sic exponit usum sive effecta adventus Dei.* Jus dicendum] *quod exponitur infrà, inde a vers. 7.* 5 Congregate mihi] *prosopopœia, qua cœli & terra jubentur populum Deo sistere.* Quos benignitate] *i. Israëlitas, quos Deus prævenit beneficiis, Deut. 4.* Qui icerant] *i. mecum in fœdus convenerant aspersi sanguine sacrificii, Exo. 24.* 6 Jam indicarunt] *Confirmatio superioris narrationis a præsente experientia, quasi dicat, quis*

dubitet

dubitet Deum adventare & Tzijone habitationem suam statuere; cùm utrũq; judiciis & documentis cœlestibus confirmetur? judiciis quidem, fumis & pestilenciæ, documentis verò angeli, per prophetam Gadem designantis domicilium Dei. 7 Audi populemi] altera pars psalmi, propositio documentorum: quæ ut priùs lege fuerant præstituta; ita hoc tempore erant amplius sancienda & religiosiùs observanda, designato ad cultum loco, Deut. 12. sunt autem documentorum genera duo: unum, ad fideles pertinens, de cultu cæremoniali & vero, qui erat exhibendus Deo, usque ad vers. 16. alterum, ad improbos, inde a versu 16. Est autem hic versus quoddam velut exordium ad sequentia documenta, a fœdere mutuo Dei, & populi. Deus Deus tuus] id est, persta in fide & fœdere meo: hæc summa mandatorũ Dei & officii nostri, cujus duæ partes sequuntur; una, cæremonialis umbratilis & tẽporarii usq; ad vers. 14. altera spiritualis, veri, & æterni, vers. 14. & 15. 8 Non propter sacrificia] id est, non tantoperè laboro aut infensus tibi futurus sim cæremoniarum nomine, quàm si frangatur veritas fœderis: hoc enim κατὰτὶ accipiendum est; ut interpretatur propheta. 1. Schem. 15. 22. Sint] id est, mihi quotidie ex lege offerantur.

9 Non accipiam] aut propter ipsa sacrificia, aut propter me; sed veritatem sacrificiorum accipio in Christo; hîc enim ostendit Deus, sacrificia, & cæremonias neque simpliciter aut per sè ad cultum Dei & salutem necessarias esse, neque semper duraturas; sed tantùm quatenus præfigurabant Christũ; donec plenitudo gratiæ & veritatis exhiberetur in eo. 10 Cùm mea sit] ἐργασία sive confirmatio superioris propositionis; qua confirmat Deus se, neque sua neque ipsorum causa egere sacrificiis;

primum a jure dominii sui & administrationis in res omnes creatas, duobus versibus; deinde à natura sua, quæ sola est omnipotens & αὐτάρκης, vers. 12 & 13. 14 Sacrificia] *altera pars officii nostri, ut observatum est suprà in vers.* 7. *cujus membra sunt duo: gratiarum actio, & professio accepti a Deo beneficii, hoc versu; deinde invocatio in rebus adversis: quibus officiis suæ promissiones conjunctæ sunt. Sunt autem hæc officiorum genera spiritualia, expressa allegoricè a cæremoniis legis.*

16 Improbo autem] *Secundum documentorum genus ad improbos pertinens; in quo tria prolepticè reprehenduntur, ipsorum sermones animo operibusq; adversantes, opera improba in universum, & animus impius, hoc versu: quæ postea minutatim ostenduntur usque ad vers.* 21. *deinde verò minis & promissionibus revocatur ipsi, in fine psalmi.* 17 Cum tu oderis] *id est, animo & factis adverseris.*

18 Simulac vides furem] *Confirmatio reprehensionis prolepticæ qua usus est Deus, ab exemplis antecedentis vitæ, hoc versu; maledicentiæ, duobus seq. & impuritatis, vers.* 21. καὶ ὑστερον 20 Filium matris] *id est, germanum fratrem; utcunque magna sit vis sanguinis & necessitudinis a natura.*

21 Agebam surdum] *id est, copiosa benignitate, tolerantia, atque lenitate dissimulabam malefacta tua, & ultionem differebam: vide Rom.* 2. 3. *& sequentibus.* Ordine objicio] *id est, malefacta tua oppono in os, & obtrudo invito ac reluctanti tibi, ita ut inficiari non possis.* 22 Animadvertite] *secundus locus; revocatio improborum ad resipiscentiam, tum minus appositus hoc versu; tum promissionibus, sequente: ut hæc ad bonum alliciant, illæ deterreant a malo.* 23 Qui sacrificat laudem] *id est, vir bonus, de quo suprà vers.* 14.

Qui

Qui disponit viam] *id est, observat & rectè instituit vitam suam.*

Psalmus LI.

David audita reprehensione & comminatione Dei; ipsius gratiam, peccatorum suorum remissionem, & sui instaurationem petit; ut duce spiritu sancto suæ ipsius sanctificationi, aliorum institutioni, & Dei gloriæ possit incumbere: deinde orat pro salute totius populi, ac prostremò votum de se ipsis consecrandis Deo & gratus agendis nuncupant omnes boni.

1 MAGISTRO *symphoniæ*, [a] *psalmus Davidis:*

2 *Cùm venisset ad eum Nathan propheta, postquam congressus fuisset cum Bath-Schebahha.*

3 [a]Gratiam fac mihi, ô Deus, secundum benignitatem tuam; secundum amplitudinẽ miserationum tuarum, dele defectiones meas.

4 [a] Multum ablue me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me:

5 [a] Nam defectiones meas ego [a] agnosco, & peccatum meum [a] obversatur mihi jugiter.

6 [a]Tibi, tibi soli peccaveram, [a] & quod malum *videtur* in oculis tuis feceram: *agnosco*, [a]ut justificeris [b] in sermonibus tui, purus fis [c] quãdo tu judicas.

7 [a]En, [a]in iniquitate formatus sum, & in peccato fovit me mater mea.

8 En, [a]veritate delectaris in renibus: & in occulto sapientiam notam feceras mihi.

9 [a]Expiato me muſco, ut mundus sim; ab-

a Heb. *multiplica abluere. Gen.* 12.8.

b Heb. *in loquio tuo.*

c Heb. *in judicare tuo.*

luito me, ut præ nivæ albescam.

10 [a]Facito ut audiam gaudium & lætitiam, [b]exultent ossa *quæ* contriveris.

11 [a]Absconde iratam faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.

12 [d][a]Animum mundum crea mihi Deus, & [a]spiritum firmum renova [e]intra me.

13 Ne abjicias me a facie tua, & spiritum [f]sanctum tuum ne recipias a me.

14 Redde mihi gaudium salutis tuæ, & [a]spiritu ingenuitatis sustentes me.

15 [a]Docebo defectores vias tuas, ut peccatores ad te convertantur.

16 Libera me [a]a sanguine, ô Deus, Deus salutis meę: [a]cantet lingua mea justitiam tuam.

17 Domine [a]labia mea aperias, ut os meum annuntiet laudem tuam.

18 Nam [a]non delectaris sacrificio; ut dem: holocaustum non vis.

19 [a]Sacrificia [a] *Dei sunt* [a] spiritus fractus; animum fractum & contritum, ô Deus [a] non spernis.

20 [a]Benefac pro voluntate tua Tzijoni, ædifica muros Jeruschalaimorum.

21 [a]Tunc delectaberis [a]sacrificiis justitię holocausto, & prorsus consumendo: nunc offerent super altare tuum juvencos.

d Heb. *cor.*
e Heb. *in medio mei.*
f Heb. *sanctitatis tuæ.*
Heb. *a sanguinibus.*

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est* ἐυκτικος, *constans ex duabus partibus: petitione singulari a ver.* 3. *ad* 20. *& petitione communi pro Ecclesiæ bono: quarum petitionum occasio exponitur secundo ver.* 2.

&

& 2. *Schem.* 11. & 12. 3 Gratiam fac mihi] *Hujus petitionis, quæ singulari modo ad Davidem respicit, loci sunt duo; unus est postulatorum, alter causarum quibus David ad hæc postulanda adductus est: postulata sigillatim apponuntur singulis causis, causæ verò sunt tres. prima est a persona supplicis, usque ad vers.* 11. *nimirum liberatio a peccato, & salutis communicatio: secunda est a persona aliorum, id est, ecclesiæ ædificatio, inde usque ad vers.* 16. *tertia est gloria Dei, inde ad vers.* 20. *usque. Continet autem hęc prima petitio capita tria: primùm gratiam Dei, ut efficientem causam: secundò abolitionem peccati, quæ allegoricis formis ex lege desumptis figuratur, his duobus vers. & post causæ explicationem amplificatur, vers.* 9. *tertiò lætitiam & pacem in spiritu ex duobus illis beneficiis consequentem vers.* 10. 5 Nam defectiones meas] *prima postulati causa, ut dictum est in vers.* 3. *nimirùm confessio peccati ex seria & constante animi resipiscentia proficiscens.* Agnosco] *id est, me his modis defeciſse a te quos per Nathanem prophetam denuntiasti mihi confiteor hîc coram te & prophæta tuo, atque adeò coram tota ecclesia palàm, hoc psalmo exarato.* Obversatur mihi] *id est, urget me conscientia peccati mei.* 6 Tibi, tibi soli peccaveram] *id est, ita spreveram verbum tuum faciendo quod malum videtur in oculis tuis.* 2. *Schem.* 12. 9. *ut tu solus tamen conscius eſses malefacti mei, ibidem vers.* 12. Et quod malum videtur] *uxorem proximi adulterando, maritum gladio infidelium occidendo, populum Dei exponendo, illam ducendo, denique peccatis meis tamdiu indormiscendo.* Ut justificeris in sermonibus] *id est, ut eluceſcat hac confeſſione mea & manifestum sit quàm justè hoc nomine me reprehendas per prophetam tuum, & quàm sanctè judicia mihi de-*

nunties ac denuntiata exequaris: hæc verba a singulari Davidis causa ad generalem thesin optimè Paulus accommodat, Rom. 3. 4. 7 En] *amplificatio confessionis de peccato a tota anteacta vita inde ab utero. quasi dicat, quid verò hæc tantùm maleficia confiterer coram Deo, & liberationem ab eo peterem? imò verò inde ab ortu meo reus sum, primùm quidem peccati originalis, hoc vers. deinde etiam operum illius peccati habitantis in me, effectorum contra naturam, voluntatem, & legem tuam quam declarasti mihi, sequente vers. a quibus omnibus peccatis mundari expeto per misericordiam tuam. Sic Psalm. 119. 67. & Cant. 1. 6.* In iniquitate] *id est, iniquitatis & peccati reus sum in utero formatus & fotus: hæc enim non ad formam conceptus, formationis, & fotus; sed ad fœtus constitutionem pertinent.* 8 Veritate] *id est, vera & syncera voluntate sequendi tuiusnam voluntatis & cupiditatum sedes in scriptura renibus ferè tribuitur, ut sapientiæ & intelligentiæ sedes cordi: sic integritatem singularum animæ partium quam Deus imperat, opponit corruptioni suæ, quam superiore versu confessus est.* 9 Expiato me musco] *id est, aspergito me sanguine æterni illius sacrificii Christi quod figurabatur lege, Levit. 14. 7. & Num. 19. 18. Synecdoche.*

10 Facito ut audiam] *tertium membrum postulati primi, ut observatum est suprà versu 3.* Exultent ossa] *ego ipse exultem, quem tu severissimè atteris tum conscientia gravissimi peccati mei, tum horrore judiciorum quæ denuntias mihi.* 11 Absconde] *iteratio postulati primùm de abolendo peccato, hoc vers. secundò de gratia Dei communicanda, cujus effecta sunt instauratio & confirmatio nostri, instrumentum verò communicatio spiritus; postremò de*

læti-

lætitia & pace in spiritu, ut observatum est suprà in vers. 3. Causa autem secunda vers. 15. exponitur. 12 Animum mundum] *a peccatis, quæ abjecturus & deleturus es.* Spiritum firmum] *id est, constantem qui non dimoveatur in posterum ab obsequio tuo.* 14 Spiritu ingenuitatis] *id est, quo ingenuè sentiam & prædicem me esse filium Dei, & in libertate spiritus ambulem: quamobrem idem spiritus adoptionis dicitur, Rom. 8. 15.* 15 Docebo] *secunda causa: proximorum ædificatio.* 16 A sanguine] *id est, suppliciis capitalibus, quæ ego ipse meis sceleribus sum promeritus.* Cantet lingua mea] *tertia causa; gloria Dei, promovenda duobus modis, prædicatione hîc & sequente versu; & sanctificatione animi studiosoq; obsequio, quo sistunt pii corpora sua hostiam vivã, sanctam, & acceptam Deo, Rom. 12. 1.* 17 Labia mea aperias] *id est, his beneficiis des materiam novam laudandi nominis tui: ut psal. 40. 4.* 18 Non delectaris] *id est, non sunt animantium sacrificia in quibus cõquiescit animus tuus, sed nostræ ipsorum hostiæ in Christo.* 19 Sacrificia] *id est, hoc unum est instar sacrificiorum omnium, imò longè superat* Dei] *id est, accepta Deo, ut sequentia explicant.* Spiritus fractus] *id est, velut comminutus & dejectus suæ infirmitatis & indignitatis conscientia.* Non spernis] *id est, æquissimo animo accipis: μείωσις.* 20 Benefac] *altera pars psalmi, conclusio a petitione boni publici; cujus rationem David neglexerat, cùm peccato suo provocaret Deum, & populum ejus gladio inimicorum exponeret: quod allegoricè cùm labe murorum comparatur; quia fideles sunt lapides vivi in domo Dei, 1. Pet. 2. 5.* 21 Tunc delectaberis] *altera pars*

conclusionù, votum de legitimis & acceptis Deo sacrificiis offerendis: quæ tunc quidem pro ritu cæremoniarum legalium offerebantur, nunc verò spiritu exhibentur in Christo. Sacrificiis justitiæ] *vide psal. 4. 6.*

Psalmus. LII.

David Doëgum accusatorem reprehendit scelerati facinoris, animi, & mendaciorum nomine: Dei judicia denuntiat: Ecclesiæ gratulationẽ prædicat: & fide gloriatur se benignitate Dei fretum tandem aliquando in Ecclesia officia fidei præstiturum Deo.

1 MAGISTRO *symphoniæ,* ode *didascalica Davidis:*

1. Schem. 22. 9. 2 *Cùm veniens Doëg Adomæus nuntiasset Schaüli, & dixisset ei; adivit David domum Achimeleci.*

3 Quid te jactas in malo, ô potens? benignitas *Dei* fortis omni die *perdurat.*

a Heb. *excogitat lingua tua.* 4 Ærumnas excogitatas[a] depromis lingua tua; similis *est* novaculæ acutæ, ô artifex doli.

5 Diligis malum potius quàm bonum; mẽdacium quàm loqui justitiam. Sela.

b Heb. *pernicieri, linguam dolo.* 6 Dilexisti omnia verba [b] pernicioſa, linguam dolosam.

7 Etiam Deus fortis demoliturus est te in æternum, abripiet te, & avellet te a tentorio; eradicabitq; te e terra viventium. Sela.

8 Quod videntes justi, reverebuntur; & de isto ridebunt, dicentes:

9 Ecce virum illum, qui non proposuerat Deum robur suum; sed confidebat amplitudini divitiarum suarum, roborabat se in substantia

tia sua.

10 "Ego verò ut ' oliva virens in domo Dei (confido benignitati Dei) in seculum & sempiternum;

11 "Celebrabo te in seculum ' coram eis quos benignitate prosequeris, cùm feceris ista; "& expectabo nomen tuum, quia bonus es.

Annotatio.

1 Ode dadascalica] *constat ex tribus partibus; reprehensione & comminatione adversus Doëgum, usque ad vers. 8. prædicatione lætitiæ quam pii percepturi sunt ex judicio Dei, ad 10. usque; ac postremò gloriatione fidei, quam animo percipiebat David, cùm nondum ex calamitatibus emersisset, duobus ultimis: occasio explicatur secundo versu.* 3 Quid te jactas] *prima pars; increpatio, continet primùm reprehensionem, tribus versibus; deinde verò denuntiationem justi judicii Dei, vers. 6. & 7. Reprehensionis loci sunt tres; pertinax maleficentia, hoc versu: cogitatio, & sermo, vers. 4. & 5.* Benignitas Dei fortis] *amplificatio pervicaciæ, qua utebatur Doëg, a comparatione personæ & consiliorum Dei. quasi dicat. frustrà laboras, utcunque gloriteris; nam neque tu Deum expugnare potes, utcunque potens sis; neque tua improbitas benignitatem Dei perrumpere.* 4 Similis est] *ita sauciat & occidis linguâ, ut culter rasorius secat: similitudo elegans, qua exprobrat David occasionem stragis, de qua 1. Schem. 22. 16. & sequentibus.* 5 Mendacium] *nam Schaülı graviter conquerenti de servis suis, quasi conjurati cum David essent, assentans Doëg indicavit Achimelecum esse ex eorum numero.* 6 Dilexisti] *comminationis causa parascevastica ad justitiã vẽturi judicii*

asserendam: quod multis similitudinibus exponitur sequente versu. 7 Demoliturus est] *quamvis excelsè & firmè extructus tibi videaris.* Abripiet te] *ut candentem prunam e medio tollunt artifices, ne damnum afferat; secunda metaphora.* Avellet te] *id est, amovebit, & quasi paxillum reprobum te respiget Deus; ne amplius Schaüli ministrare & ipsius domum adjuvare possis: tertia metaphora.* 8 Quod videntes] *altera pars psalmi, ut observatum est in vers.* 1. Reverebuntur] *id est, reverenter Deum colent.* 10 Ego verò] *conclusio a gloriatione fidei, qua utitur David, ostendens se in medijs calamitatibus securum esse certa spe salutis suæ: cujus nomine pollicetur se omnia officia fidei exhibiturum Deo.* Oliva virens] *id est, florens & fructum præstantem proferens in Ecclesia, ab qua nunc exulare cogor.* 11 Celebrabo te] *prius officium fidei; laudare Deum secundis rebus.* Coram eis] *id est, palàm in Ecclesia:* ὑστέρων *verborum evidentiæ causa mutavimus.* Et expectabo] *alterum officium fidei, sperare in Deo cùm res adversæ obveniunt.*

Psalmus. LIII.

Eodem est argumento cum psalmo 14.

1 MAGISTRO *symphoniæ ad pneumaticum instrumentum,* ode *dudascalica Davidis.*

2 Dicit stultus cum animo suo, non *est* Deus: corrumpunt, & abominandam perpetrant iniquitatem: non *est* qui faciat bonum.

3 Deus e cœlis prospectat super filios hominum; ut videat an sit intelligens requirens Deum.

4 Quicunque est, retrocessit, pariter putidi facti

facti sunt: non *est* qui faciat bonum, non *est* vel unus.

5 An ignari essent operarii iniquitatis, exedentes populum meum *quasi* edant panem; Deum non invocantes?

6 Ibi expaveſcunt pavore, [a]*ubi* non *est* pavor: quia Deus [a] dissipat ossa *cujusque* castra habentis [a] contra te: [a] pudefacis, quia Deus spernit eos. [a] Heb. *tibi.*

7 O si quis det e Tzijone [b] omnimodam salutem Jisraëlis: cùm reduxerit Jehova reducem turbam populi sui, exultabit Jahhakob, lætabitur Jisraël. [b] Heb. *salutes.*

Annotatio.

1 Ad pneumaticum] *vide suprà* 5.1. Ode didascalica] *vide suprà psalm.* 42. *qui ut idem est argumento, ita etiam plurima ex parte cum hoc verbis consonat.* 6 Ubi non est pavor] *id est, ubi nulla apparet expaveſcendi causa. quasi d. a Deo nihil metuunt, ab hominibus metuuntur, & tamen suis terroribus & conscientiæ stimulis agitantur.* Dissipat ossa] *id est, penetrat & pertingit usque ad intimas illorum partes, & validissimas diffringit.* Contra te] *apostrophe ad populum Dei.* Pudefacis] *eos qui populum Dei fuissent pudefacturi: vide psal.* 14.

Psalmus LIIII.

David a Ziphæis proditus Deum orat pro salute sua, & sceleratorũ exitio: deinde promittit se accepto hoc beneficio, amplius culturum & prædicaturũ Deum.

1 MAGISTRO [a] simphoniæ fidium ode didascalica Davidis: [a] Heb. *in pulsationibus: vide psalm.* 41.

2 Cum venientes Ziphæi dixissent Sauli, 1 Sebem. 23.19.

Schaüli, an non David latitat apud nos?

3 'Deus propter nomen tuum ſerva me, & fortitudine tua cauſam meam age.

4 Deus audi orationem meam, aurem adverte ad ſermones oris mei.

5 'Nam 'exteri inſurgunt in me, & violenti quærunt[b] vitam meam; non proponunt Deum ſibi. Sela.

[b] Heb. *animam: ſic ver. proxime ſequente.*

6 'Ecce, Deus adjuvat me: Dominus 'eſt inter eos qui ſuſtentant vitam meam.

7 Reddat iſtud malum 'obſervatoribus meis, 'per veritatem tuam ſuccide eos.

[c] Heb. *in liberalitate.*

8 "[c]Liberaliter ſacrificabo tibi; celebrabo nomen tuum Jehova, quia bonus es, *dicens:*

9 'Ipſum ob omni anguſtia liberaſſe me, ut *eam* in inimicis meis videret oculus meus.

Annotatio.

1 Ode didaſcalica] *id eſt, ad documentum eccleſiæ propoſita. Eſt autem generis* ἐυκτικῆ, *conſtans ex duabus partibus; petitione uſque ad verſ. 8. & concluſione votiva, duobus ultimis: occaſio autem indicatur ſecundo verſu.* 3 Deus] *hujus precationis capita ſunt duo: unum, pro ſalute ſupplicis, his duobus verſibus; alterum, pro ſupplicio adverſariorum, verſ. 7. quibus precationis capitibus interſeruntur cauſæ.* 5 Nam] *prior cauſa precationis a perſona adverſariorum.* Exteri] *id eſt, qui utcunque Iſraëlitæ ſint ſecundum carnem & profeſſionem externam, operibus tamen oſtendunt ſe a Deo, a religione, & ab omni humanitate alienos eſſe; prout ſequentia verba docent.* 6 Ecce] *ſecunda precationis cauſa, fides Davidis præſentiſſima in veritatẽ promiſſionũ Dei; quã deinde even-*

eventus ipse a Deo confirmavit, cùm Schaûl fuit per nuntium revocatus, 1. Schem 23.27. Est inter] *id est, adsistit mihi, & comitatus meo.* 7 Reddat] *secundum precationis caput in adversarios.* Observatoribus meis] *id est, omnes qui me observant ut malefaciant mihi.* Per veritatem tuam] *id est, fidem & constantiam in præstandis promissionibus tuis atque judiciis.* 18 Liberaliter] *conclusio votiva agnoscendi Dei, & prædicandi beneficia ejus.* 9 Ipsum ab omni angustia] *prout hæc duo capita in precatione continentur, suprà vers. 3. & 7.*

PSALMUS. LV.

David orta Abschalomi conspiratione, Deum orat pro salute sua & adversariorum ruina ac confusione: deinde seipsum de utriusque rei eventu confirmat, partim a fide sua & experientia beneficiorum Dei; partim ab aliorum impietate & inhumanitate: postremò se & omnes suo exemplo confirmat.

1 MAGISTRO *symphoniæ* [2] *fidium,* [1] *ode didascalica Davidis.*

[2] Heb. *in pulsationibus: ut suprà 4. & 54.*

2 [1]Auribus percipe, ô Deus, orationem meam; & ne abscondas te a deprecatione mea:

3 Attende ad me, & exaudi me, [1]plango in meditatione mea & perstrepo;

4 Propter vocem inimici, propter angorem improbi: quia avertunt in me iniquitatē, & [b] irati intestino odio prosequuntur me.

[b] Heb. *in ira.*

5 [c] Animus meus dolet in me, & terrores mortis accidunt mihi:

[c] Heb. *cor meum dolet in medio mei.*

6 Timor & tremor invadit me, & obtegit me horror:

7 [1]Adeò

7 [n]Adeò ut dicam, ó si quis daret mihi alam velut columbæ; evolarem ubi habitare possem.

8 Ecce, quàm[d] longissimè evagarer, commorarer in deserto. Sela.

9 Maturarem effugium mihi; [o]a vento [e] rapidissimo, a turbine.

10 [p]Perde, Domine divide linguam eorum; [q]nam video violentiam & contentionem in civitate.

11 Interdiu & noctu circundant eam *versantes* in muris ejus, iniquitasque & perversitas in medio ejus *sunt*.

12 Ærumnæ *sunt* in medio ejus, & non recedunt a platea ejus fraus & dolus.

13 [r]Non enim [s] inimicus probro afficit me, quod [t]ferrem: non osor meus adversum me se attollit, a quo me obsconderem.

14 [u]Sed tu mortalis[g] par mihi, [x]dux meus & [h]familiaris meus,

15 Qui pariter dulce inibamus[i] consilium, in domum Dei ibamus cum frequentia.

15 [y]Decipiat mors[k] invadens eos, descendant in sepulchrum vivi: nam mala sunt in commoratione ipsorum, in medio ipsorum.

17 Ego Deum invocabo, & Jehova servabit me.

18 [z]Vespere & mane atque meridie meditabor & perstrepam, donec audiverit vocem meam.

19 [a]Redemit[l] vitam meam a bello *illato* mihi, *collocans* in pace: [b]dum contra multos[m] *pugnarent* mecum.

20 Audiet Deus fortis, & [c]contestabitur illos: [d]ut qui permanet in æternum, Sela: quibus non *sunt* [e]mutationes, neque timent Deum:

21 Quo-

d Heb. *elongarē vagari.*
e Heb. *profectionis, id est quo omnia dispelluntur, & quasi proficiscuntur ipsius impetu.*
f Heb *absorbe.*
g Heb. *secundum æstimationem meam. apud me & apud omnes æstimatus quanti ego ipse, 2. Schem 16. 23.*
h Heb. *notus meus.*
i Heb. *secretum.*
k Heb. *super eos.*
l Heb *animā meam.*
m Et ipsis *contrarii; ut Genes. 18. 19.*

21 *Quorum quisque* extendit manus suas in
n colentes pacem secum, " profanat fœdus su-
um.
22 Cujus blanda sunt o buryrina verba dum
bellum insidet p animo ejus: cujus molliora
sunt verba oleo, quamvis *sint* "stricti gladii.
23 "Rejice in Jehovam *quicquid* dat tibi, &
ipse sustentabit te: non permittet unquam ju-
sto ut dimoveatur.
24 "Tu itaque Deus, detrudes istos in "pute-
um corruptionis: homines q sanguinarii &
dolosi non perducent ad dimidium dies suos:
ego verò confidam tibi.

n Heb. *pacatos suos.*
o Heb. *butyrina oris.*
p Heb. *cordi: ut suprà ver. 5.*
q Heb. *sanguinum & doli.*

ANNOTATIO.

1 *Ode* didascalica] *constat ex duabus partibus universè: prior est forma orationis quam habuit, cùm a filio Absalomo initia est conspiratio, & primùm commota, usque ad ver. 16. posterior est doctrina prophetica quam ipse adhibuit ad consolationem suã & documentum ecclesiæ, ad finem usque.* 2 Auribus percipe] *oratio hipertiva est, primùm enim agit de persona sua usq; ad versum 10. deinde verò de persona inimicorum usque ad 16. & utrique parti suas adiungit causas.* 3 Plango] *causarum explicatio quæ respiciunt partim ad mala quæ inferebant ad versarii, ver. sequente, partim ad humanam imbecillitatem ipsius, vers. 5. & sequentibus.* 7 Adeò ut dicam] *amplificatio calamitatis ab optato hypothetico quod sequentibus versibus exornatur.* 9 A vento] *idest, a repentino hoc & vehementissimo motu.* 10 Perde Domine] *secundum membrum orationis, imprecario contra inimicos, figurata duobus judiciis; uno Dathanis & Abirami quos absorbuit terra, Num. 16. altero, priscorum qui turrim Babelis volebant extruere.*

extruere, quasi dicat, extermina ipsos, aut consilia eorum pro sapientia tua. Nam video] *causa imprecationu; primùm a communi improbitate quæ indignissimè invalescebat in civitate sancta, duobus versibus sequentibus; deinde a singulari perfidia & ingrato Achitophelis animo, tribus reliquis.* 13 Non enim inimicus] *confirmatio improbitatis publicæ quam modò dixit, a summo authore & moderatore conspirationis: cujus indignum facinus exaggerat gravissima antithesi, hîc & duobus sequentibus versibus.* Inimicus] *id est, qui justas aut apertas inimicitias exercuisset contra me.* Ferrem] *leniter & æquo animo.* 14 Sed tu] *apostrophe ad Achitophelem, indignitatem rei amplificans.* Dux meus] *id est, princeps consilii mei.* 16 Decipiet mors] *altera pars psalmi prophetica, exponens improborum exitium & salutem bonorum: quæ duo per prolepsin posita hoc & sequente versu, post copiosiùs explicantur. Est autem Decipiet metaphoricè dictum, pro eo quod est Inopinantes opprimet, & fraudabit consiliis.* Nam mala sunt] *id est, tum pleni sunt ipsi, tum undique circumfluunt malicia & maleficiis.* 18 Vespere & mane] *amplificatio sui erga Deum officii a circunstantia temporis, formâque & assiduitate precum. quasi dicat, nunquam cessabo importunus esse: synecdoche.* 19 Redemit] *confirmatio superioris officii & perseverantiæ erga Deum ab anteacta experientia.* Dum cõtra multos] *ut 1. Schem. 30.* 20 Cõtestabitur istos] *trãsitio ad priorẽ partem prolepseos, de qua suprà vers. 16.* Ut qui permanet] *id est qui natura, consilio, judicijsq; æternus est, & semper sui similis.* Mutationes] *id est, qui nullo pacto ad bonã frugẽ revocari possũt: adeò obdurueriũt in contẽptu Dei: ita describit illòs primũ ab obfirmata*

firmata impietate, hoc ver. deinde ab inhumanitate, sequente vers: postremò a perversissima hypocrisi & vulpino animo vers. 22. 21 Profanat fœdus suũ] *id est, frangit, cùm primùm videtur commodum.* 22. Stricti gladii] *id est, lethalia verba: metaphora.* 23 Rejice in Jehovam] *conclusio hortatoria, quâ ostendit psaltes usum fidei, quæcunq; eveniunt accepta ferentis Deo, & illius administrationi committentis; prout secura est de promissione ejus, quæ continetur altera parte versus.* 24 Tu itaque] *accommodatio superioris theseos ad præsentem causam, qua ostendit David se jam animo per fidem pertipere ruinam adversariorum, & salutem suam.* Puteum corruptionis] *id est, in sepulchrum: periphrasis.*

Psalmus LVI.

David a Schaülis persecutionibus veniens in Philischtæorum manus, Deum orat pro salute sua fidei suæ & innocentiæ nomine, & pro adversariorum exitio: fidem suam in Deum prædicat: & ei laudem tribuit de acceptis promissionibus, quarum complementum expectabat.

1 Magistro *symphoniæ, de* anima *vim patiente a manipulo longinquorum, insignis* ode *David*: *cùm prehenderent eum Philischtæi Gathi.* 1. *Schem.* 21.

2 "Gratiam fac mihi, Deus: nam "anhelus persequitur me mortalis; toto die oppugnator opprimit me. 11.

3 Anhelant observatores mei toto die: quia potentiores *sunt*," propugnatores *sunt* mihi: ô excelse.

4 "*Qua* die timebo, ego in te confidam.

5 In Deo laubabo "verbum ejus; in Deo

confidam non timebo quid faciat [n] caro mihi.
6 [n] Toto die rebus meis dolorem afferunt, contra me omnes cogitationes eorum ad malum *spectant.*
7 Conveniunt, delitescunt ipsi, vestigia mea observant, ut qui expetunt [a] vitam meam.
8 [n] Pro iniquitate parito eis, in ira populos dejice Deus.
9 [b] Vagationes meas in numerato habes: tu [n] pone quamque lachrymam meam in utre tuo; an non *essent* [c] in numerato tibi?
10 Tunc revertentur inimici mei retrorsum, qua die clamabo; hoc scio, Deum *affore* mihi.
11 [n] In Deo laudabo verbum, in Jehova laudabo verbum.
12 In Deo confido, non timebo quid faciat homo mihi.
13 [n] Mecum *erunt* ô Deus vota tua; persolvam gratiarum actiones tibi.
14 [n] Cùm eripias animam meam a morte, an non pedes meos a lapsu *eriperes*; ad continenter ambulandum coram Deo in luce hujus vitæ?

[a] Heb. *animam.*
[b] Heb. *vagari meum.*
[c] Heb. *in numeratione tua.*

Annotatio.

1 Vim patiente] *Hanc inscriptionem multis modis ab interpretibus acceptam esse constat: sed quia non meminimus alibi præfigi sacris cantionibus titulos (ut vocant) allegoricos, & videtur incommodum inscriptiones ipsis argumentis obscuriores adhibere; placuit magis has voces simpliciter interpretari, prout ad argumentum psalmi accommodatius visum est. Nam etsi primam vocem ferè columbam interpretati sunt; certum est tamen esse alterâ*

quoque

quoque propriam & naturalem significationem ejusdem vocis, prout interpretati sumus ut Tziphanjæ 3.1. Sensus igitur est, hunc psalmum formam orationis esse omnibus pijs traditam, quicunque procul a suis versantes injuriam ab exteris patiuntur; qua conditione erat David cùm prehenderent eum Philischtæi. Insignis ode] ut Psal. 16. 1. Est autem ode ἐυκτικὴ καὶ ἐπαινετικὴ, constans ex duabus partibus, precationis & laudis, constructis ordine Amœbæo, & conclusione ætiologica, versu ultimo. 2 Gratiam fac mihi] prima pars odes pro gratia & salute a calamitatibus consequenda, cujus partes sunt precatio, duobus ver. & laudatio, vers. 4. & 5. precationis membra duo; postulatum & causa. Anhelus] tum Schaül & administri ejus, a quibus fugiebat David; tum Philischtæi, ad quos confugerat. 3 Propugnatores sint mihi] hunc locum licèt vulgò aliter redditum sic interpretamur, tum propter Hhebraicam distinctionem, tum propter consecutionem verbi pugnare; quod in hac consecutione semper significat propugnare; oppugnare verò nunquam: ut rectè admonet Aben Hhezra. 4 Qua die] prædicatio fidei constantis omni tempore, quæ est sequentis laudationis argumentum. 5 Verbum ejus] id est, promissionem. quasi dicat, quamvis non illico exorem promissionis complementum; tamen pergo in Deo gloriari possum fretus promissionibus ejus. Caro] id est ullus homo: ut infra ver. 12. & Jeschahhjæ 31. 3. 6 Toto die] secunda pars odes, imprecatio adversus hostes, quæ continetur versiculo 8. Circummunitur autem duabus causis: una est ab adversariorum improbitate, versu 6. & 7. Secunda, a fiducia supplicis in benevolentiam & promissionem Dei, ver. 9. & 10. Rebus meis dolorem afferunt] id est,

ves meas efficiũt molestas mihi. 8 Pro iniquitate parito] *i. facito ut ipsis laboriosæ & ærumnosa sit sua iniquitas: nam istos labores, iniquitatis pœnas, modò parere dicitur Deus ut illorum author, modò improbus ipse, qui sibi sua improbitate generat malum: ut psal. 7. 15. sic accipitur idem verbum Micæ 6. 14.* 9 Pone lachrymam meam] *id est, ne patiaris maniter in terram decidere: humanitus dictũ.* 11 In Deo] *Gloriosa fides prædicatio: ut suprà vers. 5. amplificata per congeriem.* 13 Mecum erunt] *id est, non tantùm celebrabo verbis, sed etiam re ipsa quemlibet voluntarium & legitimum cultũ præstabo.* 14 Cum eripis] *conclusio ætiologica superiorum: qua ostendit psaltes se hæc officia præstiturum merito, quia pii e manu inimicorum suorum liberantur, ut sine metu serviant Deo cum sanctitate & justitia in ipsius conspectu, cunctos dies vitæ suæ. Luke. 1. 74.*

Psalmus LVII.

David Schaulem fugiens, gratiam & salutem a Deo petit, fidem suam in Deum profitetur, exponit adversariorum improbitatem, & propter gloriam Dei judicia ejus confici postulat ad salutem suam, illorumq; exitium.

1 Magistro symphoniæ: [a] *ne perdas, Davidis ode insignis: cùm fugeret metu Schaulis* [b] *in speluncam.*

2 [c] Gratiam fac mihi, Deus, gratiam fac mihi: [d] nam ad te se recipit anima mea; & [e] ad umbram alarum tuarum me recepturus sum, donec transiverint ærumnæ.

3 Invocabo Deum excelsum, Deum fortem perficientem erga me.

4 Mittet

4 Mittet e cœlis ut ſervet me, afficiens eum probro qui me anhelus perſequitur: Sela. Mittet Deus benignitatem ſuam, & veritatem ſuam.

5 [a] Ego inter [a] immanes leones *ſum*, jaceo [a] inter incendiarios; *inter* [b] homines, quorum dentes haſtę *ſunt* & ſagittæ, & quorum lingua *eſt* gladius acutus.

6 [a] Exaltare ſupra cœlos, ô Deus; ſuper totam terram gloriâ tuâ.

7 Rete aptaverant greſſibus meis, [a] curvaverat animam meam; *quam* foderant ante me foſſam, cadunt in eam. Sela.

8 [a] Erecto [c] animo meo, ô Deus; erecto animo meo, canam & pſallam, *dicens*:

9 [a] Evigila [a] gloria mea: evigila nablium & cithara; [a] expergefaciam *inde ab* aurora,

10 Celebrans te in populis Domine, pſallens te in nationibus:

11 Magnam *eſſe* uſque ad cœlos benignitatem tuam, & ad ſuperiores uſque nubes veritatem tuam.

12 [a] Exaltare ſupra cœlos, ô Deus; ſuper totam terram gloriâ tuâ.

[a] Heb. *anima mea: ut Numer.* 23. 14.

[b] Heb *filios hominis.*

[c] Heb. *corde Pſal.* 108. 2.

Annotatio.

1 Ne perdas] *his verbis ſumma petitionis exponitur quæ pſalmis hoc modo inſcriptis continetur: hoc eſt, genus pſalmi eſt* ἀπολυτικὸν, *ſive (ut ita loquamur) deprecatorium mortis & perditionis, quę tunc temporis Davidi imminêre videbatur: ſic etiam pſalmis ſequentibus.* In ſpeluncam] *quæ erat in deſerto Hbengedi* 1. *Schem.* 24. *Sunt autem hujus odes partes in univerſum duæ: petitio, verſ.* 2. *& petitionis argumenta, quibus ſuo loco ſubjicitur*

Amœbæus versus summum petitionis finem explicans vers. 6. & ultimo. 2 Gratiam fac mihi] *petitio vehementissima, qua ostendit David fontem liberationum & salutis nostræ.* Nam ad te] *primum petitionis argumentum a fide in Deum, hoc versu; & oratione fidei, versu sequente: ex quibus oritur certa illa prædicatio venturæ liberationis suę & judicii in adversarios, ver. 4.* Ad umbram alarum] *id est, & nunc confido, & semper confidā: metaphora a pullis sub matre delitescentibus donec milvus transiverit.* 5 Ego inter] *exaggeratio petitionis ab immanitate periculi quo circumcludebatur David: quamobrem cruentos adversariorum animos, consilia, & conatus elegantissimis comparationibus explicat.* Immanes leones] *Schaülem, & copias ejus furentes adversus Davidem.* Incendiarios] *id est, ardelliones aulicos, qui regis animum irritabant ut flammabantq; mendaciis: ut ipse apud Shaülem expostulat, 1. Schem. 24.* 6 Exaltare] *versus Amœbæus, exponens summum petitionis finem, nimirum gloriam Dei coniunctam salute supplicis.* 7 Rete] *secundum argumentum petitionis a fraude, vi, & improbitate adversariorum, ad quas respiciens David ruinam illorum prædicat. Sunt autem omnes hæ descriptiones allegoricæ, ut alibi sæpè.* Curvaverat] *Schaul cum suis. quasi dicat, me jam retibus ita constrinxerat, ut viderer mox corruiturus esse.* Caduntin eam] *id est, ipsi justo dei judicio impelluntur eò, quò putabant me ruiturum præcipitem: sic psalm. 7. sub finem.* 8 Erecto animo meo] *tertium petitionis argumentum a summo fine, qui est gloria Dei & illius prædicatio. Erectum autem animum vocat per antithesin, quem Deus restituit e laqueis quorum violentia se incurvatum fuisse confessus est David, superiore versu.* 9 Evigila]

Ia] *forma laudationis continent, exordium proſopopœeticum hoc verſu, propoſitionem, ſequente, & confirmationem, verſ.* 11 Gloria mea] *ut ſuprà* 16.9. Expergefaciam] *id eſt, adeò, cantu meo perſonabit orbis, ut populos excitem, quos nominat ſequente verſu.* 12 Exaltare] *verſus Amœbæus, ut ſuprà verſ.* 6.

PSALMUS. LVIII.

David aulicos innocentiam ipſius apud Schaülem neſariè traducentes increpat injuſtitiæ, improbitatis, & pertinaciæ nomine: graviſſima Dei judicia imprecatur illis, venturaq; confirmat: ac poſtremò piorum lætitiam, pacem, & ſalutem conjunctam gloriæ Dei prædicat.

1 MAGISTRO ſymphoniæ, "ne perdas; *Davidis* "ode *inſignis.*

2 'An revera, "ô manipule, juſtitiam loquimini? quæ recta *ſunt* judicatis, filii hominis?

3 'Quin etiam ex [a] animo iniquitates operamini; in hac terra violentiam manuum veſtrarum 'appenditis.

4 'Abalienant ſe improbi inde a vulva, aberrant inde ab utero loquentes mendacium.

5 "Venenum *eſt* illis [b] ſimile veneno ſerpentis," ſicuti aſpidis 'ſurdæ obthurantis aurem ſuam,

6 Quæ non auſcultat voci 'muſſitantium; utentis in cantationibus peritiſſimi:

7 'O Deus, 'deſtrue dentes eorum in ore ipſorum; molares juvenum leonum demolire, Jehova.

8 'Liqueſiant ſicut aqua, [c] continenter

[a] Heb. *corde.*

[b] Heb. *ſecundum ſimilitudinem veneni, &c.*

[c] Heb. *abeãt ſibi: ut Gen.* 11.33.

abeant: [a]ejus qui tendit *ad jaculandum* sagittas suas, [b]tanquam in spicas abeant *sagittæ*.

9 [a]Sicut limax [c] liquescens abeat *quisque*; [b]*ut* abortus mulieris, *ut qui* non viderunt solem.

10 [a] Cùm [a]nondum sentient *homines* spinas vestras, [b]*spinas* cynosbati: [a] quo vividior erit, eò magis æstuante ira procellet [d] quemque.

11 [a]Lætabitur justus, cùm viderit ultionem; [a]pedes suos lavabit in sanguine improbi.

12 Dicetque homo, utique est fructus justo, utique est Deus, *est* [e] judex in terra.

[d] Heb. *eum*.

[e] Heb. *judicet: ut Jehoschua.* 24. 19.

Annotatio.

1 Ne perdas] *ut suprà. Psal.* 57. Ode insignis] *hujus odes scopus est* αποτυκτικος, *ubi deprecatur David periculum quod sibi a Schaüle & aßeclis ejus impendére videbatur. Partes sunt tres. prima est reprehensio & objurgatio adversariorum, usque ad vers.* 7. *secunda imprecatio contra viros illos præfractos & obfirmatos in sua improbitate, usque ad ver.* 10. *tertia, conclusio a fine judiciorum Dei, tribus versibus ultimis.* 2 An re vera] *objurgationis adversariorum loci sunt duo: prior est inficiatio, hoc versu, qua ipsorũ conscientiam appellans David, negat ineße boni quicquam illorum animis: posterior, affirmatio & explicatio malæ illorum mentis, consilii, & facti, versibus sequentibus.* O manipule] *id est, aulicorum cœtus in Davidem conspirans: qui cùm Schauli a consiliis eßent, justum, æquum, & bonum procurare debuerant.* 3 Quin etiam] *transitio ad alteram objurgationis partem per correctionem.* Appenditis] *i. nullam recti (cujus mentionem fecerat superiore versu) rationem habetis; sed omnia libratu atq; ponderatis ad*

usum

usum violentiæ vestræ, 4 Abalienant se] *amplificatio malitiæ & improbitatis quam superiore versu exprobravit, primùm a naturali & ingenita illorum corruptione, quæ posita est in alienatione & aberratione a Deo, hoc ver. deinde ab obstinato illorũ studio seipsos confirmandi in malo & avertendi a bono, duobus sequentibus* 5 Venenum] *allegorica improbitatis obfirmatæ descriptio, ut Deut. 32. 33.* Sicuti aspidis] *hoc est, quorum mala sunt incurabilia, præterquam si confestim partes contactæ amputentur, ut loquitur Plinius lib. 8. cap. 23.* Surdæ] *id est, calidè agentis adversus incantamenta, ut sequentia exponunt: nam aurem utramque ab ea obturari, alteram in terram defigendo, alteram extrema sui parte contegendo atque occludendo, testes sunt in hunc locum Hieronymus Augustinus Cassiodorus, & alii.* 6 Mussitantium] *id est, carmina sua submissè enuntiantium ad incantandum eam; quod studium carminum ne quis hoc loco a Davide comprobari putet, ipsis interdicti verbis disertè utitur quæ posuit Deus Deut. 18. 11. Nam fascinatores isti Hhebræa appellatione nominantur consociantes societatem, quia diaboli societatem ad artes suas adhibent.* 7 O Deus] *secunda pars psalmi; imprecatio, ut observatum est in versum. 1. quæ tota allegoriis describitur.* Destrue] *id est, omnia quibus offendunt media illis adime, sive illos cominus offendant, hoc vers. & initio sequentis; sive eminus, ut in fine sequentis versus ponitur, primus imprecationis locus.* 8 Liquefiant] *dentibus nimirum comminuti, ut superiore versu.* Ejus qui tendit] *id est, qui semper comparatus est & instructus armis ad jaculandum contra rectos corde, ut psal. 11. 2.* Tanquam in spicas] *id est, ineptæ ad nocendum & irrita efficiantur tela eorũ: perinde atque si spicas tritici adhiberet spiculorum*

loco; verbum enim Hhebræum quod hac conjugatione hîc tantùm legitur, ita accipimus, referentes ad conjugatam vocem quæ legitur Deuter. 23.25. 9 Sicut limax] *alter imprecationis locus in personas ipsas, duobus vers.* Liquescens] *quo tempore nimirum e concha egreditur; tum enim hebetescit expiratq; detracta testa, ut docet Aristoteles lib.* 5. *de historia animalium, cap.* 32. Ut abortus mulieris] *vide Iobi* 3.15. 10 Cum nondum] *conclusio prophetica, tum judiciorũ Dei adversus improbos, hoc vers. tum rerum consequentium, nimirum lætitiæ & pacis per spiritum ad Ecclesiam Dei ex judiciis ejus perventuræ, duobus sequentibus.* Nondum sentient] *id est, statim a principio, antequam potueritis nocere graviter: apostrophe ad improbos.* Spinas cynosbati] *id est, summè aculeatas & noxias. quasi dicat, antequam a vobis experiantur mala.* Quo vividior] *id est, quo acrior & paratior erit ad malefaciendum improbus.* 11 Lætabitur] *alterum membrum conclusionis de lætitia, salute & pace ecclesiæ, ac prædicatione majestatis & gloriæ Dei.* Pedes suos lavabit] *id est, proculcabit eos & triumphabit victor in Christo: hyperbole. vide Maleaci ultimo, de argumento hujus & sequentis versus.*

Psalmus LIX.

David ab administris Schaulis circumventus, liberationem a Deo petit, tum suæ fidei & innocentiæ, tum improbitatis adversariorum nomine, quorum improbitate descripta, illis imprecatur quod ad gloriam Dei futurum erat, & se Dei laudes grato animo prædicaturum profitetur.

1 Ma-

1 MAGISTRO *symphoniæ*, "*ne perdas; Davidis*" *ode insignis; cũ misisset Schaul qui observarunt domum illius, ut morte afficerent illum*. 1. Schem. 19. 11.

2 "Libera me ab inimicis meis, Deus mi; supra erigentes se contra me, extolle me.

3 Libera me ab operariis iniquitatis, & ab hominibus sanguinariis serva me.

4 "Nam ecce insidiantur [a] vitæ meæ, comveniunt contra me robusti; nulla defectione mea nulloque peccato meo, Jehova. a Heb. *animæ meæ*.

5 Nulla iniquitate *mea* concurrunt, & comparant se: "evigila *venturus* obviam mihi, & respice.

6 "Tu ergo Jehova, "Deus Exercituũ, Deus Jisraëlis, expergiscere "ad visitandum" gentes istas: ne gratiam facias ullis "perfidè agentibus iniquitatem. Sela.

7 "Revertuntur vespere, [b] "ganniunt ut canis; & circundant civitatem. b Heb. *perstrepunt*,

8 Ecce, "eructant ore suo, gladios "*adhibent* ad labia sua, sed quis audit? *inquiunt*.

9 "At tu Jehova ridebis eos; subsannabis omnes istas gentes.

10 "Robur obtinente illo, te observabo; nam Deus *est* editus locus meus.

11 Deus benignitatis meæ præveniet me, Deus faciet" ut videã in observatoribus meis.

12 "Ne occidas eos, ut non obliviscantur [c] populares mei: exagita eos virtute tua, & dejice eos, clypeus noster Domine. c Heb. *populus meus: Syllepsis*.

13 "Peccatum oris sui, verbum labiorum suorum, comprehensi superbia sua; tum "prę execratione, tum præ macie enarrent.

14 "Consume ęstu, consume, donec non sint *ampliùs*; ut sciant Deum dominari in Jahhakobo,

bo, usque ad fines terræ. Sela.

15 Qui revertuntur vespere, ganniunt vt canis; & circundant civitatem.

16 Seipsos exagitent ad comedendum; cùm non fuerint saturati, tum cogantur pernoctare.

17 Ego verò canam robur tuum & cantabo in unumquodque mane benignitatem tuam: te fuisse locum editum mihi & perfugium *quo* die *fuit* angustia mihi.

18 Me roborato, tibi psallam; Deum esse locum editum meum, deum benignitatis meæ.

Annotatio.

1 Ne perdas] *ut suprà psal.* 57. 1. Ode insignis] *ode est, ἀπευκτικὴ, qua deprecatur David imminens sibi a Schaule malum: constat autem ex tribus partibus; propositione summa postulati sui, ver.* 2. *& 3. narratione causarum postulati, quibus subinde petitio interseritur pro se & contra adversarios, usque ad vers.* 17. *& conclusione eucharistica, duobus ultimis.* 2 Libera me] *petitio duobus versibus, ut modò dictum est.* 4 Nam ecce] *narratio sive causarum explicatio ex quibus liberationem petebat David: sunt autem duæ; una a persona supplicis propter innocentiã ipsius hiis duobus versibus; altera a persona adversariorum, seq.* 5 Evigila] *humanitus dictum, id est, demonstra potentiam tuam, ut qui evigilat respicit, &c conclusio prioris ætiologiæ a precatione.* 6 Tu ergo Jehova] *transitio ad posteriorem ætiologiam, quasi continuata precatione, per imprecationem in adversarios.* Deus exercituum] *i. potentia instructissime & fœdere coniunctissime.* Advisitandum]

vide

vide Gene. 21.1. Gentes istas] *i. copias Schaülis, quæ eodem animo Davidem persequebantur, quo gentes alienæ a populo Dei facturæ fuissent.* Perfidè agentibus] *i. qui Deum cultu & Davidē honore prosequi simulantes, perfidè ea perpetrabant quæ sequentibus versibus duobus exegeticè describuntur.* 7 Revertuntur] *id est, discutiuntur suprà vers.* 5. *metalepsis.* Gaudiunt ut canis] *id est frendūt inter se & se ipsos ad lacerandum me comparant.* 8 Eructant ore suo] *i. evomunt & profundūt inter se sermones nefarios.* Adhibent] *i., præter minas etiam arma capiunt ad efficiendos conatus suos.* Quis audit] *verba scilicet, aut conatus percipit: synecdoche frequens, sive (vt Donatus vocat) metalepsis.* 9 At tu Jehova] *regressio ad imprecationem, quæ est inde a ver.* 12. *ad eam autem transitur primùm per affirmationem antithetam, id est, ex adverso respondentem impiæ inimicorum confidentiæ. hoc modo: Quis audit? inquiunt. At tu non tantū audis, verùm etiā audita & perspecta ridis, hoc versu: deinde per confirmationē fidei suæ & expectationis suæ in Deo, duobus seq.* 10 Robur] *id est, tantisper dum Schaül potitur rerum.* 11 Ut videam] *nimirum quomodo præveniat observatores meos; quos reprimat, dum prævenit atque protegit me.* 12 Ne occidas eos] *illicò aut eodem momento; ut ratio proximè sequens, & antitheta imprecatio ostendunt: sic alludit hac imprecatione ad sententiam quam Deus in Kajinum tulit, Gene.* 4.11. & 12. 13 Peccatum] *id est, invitis, ut Kajino extorqueatur confessio nequitiæ suæ præ horrore & gravitate judiciorum tuorum, quandoquidem sponte nolunt resipiscere.* Præ execratione] *qua persequeris eos usque ad maciem, & quidem tantam ut corpora eorum contabescentia doceant eos confessionem peccati sui.* 14 Consume]

Consume] *tandem scilicet, postquam exagitaveris, dejeceris, emaciaveris, & confessionem invitus expresseris.* 15 Qui evertuntur] *summa repetitio imprecationis, posito versu Amœbæo, qui idem est cum versu.* 7. 16 Ad comedendum] *id est, in quærendo cibo.* Cùm non fuerint] *id est, frustra quærant cibum illi, & jejuni indormire compellantur.* 17 Ego verò] *Conclusio* εὐχαριστικὴ, *ut dictum est suprà in ver.* 1. 18 Me roborato] *antitheton versus* 10. *suprà.*

Psalmus. LX.

David Syrorum exercitu cæso Deum contra Edomæos implorat, de prioribus Judæorum calamitatibus expostulans; & promissis Dei, operibusq; expensis, ac fide confirmata, exercitum ad strenuè agendum hortatur fretum promissionibus Dei.

1 Magistro symphoniæ, [a] in hexachordis [a] testimonium, ode insignis Davidis ad docendum:

2 Cum certaret contra Syros [a] Mesopotamienses, & contra Syros Tzobæ; & [a] reversus Joab percussisset Edomæos in valle Salis [a] duodecies mille.

3 [a] O Deus [a] rejeceras nos, disruperas nos; iratus fueras, [a] restitue te nobis.

4 [a] Commoveras terram, [a] diffregeras eam; cura fragmenta ejus, nam [a] vacillat.

5 Feceras ut [b] sentiret populus tuus *rem* duram, [a] dederas bibendum nobis *tanquam* vinum horrorem.

6 [a] Dedisti timentibus te vexillum, [c] quo utantur; [a] propter veritatem. Sela.

7 [a] Ut liberentur dilecti tui; serva dextera tua, & exaudi me.

8 Deus loquutus est per sanctitatem suam, [a] exultabo

[a] Heb. *duorum fluviorum vide Ge.* 24. 10. 2. *Schem.* 8. 13. 1. *Chr.* 18. 12.

[b] Heb. *videret: synecdoche.*

[c] Heb *ad vexillandum.*

exultabo: [d] in partem obtineo Shecemum, & convallem Succotharum metior.

9 Meus Gilhhad, & meus Menasche, Ephraimque, [e] robur capitis mei, [f] Jehudah legis lator meus.

10 [g] Moab [h] pollubrum meum; supra Edomæum [i] proijciam calceum meum, contra me, [k] Palæstina clangentem age.

11 [l] Quis deduceret me in civitatem munitam? quis duceret me Edomæam usque?

12 An non tu, Deus, qui rejeceras nos; ut non procederes, Deus, inter exercitus nostros?

13 Cedò nobis auxilium *tuum* ab hoste: alioqui vanitas *est* [f] auxiliatio humana.

14 [m] In Deo faciamus [g] strenuè, & ipse conculcabit hostes nostros.

[d] Heb. *partior. psal.* 108. 8.

[e] Heb. *olla lotionis mea.*

[f] Heb. *salus ut accipitur 2. Schem.* 10. 18.

[g] Heb. *virtutem.*

Annotatio.

1 In hexachordis] *vide suprà* 45. 1. Testimonium] *id est, cantio testificans ecclesiæ toti fidem Davidis, & beneficium victoriæ perceptum a Deo; quæ etiam occasione postea ad docendum tradita esse dicitur.* Ode insignis] *ode est, συκτικὴ, constans ex tribus partibus; expostulatione a ver.* 3. *usque ad* 7. *petitione, a ver.* 7. *ad* 14. *& conclusione hortatoria, ver. ultimo.* 2 Reversus Joab] *a cæde Syrorum. 2. Schem.* 8. 13. Duodecies mille] *postquam Abischai frater Joabi prima acie adducta percussisset Edomæorum sex millia; quam victoriam Joab persecutus duodecim millia occidit, qui hîc numerantur. Ex his enim numeris collectis assurgit numerus octodecim millium qui illis locis recensetur.* 3 O Deus] *propositio summa totius Psalmi, continens, expostulationem*

&

& petitionem, duobus vers. e quibus expostulatio copiosiùs deinde ponitur, usque ad vers. 7. petitio verò, sequentibus. Rejeceras nos] *id est, defensionem nostri, exponens nos voluntati inimicorum: vide totum librum Judic. & 1. Schem.* Restitue te nobis] *defensorem, qui subduxisti te.* 4 Commoveras terram] *id est, populum tuum externis bellis exagitaveras.* Dissregeràs eam] *id est, seditionibus & civilibus discordiis divisum inter se populum vexaveras, ut docet historia 2. Schem. a primo capite ad 4.* Vacillat] *id est, nutat, & mox ruitura videtur antè acceptarum calamitatum nomine.* 5 Dederas bibendum] *id est, tremore nos inebriaveras.* 6 Dedisti timentibus te vexillum] *id est, populum tuum quem antè afflixeras, tum luce promissionum tuarum, tum etiam opere, victoria hac recente contra Syros edita ducendum recepisti, quasi præeunte vexillo tuo: sic a re præsente occasionem sumens, expostulationem terminat, ut ad petitionem porrò benefaciendi commodiùs transeatur.* Propter veritatem] *id est, promissionum tuarum constantiam & fidem.* 7 Ut liberentur] *altera pars psalmi, petitio, quæ proleptice hoc versu posita in sequentibus confirmatur usque ad vers. 13. deinde repetitur eodem versu. sunt autem istius petitionis argumenta tria; primum est a persona eorum quibus exoptatur salus, hoc versu; secundum, a promissione Dei, tribus sequentibus; tertium, a omnipotentia ejus, qua solæ promissiones præstari possunt, vers. 11. & duobus sequentibus.* 8 Exultabo] *id est, triumphaturus sum de hostibus meis in populo meo: quamobrem primùm populum suum recenset gloriosè, duobus vers. deinde victoriam sibi pollicetur.* Schecemum] *eis Jardenem, ut convallis Succotharum est trans Jardenem sita.* 9 Robur capitis mei] *id est,*

id est, potentia regni mei, est utraq; hæc tribus ex Josepho orta: attingit enim metaphoram a cornutis animantibus, qua usus est Mosche benedicens Menaschi & Ephrajimo, Deut. 33.17. Jehudahh legislator meus] *id est, jus administrationis & authoritatem obtinens in populo Dei, prout perfectissimè completum est in Christo, quem olim adumbrabant typi: sic alludit ad prophetiam Genes. 49.* 10. 10 Moab pollubrum meum] *id est, adeò despectus & abjectus est mihi, ut eum liberè diffringam quasi testam; & si quos voluero servare, ad sordidissima ministeria cogam: vide 2. Schem. 8.2.* Projiciam calceum meum] *id est, audaciter conculcabo: Synecdoche.* Palęstina] *apostrophe ironica: qua exprobrat Davidi antiquam Pelischtæorum insolentiam, qui contra Israëlitas inde a temporibus Schimschonis ferociverant: vide Judic. 16. & 1. Schem. 4. & 28. sic etiam Jeschahh. 15.* 11 Quis] *nimirum alius præter Deum, qui promisit, & solus est omnipotens ad hæc præstanda? sic accipiendum esse demonstrat versus sequens.* 14 In Deo] *conclusio hortatoria ad exercitum, quasi jam conclamatu armis in procinctu esset ad conferendū manus cum hoste. ut loquitur Joab 1. Chron. 19.13.*

Psalmus LXI.

David Rex in extremam regionem pulsus auxilium Dei implorat antè acceptorum beneficiorum nomine, regnum Christi promoveri & ampliari petit, deinde gratum animum pollicetur Deo.

1 MAGISTRO *symphoniæ* [2] *fidium,* [1] *Ode Davidis.*

[2] Heb. *in pulsatione fidiū.*

2 [1] Audi, Deus, clamorem meum; attende orationi meæ.

3. [1] Ab extremitate terræ te inclamo, cùm

[b] Heb. cor. obruitur [b] animus meus, in rupem *quæ* sit edi-
tior me deducito me:
4 [c] Nam fuisti receptus mihi, turris robusta
[c] Heb. a facie inimici. [c] adversus inimicum:
5 [d] Commorabor in tentorio tuo per secula:
[d] recipiam me in occultum alarum tuarum.
Sela.
6 [e] Cùm tu, Deus auscultaveris votis meis,
dederis hæreditatem *suam* reverentibus no-
men tuum.
7 [f] Dies diebus regis superaddito, anni ejus
sint ut [d] multarum generationum.
[d] Heb. generationis & generationis. 8 Maneat in seculum coram Deo; [e] benignitatem & fidem præpara, *quæ* custodiant
eum.
9 [f] Sic psallam nomini tuo in perpetuum, re-
[e] Heb. die die. pendendo vota mea [e] quotidie.

Annotatio.

1 Ode Davidis] *ode est* ᾠδικὴ *ex tribus partibus constans; petitione singulari pro persona supplicis, usque ad vers. 6. petitione publica pro Christo & regno ipsius a Davide adumbrato, usque ad vers. 9. & conclusione votiva, vers. 9. videtur autem hujus odes occasionem dedisse Davidis fuga a conspiratione Abschalomi, 2. Schem. 15. & 16.*
2 Audi Deus] *prioris petitionis exordium, quæ summatim proponitur vers. 3.* 3 Ab extremitate terræ] *nam trajecto Jardene fugerat Machanajima ad fines Israëlis, 2. Schem. 17. 24.* In rupem] *i. e. vehito me in tutum, unde inimicos possim despicere.* 4 Nam fuisti] *ἀπολογία petitionis ab antecedente experientia.* 5 Commorabor] *brevis conclusio petitionis a voto fidei atque obsequii.* Recipiam] *vide Ruth. 2. 12.* 6 Cum tu]

tu] *altera pars, petitio publica comprehensa vers. 7. & 8. postquam argumentum illius petitionis ab antecedentibus beneficiis Dei erga suos expositum est hoc vers. quasi dicat, hæc duo pignora de regno Christi jam nobis data sunt, nimirum exauditio precum, & hæreditas: quamobrem perge benefacere in Christo, &c.* 7 Dies diebus] *id est, largire vitam æternam & benedictionum æternitatem per Christũ, regnumq; ejus in sempiternum continua: ut sequens vers. explicat: primum petitionis caput.* 8 Benignitatem & fidem] *hoc est, effice ut regnum sit justissimum, & his duabus rebus instructissimum, quę pertinent ad officium regis, Proverb. 20. 28. secundum petitionis caput.* 9 Sic psallam] *conclusio votiva, ut dictum est in versum 1.*

PSALMVS. LXII.

David oppressus fiduciam suam in Deum prędicat, officiumq; Dei erga se: inimicos reprehendit: sei psum ecclesiamq; exemplo suo confirmat: & omnes a fiducia rerum vanarum revocat ad Deum, & confirmat authoritate verbi ejus.

1 MAGISTRO *symphonię* [a] *in Jeduthune,* [a] *psalmus Davidis.*

2 [a] Tantummodo in Deo [a] conquiescit anima mea: ab eo salus mea *est.*

3 Tantummodo ipse rupes mea *est* & salus mea; locus editus meus, non dimovebor *motione* [a] magna.

4 [a] Quousque [b] machinantes ærumnas [a] in virum, [a] occidemini vos omnes? *quousq; eritis* similes muro pando, maceriæ impulsæ?

5 Tantummodo de [a] excellentia ejus consilia ineunt depellendi *eum*, delectantur mendacio: ore suo benedicant, [c] intra se verò maledicunt

[a] Heb. *silens est: synecdoche.*

[b] Heb. *machinabimini ærumnas in virum, occidemini: simile est 1. Schem. 2. 3.*

[c] Heb. *in medio sui.*

dicunt, Sela.

6 'Tantummodo in Deo conquiesce anima mea; nam ab eo *est* expectatio mea.

7 'Tantummodo ipse rupes mea *est* & salus mea: locus meus editus, non dimovebor.

8 In Deo *est* salus mea & gloria mea; rupes [d] robusta mea, receptus meus *est* in Deo.

9 'Confidite ei omni tempore, ô populi, effundite coram eo [e] animum vestrum: Deus receptui nobis *est*. Sela.

10 'Tantummodo vanitas *sunt* nati plebeio homine, mendacium *sunt* nati præstante viro: 'lancibus illi simul impositi, ascensuri *essent* supra vanitatem.

11 'Ne confidatis oppressioni, & rapina ne evanescatis; opulentia si abundet, ne apponatis animum.

12 'Semel locutus est Deus, 'bis idem audivi; robur esse Dei.

13 Et tuam *esse* Domine benignitatem, te repensurum cuique secundum opus suum.

[d] Heb. *roboris mei.*

[e] Heb. *cor: sic infrà. ver.* 11.

Annotatio.

1 ' In Jeduthune] *vide psal.* 39. 1. Psalmus] *psalmus est διδασκαλικὸς, ex quatuor partibus constans: Exordio, vers.* 2. *&* 3. *reprehensione, vers.* 4. *&* 5. *doctrina, à vers.* 6. *ad* 12. *& confirmatione doctrinæ, duobus ultimis.* 2 Tantummodo] *exordium ex abrupto continens propositionem fiduciæ; de qua gloriatur David adversus omnes difficultates quasi repentè emergens ex illarum violentia; nam hic psalmus videtur conscriptus, quo tempore Davidem per emissarios suos persequebatur Schaul.* 3 Magna] *id est, qua planè corruam, ut* 1. *Cor.* 10. 13. 4 Quousque] *reprehensio administrorum nequitiæ Schaulis per apostrophen, quæ sim-*

ſimplice narratione illuſtratur, ſequente verſu. In virum] *id eſt, in me: Enallage perſonæ.* Occidemini] *id eſt, livore & nequitia veſtra ipſorum conſumemini; ut murus pandus atque diſſiliens ſuæ ipſius mole corruit, aut nullo negotio dejicitur, ſic accipiendum eſſe comparatio oſtendit: ſimile vide Jeſchahh.* 30.13. 5 Excellentia ejus] *ſcilicet viri Davidis: de hac autem excellentia vide* 1. *Schem.*18. 6 Tantummodo] *tertia pars, continens duo documentorum genera; unum ad pios pertinens, ut in fide pergant; alterum ad improbos, ut a prava confidentia avocentur. Documenta fidei duorum ſunt generum; unum ſingulare ad Davidem ipſum pertinens, tribus verſ. alterum commune totius eccleſiæ a Davidis exemplo verſ.* 9. 7 Tantummodo] *vide verſum* 2. *&* 3. *nam hi duo verſus Amœbæi ſunt.* 9 Confidite ei] *ſoli nimirum, ac non ulli homini. verſ. ſequente.* 10 Tantummodo] ἀπολογία *cur non ſit in ullo homine fiducia collocanda: quæ docet manifeſtò in ſuperiore verſu hanc orationem antithetam deſiderari, non eſſe fidendum homini, cujuſmodi* ἀναντιρρήτως *multa in ſcripturis extant.* Lancibus illi] *id eſt, ſi ex æquo librari poſſent, invenirentur omnes homines nihilo leviores. Eſt autem in vocibus Hhebraicis ſynchyſis poëtica, quam evidentiæ cauſa ſuo ordine repoſuimus.* 11 Ne confidatis] *ſecundum genus documentorum ad improbos Schaulus adminiſtros pertinens & ad omnes univerſè, ne animi illorum in varia hujus mundi ſtudia traducti, diffluant.* 12 Semel locutus eſt] *Confirmatio ſuperiorum documentorum ab authoritate verbi Dei; qua Deus proponitur nobis potens, miſericors, & juſtus ad ea perficienda quæ ſuprà dicta ſunt.* Bis idem audivi] *hoc eſt, ſæpius docuit me & confirmavit Deus.*

PSALMUS LXIII.

David desyderium suum revisendæ gloriæ aspectabilis Dei in ecclesia exponit, & expostulat cum Deo: seipsum præsente Dei gratia consolatur, & inimicorum suorum exitium prædicat ac lætitiã suã.

1 'PSALMUS *Davidis cùm esset* ' *in deserto Jehudæ.*

2 'O Deus, Deus fortis meus es, tempestivè requiro te, 'sitiens est tui anima mea, arescit ad te *spectans* caro mea, 'in terra sicca & 'fessa sine aquis:

3 'Ad videndum 'robur tuum & ' gloriam tuam, 'sicut [a] in loco sancto videbam te:

4 (Nam benignitas tua melior est vita) 'ut labia mea laudent te.

5 Sic benedicam tibi in vita mea, in nomine tuo 'attollam manus meas:

6 Quasi adipe & pinguedine saturabitur anima mea, & labiis [b] canoris laudabit *te* os meum.

7 'Cùm recordor tui ' super strata mea, 'in vigiliis meditor de te.

8 Te fuisse summo auxilio mihi, ita ut 'in umbra alarum tuarum canerem:

9 *Cùm* [c] adhærescens anima mea sequitur te, sustentat me dextera tua.

10 'Quamobrem isti *qui* [d] vastationem quærunt animæ meæ, 'pervenient ad imas partes terræ.

11 'Facient ut diffluat eorum quisque [e] per gladium, 'portio vulpium futuri sunt.

12 'Rex verò ipse lætabitur in Deo, gloriabitur 'quisquis jurat per eum, cùm 'obthurabitur os loquentium mendacium.

[a] Heb. *in sãctitate.*

[b] Heb. *canticorum.*

[c] Heb. *adhærescit anima mea post te.*

[d] Heb. *vastationi quærũt animã meã: hypallage.*

[e] Heb. *per manus gladii* κατάχρησις.

ANNO-

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est generis mixti, ἐυκτικος καὶ διδασκαλικος, constans ex tribus partibus; petitione ardentissima, usque ad ver. 7. narratione auxilii divini quod jam tum cum animo suo sentiebat David, inde ad ver. 10. & prophetia seu prædicatione gloriosa rerum eventurarum ipsi & adversariis ad finem usque.* In deserto Jehudæ] 1. *Schem.* 23. 14. & 15. 2 O Deus] *prima hæc pars, petitio ut Davidi liceat tranquillè versari in Ecclesia Dei, duobus potissimum argumentis nititur: unum est a natura & officio Dei; alterum a difficultatibus & studio Davidis, quæ summatim hoc ver. posita in sequentibus amplificantur, versibus quatuor.* Sitiens est] *vide suprà psal.* 42. 2. & 3. In terra sicca] *id est, in deserto horrido, & summis angustiis.* Fessa] *id est, quasi fatiscente præ ariditate nimia: metaphora ab animantibus.* 3 Ad videndum] ὑστέρωσιν *evidentiæ causa transposuimus, quæ alioqui futura fuisset obscurior.* Robur tuum] *vide* 1. *Chronic.* 16. 11. Gloriam tuam] *id est, tabernaculi tui, & ministerii Ecclesiastici.* Sicut in loco sancto] *primus amplificationis locus a commemoratione antè observati cultus, a quo se arceri indignatur David.* 4 Ut labia mea] *secundus amplificationis locus a fine: finis autem duplex ponitur. unus est gloria & cultus Dei hîc & sequente versu; alter, pax & lætitia supplicis versu.* 6.
5 Attollam manus meas] *id est, invocabo te: synecdoche.* 7 Cùm recordor] *altera pars, narrattio; qua se ipsum consolatur David, hoc modo: etsi nunc adeò sitiens tui avertor impor-*

tunitate adversariorum ab adeundo te: hoc tamen interea temporis consolatur me, quòd recordor tui semper, hoc versu; antè accepta beneficia commemoro, sequente versu; denique animo tibi adhæresco, & tui vicissim confirmas me, ver. 9. Super strata] *id est, in tam multis stationibus, ad quas cogor exul me recipere.* In vigiliis] *i. per noctē quam per certas vigilias distribuebant veteres: ut Marci. 13. 35.* 8 In umbra alarum] *id est, in tuto & securo loco sub defensione tua: metaphora a pullis pipientibus sub alis matrum.* 10 Quamobrem] *tertia pars, prophetia eventorum, quæ tum improbis duobus versibus; deinde etiam piis ad regnum Christi pertinentibus eventura sunt vers. ultimo.* Pervenient ad] *id est, morientur, in terram corruentes. sic prædicit duobus versibus David cladem Israëlitarum, de qua 1. Schem. 31.* 11 Facient] *Philischtæi.* Portio vulpium] *id est, insepulti jacebunt montibus, ut bestias pascant.* 12 Rex verò ipse] *id est, qui tum regnaturus est. sic modestè de se ipso per Enallagen loquitur.* Quisquis jurat per eum] *id est, Deum ex animo profitetur & colit: synecdoche, ut videre est Deut. 6. 13.* Obthurabitur] *id est, finis impositus fuerit calumniis. nam alii morte abrepti, alii pudore confusi futuri erant.*

Psalmus LXIIII.

David Deum implorans salutem petit: de adversariorum violentia & fraude conqueritur; postremò confirmatus fide, excidium improborum divinitus eventurum, & bonorum pacem prænunciat.

1 Magistro symphoniæ, Psalmus Davidis.

2 Audi

2 'Audi, ô Deus, vocem meam dum meditor; a pavore 'inimici custodi vitam meam.
3 Absconde me ab arcano *consilio* maleficorum, a tumultuatione operantium iniquitatem:
4 'Qui exacuunt sicut gladium linguam suam; intendunt *ut* sagittam suam, verbum 'amarulentum,
5 Jaculis petendo ex latebris 'integrum; repentè jaculis petunt eum, 'neque timent:
6 'Confirmant sibi rem malam; narrant de abscondendis laqueis; 'dicunt, Quis videret illos?
7 Perscrutantur iniquitates; 'conficimur [a] iis quæ callidissimè sunt perscrutati: adeò intimum' viri & cor profundum *est*.
8 'Sed ubi jaculis petierit eos Deus, a 'sagitta repentina fuerint plagę eorum,
9 'Feceruntq; ut ipsa lingua sua in seipsos impingant: vagi se in fugam dabunt 'quisquis viderit eos.
10 Quicunque autem homines 'reverentur, cùm nuntiaverint opus Dei, & factum ejus intelligendum proposuerint:
11 Lætabitur justus in Jehova, & recipiet se ad eum; denique gloriabuntur omnes recti [b] animo.

[a] Heb. *perscrutatione perscrutata.*

[b] Heb. *corde*

Annotatio.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est ejusdem generis cum superiore, constans ex petitione, usq; ad versum 8. & doctrina prophetica eventus ad finem usque.*
2 Audi ô Deus] *petitio liberationis & salutis, duobus versibus continetur: deinde verò subjicitur illius amplificatio a persona, vi, fraude, & conatibus inimicorum usque ad versum* 8. Inimici] *id est,*

quem affert mihi inimicus. 4 Qui exacuunt] *amplificatio a persona inimicorum tota allegorica, qua audicas criminationes tum armis castrensibus comparat: ut psal. 5. & 11. & 57. 5.* Amarulentum] *i. virulentum atque venenatum: metapho. ra a sagittis.* 5 Integrum] *sic nominatim probat innocentiam suam & se comparat cum adversariis, quos maleficos & operarios iniquitatis nominavit versu. 3.* Neque timent] *nullo timore, nulla reverentia Dei abducuntur, nulla humanitatis lege.* 6 Confirmant sibi] *id est, vi aperta, & cuniculis agunt.* Dicunt] *rebus instructis & comparatis ad dolum, gloriantur non posse integrum effugere: quod etiam amplificatur sequente ver.* Illos] *laqueos.* 7 Conficimur] *id est, ut ipsorum judicio, non possumus artes tam subdolas percipere, nedum effugere; sic etiam agnoscimus non esse positum in facultate nostra, ut mala quæ nobis comparant, possimus operâ nostrâ effugere, aut industria cognoscere. Hoc autem verbum ita accipiendum esse ostendit tum series argumentorum, tum etiam loci consimiles, Numeror. 17. 28. Lament. 3. 22.* Viri] *sive Schaülis nominatim, sive universè omnium; nam utrunque verum est: vide Jirmejæ. 17. 9.* 8 Sed ubi] *prophetia ad consolationem piorum apposita, qua explicat David primùm quod improbis eventurum est, duobus versibus; deinde quod bonis, ver. 10. & 11.* Sagitta repentina] *ut judicia Dei sunt velocissima, & præsentissima illius manus: sic pergit propheta in allegoria, ostendens Deum multò validiùs usurum armis suis contra illos, quàm illi contra Davidem possint.* 9 Feceruntque] *id est, se suo gladio jugulaverint, & sibi ipsis creaverint malum.* Quisquis] *improbus: ut ostendit antitheſis versus 11. sic infrà.*

frà 66.20. 10 Reverentur] *Deum exercentem judicia sua.*

Psalmus. LXV.

David Dei laudem prædicat, tum propter spirituales ejus benedictiones cum Ecclesia communicatas in Christo, tum propter temporarias & aspectabiles; universè quidem in orbem terrarum, sed maximè omnium in habitationem populi sui e cœlo diffusas.

1 Magistro symphoniæ. Psalmus, Davidis canticum.

2 Tibi *debetur* [a] sedata expectatio *ac* laus, ô Deus *quies* Tzijone; & tibi [1] pendendum est votum.

3 O qui exaudis orationem, usque ad te omnis [2] caro [b] ventura est.

4 [c] Res iniquas quæ prævaluerant mihi, defectiones nostras tu expias.

5 Beatus *quem* eligis, & [3] admoves, *qui* inhabitat atria tua: saturamur [4] bono domus tuæ, [d] rebus sanctis templi tui.

6 [5] Res reverendas in justitia proloqueris nobis, ô Deus salutis nostræ; [6] fiducia omnium extremitatum terræ & maris longinquarum.

7 [7] Stabiliens montes virtute sua, accinctus potentia.

8 Compescens strepitum marium, strepitum fluctuum eorum, & fremitum nationum.

9 [8] Qui facis ut canant exortus matutinos & vespertinos, incolæ extremitatum reverentes a signis tuis.

10 [9] Visitas hanc terram & appetis eam, plurimum

a Heb. *silentium, vel (ut ita dicamus) conquiescentia.*

b Heb. *venient: syllepsis.*

c Heb. *res iniquitatum.*

d Heb. *sancto templi tui.*

mùm ditas eam: [a] rivo Dei pleno aquæ; paras frumentũ [b] illorum cùm ita præparaveris eam.

11 Porcas ejus irrigando, deprimendo liras ejus; imbribus dissolvis eam, germini ejus benedicis.

12 [c] Coronas annum bonitatis tuæ, & [d] orbitæ tuæ stillant pinguedinem:

13 Stillant in caulas deserti, & exultatione colles accinguntur.

14 Vestiuntur pascua gregibus, & convalles obteguntur tritico; clangentes agunt, ac etiam canunt.

Annotatio.

1 Psalmus] *psalmus est παραινετικος, sive laudativus, constans ex tribus partibus, prima est laudatio a beneficiis Dei singularibus in Ecclesiam suam, usque ad ver. 7. secunda a communi rerum creatarum administratione, usque ad ver. 10. tertia a singulari benedictione in sedem populi sui, inde ad finẽ usque. Videtur autem hic psalmus a Davide conscriptus esse, postquam populo fame & pestilentia liberato exoratus est Jehova terræ, & cohibita plaga a Fisraële, 2. Schem. 21. 14. & 24. 25.* 2 Tibi] *propositio laudationis ab officio ecclesiæ, cujus partes ponuntur duæ; una, ut in Deo conquiescant & ipsum adeant per fidem; altera, ut gratias agant & habeant beneficiorum acceptorum nomine: quæ omnia typicè proponuntur ex usu legis.* 3 Caro] *id est, homo, ut Genes. 6. 12.* 4 Res iniquas] *explicatio argumentorum laudis; quorum genera sunt hæc, remissio peccatorum hoc versu; reconciliatio per verbum Dei in Ecclesia, benedictioq; versu sequente; & continuum benedictionum incrementum verbo Dei atq; operibus vers. 6.*

5 Admo-

5 Admoves] *id eſt, ex electione tua adjungis tibi & Eccleſiæ.* Bono domus tuæ] *id eſt, omni ſpirituali benedictione.* 6 Res reverendas] *id eſt, auguſtiſſimas promiſſiones in futurum comprehenſus verbo tuo.* Fiducia] *tranſitio ad alteram partem de communi rerum creatarum adminiſtratione.* 7 Stabiliens montes] *altera pars de adminiſtratione communi, primùm terræ & maris ordinariæ & extra ordinem, duobus verſibus; deinde rerum cœleſtium, verſ. 9. quæ omnia in oculis omnium expoſita ſunt ad fidem & laudem comparandam Deo. ver. 9.* 9 Qui facis] *id eſt, qui totos dies a principio ad finem conſumis in docendis hominibus laudem tuam: hunc autem verſum ex poëtica ſynchyſi paulo obſcurionem tranſpoſitis membris declaravimus.* 10 Viſitas hanc terram] *tertius locus a ſingularibus Dei beneficiis in domicilium & habitationem ſuorum, quæ beneficia elegantiſſimis figuris exponuntur. Eſt autem viſitare humanitus dictum, pro eo quod eſt, præſtare rem quam promiſerat Deus, Deut. 11. 10. & ſequentibus: vide Gen. 21. 1.* Rivo] *id eſt, optima pluvia & abundante, divinitus a Deo immiſſa.* Illorum] *de quibus verſu 4. 5. & 6. Eſt autem hæc ſpecies benedictionis ſynecdochicè omnibus accommodanda, quas percipimus a Deo ad præſentem vitam.* 12 Coronas] *i. facis ut annus unus aliis præſtet, quemadmodū rex præſtat popularibus.* Orbitæ tuæ] *id eſt, quacunq; placet tibi ambulare ad exerendū benedictiones tuas: hyperbolæ elegantiſſimæ. hîc & duobus ſequentibus verſibus.*

Psalmus. LXVI.

Pſaltes ad Dei laudes & gloriam prædicandam populos hortatur ab exemplis ſcripturæ, & ab opere ad-

administrationis tum communis erga omnes, tum singularis erga ecclesiam ipsius; ac postremò exemplo suo Dei Laudationem confirmat.

1 MAGISTRO *symphoniæ,* 'canticum & *Psalmus.*' Clangite Deo, omnes *incolæ* terræ.

2 Psallite gloriam nominis ejus,' apponite gloriam laudis ejus.

3 Dicite Deo, quàm reverendus es factis tuis: propter amplitudinem roboris tui 'mendaciter se dedunt tibi inimici tui.

4 Omnes *incolæ* terræ incurvent se tibi & psallant tibi; psallant nomini tuo. Sela.

5 ' Venite & videte opera Dei; reverendus est actione erga filios hominis.

Exod.14.21. & sequentibus. 6 Convertit mare in aridam; per flumen transiverunt pedes, illic lætati sumus in eo.

Jehoschuhbæ.3.14. & sequentibus. 7 Dominatur potentia sua in seculum, 'oculi ejus gentes speculantur: qui rebelles sunt ' ne efferantur apud se ipsos. Sela.

8 'Benedicite populi, Deo nostro, & [a] facite ut resonet vox laudis ejus:

[a] Heb. *facite audire vocē.* 9 Qui' restituit animam nostram in vitam, 'neque permittit dimoveri pedes nostros.

10 ' Postquam 'probasti nos Deus, conflasti nos ut conflatur argentum;

11 'Induxisti nos in rete ipsum, 'imposuisti cingulam *asinariam* lumbis nostris:

12 'Fecisti ut insideret mortalis, *evadens* in caput nostrum, 'ingressi sumus per ignem & per aquam; tandem eduxisti nos ad hanc ' saturitatem.

[b] Heb. *aperuerint labia mea.* 13 ' Ingrediens domum tuam cum holocaustis, 'rependam tibi vota mea,

14 Quæ [b] *nuncupaverint* aperta labia mea, &

eso-

elocutum fuerit os meum in angustia mea.
15 'Holocausta[c] pinguium arietum offeram tibi cum suffitu: parabo boves cum hircis. Sela.
16 'Agite, audite, quicunque timetis Deũ; ut enarrem quæ fecit animæ tuæ.
17 Eum ore meo inclamavi, & quidem 'elato, eò quòd subest linguæ meæ.
18 'Ad iniquitatem si spectassem[d] animo meo, non exaudivisset dominus.
19 At certè exaudivit Deus, attendit ad vocem orationis meæ.
20 "Benedictus *est* Deus; qui non avertit orationem meam [e] *a se*, & benignitatem suam a me.

[c] Heb. *medullatorum.*

[d] Heb. *corde.*

[e] *Eclipsis antitheti: ut suprà.* 65.4.

ANNOTAT 10.

1 Canticum & Psalmus] *Vide suprà* 48.1. *Psalmus est* ἰπαινετικὸς καὶ εὐχαριστικὸς *constans ex tribus partibus; propositione publica laudis Dei in Ecclesia; usque ad versum.* 13. *confirmatione ab exemplo singulari supplicis, inde usque ad versum* 20. *& conclusione, versu* 20. *Videtur autem hic Psalmus a Davide conscriptus esse, postquam Jisraëltæ ab immani Pelischtæorum tyrannide liberati sunt & ipse a persecutionibus.* Clangite] *propositio hortatoria ad laudandum Deum & promulgandum gloriam Christi in tota terra usque ad vers.* 5. *nititur duobus argumentis; unum est ab operibus antea designatis in Ecclesia ejus, versu* 6. *alterum ab authoritate, potentia & operibus ejus in exteros, ver-* 7. 2 Apponite] *id est, laudate & glorificate eum; cujus laudationis forma exponitur ver.* 3. *prædicãdæ verò gloriæ ver.* 4. 3 Mẽdaciter se dedũt]

ut 2.Schē.22.45.& sup.18.45. 5 Venite] *explicatio argumentorum ad gloriam & laudē Dei pertinentium: quæ universè hoc vers. posita, in duo genera dividuntur, versibus sequentibus: erga populum Dei, vers.6.& erga omnes 7.ver.* 7 Oculi ejus] *ut psalm.11.4.* Ne efferantur] *nimiū amplius, sed potius Deum laudent atque glorificent.* 8 Benedicite] *Summa repetitio hortamenti ad laudandum Deum, qua transitur ad ἐργασίαν prioris agumenti quod positum est ver.* 6. *ubi ostendit psaltes, si usquā apparet beneficētia Dei in populū suum, eam illustrem esse in liberationibus, & eo quidem illustriorem quo græviora sunt mala, usque ad ver.* 13. 9 Restituit] *id est, redimit a morte, lethalibusq; periculis.* Neque permittit] *ut suprà 55.23.* 10 Postquam probasti nos] *exegesis allegorica malorū & liberationis acceptæ, quę summatim proposuerat vers.* 9. Probasti nos] *prima allegoria a metallis probatis & fusis ad ignē.* 11 Induxisti nos] *secunda allegoria a venatione sive aucupio.* Imposuisti] *tertia, a jumentis, quibus clitellæ sub axillaribus loris alligantur per transversum corpus: synecdoche, pro eo quod est clitellas & grave onus afflictionum injecisti nobis.* 12 Fecisti ut insideret] *id est, indignissimo cuique subjecisti nos; sic attingit comminationē Deiquæ habetur, Deut.28.43.& 44.* Ingressi sumus] *id est, omnia quamvis durissima subivimus; proverbiale dictum: quarta allegoria.* Saturitatem] *id est, hanc bonorum copiam ex tanta inopia.* 13 Ingrediens domum tuam] *Confirmatio superioris propositionis ab exemplo singulari, duas partes similiter continens; laudationem Dei, tribus versibus, & narrationem argumentorum laudis, inde a versu* 16. Rependam tibi vota] *id est,*

est, colam te legitimè. 15 Holocausti] *Poëticam verborum synchysin evidentiæ causa fugimus, quẽadmodum etiam in sequente versu.* 16 Agite] *narratio argumentorũ laudis, ut observatum est in versum* 13. 17 Elato]*id est erecto ad ipsum animo: est autem hîc elegans periphrasis cordis, ut suprà psal.* 10.7. 18 Ad iniquit.]*exegesis proximè præcedentis mẽbri, psaltem libero a rebus iniquis & vanis animo Deum adisse, ac proinde gratiosè exauditum esse: vide Jacobi.* 4.3. *& sequentibus.*

20 Benedictus] *conclusio* εὐχαριστικὴ, *ut dictũ est in versum primum.*

PSALMUS. LXVII.

Ecclesiæ regnum Dei in Jehudæis operari, ad gentes propagari, & administratione, benedictionibus & spiritualibus & corporalibus declarari petit.

1 MAGISTRO *symphoniæ* [a] *fidium* *Psalmus & canticum.* [a] Heb. *in pulsationibus.*

2 Deus gratiam faciat nobis & benedicat nobis, illustret faciem suam erga nos. Sela.

3 [b] Cognoscentes in terra [c] vitam tuam, in omnibus gentibus salutem tuam. [b] Heb. *cognoscendo.*

4 Celebrent te populi Deus, celebrent te populi omnes.

5 Lætentur & cantent nationes; [c] cùm judicabis populos [c] rectè, & nationes ipsas in terra deduces. Sela. [c] Heb *rectitudine.*

6 [c] Celebrent te populi, Deus; celebrent te populi omnes.

7 Terra dabit proventum suum; benedicat nobis Deus, Deus noster.

8 Benedicat nobis Deus, & revereantur eum omnes fines terræ.

O, ANNO-

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *psalmus est* ἐυκτικὸς, *quo ecclesia postulat adventum regni Dei in Christo: sunt autem postulata tria; primum ut Deus beneficiat populo quem jam sibi comparaverat, vers. 2. Secundum, ut iisdem beneficiis spiritualibus populos alios prosequatur & ducat, a ver. 3. ad ver. 6. Tertium ut omnibus etiam in præsente vita benedicat, tanquam populo uni & adunato per Christum, ad gloriam ipsius: qui summus est omnium postulatorum finis.* 2 Illustret faciem suam] *vide psalm. 4. 7.* 3 Viam tuam, salutem tuam] *id est, opus & administrationem tuam, salutarémque gratiam omnibus hominibus; ut Paulus vocat Tit. 2. 11.* Judicabis, deduces] *id est, regem & pastorem ages omnium: hæc autem ad Christum pertinere res ipsa loquitur.* 6 Celebrent] *versus amœbæus idem cum ver. 4 initium faciens postulati tertii, ut observatum est in versum 1.*

PSALMUS. LXVIII.

David proposita Dei magnificentia, pios ad laudes illius hortatur ab officio illius, ab exemplo beneficiorum quæ majores acceperant, & a fiducia in qua sanctos omnes oportuit exemplo, facto & præsentia ejus confirmari, maximè verò ascensu Christi in cœlos, cujus virtute præstantur promissiones Dei erga suos, & minæ in adversarios: itaque populum Dei & exteros iterum ad laudes hortatus concludit ab explicatione causarum ex quibus laudem promeretur Deus.

1 MAGISTRO symphoniæ, *Davidi psalmus & canticum.*

2 Surgente Deo dispergantur inimic

mici ejus,& fugiunt infesti osores ejus a conspectu ejus,

3 'Quasi impellas fumum, impellis *eos*; ut liquefit cera[a] ab igne,pereunt improbi a conspectu Dei.

[a] Heb. *a facie ignis.*

4 'Justi verò lætantes exultant coram Deo; & gaudent in lætitia.

5 'Cantate Deo,Psallite nomini ejus; extollite eum qui 'insidet amœnitatibus;de nomine ejus Jah, ac exultate coram eo.

6 Pater pupillorum & defensor viduarum *est*, Deus 'in habitaculo sanctitatis suæ.

7 Deus 'collocat solitarios in familia,'educit vinctos compedibus : at rebelles 'inhabitant[b] locum aridissimum.

[b] Heb. *aridi-tatem.*

8 'O Deus cùm procederes coram populo tuo; cùm gradireris per solitudinem: Sela:

Exodi.19.

9 'Terra movebatur,etiam cœli distillabant a præsentia Dei; ipse Sinai, a præsentia Dei, Dei Israëlis.

10 'Pluviam[c] liberalissimam stillabas,Deus; possessionem tuam,eamq; 'defessam tu instaurabas.

[c] He. *liberalitatum.*

11 Tui [d] catervatim habitabant in ea; te parante per bonitatē tuam 'pauperi illi,ô Deus

[d] Heb. *caterva tua habitabant.*

12 Dominus dabat sermonem; 'earum quæ annuntiabant, exercitus *erat* magnus *dicentiū*,

13 Reges exercituū fugiunt,fugiunt:& 'quę commoratur domi, partitur spolia.

14 'Etiamsi 'jacueritis inter duas strues lapideas,'*eritis similes* alis columbæ,'tectæ argēto,*aut* cujus alæ *sunt* ex fulvo auro effosso.

15 'Cùm 'expanderit omnipotens reges in hac *terra*,'niveus eris 'in Tzalmone,

[e] Heb. *Dei. ut Gene.30.8.*

16 'Monte [e]maximo,monte Baschanis;mōte[f] 'frequente gibbis,monte Baschanis.

[f] Heb. *gibbe-rum.*

17 [d] Quare dejeceretis vos montes frequentes gibbis? hæc montana desyderat Deus ad sedem suam, etiam Jehova inhabitabit in æternum.

18 Curruum Dei duæ *sunt* myriades, multa millia angelorum: Dominus cum illis *est*, [e] *Dominus* Sinai in sanctuario *habitans.*

19 [f] Ascendens in sublime, [g] captivam feciſti captivorum multitudinem, [g] accipiens dediſti dona hominibus; etiam [h] rebelles [h] habitando *captivos tenes,* [i] Jah Deus.

20 [k] Benedictus Dominus, *qui* [l] quotidie onerat nos *donis*; Deus ille fortis ſalus noſtra. Sela.

21 Deus ille fortis nobis *eſt* Deus fortis, [m] ad ſalutem omnimodam: & Jehovæ Domino *ſunt* [n] exitus contra ipſam mortem

22 [o] Tantummodo Deus frangit caput inimicorum ſuorum, verticem [p] comatum continenter ambulantis in reatibus ſuis.

23 [q] Dixerat Dominus, ex Baſchane reduco, reduco [r] ex profunditatibus maris.

24 [s] Ut [t] frangens immergas pedem tuum; linguam canum tuorum, in ſanguine *fluente* ab inimicis, ab unoquoque eorum.

25 [u] *Cùm* viderunt inceſſus tuos, ô Deus; inceſſus Dei fortis mei, regis mei, *qui eſt* in ſanctuario;

26 [x] Præcedebant cantores, poſt fidicines; inter puellas tympana pulſantes.

27 [y] In congregationibus benedicite Deo Domino, [z] *qui eſtis* e ſcaturigine Iſraëlis.

28 [a] Illic *ſit* [b] Beniamin parvus & dominator eorum, principes Jehudæ & cœtus eorum, principes Zebulunis, principes, Naphtali.

29 [c] Præcepit Deus tuus robuſtũ eſſe te; corro-

[g] Heb. *accepiſti dona: eclipſis verbi conjugati, ut* Exod. 25. 2 *quomodo accipiendum eſſe docet verſ. ſequens & Apoſt. ad Ebr.* 4. 8.

[h] Heb. *die de ie ut Gen.* 39. 10.

[i] Heb. *ad ſalutes.*

[k] Heb. *ut frangas pedẽ eclipſis, verbi conſequẽtis recepta in ſcripturæ locis quorum planus eſt a natura ſenſus, ut* Exod. 23. 18.

robora, ô Deus, [f]quod operatus es in nobis.
30 E templo tuo [f]propter Jeruschalaima; tibi afferent [f]reges donarium.
31 Perde catervam [f] [l] arundiferam, cœtum [f]robustorum juvencorum cum vitulis populorum, [f]fingentem subjicere se cum fragminibus argenti; qui dissipat populos qui bellis delectantur.
32 [f]Veniant magnates ex Ægypto, Æthiopia [m] celeriter transmittat manuum suarum *donum* ad Deum.
33 [f]Regna terræ cantate Deo; psallite domino, Sela:
34 [f]Insidenti [f]cœlis cœlorum [n] antiquorum; en, edit vocem suam, vocem robustam.
35 [f]Tribuite robur Deo: cujus excellentia est super Jisraëlem, & cujus robur in superioribus nubibus.
36 [f]Formidabilis es, ô Deus, [f]e sanctuariis tuis; Deus fortis Jisraëlis ipse dat robur & vires huic populo: benedictus *sit* Deus.

[l] Heb. *arundinis.*

[m] Heb. *faciat ut currant manus suæ, hoc est dora, ut Græcè interpretatur. Plin. lib. 35. cap. 14. Metonymia.*

[n] Heb. *antiquitatis.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est inscriptionis sive laudativus, constat ex partibus quinque; Exordio, a vers. 2. ad 5. propositione hortatoria ad laudē, a versu 5. ad 8. confirmatione, a versu 8. ad 25. oratione, a vers. 25. ad 33. & postremò conclusione laudativa, inde ad finem usque. Videtur autem hic Psalmus a Davide conscriptus esse, cùm regno constituto, Pelischtæis superatis, & domitis Jebuseis, arcam Dei deportaturus esset Jeruschalaima, 2. Schem. 6. & 1. Chronic. 13. quam ob rem eundem versum adhibet ad translationem arcæ mutatis tantùm personis, quem adhibuerat Mosche cùm arca profecturæ*

esset; Num. 10. 35. 2 Surgente Deo] *Exordium a loco communi de effectu præsentiæ Dei, tum in adversarios, duobus versibus; tum erga pios & morigeros, versu 4.* Dispergantur] *prior effectus præsentiæ Dei in adversarios, quòd fundantur, & fugantur cùm primùm se exerit Deus; ut Peliscthæorum exemplo ostenditur, 2. Schem. 5.* 3 Quasi] *posterior effectus in adversarios, nimirum præceps & præsentissimus illorum interitus, illustratus duplici similitudine; evanescentis fumi, & contabescentis cereæ.* 4 Justi verò] *alterum membrum exordii de fructu præsentiæ Dei erga pios.* 5 Cantate Deo] *propositio hortatoria ad laudationem Dei, duobus nominibus, primùm a majestate & natura ejus, hoc versu; deinde ab officiis, duobus sequentibus.* Insidet amœnitatibus] *id est, omnia possidet amœnissima, nullis perturbationibus aut angoribus infestus est, ac proinde est omnis amœnitatis author.* De nomine ejus Jah] *id est, de natura ejus sempiterna, per se existente, & quæ aliis dat esse: nam hoc propriè significatur appellatione Jah & Jehova; quæ duæ inter se conjugatæ sunt, & ex eadem radice procedentes: vide Exod. 6. 2. in annot.* 6 Inhabitaculo] *id est, vti in cœlis, ubi majestas ipsius habitat; tu in Israële, ubi præsentiã suã aspectabilẽ constituit Deus. quasi dicat non opus habet mutare locũ, aut laborare ad præstanda officia sua: nam ubicunq; locorum est, semper amœnitates colit; & voluntatem suã nullo negotio perficit.* 7 Collocat] *id est, auget liberis; qui sine liberis vivebãt. ut Psa. 113. 9.* Educit] *ut psa. 107. & 146.* Inhabitãt] *id est, destituti benedictione Dei arescunt, & in perpetuis calamitatibus versantur: synecdoche, unum genus ærumnarum exprimens omnium loco.* 8 O Deus] *tertia pars Psalmi, confirmatio; qua ostendi Psaltes quàm vera sit superior*

rior propositio laudis, primùm ab exemplo majorum quibus gratiosè benefecit Deus, tum in profectione tota ab Aegypto, ver. 8. & 9. tum in possessione terræ ver. 10. & 11. tum denique in hostium deturbatione, ver. 12. & 13. Secundò a documentis præsentiæ & operum Dei, a versu 14. usque ad 23. postremò a verbo & promissionibus Dei quibus freti pii debent supra omnia adversa gloriari, inde usque ad versum 25. 9 Terra movebatur] id est, res omnes creatæ cedebant tibi populum tuum deducenti, ut ostendit historia inde ab Exodi 7. usque ad 20. 10 Pluviam liberalissimam] vide Deut. 11. 11. secundus exemplorũ locus de beneductione Dei in terram, hoc versu; & in habitatores ejus, sequente versiculo. Defessam] ex siccitate, aliove incommodo. 11 Pauperi] id est populo tuo, ut sup. nominavit versu 8. sic autem vocat populum, ad amplificandam misericordiam Dei, qui Israëlitas pauperibus majoribus ortos, Deut. 26. & recens ex summa paupertate Aegypti prodeuntes voluit duntaxat gloriari de misericordia sua: tertius exemplorum locus, ut observatum est in ver. 8. 12 Earum quæ annuntiabant] ut moris erat in populo Dei introitus a choreis puellarum cani, & Deo gratias agi, Exod. 15. 20. Iudic. 5. 11. & 11. 36. & 1. Schem. 18. 5. 18. Quæ commoratur domi] id est, mulieres ipsæ imbelles, ut Iudic. 5. 24. 14. Etiamsi jacueritis] transitio ad secundum laudationis argumentũ: quo docet psaltes, etsi permagnum est, quòd Israëlitæ ab exẽplis majorũ confirmantur ipsos a calamitatibus liberatum iri, & illustrem gloriam adepturos; tamen hanc confirmationem adhuc majorẽ accedere, quòd Deum sibi præsentem esse vident, & coràm eadem opera experiuntur quæ ab exẽplo majorũ didicerant: quæ propositio prolepticè hoc versu enuntiata, sequẽt. exponitur. Iacueritis inter] i. in

ſummis anguſtiis, ſordibus, & ſqualore vixeritis: metaphora a calonibus & lixis caſtrenſibus, qui a ventorum & cœli injuria utcunq; ſe defendunt noctu delitescendo inter lapides focarios, ac proinde omnem in partem fuligine & atrore maculantur. Eritis ſimiles] *id eſt, ſplendebitis tamen & circunfulgebitis, atque ab omni atrore vindicabimini, tum præſentia Dei ſanctificante vos, quatuor verſibus ſequentibus; tum operibus maximis quæ Deus efficturus & demonſtraturus eſt in Chriſto, a ver. 19. ad 23.* Tectæ argento] *id eſt, alæ nitidiſſimæ, quaſi deargentatæ aut deauratæ eſſent.* 15 Cùm expanderit] *ἐπεξεργασία ſive exornatio ſuperioris propoſitionis a præſentia Dei, & comitatus angelorum, ver. 18. judicia ejus perficientium: quam præſentiam tum ex operibus quæ poſtea explicantur, inde a verſu 19. tum ex ſymbolo aſpectabili eccleſiæ dato demonſtrabat Deus.* Expanderit] *id eſt, fuderit fugatos aut cæſos.* Niveus eris] *id eſt, nihilominus quiſque veſtrum ex ſtrage inimicorum rediens per totam terram circunfulgebit puritate & gloria: altera allegoria, idem ſignificans quod dictum eſt ſuperiore verſu.* In Tzalmone] *id eſt, in mediullio terræ, ubi ſitus eſt mons Tzalmon eis Jardenem. Judic. 9. 48. vide 1. Reg. 12. 1. ſynecdoche.* 16 Monte maximo] *id eſt, in parte ulteriore trans Jardenem, ubi ſiti ſunt Baſchanis montes, & amplisſimum tractum obtinent.* Frequente gibbis] *id eſt, conſtante ex multis jugis & collibus.* 17 Quare dejiceretis] *apoſtrophe proſopopœetica ad montes & terrā totam Cenahhanæ, cujus dignitas explicatur a benevolentia, præſentia & documentis Dei, hoc verſu, & a gloria miniſtrorū ejus, verſu ſequente.* 18 Dominus Sinai] *id eſt, idem Dominus qui ſe patribus in monte Sinai patefecit.* 19 Aſcendens] *ſecundus locus exornationis ab operibus*

peribus Dei, quorum potentissima demonstratio fuit in resurrectione Christi, & ascensu ad cœlos: nam hujus effecta sunt duorum generum prolepticè hoc versu posita; unus effectus est in adversarios, quòd captivi ducuntur tenenturq; catenis potentiæ Dei; alter verò, erga pios & populares Christi, quibuscum habitat & quos donis ornat Deus. hic autẽ posterior effectus duobus versibus proximè sequent. bus exponitur ὕστερον πρότερον; prior verò, versu 22. In sublime] id est, in cœlum, ut interpretatur Paulus. Captivam fecisti] id est, mundum, carnem, peccatum, mortẽ, & satanam subegisti: vide Coloss. 2. 12. & sequentibus. Rebelles] id est, eos qui licet victi sint, tamẽ oppugnant opus tuũ & ecclesiæ adversatur. Habitãdo] id est, divina maiestate tua ecclesiam inhabitando in æternũ, ut suprà ver. 17. Jah Deus] id est, ô Jehova Christe. 20 Benedictus dominus] epiphonema pertinens ad secundum effectum ascensus Christi in cœlos, ut dictum est præcedente versu: nam illius fructus inde a principio pertinuit ad Ecclesiam Dei. 21 Exitus] id est, liberationes ab ipsa morte & rebus deploratissimis toti populo suo præstat. 22 Tantummodò] id est, non suos, sed reprobos tantùm peccatis adhærentes perdit. Comatum] id est, horrentem coma, ferociam hominis testante, ut Ijobi 5. 5. 23 Dixerat dominus] tertius confirmationis locus a verbo & promissionibus Dei, cujus veritatem majores fuerant experti & agnoscentes celebraverant: vide Num. 21. 27. & sequent. & Deut. 2. & 3. Ex profunditatibus] ut dixerat Exod. 14. 16. 24 Frangens] caput inimicorum suorum, ut sup. ver. 22. 25 Cùm viderunt incessus tuos] id est, administrationem tuam, prout prædixeras, omnes ætates expertæ sunt: transitio ad quartam partem psalmi ab exemplo majorum, qui accepto sin-

to singulari aliquo beneficio Dei gratias agebant & in futurum bene precabantur. Præcedebant] id est, singuli suo ordine celebrabant publicè & orabant Deum: ut Exo. 15. Num. 21. Judic. 5. &c. 27 In congregationibus] prima pars orationis εὐχαριστία hoc versu: & quidem publico conventu indicto, ut exponitur sequente ver. Qui estis] .i. Israëlitæ omnes: periphrasis. 28 Illic sit] id est, omnes summi & infimi, propinqui & longinqui adsint, ut hoc officium exhibeant Deo: oratio asynd. tos. Binjamin parvus] quasi dicat, etsi tribus Binjaminis paucitate sua impediri videtur, ac fortasse etiam domestico adhuc in domum Davidis odio (de quo 1. Chron. 12. 29.) ne censeatur in tribubus: tamen oportet me hunc honorem illi tribuere, ut prima vocetur ad hunc conventum sacrum. erat autem parva tribus cæterarum comparatione inde a tempore cladis ad Gibbham acceptæ, ut agnoscit Schaül 1. Schem 9. 21. deinde etiam attrita bellis quæ contra regnum Davidis gesserat. 29 Præcepit Deus] transitio ad alterum orationis membrum, occasione sumpta a præcepto Dei: sunt autem precationis tres partes; prima, ut ipse det robur quod imperat, & benefaciat suis, duobus ver. secunda ut adversarios edomet, ver. 31. tertia, ut exteros advocet in communionem regni sui, ver. 32. Quod operatus es] id est, beneficia quæ in majores nostros & in nos contulisti. 30 Propter Jeruschalaima] id est, electionem gratuitam & fœdus initum cum Ecclesia tua, quæ vera est Jerusalem mater omnium nostrûm, Galat. 4. 26. Regis] id est, ego & successores mei gratissimo animo agnoscemus te. 31 Arundiferam] id est, aromatam sagittis; synecdoche: nam sagittæ olim fiebant ex arundinibus, ut arundinem pro sagitta dixit Virgil. Æneid. 7. Robustorũ juvencorum] id est,

id est, ferocientium ducum & militum: allegoria, ut psalm.22.13. de iis qui palàm maleficiunt. Fingentem subjicere se] *id est, hypocritam: nam hæc duo sunt genera inimicorum Dei.*

32 Veniant] *tertius precationis locus, ut observatum est in versum 29 de amplitudine regni Christi.*

33 Regna terræ] *conclusio hortatoria ad laudē Dei per apostrophen ad omnes gentes vocatas in Christo.* 34 Insidenti] *primus locus laudis a majestate Dei operib. & verbo testatæ.* Cœlis cœlorū] *ut 1. Reg. 8.27.* Antiquorum] *id est, ab omni antiquitate, ex quo cœli sunt.* 35 Tribuite robur] *secundus locus laudis a beneficâ administratione rerum creatarum in cœlo & in terra.* 36 Formidabilis] *tertius locus laudis a singulari ipsius cōmunicatione cū ecclesia suâ.* E sanctuariis tuis] *i. cœlesti & terrestri, quod est cœlestis illius symbolū.*

Psalmus LXIX.

David figurâ Christi gravissimè conquestus de injuriis & perpessionibus quas indignè pertulit, & de adversariorum scelere; Deum orat pro salute suâ, & inimicorū exitio: ac postremò his rebus cōfectis, Dei laudes a se, ab Ecclesiâ, omnibusq; rebus creatis prædicatum iri docet.

1 MAGISTRO *symphoniæ ad hexachorda, Davidis* ode.

2 Serva me Deus, quia perveniunt aquæ usque ad animam.

3 Demergor in cœnum profundissimum, ubi non *est* consistendi locus: ingredior profunditates aquarum, & fluentus inūdans abripit me.

[a] Heb *profunditatis.*

4 Fatigor clamando, exsiccatur guttur meum; deficiunt oculi mei sperantis in Deū meum.

5 Cùm plures sunt quàm capilli capitis mei qui

qui oderunt me immeritò, potētiores sunt qui conantur me succidere, qui mihi sunt inimici injuria; tunc quod non rapui, ' rependere cogor.

6 'O Deus, tu novisti 'stultitiā meam, & reatus mei non sunt celati tibi.

7 'Ne erubescant de me expectantes te, domine Jehova exercituum; ne rubore suffundantur mea causa qui quærunt te, Deus Jisraëlis.

8 'Nam propter te sustineo opprobrium, operit ignominia faciem meam.

9 Extraneus effectus sum fratribus meis, & alienus filijs matris meæ.

10 Qui zelus domus tuæ exedit me, & opprobria probris afficientium te accidunt mihi. *Joan.2.17.*

11 'Cùm flens *affligo* jejunio animam meam, tum hoc vertitur [b] in summum probrum mihi. [b] Heb. *in probra.*

12 'Cùm statuo vestimentum meum cilicium, tum sum illis in parabolam.

13 'Qui confabulātur de me sedentes in porta; & [c] in odas lyricas bibentibus potum inebriantem. [c] Heb. *in pulsationes.*

14 'De me itaque, oratio mea ad te *est hæc* Jehova, 'tempus *est* benevolentiæ: Deus, pro amplitu line benignitatis tuę exaudi me, pro fide [d] salutari tua. [d] Heb. *salutis tuæ.*

15 'Eripe me e luto, & ne immergar; eripiar ab osoribus meis, ut a profunditatibus aquarum.

16 Ne inundans abripiat me fluentum aquarum, neq; absorbeat me profundum: & ne præcludat mihi 'puteus os suum.

17 'Exaudi me Jehova, quia bona *est* benignitas

nitas tua: secundum amplitudinem miserationum tuarum respice ad me.

18 Et ne abscondas faciem tuam a servo tuo; quia est angustia mihi; festina, exaudi me,

19 Appropinqua ad animam meam; vindica eam, propter inimicos meos redime me.

20 Tu nosti opprobrium meum, pudoremq; meum, & ignominiam meam: coram te sunt omnes hostes mei.

21 Opprobrium frangit [e] animum meum, adeò ut afficiar ægritudine: cumque expecto qui condoleat, nemo adest; aut consolatores, tamen non invenio.

[e] Heb. *cor.*

22 Quin potius dant pro alimento meo [f] amarorem; & in siti mea bibendum dant mihi acetum.

[f] Heb. *venenum vel cicutam.* *Matth.27.34.*

23 Sit mensa eorum ante eos pro laqueo, & pro tendicula ad retributiones.

Marc.15.23 *Joan.19.29.*

24 Obtenebrentur oculi eorum, ut non videant: & fac ut lumbi eorum jugiter nutent.

25 Effunde super eos indignationem tuam, & æstus iræ tuæ adequatur eos.

26 [g] Sint castella eorum desolata, in tentoriis eorum ne sit habitator:

[g] Heb *sit castellum: enallage numeri.*

27 Quia quem tu percussisti persequuntur, & secundum dolorem cōfossorū tuorum narrationes contexunt.

28 Appone [h] pœnam ad pœnam iniquitatis eorum, & ne veniant in justitiam tuam.

[h] Heb. *iniquitatem ad iniquitatem: ut Gen.4.13.*

29 Deleantur de libro viventium, & cū justis ne conscribantur.

30 Ego pauper & dolens; cùm salus tua, Deus, in edito collocaverit me,

31 Laudabo nomen Dei cantico, & magnificabo eum gratiarum actione,

32 Quæ melior videbitur Jehovæ; bove, juvenco cornuto, *aut* ungulam sciſſam habente [a] *quoquam.*

33 Quod ubi viderint manſueti, lætabuntur; & [a] reviviſcet animus veſter, ô quærentes Deum:

34 Quòd attendat ad egentes Jehova, & vinctos ſuos non ſpernat.

35 [a] Laudabunt eum cœli & terra, maria, & quicquid repit in eis:

36 Quia Deus ſervat [a] Tzijonem & inſtaurat civitates Jehudæ: ut habitent ibi, & hæreditariò poſſideant eam *terram:*

[i] Heb. *ſemen.* 37 [i] Poſteri, inquam, ſervorum ejus poſſideant eam; & amantes nominis ejus habitent in ea.

Annotatio.

1 Ad hexachorda] *vide in pſal.* 45. 1. Davidis ode] *ode eſt* ἰυκτικὴ *cõtinens petitionem a verſu* 2. *uſque ad* 30. *& concluſionem laudativam, inde ad finem uſque. videtur autem David, velut typus Chriſti a Deo datus, hanc oden ſcripſiſſe ipſius Chriſti & eccleſiæ nomine: prout evangelica hiſtoria commonſtrat, & Apoſtoli accommodant.* 2 Serva me] *prolepſis ſive propoſitio, univerſalis eorum quæ petuntur a Deo, continens poſtulatum, & poſtulati cauſam allegoricam. Exornatur autẽ hæc propoſitio uſq; ad verſ* 30. *idq; duobus capitibus; unum eſt, precatio pro ſalute ſupplicis, a verſu* 2 *ad* 20. *alterum, imprecatio in adverſarios, uſq; ad* 30. *quorum utrique adhibentur ſuæ cauſæ.* Perveniunt aquæ] *id eſt, verſor in gravi diſcrimine vitæ quæ allegoria duobus ſequentib. verſib. amplificatur ab omnib. circunſtantiis ex quibus homines mergi ſolent.*

lent. Prima postulati causa, a persona supplicis. 5 Cùm plures] *accommodatio allegoriæ. quasi dicat, antea tantisper dum non fuerunt ipsorum consilia constituta, & conventus habitus ad ea perficienda; dissimularunt, neque intentarunt quidquã; jam verò hæc est hora illa quam observarunt ipsi, & potestas tenebrarum: vide Matth. 26. 55. & Luc. 22. 53. Altera postulati causa, a persona adversariorum.* Rependere cogor] *morte, qua est persolutum pretium pro peccatis mundi: quæ uno rapiendi verbo synecdochicè designantur.* 6 O Deus] *tertia postulati causa, a conscientia Dei.* Stultitiam meam] *id est, qua me onerant & criminantur adversarii: sic etiam reatus mei mox appellãtur, hoc versu: quasi dicat, tu mihi es horum meorum criminum omnium testis, quæ objiciuntur mihi.* 7 Ne erubescant] *summa postulati causæ, gloria Dei in confirmatione fidelium omnium.* 8 Nam propter te] *Amplificatio postremæ causæ, primùm per explicationẽ & professionem studii sui erga Deum; quod et si indignè premebatur, infractũ tamen permanere docet, tribus versibus; deinde per antithesin improbitatis adversariorum cum officio ipsius erga Deum, versu 11. 12. & 13.* 11 Cùm flens afligo] *alterum membrum exornationis per antithesin, ut modò dictum est.* 12 Cùm statuo vestimentum] *id est, compono me ad dolorem & luctum: synecdoche.* 13 Qui] *id est, traducor omnib. modis in publicis & privatis consessib. seriis & ludicris, sobriis & ebriis, deniq; apud omnes ludibrio sũ.* 14 De me itaq;] *hactenus causæ. nũc sequitur petitio salutis, quã secũdo versu sũmatim attigerat, usq; ad ver.* 20. Tempus est] *id est, tempus est jã ut benevolẽtia tua ut aris erga me, & ostũdas eã.* 15 Eripe me] *petitio respiciens ad querimoniam versus secundi & tertii, versib. duob.* 16 Puteus]

id

id est, vorago profundissima sine crepidine & effugio ullo: allegoria. 17 Exaudi me] *accommodatio allegoriæ vehementissima, continens petitiones duas, quæ duobus sequentibus versibus præpostero ordine explicantur.* 19 Propter inimicos meos] *id est, ut redemptus & victor triumphem ac exultem de inimicis meis: sic transitur ad imprecationem, alteram orationis partem.* 20 Tu nosti] *secunda pars petitionis, imprecatio: ad quam venitur repetita paucis querimonia de probro & calamitate sua tribus versibus.* 23 Sit mensa] *sequitur post querimoniam imprecatio, usque ad versum 30. cujus partes sunt duæ; una in vitam præsentem, usque ad versum 26. altera, in futuram. Maledictionis autem præsentis duo sunt genera: unum, in ipsas personas, tribus versibus; alterum, in ipsas habitationes & facultates earum, versic. 26. quæ petitiones ex adverso respondent querimoniis superioribus inverso ordine.* Mensa eorum] *qui amarore aluerunt me, &c.* Ad retributiones] *hoc est, ut talionis pœnam luant: sic interpretandam esse hanc vocem (quæ nusquam alibi plurali numero substantivè legitur) evincit Apostolus ad Rom. 11. 9.* 27 Quia] *transitio ad alterum orationis membrum præfixa ætiologia hoc versu, ab infidelitate, injustitia, & inhumanitate hostium.* Quem tu percussisti persequuntur] *sic Christus percussus Dei appellatur Jeschahh. 53. 4.* Narrationes contexunt] *id est, sermone illos ludificantur; & eo quidem atrocius, quò durius illos a te tractari vident: quod Christo & piis accidisse omnes historiæ testantur.* 28 Appone pœnam ad pœnam] *id est, affice eos æterna pœna quasi alteram superadditas alteri; humanitus dictum de pœnis æternis quas inflixit Deus, prout sequentia docent.* Ne veniant in justitiam] *id est, ne accenseantur*

justis,

justis, ut sequens versus explicat, humanitus. 29 Deleantur] *ut Exod.* 32. 32. 30 Ego pauper] *Conclusio laudativa, continens primùm propositionem laudis, usque ad versum* 36. *deinde ætiologiam, duobus ultimis: laudationis autem tria sunt membra; unum a supplice liberato, tribus versibus; secundum, ab ecclesia, versu* 33. *& sequente; tertium, a toto mundo, versu.* 35. 32 Quoquam] *id est, ullius animalis quamvis legitimo sacrificio.* 33 Reviviscet] *id est, qui jam amplitudine calamitatis meæ confusus prosternebatur, quasi recepta vita exultabit.* 35 Laudabunt eum] *nimirum suo modo, cùm instaurabitur per Christum Ecclesia vide Rom.* 8. *prosopopœiâ.* 36 Tzijonem] *id est, Ecclesiam, cujus typus olim fuit Tzijon, & Judæa tota.* 37 Posteri] *id est, Jisrael Dei, & vera Ecclesiæ membra.*

Psalmvs LXX.

Argumentum est idem cum fine Psalmi 40.

1 Magistro *symphoniæ,* ' *ode Davidis* ' *ad recordandum.*

2 Deus ad eripiendum me; Jehova, ad auxilium meum festina.

3 Pudefiant & rubore perfundantur quærentes animam meam: agantur retrorsum & ignominia afficiantur qui delectantur malo meo.

4 Retrocedant pro mercede pudoris sui, qui dicunt euge, euge

5 Gaudeant & lætentur in te omnes; quærentes te: ac dicant jugiter, magnificetur Deus, amantes salutis tuæ.

6 Cùm ego sim pauper & egens, ô Deus, festina

stina mea causa: auxilium meum & liberator meus es; Jehova ne tardes.

Annotatio.

1 Ode Davidis] *ode est* ἐυκτικὴ, *eodem planè argumento & iisdem propè vocibus cum Psalmo 40. a versu 14. ad finem usque.* Ad recordandum] *vide, psal. 38. 1.*

Psalmus LXXI.

Psaltes fidem suam in Deum professus servari ab inimicis petit, & Deum a munifica natura ejus, promissionibus, operibus anteactis, gloriáque sollicitans adversariis imprecatur malè: officium suum erga Deum liberatione accepta profitetur, & de ea cum animo suo confirmatus securè spondet se gratias acturum Deo.

Psal. 31. 1 'AD te Jehova, me recipio; ne erubescam in seculum.

2 'Justitiâ tuâ eripe me & libera me; inclina ad me aurem tuam, ac serva me.

[a] Heb. *in rupem habitaculi.* 3 Esto mihi [a] rupes quam inhabitem, quò veniam jugiter; 'præceptum posuisti de servando me, quia petra mea & munitio mea es.

4 "Deus mi, libera me e manu improbi; e [b] Heb. *iniquè agentis & præfracti.* manu [b] iniquè & præfractè agentis.

5 Nam tu es expectatio mea, Domine Jehova; fiducia mea a pueritia mea.

6 'Tibi innitor inde ab utero; a visceribus matris meę tu abripuisti me; ' in te *est* laus mea jugiter.

7 "Tanquan ostentum fui multis; adeò es mihi receptus robustus.

8 'Impleatur os meum laude tua, toto die gloriâ tuâ.

9 'Ne

9 [a]Ne abjicias me tempore senectutis: cùm deficit virtus mea, ne derelinquas me:
10 Quia loquuntur inimici mei, de me, qui observantes animã meam [b] consultant simul:
11 Dicendo, Deus dereliquit eum, persequimini & prehendite eum; dum nemo *est* qui eripiat.
12 Deus ne longè abesto a me; Deus mi, ad auxilium meum festina.
13 Pudefiant, deficiant adversantes animæ meæ; operiantur opprobrio & ignominia quærentes malum meum.
14 [a]Ego verò jugiter in expectatione sum, [b] de tota laude tua; & perrecturus sum.
15 Os meum narraturum est justitiam tuam, quotidie salutẽ tuam: quamvis ignorem [a] numeros *ejus*:
16 Aggressus [c] omnimodam fortitudinem Domini Jehovæ: commemorabo justitiam tuam solius.
17 Deus, [a] docuisti me a pueritia mea, & hucusque indicavi mirabilia tua.
18 Quare etiam tantisper dum [d] senex & canus sum Deus, ne derelinquas me, donec indicavero [a] brachium tuum *huic* generationi, omni venturæ *generationi* fortitudinem tuam:
19 Nam justitia tua Deus, in altum usque *assurgit*: qui a facis res magnas; Deus quis est par tibi?
20 Quia postquã fecisti [e] ut experirer angustias magnas & malas: [f] rursus vitæ restituis me, & ex abyssis terræ rursus facis ut ascendam.
21 Auges magnitudinem meam, & [a] divertens consolaris me:
22 [a] Etiam ego celebraturus sum te instrumento nablii, fidem q̃ tuam Deus mi: psallam tibi

[c] Heb. *fortitudines.*

[d] Heb. *senectus & canities est.*
[e] Heb. *feciſti ut viderem: synecdoche.*
[f] Heb. *reverteris, vitæ restituis, &c. sic reverteris, facis ut ascendam, mox in fine versus.*

tibi cithara, ô sancte Israëlis.

23 Cantabunt labia mea, quando psallam tibi, & anima mea quam redemeris,

24 Etiam lingua mea quotidie enuntiabit justitiam tuam: quòd erubuerint, quòd pudore perfusi fuerint quærentes malum meum.

Annotatio.

1 Ad te Jehova] *ode est, ἀντιγραφος, generis iuxtinæ, constans ex duabus partibus: prior est petitio, usque ad versum 22. posterior, votum laudis & gratiarum actionis, inde ad finem usque. Petitionis autem summa est, ut Deus servet supplicem: quæ petitio per prolèpsin enuntiata, ver. 1. suis deinde argumentis amplificatur: primum est a natura, promissionibus, operibus, & gloria Dei, usque ad ver. 9. secundum a persona adversariorum, inde usque ad ver. 14. tertium a persona supplicis, inde usque ad ver. 22. videtur autem hunc psalmum scripsisse David jam senex, cùm fugeret ab Absalomo filio; ut multis hujus odes ver. non obscurè indicatur.* 2 Justitia tua] *primus locus a natura Dei justa & gratiosa.* 3 Præceptum posuisti] *secundus locus a verbo & promissionibus Dei quas amplectitur fides, duobus vers. proximè sequentibus.* 4 Deus mi] *transitio ad tertium locum, qui est ab operibus singularibus Dei erga Davidem & antecacta ejus fide atque experientia. Fit autem hæc transitio per repetitionem postulati, de quo ver. 1.* 6 Tibi innitor] *id est, tu sustentas me deinde a conceptu atque ortu meo.* In te est laus mea] *id est, nulla pars vitæ meæ vacat tuis beneficiis, ac proinde tota ad laudem tuam pertinet: transitio ad quartum l cum a gloria Dei.* 7 Tanquam ostentum]

tum] *id est, tanta fide & virtute protexisti me, ut exemplo meo quod ipsis ostendisti, multi adducti sint ad credendum tibi. Hanc enim propriam esse vocis Hebrææ significationem arguunt omnes scripturæ loci, ubi personis tribuitur.* 8 Impleatur os] *ita mihi benefac, ut nihil in ore geram præterquam beneficia tua, laudandi tui argumenta.* 9 Ne abjicias] *repetitio postulati cum amplificatione a persona supplicis : qua ratione transitur ad secundum argumentorum genus de persona adversariorum: in quo primùm impietatem illorum exponit, deinde imprecatur versu.* 13. 10 Consultant] *vide* 1. *Schem.* 16. & 17. 14 Ego verò] *tertium argumentum postulati a persona supplicis, in quo profitetur Psaltes primùm spem suam præsentem & fidem in Deum, deinde officium in futurum pollicetur de laudibus Dei prædicandis, postremò ab anteacta experientia & acceptis documentis ac beneficiis Dei postulatum salutis suæ repetit, a versu* 17. *usque ad* 22. De tota laude tua] *id est, quandoquidem jamq; laudis argumenta dedisti mihi, & certis quasi particulis illius aspersisti me, liberando me ex urbe, & Achitophelis consilium evertendo; confido te effecturum ut tota tua laus in plena mea instauratione demonstretur.* 15 Numeros ejus] *vide psal.* 40. 6. *Est autem in his verbis modesta correctio. quasi dicat, narrabo res inenarrabiles, non pro ipsarum amplitudine, sed pro tenui facultate mea: aggrediens saltem versu sequente, & fideliter expendens quæ docueris me, versu* 17. 17 Docuisti me] *postremus locus a rebus antè gestis : quarum genera ponuntur duo documenta de verbo & spiritu, hoc versu, & opera, versu* 19. & *sequentibus.* 18 Brachium tuum] *id est, opus maximum & valentissimum : ut sequentia exegeticè ostendunt.*

21 Divertens] *scilicet ad me : humanitus di-*

ctum. 22 Etiam ego] *conclusio votiva laudis omnimodæ, & gratiarum actionis ex animo & corpore.*

PSALMVS. LXXII.

David morituru Deum orat ut Schelomoni spiritum justitiæ tribuat, legitimamq; administrationem & benedictionem suam: deinde justa administratione & benedictione Schelomonis oc Christi elegantissimis versibus celebrata, benedicit Deo.

1 'PRO *Schelomone.* 'O Deus, judicia tua regi da, & justitiam tuam filio regis.

a Heb. *in justitia.*

2 Judicet populum tuum [a] justè, & pauperes tuos jure.

3 Proferant 'montes 'pacem populo, & colles propter justitiam.

4 'Vindicabit pauperes populi; servabit 'filios egentis, conteret verò oppressorem.

b Heb. *cum sole, & ante lunam, generatione generationum.*

5 Reverebuntur te [b] quamdiu erit sol, & durante luna in generationem æternam.

6 Ut cùm descendit pluvia super sectam herbam: cùm imbres, irrigatio terræ.

7 Florebit temporibus ejus justus; & amplitudo pacis, 'donec non sit luna:

c Heb. *a mari usque ad mare.*

8 Et dominabitur 'a [c] mari uno ad alterum, & a flumine [d] quaqua *sunt* fines terræ.

d Heb. *usque ad fines terræ*

9 Coram eo incurvabunt se [e] barbari, & inimici ejus 'pulverem lingent.

e Heb. *sicci, id est siticti deserti incolæ, agrestes atque indomiti.*

10 'Reges oceani *accolæ* & insulani munus reddent, reges 'Schebæ & Sebæ donarium offerent:

11 Denique incurvabunt se ei omnes reges, omnes gentes servient ei.

12 Quoniam eripiet egentem vociferantem

&

& pauperem cui non fuerit adjutor;
13 Parcet attenuato & egenti, animasque egentium servabit;
14 A dolo & a violentia vindicabit animam eorum: adeò pretiosus *est* sanguis eorum in oculis ejus.
15 Ideò [a] quandiu vivet, [a] dabit ei de auro Schebæ; & orabit [a] pro eo jugiter, toto die benedicet ei.
16 [a] *Ubi* fuerit pugillus tritici in terra, [a] in vertice montium, [a] commovebat se ut Libanus fructus ejus; & florebūt [f] cives ut herbæ terræ.
17 [a] Erit nomen ejus in seculū, durante [g] sole soboleſcet nomen ejus; & benedicentes sibi in eo, omnes gentes beatum prædicabunt eum.
18 [a] Benedictus *sit* Jehova Deus; Deus Jisraëlis; qui facit mirabilia solus:
19 Et benedictum nomen gloriæ ejus in seculum: [a] impleatur que gloria ejus tota terra; Amen, iterum Amen.
20 [a] Finiuntur orationes Davidis filii Jischai.

[f] Heb. *e civitate.*
[g] Heb *ante solem: ut supra vers.* 5.

Annotatio.

1 Pro Schelomone] *ode est* ἐυκτικὴ, *qua morituru*s *David Schelomonem filium regem iustitutum commendat Deo, & illius specie (prout Schelomo typus fuit Christi) regnum Dei in Christo ventura optat & prædicat. Quamobrem hæc ode ex tribus partibus constat: prima est petitio, tribus primis versibus; secunda est prophetica regni Schelomonis ac potius Christi descriptio, a versu 4. usque ad 17. tertia, laudatio ad finem usque.* O Deus] *hujus petitionis tria sunt capita*

capita; primum, ut Deus spiritu justitiæ Schelomonem instruat ad officium perfungendum, prout petiit Schelomo. 1. Reg. 3. secundum, usus justitiæ a Deo collatæ, ver. 2. tertium, fructus benedictionis Dei ex administrata justitia ad ipsum & ad totum regnum perventurus, vers. 3. 3 Montes] id est, totum regnum montibus abundans: synecdoche. Pacem] id est, omnimodam benedictionem, ut pacis nomen ferè ab Hhebræis accipitur. 4 Vindicabit] prophetica explicatio regni Christi (quod Schelomonis regno præfiguratum est) per exornationem duorum capitum quæ in petitione posita sunt, nimirum administratæ justitiæ & fructus ex ea perventuri. justitiæ autē duæ sunt partes, bonorum defensio, & improborum ultio: fructus gradibus quatuor distinguitur; primus est timoris & reverentiæ Dei, versu. 5. secundus incrementi & ædificationis ecclesiæ vers. 6. & 7. tertius propagationis regni per vocationem gentium & voluntarium illarum obsequium versu. 8. & sequentibus: quartus, infinitæ benedictionis ad subditos, & gloriæ ad regem perventuræ, inde a versu 12. Filios egentis] id est, quos diuturnis calamitatibus pressit ac veluti hæreditariis: vide psalm. 37. 25. 7 Donec non sit luna] id est, in perpetuum: vide Gene. 49. 26. annot. 8 A mari uno usque ad alterum] id est, Schelomo quidem a mari mediterraneo ad mortuū, & ab Euphrate usque qua protenditur terminus descriptus Exod. 23. Num. 34. Deut. 11. & alibi, ut completum fuisse legitur 1. Reg. 4. 20. Christus verò in universo mundo. 9 Pulverem lingent] id est, proni se in terram prosternent, in signum fidei, reverentiæ, atque obsequii. 10 Reges oceani] vide 1. Reg. 4. 33. & toto decimo capite, quomodo hæc figuratè Schelomoni ex parte contigerint: quæ hodie

die implentur in Christo, ut sequens versus explicat. Schebæ & Sebæ] *vide Gene.* 10.7. 15 Quandiu vivet] *quisque eorum quos redemerit & vindicarit.* Dabit ei de auro Schebæ] *id est, ultrò ex tota facultate sua præstabit debitum officium atque obsequium: quod munerum collatione olim significabatur synecdochicè, ut* 1. *Schem.* 10.27. Pro eo] *id est, pro salute ejus & bono totius regni.* 16 Ubi fuerit] *hoc est, nihil erit tam exiguum quod non augeatur vel multiplicetur in immensum per benedictionem Dei.* Invertice montium] *id est, etiam in loco incommodissimo.* Commovebit se ut Libanus] *id est, mutuo confrictu personabit copiosa seges ut arbores Libani; hyperbole.* 17 Erit nomen ejus] *hoc est tum ipsè in sempiternum vivet, tum de nomine suo filios Dei & Christianos a se dictos gignet; qui nomini ipsius benedicant, & sibi de hac sua prærogativa gratulentur: nam hæc in speciem tantùm Schelomoni evenerunt.* 18 Benedictus sit Jehova] *conclusio laudativa.* 19 Impleatúrque gloria ejus] *id est, sanctificato nomine ejus adveniat regnum ejus.* 20 Finiuntur] *id est, hanc ultimam orationem moribundus habuit. vide* 2. *Schem.* 23.1.

Psalmus. LXXIII.

Psaltes post spirituale certamen erumpens in commendationem bonitatis Dei, exponit ægritudinem animi sui & bonorum, qua afficiuntur cùm propter secundos improborum successus, tum propter calamitates suas, deinde rationem sui expediendi ostendens, incertum improborum statum certúmq; exitium proponit: postremò tanquam resipiscens se totum credit Deo, & illi hæsurum profitetur.

1 PSALMUS. *Asapho.* Atqui bonus *est* Jisraëli Deus, puris [a] animo.

[a] Heb. *corde ut vers.* 7. & *ver.* 13. & *sic deinceps.*

2 Equidem quòd ad me, penè declinaverant pedes mei; nihil ferè aberat quin effunderentur gressus mei:

3 Cùm inviderem insanientibus, prosperitatem improborum aspicerem.

4 Nam non *sunt* nexus usque ad mortem eorum, sed pingue *est* robur eorum.

5 In labore mortalium non sunt, & cum *reliquis* hominibus non afficiuntur plagis.

6 Idcirco cingit eos torques superbiæ, operit *velut* ornamentum violentia eos.

7 Emicat præ pinguedine uterque oculus eorum, superant cogitationes animi.

8 Tabifici sunt, & loquuntur malignè oppressionem; & e sublimi loquuntur.

9 Opponunt cœlis os suum, & lingua eorum pervadit terram.

10 Ideòq; redit populus ejus huc, cum aquæ pleni *poculi* exprimuntur ipsis.

11 Ut dicant, quomodo cognosceret Deus fortis? aut esset notitia in excelso?

[b] Heb. *seculi.*

12 Ecce istos improbos, ut tranquilli [b] *in* seculo augeant vires.

13 Utique inaniter purifico animum meum, & lavo in munditia manus meas.

14 Cùm sim plaga affectus quotidie, & castigatio mea *præsto sit* omnibus matutinis.

[c] Heb. *sicut hæc.*

15 Si dixerim, narrabo [c] talia, ecce generationem filiorum tuorum; perfidus fuero.

[d] Heb. *labor*

16 Si cogitem cognoscere hoc, [d] laboriosum *visum* est in oculis meis:

17 Donec ingressus essem in sanctuaria Dei fortis; animadvertissem finem istorum.

18 Utique in lubricis ponis eos, dejicis eos in

in vastitates.

19 Quomodo [e]abeunt in desolationem quasi momento; desinunt, consumuntur [f]terroribus

20 [f]Tanquam somnium, postquam evigilavit *quispiam* domine, [f]cùm [g]expergiscéris [f]imaginem eorum contemnis.

21 [f]Cùm exacerbatur animus meus, & in renibus meis me ipsum exacuebam,

22 [f]Tum eram brutus, qui ignorarem: *velut* jumenta eram apud te.

23 [f]Itaque ego jugiter futurus sum tecum; [f]prehendisti manum dexteram meam.

24 [f]Consilio tuo deduc me, ut postmodum *in* gloriam recipias me.

25 Quis, *esset* mihi in cœlis *præter te*? & [g] præter te nullo delector in terra.

26 [f]Deficiente carne mea & animo meo; rupes animi mei & portio mea Deus *est* in seculum.

27 [f]Nam ecce longinqui [h]a te pereunt, exscindis [i]quicunque, adulterando *deficit* a te.

28 De me itaque propinquum esse Deo mihi bonum *est*; pono in domino Jehova receptum meum, ut enarrem omnia opera tua.

[e] Heb. *sunt.*

[f] Heb. *vel cũ expergefacis* istos *videlicet.*

[g] Heb. *tecum*

[h] Heb. *tui.*

[i] Heb. *adulteratum a te.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est didascalicus, continens propositionem voluntatis Dei erga suos, versu 1. confirmationem ab experientia prophetæ & piorum hominum, a versu 2. usque ad vers. 23. & conclusionem, inde ad finem usque. De hac autem inscriptione vide psalm. 50. 1.* Atqui bonus est] *propositio ex abrupto, qua propheta per paralepsin (quæ in scriptura frequentissima est) certamina carnis suæ & spiritus reticens; & quasi repentè ex dissultatibus eorũ emergens cõclusionẽ proponit tantum*

tantùm; affirmans utcunque calamitates urgeant, tamen Dei bonitatem semper esse præsentissimam bonis. 2 Equidem] confirmatio propositionis per narrationẽ certaminis quod subeunt pii, usque ad ver. 15. & eventus quem largitur Deus inde ad 23. Certaminis autem ponuntur duo genera; unũ singulare prophetæ, qui carnem suam fatetur prosperitati improborum, suisq; calamitatibus non satis acquievisse, usque ad versum 10. alterum commune piorum, versibus sequentibus. Declinaverant pedes] id est, prægravatus carnis infirmitatibus animus propè aberraverat ab officio: metaphora. Effunderentur gressus mei] id est, diffluerem velut aqua, ne insisterem viis quas præscripsit Deus. 4 Non non sunt] prior locus ætiologiæ a continua improborum prosperitate usque ad versum 10. Est autem in his verbis elegantissima translatio ad exprimendos secundos improborum casus a textorum telis. quasi dicat, quum primùm vitam suã orsi sunt, perpetuo cursu eam sine mora vel impedimento usque ad extremum vitæ actum peragunt, ut cùm ex æquabili vel enodi stamine & trama tela contexitur. Sed pingue] id est, non sunt ut exilia fragiliáque filia, quæ subindè sit opus religare nodis; sed sunt velut robusta, crassa, æqua, & valentia filia, quę ad finem usque illæsa percurrunt telam præsentis vitæ: hęc metaphora in sequentibus versibus exponitur: cui similem vide Jschahh. 38. 10. & 14. 6 Torques superbiæ] id est, superbia sua violenta aq; facta gloriæ sibi & ornamẽto vertunt. 7 Superant] id est secundis etiam rebus utuntur suprà quàm ipsa cogitaverant. 8 Tabifici sunt] id est, facto & sermone sunt exitiosi aliis, quasi eos consumant tabe. E sublimi] proverbiale loquendi genus. 9 Opponunt cœlis os sum]i, licenter, & impunè in

Deum

Deum blasphemias eructant, & in humanum genus contumelias: metonymia. 10 Ideoque] *Secundus locus ætiologiæ a communi piorum sensu.* Cùm aquæ] *id est, cùm non tantùm indignam improborum felicitatem observant, sed suas etiam calamitates quasi amaras potiones indies sibi comparari vident.* 11 Ut dicant] *attoniti rerum gravitate & infirmitate carnis, quasi in dubium vocantes providentiam & administrationem Dei.* 13 Lavo in munditia] *ut suprà 26,6.* 15 Si dixerim] *altera pars psalmi incipiens a disceptatione dilemmatica; qua docet psalites quam rationem tandem secutus sit ad eventus bonorum malorumq; cognoscendos, postquam exploravit has duas judicandi vias quæ duobus hisce versibus continentur: nam hoc versu ostendit quantopere ipsum caro solicitaverit ut judicaret de piis ex re præsente, quod mundus solet facere; sequente verò docet quomodo misso sensu carnis, & spiritus sui tenuitate agnita adductus sit ad consulendum Deum: hæc autem sunt μετάβατικὰ ad alteram orationis partem de eventu.* Narrabo talia] *id est, res sectancas improborum & contrà bonorum adversas.* Ecce generationem] *prosopopœia ironica adversus Deum, qua proterviam improborum exponit: Psalites ludificantium Deum in sanctis ejus: quæ ex adverso respondet propositioni versus 12.* 17 Ingressus essem] *id est, contulissem me ad doctrinam cœlestem percipiendam, quæ in locis sacris & prophetarum scholis tradebatur: sic enim Davidem a Schaüle Najothas ad Schemuelem fugisse, ubi conventus prophetarum habebatur, legimus* 1. *Schem.* 19.18. Finem iltorum] *id est, exitum quem improbis tribuit Deus observassem.* 18 Utique] *propositio metaphorica status & eventus improborum, quam duo sequentes versus illustrant.* 19 Terroribus]

roribus] *vide Ijobi* 18. 20 Tanquam ſomnium] *id eſt, ipſi cum felicitate ſua evaneſcunt.* Cùm expergiſceris] *id eſt, incipis exerere vim tuam ad efficiendum juſtitiam tuam: humanitus dictum: ut pſalm.* 35.23. Imaginem eorum] *id eſt, eos ipſos, qui non amplius ſunt quàm umbra imaginaria, ut pſalm.* 39.7. 21 Cùm exacerbatur] *Confeſſio peccati in priore illa cogitatione & voluntate hærentis, ad excitandum ſtudium ſuum & amplificandam gloriam Dei, verſibus. ſequent.* 22 Tum eram] *id eſt, non magis ſapiebam in rebus iſtis quàm pecudes.* 23 Itaque ego] *Concluſio, qua propheta beneficium Dei agnoſcens primùm ſe illi regendum & ducendum tradit, ſequente verſu, deinde ſummam Dei majeſtatem cum infirmitate ſua comparãs, bonorumq; eventa cum improborum exitiis, ſe hæſurum Deo perpetuò profitetur ad gloriam ipſius.* Prehendiſti manum dexteram] *id eſt, in lubrico hujus vitæ labentem ſuſtinuiſti doctrina & operibus tuis, ver.* 17. 24 Conſilio tuo] *non autem ex ſententia animi mei.* 26 Deficiente carne mea] *id eſt, quæcunque me anguſtiæ corporis aut animæ urant.* 27 Nam ecce] *Confirmatio gloriationis piorum in Deo, a contrario improborum eventu, quem ſupra docuit.*

Psalmus. LXXIIII.

Eccleſia graviſſimis calamitatibus ab Antiocho oppreſſa poſtulat cum Deo de ſuis perpeſſionibus, ſcelera hoſtium proponit: & Deum tandiu ceſſare conqueſta, fœderis ipſius magnificorumq; operum recordatur, in ingraviſſimorumq; in Deũ facinorũ quæ hoſtes perpetraverant: ideirco Deũ pro ſalute ſua, gloriæ nominis ipſius, & hoſtiũ confuſione ſupplicat.

1 ODE

1 [a]ODE *didascalica*; [a] *Asapho.* [a] Quare Deus [a] rejicis in æternum? [a] fumare pergit ira tua in gregem pastus tui?

2 [a]Recordare cœtus tui; te acquisivisse antea, vendicasse tribum possessionis tuæ; montem Tzijonis hunc *esse in* quo habitabas.

a Heb. *antiquè.*

3 [a]Attolle pedes tuos ad vastitates [a]æternas, *ad* omnia mala *quæ* facit inimicus [a]in loco sancto.

4 [a]Rugientes hostes tui in medio synagogarum tuarum, [a] posuerunt insignia sua [b] *pro* insignibus.

b Heb. *insignia.*

5 [c]Nobilis habitus est *eorum quisque*, [a]prout efferebat sursum [d] contra implexa ligna secures.

c Heb. *cognitus est.*
d Heb. *contra implexa ligni.*

6 [a]Etiam nunc sculpturas ejus simul, vecte & tuditibus tundunt.

e Heb. *miserunt in ignē tuū sanctuariū. hypallage: ut Judic. 1.8.*

7 [e]Immiserunt ignem in [a]sanctuaria tua *dejicientes* in terram; prophanarunt tabernaculum nominis tui.

8 Dixerunt [f] cum animo suo, vim inferamus eis pariter: incenderunt omnes synagogas Dei fortis *dejicientes* in terram.

f Heb. *in corde suo.*

9 [a]Insignia nostra non videmus: non *est* amplius propheta, neq; *est* apud nos qui sciat usque quò.

10 [a] Quousque ô Deus, probro afficiet hostis? irritabit inimicus nomen tuum in æternum?

11 Quare avertis manum tuam, [a]& *quidem* dexteram tuam? [a]e medio sinus tui cohibe.

12 [a]Atqui Deus [a]rex meus *est* jam olim, operans [g] omnimodam salutem in medio terræ.

g Heb. *salutes.*

13 Tu disrupisti robore tuo mare, perfregisti capita [a]ectorum in aquis.

Exod. 14.

14 Tu

14 Tu conquassasti capita [a] balænæ, dedisti [a] cibum ipsi populo [h] per deserta *proficiscenti*.

15 Tu [a] fidisti fontem & [a] torrentem: tu [a] arefacis fluvios validos.

16 Tuus *est* dies, etiam tua nox: tu parasti [a] lumen *hujus* & solem.

17 Tu statuisti omnes terminos terræ: ipsam æstatem & hyemem tu formasti.

18 [a] Recordare *saltem* hujus; [i] inimicum probro afficere, ô Jehova, & populum stultum irritare nomen tuum.

19 [a] Ne tradas *isti* catervæ [k] vitam [a] turturis tuæ, catervæ pauperum tuorum ne obliviscaris in æternum.

20 Intuêre in fœdus: [a] nam repleta sunt obscurissima loca terræ, caulæ *sunt* violentiæ.

21 Qui attritus est, ne redeat [a] confusus; pauper & egens laudent nomen tuum.

22 Surge, ô Deus, [l] age causam tuam; recordare opprobrii tui *quo afficeris* a stulto quotidie.

23 Ne obliviscaris vocis hostium tuorum; strepitus insurgentium in te [m] augescentis jugiter.

[a] Heb. *desertorum.* *Exod.* 16. & *Deut.* 8. *Exod.* 17. 6. *Numer.* 20. 11.

[i] Heb. *inimicus probro afficit, &c.*

[k] Heb. *animam.*

[l] Heb. *contende contẽtionem tuã.*

[m] Heb. *ascendentis.*

ANNOTATIO.

1 Ode didascalica] *id est, in perpetuum Ecclesiæ documentũ tradita, ut psalm.* 44. 1. *Est autem hæc ode generis σχετλιαστικοῦ καὶ εὐκτικοῦ, continẽs partes tres; Exordium sive propositionem, vers.* 1. 2. & 3. *narrationem a vers.* 4. *ad* 10. & *petitionem, inde ad finem usque.* Asapho] *ut psalm.* 50. 1. *Videtur autem hanc oden Ecclesia Deo cecinisse, quo tẽpore Antiochus populum Dei durissima tyrannide pressit, & omnẽ cultum Dei nefariè prophanavit*

Quare

Quare Deus] *exordium sive propositio prolepti-ca, constans ex duabus partibus; expostulatione cum Deo, versu. 1. & petitione, duobus sequentibus: quæ duæ partes exordii reliquo psalmo exornantur.* Reijcis] *id est, nobis adesse & gratificari desinis tam diu & sine intermissione.* Fumare pergit] *id est, ardet: synecdoche metaphorica.* 2 Recordare] *id est, demonstra opere te non oblitum esse ecclesiæ, regni, & religiosi loci, quem antea præsentia tua instituto & sanctificaveras.* 3 Attolle pedes] *id est, accurre; humanitus dictum.* Æternas] *id est, indesinentes & perpetuò duraturas, sine intercapedine: ut vers. 1.* In loco sancto] *id est, in templo, urbe, & regione sancta: quomodo accipiendum esse docebunt sequentia.* 4 Rugientes] *narratio explicans expostulationem versus primi, primùm a maleficiis tyrannicis adversariorum, usque ad vers. 9. deinde a privatione singularium beneficiorum Dei, vers. 9.* Posuerunt insignia] *id est, omnia signa cultus sacri a Deo instituta, publica & privata, in templo, urbe, agro, regione tota, & in hominibus ipsis sustulerunt: ut sua trophæa, idola, statuas, prophanos cultus, præputium, & omnia illegitima exercitia in populum Dei inveherent: de his videndi sunt libri Machabæorum, & Iosephus de antiquitatibus Iudaicis lib. 12.* 5 Prout efferebat] *i. quo vehementiùs intestina opera sacra e ligno affabrefacta & coagmentata dissipabat. hunc versum ita reddendum esse Hhebraicæ voces, accentus & contextus ipse docent.* 6 Etiam nunc] *amplificatio a circumstantia temporis, quasi dicat, ne hoc quidem hominibus istis est satis, quod disiecta & disturbata sunt omnia. conquirunt rudera quæ vectibus impellant, & minutas particulas quas malleis comminuant: adeò altè infixum hæret odium cultus tui, & religionis nostræ.*

7 Sanctuaria tua] *id est, loca sacra, synagogas, scholas, & si quæ sunt ejusmodi: ut sequente versu exponitur.* 9 Insignia nostra] *id est, omnia illa prisca testimonia & documenta cæremoniarum, quarum pædagogio nos antea instituebat Deus. Hoc primū est beneficium ademptū, cui subnectuntur duo alia; unum, ordinariæ prædicationis verbi; alterum, singularis prophetiæ, quæ extra ordinem consolabantur populum Prophetæ per singulares revelationes spiritus.* 10 Quousque ô Deus] *altera pars psalmi, continens primùm expostulationem cum Deo, duobus versibus: deinde patheticam propositionem causarum ex quibus Deus ad misericordiam provocatur, a vers. 12. ad 19. ac postremò petitionem gratiæ & liberationis, reliquis versibus. Expostulationis autem partes sunt duæ: una, quod blasphematur Deus, hoc versu; altera, quod ipso cessante opprimuntur pii, sequente versu.* 11 Et quidem dexteram] *id est, liberatricem & pios sustentantem: nam hoc benignum Dei opus ergà suos in scripturis ferè dexteræ attribuitur humanitus.* E medio] *id est, ne sinito amplius otiosam esse, sed velut eluctam exercere in adjumentum nostrum humanitus dictum, ut de pigro dicitur Proverb. 19. 24. & 26 15.*

12 Atqui Deus] *propositio argumentorum quibus provocatur Deus ad misericordiam, a constantia primùm naturæ ejus fœderisq; gratiosi, deinde operum ejus tum singularium quæ extra ordinem Deus populo suo præstitit, tribus sequentibus: tum eorum quæ ex ordine naturæ pergunt, vers. 6. & 17.* Rex meus] *id est, curat me ab æterno recipiens me in fidem & clientelam suam.* 13 Cetorum] *sive crocodilorum, ut Jechezkelis 29. 3. id est, nomarchorum, magnatum & ducum, quorum opera ad hibuit Pharaho ad persequendū Israelitas,*

tas. vide Exod. 15.4. 14 Balænæ] id est, Pharhonis, quem cum copiis obtrivit mare: sic Jeschahh. 27.3. Cibum] id est, man & coturnices, de quibus Exodi 16. & Numeror. 11. hunc autem locum ita accipiendum esse ostendit ipsa verborum series cum historia comparata: similem constructionem vide Jesuisch. 15.19. & Judic. 1.15. 15 Fidisti fontem] id est, petram & rupem, ut manaret fontem: frequens synecdoche a fine, ut vulgò coquere panem, molere farinam dicimus, ex Jeschahhjæ 44. 14. & 47.2. Torrentem] id est, aquam multam ut biberet cœtus & jumenta ejus. Numer. 20.11. Arefacis] id est, ut spatium aridum effeciſti ad transitum populi tui per Jardenem, quo tempore Jarden superabat omnes ripas suas. Sic elicit psaltes thesin ex hypotheſi sive exemplo singulari, ut commodiùs ad alterum genus operum transeat. 16 Lumen hujus] id est, Luna cum stellis. 18 Recordare] postremus commiserationis locus, ab indignitate blasphemiarum quas in Deum torquent inimici, quasi dicat, ut taceamus gratioſum fœdus tuum nobiscum & opera admirabilia; saltem hoc efficie, ut nomen tuum vindicetur ab inimicis tuis. 19 Ne tradas] petitio tripertita, pro ratione causarum quæ modo adductæ sunt: qua primum salutem Ecclesiæ, tribus versib. deinde gloriam nominis Dei, ac postremò compreſſionem impiorum poſtulat. Turturis] id est, Ecclesiæ tuæ inermis, imbellis, simplicis, & mitis, prout columba est: adeoq; turtur, qui minimus censetur in columbarum genere, teste Aristotele lib. 5. de historia animalium, cap 13. 20 Nam repleta sunt] id est, nihil est tam abstruſum atque reconditum, quò non pervaserit istorum violentia. 21 Confusus] id est, repulsam a te ferens.

Psalmus. LXXV.

David accepto nuntio de Abneri cæde, a novis dissidiis metuens Deum orat, ut propter nomen suum misereatur populi: officiumq; suum erga Deum & populum sibi conciliatum profitetur, Deum orat ut pergat regnum ipsi tradere, in quo Deo servire & populum justè gubernare possit.

1 Magistro symphoniæ, [1]ne perdas; psalmus [2]Asaphi, & [3]canticum.

2 [4] Celebramus te Deus, celebramus; [5]nam propinquum nomen tuum, enarrant mirabilia tua.

3 [6]Cùm excepero [7]conventum, ego [a] rectissimè judicabo.

4 [8]Solutas terræ omniumq; habitatorum ejus, ego aptabo [9]columnas, Sela.

5 [10]Dicens insanientibus, ne insaniatis: & improbis [11]ne attollatis cornu.

6 Ne attollatis [12]contra excelsum cornu vestrum, *ne* loquamini [13]collo duro.

7 [14]Non enim ab exortu aut ab occasu, neq; [15]a deserto *est* [b] exaltatio:

8 [16]Sed Deus judex; hunc deprimit, & illum extollit.

9 [17]Nam poculum in manu Jehovæ, & vinum turbidum est, plenum mixtione, ex quo fundit: veruntamen fæces ejus [18]*quas* expresserint, bibent omnes improbi terræ.

10 [19]Ego itaque annuntiem in seculum, psallam Deo [20]Jahhakobi:

11 Et omnia cornua improborum [21] succidam, exaltentur cornua justi.

[a] Heb. *rectitudinibus.*

[b] Heb. *extollere.*

Annotatio.

1. Ne perdas] *vide suprà psal.* 57. 1. *id est psalmus est*

est ἀντυπτικὸς, sive (ut ita dicamus) deprecativus, quo deprecatur David funesta illa & exitialia bella quę inter ipsum & domum Schaülis gesta fuerant, videns utrinque populum miserè perditum iri, nisi Deus pro misericordia sua provideret. Hunc enim psalmum ad ea tempora pertinere nominatum ostendit versus quartus, quibus Abner ad Davidem profectus regnū Iisraëlis obtulerat ipsi: & Joab totum consilium nefario suo scelere ita conturbaverat, ut a gravioribus bellis metus esset. 2. Schem. 3. Constat autem ex duabus partibus: prima est propositio locorum ex quibus Dei misericordia imploratur, a vers. 2. ad 10. secunda, petitio duobus ultimis. Asapho] *ut psal.* 50. 1. Canticum] *ut psal.* 48. 1. 2 Celebramus te] *prior pars psalmi, propositio locorum ad conciliandam misericordiam pertinentium. Sunt autem duo loci: unus, a confessione beneficiorum præsentium & præteritorum Dei, hoc versu: alter, a professione studii sui in præstando officio erga Deum & regnū universum, versibus seq.* Nam propinquum] *id est, multa nobis suppeditasti publica & privata argumenta celebrandi nominis tui, ex quibus cognoscimus te nobis adesse etiam his turbulentis & calamitosis temporibus: in his enim miraculis Dei non respicit propriè David ad prisca jam olim in populo facta: sed partim ad singularia Dei opera erga ipsum, cùm profugus esset, restitutus, evectus, & in regno unius tribus conservatus contra vim cæterarum, partim ad publica erga suum regnum.* 3 Cùm excepero] *secundus locus comparandæ, misericordiæ, professio officii quod se præstiturum pollicetur David. quasi dicat, ne sinas, ô Deus, Judæos & Israëlitas amplius mutuis inter se bellis confici, aut consilium de habendo Isra-*

raëlitarum omnium conventu (quod jam Abnero authore initum est) abrumpi; sed propter nomen tuum & veritatem tuam effice, ut Jisraëlitæ in hoc consilio pergant, & ego meis partibus coram te defungi possim. Conventum] *in quem Jisraëlitæ suadente Abnero consenserant, 2. Schem. 3. 17. & qui postmodum Chebrone habitus est, 2. Schem. 5. ubi Jisraëlitas honorificentissimè fuisse a Rege exceptos legimus 1. Chronic. 11. 3. & 12. 23. ad finem usque.* 4 Solutas terræ] *id est, statum regni & ecclesiæ dissutum per has diuturnas clades & dissensiones instaurabo: metaphora, quæ sequentibus exponitur.* 5 Dicens] *id est, propositis Dei judiciis avocans a via ipsorum mala.* Ne attollatis] *id est, ne insolescatis & ferociatis thrasonicè: metaphora a petulcis animantibus.* 6 Contra excelsum] *quo authore rex fui institutus, 2. Schem. 3. 18. & hic conventus indictus est.* Collo duro] *id est, reluctante & renitente adversus voluntatem Dei: metaphora ab animantibus refractariis & impatientibus jugi.* 7 Non enim] ἐργασία *propositionis præcedentis, ne cornua efferant contra excelsum adversarii vers. 6. Non est (inquit) hoc regnum a mundo, sed a Deo profectum.* A deserto] *id est, septentrione aut meridie: nam utrinque Judæa clauditur deserto.* 8 Sed] *vide 2. Schem. 3. 1.* 9 Nam poculum] *occupatio. quasi dicat. fateor quidem me non sine gravi dãno meo & meorum huc usque evectum esse, ut calamitates bonis æque ac malis communes sunt: sed tamen (utcunque turbulenta sint & periculosa omnia) quàm malè cedat improbis, ex parte res præsentes commonstrant, & tandem exitus adversariorũ funestus ostendet. hæc allegoricè poculi appellatione figurantur, quod suis quidem bibendum, improbis*

verò epotandum præbet Deus: ut Jeschahhjæ 51. *Jirmejæ* 25. *& alibi.* Quas expreſſerint] *id eſt, quas ipſi ſua impuritate, gravitate, & pertinacia ſibi comparaverint.* 10 Ego itaq;] *altera pars pſalmi, petitio per paralepſin: nam perinde eſt ac ſi diceret David; ne perdas, ô Deus ſed potius rationem meas qua tui Iſraëlitæ conſerventur, ut annuntiem. pſallam &c.* Jahhakobi] *id eſt, Iſraëlis, qui populus unus eſt ad Dei unici fœdus & cultum vocatus: prout etiam deſignavit Elija* 1. *Reg.* 18. 31. 11 Succidam] *id eſt, exarmem improbos, & ita multilem ut ſe in poſterum contrate efferre nequeant.* Exaltentur] *id eſt, confirmentur juſti, ut erecto capite Deum colere & in regno tranquillè verſari poſſint. Sic.* 1. *Schem.* 2. 1.

Psalmus. LXXVI.

Pſaltes Deũ celebrans de præſentia ipſius & magnifico opere adverſus Aſſyrios, potentiam iræ ejus ad exequendam voluntatẽ ipſius oſtendit, & omnes ad Deum colendum hortatur.

1 Magistro [a] *ſymphoniæ fidium:* [b] *pſalmus* [c] *Aſapho & canticum.*

2 [d] Nobilis *eſt* in Jehuda Deus, in Jiſraële magnum nomen ejus:

3 Cujus tugurium *eſt* [e] Schalemi, & habitaculum Tzijone.

4 [f] Ibi [g] confregit [b] ceruſcos arcus; ſcutum, gladium q; & bellum. Sela.

5 [h] Illuſtris factus es, magnificus; [i] ex montibus direptionis.

6 [k] Dediderunt ſe in prædam robuſti [c] animo, [l] dormitaverunt ſomnum ſuum: [m] adeò ut nõ invenerint ulli viri bellatores manus ſuas.

7 Præ [n] increpatione tua, ô Deus Jahhako-

[a] Heb. *in pulſationibus: ut pſal.* 4. 1.

[b] Heb *prunas, vel ſcintillas arcus; id eſt, præ vitore ſcintillantes, ſive ignescentes.*

[c] Heb. *corde.*

bi; consopitus est & currus & equus.

8 Tu, tu *inquam*, formidabilis es: ecquis consisteret coram te, ex quo iraſceris?

9 Ubi e cœlis facis ut audiatur ſententia: terra timet, & quieta ſidit;

10 Cùm ſurgit ad judicium Deus, ad ſervandum omnes manſuetos terræ. Sela.

11 Cùm æſtus hominum celebrat te, reſiduum æſtuum cingis.

12 Vovete & *vota* reddite Jehovæ Deo veſtro; quicunque circunſtant illum, afferant munus illi formidabili,

13 *Qui* vindemiat ſpiritum anteceſſorum, formidabilis regibus terræ.

Annotatio.

1 Pſalmus] *Pſalmus eſt generis* ἐυχαριστικοῦ, *conſtans ex partibus quatuor: prima eſt exordium, generatim proponens argumenta laudationis Dei, verſ. 2. & 3. ſecunda eſt narratio, a verſ. 4. ad 8. tertia eſt propoſitio doctrinæ ad eccleſiam pervenientis ex narratione, inde ad verſ. 12. quarta, concluſio hortatoria. Videtur autem hic pſalmus, ut etiam pſalm. 48. ad tempora Chizkijæ referendus eſſe: quibus copiarum Sancheribi pars magna cœlitus interfecta eſt: 2. Reg. 19. & 2. Chro. 32. & Jeſchahh. 37.* Aſapho] *ut pſal. 50. 1.* 2 Nobilis eſt] *Exordium, ut obſervatum eſt in ver. 1. proponens duo argumenta laudationis Dei, a mirificis operibus ejus quibus ſe ipſum nobilitavit, ut narratur inde a verſ. 4. & a ſingulari ipſius præſentia atque habitatione Jeruſchalaimi, ver. 3.* 3 Schalemi] *vide Gen. 14. 18.* 4 Ibi] *id eſt, apud Jeruſchalaima & Tzijonem, quæ Sancherib obſidebat: narratio.* Confregit] *id eſt, hoſtes*

ua

ita cecidit, ut nullis militaribus armis uti possent; his vitam adimens, illis frangens animum, perinde atque si omnia ipsorum arma dissiluissent: metonymia. Coruscos] *amplificatio* ἀσύνδετος *q.d. potentissimũ, instructissimũ & accuratissimũ exercitũ: synecdoche.* 5 Illustris factus es] ἀποστροφὴ *ad Deum, inceptam narrationem illustrans.* Ex montibus] *id est, nobilitata est majestas tua ex eo maximè, quòd Assyriorum castra vicinos montes occupantia diripienda tradidisti nobis, prout sequens versus explicat.* 6 Dediderunt se] *superstites ex clade, qui mane deseruerunt castra & fuga se proripuerunt.* Dormitaverunt] *occisi ab angelo.* Adeò ut non invenerint] *his prostratis, illis se in pedes conjicientibus: vide 2. Reg. 19. 32. quomodo nihil planè adversus Jeruschalaima tentare potuerint; quod hic dicitur invenire manus suas,* τὸ ἐπιχειρεῖν. 7 Jncrepatione tua] *id est, potente verbo tuo, & nullo negotio: prout denuntiaverat Jeschahhja 2. Reg. 19. 20. & sequentibus.* Et currus & equus] *id est, quisquis valebat robore, antecessor & princeps in castris regis Assyriæ, 2. Chronic. 32. 21 hi enim maximè curribus & equis vehi solent: synecdoche.* 8 Tu, tu inquam] *transitio ad propositionem didascalicam per epiphonema.* Ecquis consisteret] *communis locus de imbecillitate rerum creatarum adversus iratum creatorem suum, ad quem transitur ex superioris hypothesceos argumento.* 9 Ubi e cœlis] ἐργασία *propositionis ab exemplo totius terræ: quod metaphoricè exponit psaltes, Deum cum judice terreno comparans, duobus versibus.* 11 Æstus hominum] *id est, cùm æstuantes & insolentes adversus te homines coërcentur judicio tuo; ac proinde materiam præbent celebrandi tui, hic*

primus usus sententiæ Dei, de qua ver. 9. Residuum æstuum] *id est, circunvallas & munis populum tuum, quem ex hostium tuorum æstu reservasti: respicit enim ad prophetiam quæ habetur 2. Reg. 19. 30. alter usus sententiæ Dei, bonorum salus.* 12 Vovete] *conclusio hortatoria, ut observatum est in versu 1.* Afferant munus] *ut Christi æ temporibus factum est, 2. Chron. 32. 23.* 13 Vindemiat spiritum] *id est, propter suos potentibus vitam momento & nullo negotio adimit. 2. Chron. 32. 21.*

Psalmus LXXVII.

Psaltes Ecclesiam docet quomodo in extremis rerum difficultatibus imploret fidem Dei; certamen carnis exponit in dubium vocantis benignitatem Dei, & victoriam spiritus adversus carnem, seipsum a natura, promissionibus, operibusq; Dei confirmantis.

1 MAGISTRO *symphoniæ, præfecto* posteris [a] *Jeduthunis, cum Asapho;* [b] *psalmus.*

2 Vox mea ad Deum *fertur,* [c] cùm exclamo: vox mea ad Deum, ut aurem advertat ad me.

[a] Heb. *die; synecdoche: sic inf. ver. 6.*

3 [a] [d] Tempore angustiæ meæ dominum tequiro: [e] manu mea nocu perfusa, & non intermittente: renuente consolationem admittere anima mea.

4 Recordor Dei, cùm [f] fluctuando perstrepo: meditor cùm obruit se spiritus meus, Sela.

[b] Heb. *vigilias oculorum meorum: hypallage.*

5 Cùm [g] tenes [b] vigiles oculos meos; concutior: ita ut non possim eloqui.

6 Reputo [h] tempora inde ab antiquitate, annos *superiorum* seculorum

7 Recordor [i] musicæ pulsationis meæ nocte: cum

cum [c]animo meo meditor, & perscrutatur spiritus meus, *dicens*:

8 An in secula repelleret dominus, aut non pergeret bene velle amplius?

9 An deficeret in æternum benignitas ejus? desineret [d]sermo [d] in quamque generationem?

10 An oblitus esset gratiam facere Deus fortis? an occluderet ira miserationes suas? Sela.

11 [e]Tandem dico: infirmare me istud, mutatam esse dexteram excelsi?

12 Imo [e]recordabor actionum Iah: quin recordabor inde ab antiquitate [e] quodque mirabilium tuorum:

13 Et meditabor de unoquoque opere tuo; de actionibus tuis confabulabor, *dicens*;

14 ô Deus, [e] in sanctitate via tua *est*; quis Deus fortis magnus *est* ut Deus?

15 [e]Tu ô Deus fortis mirificè; ostendisti [e] in populis robur tuum.

16 Vindicasti [e] brachio populum tuum; [e] posteros Jahhakobi, [e] etiam Josephum. Sela.

17 [e]Videntes te aquæ, Deus, videntes te aquæ, formidarunt: etiam [e] commotæ sunt abyssi.

18 [e]Exundarunt aquas nubes, [e]sonum ediderunt superiores nubes: etiam lapilli tui pervaserunt.

19 [f]Sonante tonitru tuo [e] in isto orbe, illustrarunt fulgura terram habitabilem: commota est & tremuit terra.

20 Per mare [e] viâ tuâ, & semitâ tuâ per aquas amplas (nam vestigia tua non sunt [e] cognita)

21 Duxisti ut gregem populum tuum, [g]Moschis & Aharonis opera.

[c] Heb. *corde meo.*

[d] Heb. *in generationem & generationem.*

[e] Heb. *mirabile tuum.*

[f] Heb. *sonum tonitru tui.*

[g] Heb. *per manum Moschis. &c.*

ANNO.

Annotatio.

1 Jeduthunis] *de quo suprà psalm.* 39. 1. & 1. *Chronic.* 25. 2. & 3. Psalmus] *Psalmus est didascalicus, quo propheta ostendit primùm quanta certamina subeat animus suus, cùm premitur calamitatibus; deinde quibus modis & argumentis erigatur, ut Ecclesiam suo exemplo doceat. Prior pars cõtinetur a vers.* 2. *ad* 11. *posterior, inde ad finẽ usque.* 2 Cùm exclamo] *id est, cùm pressus afflictionibus fidem alienam implorare cogor. Propositio generalis, quam reliquo psalmo exornat propheta ab antecedentibus, explicans primùm afflictiones suas gravissimas, usque ad versum* 6. *deinde conflictationem animi, usque ad vers.* 11. *ac postremò confirmationem quasi redeuntis ad se & resipiscentis animi, ad finem usque. Ex quibus omnibus assurgit hæc propositio: cùm affligor & conflictatur animus meus; recordatione fœderis, operumq; Dei revocor ad ipsum implorandum unum.* 3 Tempore angustiæ] ἐξηγασία *sive exornatio propositionem superiorem confirmans per enarrationem trium illorũ capitum quæ modò dicta sunt, nimirum afflictionum, certaminis spiritualis, & resipiscentiæ.* Manu mea] *i. præ afflictionum gravitate madentibus ex continua lachrymatione manibus meis; sive precando conserantur, sive adhibeantur ad abstergendos oculos.* 4 Fluctuando] *i. cùm incertus animus huc illuc impellitur, & quasi undis agitatus querulas voces emittit: metaphora.* 5 Tenes vigilias] *i. ita affligis ut non possim dormire.* 6 Tempora]. *i. administrationem superiorum temporum, ut sequẽtia docent: sive universalem, hoc versu: sive singularem sequente.* 7 Musicæ puls.] *i. antè acceptorum beneficiorum, quibus dies nõctesq; excitabar*

ad

ad celebrandum te: synecdoche. 8 An in secula] *hypotypoſis conflictantis animi cum grauiſſimis & difficillimis neceſſitatibus, ac velut deceptantis de fide & conſtantia Dei, tribus verſibus.* 9 Sermo] *i. promiſſio quam fecit ſuis.* 11 Tandem dico] *altera hypotypoſis reſipiſcentis & ſe ipſum reprehẽdentis animi, quaſi dicat, quid? Egóne cùm ſeriem omnium temporum memoria repetens agnoſcã perpetuum curſum beneficentiæ Dei; & vitam meam anteactam recolens ſentiam fuiſſe perpetuam erga me benignitatem ipſius; nunc demum cederem? & tum naturæ Dei, tum promiſſionum, operumq́, obliviſcerer; ubi ſemel manum ſuam mutat, hoc eſt, rationem adminiſtrandi mei? non patiar me infirmari hoc pacto, neque animo abjecto cedam præſentibus caſtigationibus; elegantiſſima apoſiopeſis indignabundum animum exprimens.* 12 Recordaboi] *ſubjectio officii, quod præſtare debet piorum animus, ubi rediens ad ſe confirmari cupit: nimirum ut opera Dei memoria colligat ad recreandum ſe, prout explicantur ad finem uſque.* 14 In ſanctitate] *i. adminiſtratio tua eſt ſanctiſſima, potentiſſima, & ſummè admirabilis, cujus potentiam omnes populi experti ſunt, verſu ſequente; nominatim verò populus tuus ſenſit ad liberationem & ſalutẽ ſuam, uſque ad finem pſal.* 15 In populis] *a quibus, per quos, & ad quos deduxiſti ſervos tuos: ut docet hiſtoria Moſchis in libro Gen. a cap.* 11. *ad finem uſque.* 16 Brachio] *i. robore: humanitus dictum.* Poſteros Jahhakobi] *ex Aegypto, ut habetur Exod.* 12. Etiam Joſephum] *i. regnum Iſraëlitarum ipſum, quod atrociſſimis peccatis adeo te provocavit, vt jam planè a gratia tua & ſpe reſtitutionis exciderit: ſic accipitur Hhobadjæ* 18. *Zecarjæ* 10. 6. *& alibi, ſic commendat pſaltes communia & ſingularia beneficia Dei.* 17 Videntes

te

re aquę] *periphrastica descriptio transitus per mare rubrum: in qua per prosopopœiam docet psaltes quid mare, quid cœlum, & terra fecerint ad imperium Dei.* Commotæ sunt abyssi] *id est, profundum mare discedens atq; dividens se, ut iter tuum sterneretur populo tuo, vers.* 20. 18 Exundarunt] *vide Exo.* 14. 24. Sonum ediderunt] *id est, perstrepebant nimbi & grandines.* 19 In isto orbe] *id est, regione aëris.* 20 Via tua] *id est, quæ tibi soli patet, ac familiaris est: ut sequentia verba inclusa parenthesi explicant.* Cognita] *id est, explorata & tentata ab ullo homine.*

Psalmus LXXVIII.

Psaltes populum Iehudæorum revocans ad cognoscendum & prædicandum Deum, proponit documenta primùm quidem verbi; deinde verò operum quæ perfecit Deus inde ab exitu ex Aegypto: itaque propositis paternis beneficiis & flagellis Dei erga populum suum; judiciuq; in adversarios gravissimus, ac nominatim in contumaces Israëlitas, pios confirmat de æternitate sacerdotii & regni in tribu Iehudæ.

1 'ODE *didascalica, Asapho.* 'Auribus percipe, populi mi, doctrinam meam; inclinate aurem vestram ad sermones oris mei.

2 Aperiam 'per parabolam os meum, 'eructabo 'occulta inde [a] a prisco *tempore.*

3 Quæ audivimus ac novimus, ut majores nostri narraverunt nobis.

4 Non celabimus filios eorum, generationi posteram: [b] narraturos laudes Jehovæ, roburque ejus, & mirabilia ejus quæ fecit.

5 'Nam statuit 'testimonium in Jahkakobo, &

[a] Heb. *ab antiquitate.*

[b] Heb. *narrantes: præsens pro tempore perpetuo; ut accipiendū esse docet vers.* 6. *Deu.* 4. 9. & 6. 7.

& legem posuit in Israële; quæ præcepit majoribus nostris nota facere filiis ipsorum:
6 Ut sciant generatio postera, filii nascituri: surgentesque enarrent filiis suis:
7 Et ponant in deo spem suam, neque obliviscantur actionum Dei fortis; sed præcepta ejus custodiant:
8 'Nec sint ut majores eorum, generatio contumax & rebellis; generatio quæ non comparavit [c]animũ suum: & cujus spiritus non fuit constans erga Deum fortem.
9 'Ut posteri Ephrajimi 'armati jaculantes arcu, 'qui verterunt *terga* tempore prælii:
10 'Quia non servaverunt fœdus Dei, & in lege ejus renuerunt ambulare;
11 Obliti actionum ejus, & mirabilium ejus quæ ostenderat ipsis.
12 'Coram majoribus eorum fecerat ' miracula; in terra Aegypti, agro [d] Tanitico:
13 Diffiderat mare ut traduceret eos, statuĕs aquas tanquam acervum:
14 Deduxeratque eos nube interdiu, & totã noctem [e]lucente igne.
15 Fiderat rupes in deserto, ut potum præberet in abyssis plurimum.
16 Educens fluenta e petra, & dẽmittens tanquam flumina aquas.
17 Perrexerunt tamen adhuc peccare in eum, exacerbando excelsum in ipsa *terra* sicca.
18 Et tentantes Deum fortem cũ animo suo, petendo cibum pro desyderio animi sui;
19 Ac obloquentes contra Deum dixerũt, an posset Deus fortis instruere mensam in hoc deserto?
20 En ita percussit rupem, ut fluxerint aquæ, & torrentes exundaverint; an etiam cibum posset

[c] Heb. *cor. sit deinceps.*

[d] Heb. *Tzohanis: vide Num.* 13.22

Exo. 14. 21. & 15. 8.

[e] Heb. *luce ignis.*

Exo. 13. 21. *Exodi.* 17. 6. & *Numer.* 20. 11.

Num. 11.

posset dare, an pararet carnem populo suo?
21 Idcirco audiens Jehova, excanduerat: & ignis succensus erat in Jahhakobum, ac etiam ira arserat in Jisraëlem:
[a] Heb. *ascenderat: ut infrà vers. 31. synecdochicè dictum, quia accenso igne ascendit flamma: vide Exodi 25. 37.*
22 Quia non crediderant in Deum, neque confisi erant in salutem ejus.
23 Quamvis [b] præcepisset superioribus nubibus supernè, & januas cœlorum [c] aperuisset,
24 Depluens q; super eos Man ad comedendum, [d] frumentum cœlorum daret illis,
25 [e] Panem robustissimorum comederet quisque: viaticum mitteret eis ad saturitatem.
26 Impellens [f] Eurum in cœlis, & inducens robore suo [g] Austrum,
Exod. 16. 14.
27 Cùm depluisset super eos carnem tanquã pulverem, & sicut arenam marium volucres alatas,
28 Dejiciens intra [h] castra sua, circa tabernacula sua;
29 Et comedentes saturati essent valdè, &
[i] Heb. *cõcupiscentiam illorum.*
[i] quod concupiverant illi attulisset illis:
30 [k] Nondum alienati erant a concupiscentia sua, adhuc cibus eorum in ore eorum *erat:*
31 Cùm ira Dei ardens in eos, interficeret [l] e pinguissimis eorum, & juvenes Jisraëlis prosterneret.
32 Post totum hoc [m] peccaverunt amplius, neque crediderunt propter mirabilia ejus.
33 Quamobrem consumebat vanitate dies illorum, & annos illorum terrore.
34 Cùm occidebat eos, si requirebant eum, & conversi manè, quærebant Deum fortem,
35 Recordantes Deum fuisse rupem suam, & Deum fortem excelsum vindicem suum:
36 Quamvis [n] conarentur eum decipere ore suo, & lingua sua mentirentur ei,

37 Et

37 Et animus ipsorum non esset comparatus erga eum, neque constantes essent in fœdere ejus.

38 Tamen ille misericors expiabat iniquitatem, ita ut non perderet; & [h] plurimùm avertebat iram suam, neque excitabat totum æstum suum.

39 Recordans [e] carnem eos esse, ventum abeuntem qui non revertitur.

40 [f] Quoties exacerbaverunt eum in deserto? dolore affecerunt eum in solitudine?

41 Qui [i] subinde tentarunt Deum fortem, & sanctum Israëlis [e] circunscripserunt,

42 Immemores manus ejus, diei quo redemerat ipsos ab hoste:

43 Quo disposuit in Ægypto signa sua, & prodigia sua in agro Tanitico:

44 Cùm mutavit in sanguinem rivos eorum, fluentaque eorum ne bibere possent:

45 Immisit in eos colluviem animalium quæ consumeret eos, ac ranas quæ perderent eos:

46 Et dedit brucho proventum eorum, ac laborem eorum locustæ:

47 [e] Occidit grandine [e] vites eorum, & sycomoros eorum [e] *igni* qui quacunque insidebat consumeret:

48 Dedidit etiam eidem grandini bruta eorum, & pecora eorum prunis ignitis:

49 Immisit in eos æstum iræ suæ, excandescentiam, indignationem q;. & angustiam; [k] mittendo [e] nuntios malorum:

50 [f] Libravit iter ad iram suam, non cohibuit a morte [l] vitam illorum: & bestias eorum pesti dedidit.

51 Et percussit omne promogenitum in Ægypto, principium virium in tentoriis [e] *posterorum*

[h] Heb. *multiplicabat avertere.*

[i] Heb. *reversi sunt & tentarunt.*

Exod. 7. 23.
Exod. 8. 24.
Exod. 8. 6.

Exod. 10. 13.

Exod. 9. 23.

[k] Heb. *missio nuntiorum: sed hoc fuisset ambiguum.*

Exod. 9. 6.

[l] Heb. *animam.*

rorum Chami.

Exod. 12. & 21. 52 Et transtulit tanquam pecudes populum suum, direxitque eos tanquam gregem per desertum:

Exod. 15. 13. 53 Et deducens eos securè ita ut non metuerent, postquam inimicos eorum operuisset mare,

54 Adduxit eos in [a] terminum sanctitatis suæ, [b] montem hunc quem acquisivit dextera ejus,

Num. 21. & *Jehosch.* 12. 55 Expellens a facie eorum gentes, facienscq; ut [a] accideret funiculo possessionis: & habitarent in tentoriis earum tribus Israëlitis.

Judic. 1. 2. & 3. 56 Attamen tentarunt & exacerbarunt Deum excelsum, & testimonia ejus non observarunt.

[m] Heb. *fallaciæ.* 57 Sed aversi perfidè egerunt, [a] ut majores eorum: [b] conversi sunt, ut arcus [m] fallax.

Deut. 32. 16. & 21. 58 Nam provocarunt eum per excelsa sua, & per sculptilia sua ad zelotypiam concitarũt eum.

59 Quod [a] audiens Deus excanduit, sprevitque valdè Israëlem:

2. *Schem.* 4. 60 Adeò ut deserens tabernaculum Schiluntis, tentorium *quod* collocaverat inter homines;

61 Traderet in captivitatem [a] robur suum, & gloriam suam in manum hostis.

62 Dederetque gladio populum suum, ita in possessionem suam excanduerat:

63 Juvenes ejus absumeret [a] ignis, & virgines ejus [a] non laudarentur:

64 Sacerdotes ejus gladio concidèrent, & viduæ ejus [a] non flerent.

65 Deinde [a] evigilavit Dominus [a] *qui visus fuerat* tanquam dormiens sicut robustus, [a] cantil-

lans

lans ex vino.

66 Et percussit hostes suos retrò, [m] opprobrium [n] perpetuum indidit eis.

67 [l] Tandem sprevit [l] tentorium Josephi, & tribum Ephraimi non elegit.

68 [l] Eligens verò tribum Jehudæ, montem Tzijonis quæ diligat,

69 [l] Ut terram *quam* [o] constituit in seculum; ædificavit simile excelsis *palatiis* sanctuarium suum.

70 Eligensque Davidem servum suum, & assumens eum ex caulis gregis:

71 [p] A tergo fœtarum duxit eum, ad pascendum Jahhakobum populum suum, & Jisraëlem possessionem suam:

72 Qui pavit eos pro integritate animi sui, & [q] summa [q] prudentia manuum suarum deduxit eos.

1. *Schem.* 5. 6

[n] Heb. *seculi.*

2. *Schem.* 6.

2. *Schem.* 7.

[o] Heb. *fundavit, id est, cõsilio suo inde a principio ad hoc destinavit.* 1. *Schem* 16.

[p] Heb. *a post fœtas.*

2. *Schem.* 5. 2

[q] Heb. *prudentiis.*

2. *Schem.* 9. 1

Annotatio.

1 Ode dedascalica] *hujus odes summæ partes sunt quatuor: Exordium, quatuor primis versibus; propositio, inde ad ver.* 12. *narratio administrationis Dei & improbitatis populi inde ad ver.* 68. *& conclusio ab explicatione præsentis status populi: inde ad finem usque. Videtur autem hæc ode a rege Chizkija aut propheta Jeschahhja, alióve sub illa tempora fuisse scripta, quibus regnum Jisraëlis intercidit.* 2. *Reg.* 17. Auribus percipe] *Exordium audientiam faciens primùm ab officio personarum, hoc ver. deinde a genere documentorum quæ propositurus est psaltes; quòd posita sunt in mysteriis, ver.* 2. *quod vetera, vers* 3. *& quod ad gloriam Dei pertinentia, vers.* 4. 2 Per parabolam] *id est, exempla: quorum alia sunt historica & vera, ut hoc psalmo; alia ficta,*

sed tamen ad docendum apposita; alia denique ex communi usu deprompta, etsi singularem aliquam historiam minimè attingunt, ut Matt. 13. & in Evangelio passim. Est autem aperire os suum, initium dicendi facere. Eructabo] *id est, copiosè fundam: metaphora a fontibus.* Occulta] *id est, documenta quæ sub exemplis latent: nam hic versus proleptice complectitur argumentum psalmi, nimirum exempla in quibus est narrationis summa, & exemplorum documenta, quæ propositionis continentur.* 5 Nam statuit] *propositio documentorum Dei, usque ad vers. 8. & exemplorum ad confirmanda documenta pertinentium, usque ad vers. 12.* Testimonium] *id est, circunci sionem & cæremonias: quibus doctrinam de suo fœdere & populi officio, id est legem, & evangelium, suis testificabatur & obsignabat Deus.* 8 Nec sint ut majores] *quorum historia continetur in narratione infrà a ver. 12. ad 59.* 9 Ut posteri Ephajimi] *i. regnum Israëlis: quod synecdochicè Ephrajmi nomini significari solet, quia regnū Israëlis ab ea tribu cœpit quę ex eo tempore principatū in decem tribubus obtinuit: sic apud prophetas passim. Hujus autem historia habetur infrà a ver. 59. ad 68.* Armati] *id est, instructissimi peritia rebusq; militaribus, sive ad defendendum se, sive ad lædendum: synecdoche.* Qui verterunt terga] *id est, fusi & cæsi sunt, prout Hoschaahh prædixerat sub finem capitis 10. & Hhamos 7. 17.* 10 Quia non servaverunt] *vide 2. Reg. 17. 7. & sequentibus.* 12 Coram majoribus] *narratio elegantissima operum mirabilium Dei & beneficiorum ejus; quæ per antithesin cum ingratis Israëlitarum factis comparata amplificant horum impietatem, & æquitatem judiciorum Dei. Sunt autem ista opera quibus am-*

amplificatur populi improbitas, duobus temporibus diſtincta: primum eſt cùm in Egypto verſati ſunt & in profectione, uſque ad verſ. 54. *ſecundum, cùm miſſi ſunt in poſſeſſionem terræ & eam obtinuerunt, inde ad verſ.* 68. *Prioris autem temporis duplicia ſunt opera: unum ſingularis beneficentiæ Dei erga ſuos, uſque ad ver.* 42. *alterum mirabilium judiciorum in adverſarios, verſibus ſequentibus.* Miracula] *id eſt, mirabilia opera, de quibus a primo capite Exodi uſque ad* 14. 23 Præcepiſſet] *id eſt, præcepto ſuo effeciſſet ut nubes diſtillarent man.* Aperuiſſet] *id eſt, maxima copia profudiſſet: metaphora.* 24 Frumentū] *id eſt, ſemen, præbens uſum frumenti: vide Num.* 11. 8. 25 Panem robuſtiſſimorum] *id eſt, angelorum: quem non piſtores, aut humana opera; ſed ipſi cœlites angeli adminiſtri voluntatis Dei ſuppeditabāt. Sic dicuntur angeli; quia potentiam ſuam aliquatenus cum eis communicat Deus, quem ſcriptura paſſim robuſtum Iſraëlis vocat.* 26 Eurum, Auſtrum] *id eſt, eum ventum qui intermedius eſt inter orientem & meridiē, quē Eurū propriè appellari docet Vitruvius lib.* 1. 28 Caſtra ſua] *i. quæ ſibi vindicabat, & in quibus habitabat proſpiciens populo ſuo; exaggeratio criminis Iſraëlitarum.* 30 Nondum alienati] *id eſt, adhuc ſe explebant carnibus quas concupiverant poſt elapſum menſem, de quo Num.* 11. 20. 31 & pinguiſſimis] *id eſt, quibuſque robuſtiſſimis & valentiſſimis corpore: quos non dubium eſt eō inſolentius firma ſui corporis conſtitutione abuſos extiteriſſe contra Deum; ut exprobrat Moſche Deut.* 32. 15. 32 Peccaverunt amplius] *murmurando adverſus Deum, Num.* 14. *&* 16. *&* 17. 33 Conſumebat] *ut denuntiatum eſt Num.* 14. 28. *& ſequentibus.* 36 Conarentur] *id eſt, hypocritas age-*

rent coram Deo. 39 Carnem eos esse] *id est, mortales esse a natura ut omnis caro est, & evanidos instabilésque ut ventus.* 40 Quoties] *exclamatio pathetica: quasi dicat, quis fando possit enarrare tot rebelliones, quibus provocarunt Deum? vide Num. 14. 22.* 41 Circunscripserunt] *id est, tantum sibi arrogarunt, ut infinitam Dei potentiam arbitratu suo definirent & quasi terminos ei circundarent; modò hæc ab illo præstanda esse affirmantes ex sententia animi sui, modò negantes illa præstari posse: quod genus exempla in libris Moschis recensentur multa.* 47 Occidit] *id est, corrupit & omnino perdidit: metaphora.* Vites] *id est, omnem proventum terræ & plantas quaslibet, sativas, insativas, humiles, altas, teneras, & agrestes, ac valentissimas: synecdoche.* Igni qui quacunque] *sic interpretamur Hebræam vocem compositam; adducti tum illius etymo, tum comparatione sequentis versus, & verborum Moschis Exod 9. 22. & 24.* 49 Nuntios malorum] *id est, Moschem & Ahharonem; per quos tum superiores plagæ, tum aliæ quæ hîc indignationis &c nomine comprehenduntur, Ægyptiis prænuntiatæ atque immissæ sunt.* 50 Libravit] *id est, iter profundendæ iræ suæ super Ægyptios quasi ad libram perpendit, injustam illorum contumaciam compensans justis Dei judiciis: elegans metaphora.* 51 Posterorum Chami] *id est, Ægyptiorum, originem ducentium a maledicto Chamo: Gene. 9. & 10. a quo & Ægyptum usque ad sua tempora Ægyptiorum lingua Cham fuisse dictam testatur Hieronymus in Gene. & Chemmin oppidum in Thebaide magnum templo Persei celebre nominat Herodotus lib. 2* 54 Terminum] *id est, determinatum ab ipso tabernaculum, per synecdochen.* Montem hunc] *ut Exod. 15. 17.* 55 Acciderent] *i. cede-*

.i cederent in possessionē populo Dei: vide Deut. 32. 8. & 9. 57 Ut majores] qui ex Ægypto exiverāt, & perfidè in Deū egerant, ut suprà dictum est. Cōversi sunt] id est, licèt prius sua hypocrisi præ se ferebant fidem & utilitatem aliquam; tamen momēto efficiebantur inutiles: ut cùm arcus repentè aliquo pacto corruptus fallit expectationem sagittarii. sic Hosche. 7. 16. 59 Audiens] id est, cognoscens: humanitus dictum. 61 Robur &c.] .i. arcā: vide 1. Chro. 16. 11. 63 Ignis] iræ Dei, id est, gladius Pelischtæorum consumens. Non laud.] manerent innuptæ; ac proinde illaudatæ epithalamiis, que solebant decantare paranymphæ ad laudes sponsi & sponsæ, ut psal. 45. Jirmejæ 7. 34. & 16. 9. & 25. 10. 64 Non flerent] sed præ gravitate mœroris illico extinguerentur: ut narratur de uxore Pinchasi, 1. Schem. 4. 19. 65 Evigilavit] id est, post temporariam cessationem (quæ cum dormitione ferè comparatur) opus tandem aggressus est in adversarios: humanitus dictum. Qui visus fuerat] id est, quem Pelischtæi tum desidere & ab omni opere vacare cogitabant, sive dormientem sive vigilem. Nan hæc ex judicio Pelischtæorum dici historia docet, cùm ita statuerunt secum: hic Deus magnificentissimus est, 1. Schem. 4. 8. Quid ergo causæ est cur nunc cesset a magnificis suis operibus, nisi quod nunc demum dormit & se ex anteacto labore recreat; aut si vigil est, vino obruitur & in præsentia sui non est compos? Cantillans] id est, nihil agens, sed tantùm a vino actus, sic idololatræ res ridiculas affingunt Deo. 66 Opprobrium perpetuum] cùm Dagonem prostravisset atque confregisset; unde invaluit mos apud Pelischtæos, ut no calcent limē inferum in æde Dagonis: quæ superstitio ipsis probro fuit, 1. Schem. 5. 5. 67 Tandem] id est, postquam multa ab

Israëlitis perpessus, & multa ipsorum causa in adversarios executus, multis modis divexavit eos, neque tamen resipuerunt ad ferulas ejus; eò postremò deventum est, ut regnum Israëlis pessundaret ut dictum est suprà vers. 9. Tentorium Josephi, &c.] *id est, abjecit regionem & regnum Israëlitarum.* 68 Eligens verò] *conclusio a beneficio Dei erga Jehudæos; in quorum regione tum sacerdotium & cultum suum, vers. 68. & 69. tum etiam regnum stabilivit & servavit Deus, versibus sequentibus.* 69 Ut terram] ὑσίρησιν *verborum ad evidentiam mutavimus, ut* 1. *Schem.* 20. 16. 72 Prudentia manuum] *id est, prudentissima administratione; nam manus metonymicè pro opera & administratione accipitur passim.*

Psalmus LXXIX.

Psaltes enarrat mala gravissima quæ populus Dei ab Antiocho perpessus est: impiis justam Dei vindictam imprecatur: & Deum pro remissione peccatorum Ecclesiæ, ope & liberatione solicitat ad gloriã ipsius, confusionẽ impiorum, & fidelium bonum.

1 Psalmus *Asapho.* O deus, ingressi sunt gentes in possessionem tuam, polluerunt templum sanctitatis tuæ; dispositerunt Jeruschalaimam in cumulos.

2 Dederunt cadaver servorum tuorum cibo volucribus cœli; carnem eorum quos benignitate prosequebaris, bestiis terræ.

3 Effuderunt sanguinem eorum velut aquam circa Jeruschalaimam, nec erat qui sepeliret.

Psal. 44. 14. 4 Sumus opprobrio vicinis nostris, sannæ & ludificationi circumstantibus nos.

5 Quousque Jehova? iraſceris in æternum? ardebit

ardebit velut ignis zelus tuus?

6 'Effunde æstum tuum in eas gentes ' quæ non agnoscunt te; & super regna quæ nomen tuum non invocant.

7 Nam *consumpsit* consumpsit Jahhakobum, & habitaculum ejus desolaverunt.

8 'Ne recorderis adversus nos " iniquitates præcedentium *temporum*: festinante.' præveniant nos miserationes tuæ; nam attenuati sumus valde.

9 Auxiliare nobis Deus salutis nostræ propter honorem nominis tui; & eripe nos, expiationemque fac de peccatis nostris propter nomen tuum.

10 Cur dicturæ essent istæ gentes, ubinam *est* Deus istorum? 'innotescat in istis gentibus ante oculos nostros, ultione sanguinis servorũ tuorum effusi.

11 Perveniat ante faciem tuam gemitus vincti, ' pro magnitudine brachii tui 'fac ut reliqui sint [a] qui jam traduntur morti.

12 'Redde ergo vicinis nostris 'septuplo ' in sinum ipsorum; opprobrium ipsorum quo affecerunt te Domine.

13 Nos autem populus tuus & grex pastus tui celebremus te in seculum, [b] in quamque generationem enarremus laudem tuam.

[a] Heb. *filii mortis*: *sic infrà Psal.* 102.21.

[b] Heb. *in generationem & generationem.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est* οχετλιαστικὸς, *constans ex tribus partibus; narratione pathetica, usque ad vers.* 5. *petitione, usque ad vers.* 12. *& conclusione petitoria. Videtur autem hic psalmus ad Antiochi tempora pertinere, quibus optimè conveniunt singulæ narrationis partes.* In possessionem tuam]

tuam] *id est, in terram Cenahhanæa, ut appellatur Exod.*15.17. Polluerunt] *spoliando, funestando, & omnia prophana impiáque munera obeundo: ut scribitur* 1.*Machab.*1.*& apud Joseph.antiquitat.Judiac.*12.*cap.*7. Disposuerunt] *secundo congressu, cùm præfectus Antiochi fraude in urbem involavit.* 1.*Machab.*1.30.*& sequentibus.* 2 Servorum tuorum] *qui constantes erant in observatione legis tuæ: cõtra impii regis edictum,*1.*Machab.*1.39.*&* 60. 5 Quousque Jehova] *altera pars psalmi, continens primùm expostulationem cum Deo, hoc vers. deinde certa petitionum capita suis causis conjuncta, in sequentibus.* 6 Effunde] *petitio; cujus loci sunt duo: unus, contra adversarios & impios, duobus versibus; alter, pro defensione & salute piorum, inde a vers.*8. Quæ non agnoscunt] *imprecationis causa duplex; pertinax ignoratio Dei, hoc vers. & maleficia in Ecclesiam, sequente.* 8 Ne recorderis] *alterum petitionu membrum, precatio pro Ecclesia; cujus partes sunt, ut Deus peccata condonet per misericordiam velut calamitatum causas, hoc vers. deinde ut opem & salutem afferat, tribus de causis: prima est gloria nominis ejus, vers.*9. *secunda blasphemiarum in Deum & maleficiorum in Ecclesiam coërcitio, vers.* 10. *tertia, afflictorum inclamãtium Deum commiseratio, vers.*11. Iniquitates præcedentium] *id est, quas nos & majores nostri antehac perpetravimus.* Præveniant] *antequam oneri ærumnarum nostrarum succumbamus.* 10 Innotescat] *i. palàm fiat gentibus, idque viventibus, videntibus & præsentibus nobis, te non abesse; sed tuis præsentem esse.* 11 Pro magnitudine] *id est, amplissima adeóque infinita virtute tua: humanitus dictum.* Fac ut reliqui sint] *id est, tuos jamjam in præsentissimis mortis angustiis versantes reserva.*

va. 12 Redde ergo] *Conclusio summam petitionis continens, nimirum imprecationem contra improbos, & precem pro salute & lætitia bonorum.* Septuplo] *vide Gene.4. 15.* In sinum] *i.prolixè & cumulatè; ut quæ sine numero dantur, in gremium profundi solent: metaphora, ut Jeschahh 65.6.& 7.& Jirmejæ 32.18.*

Psalmus. LXXX.

Ecclesia in deportatione ab hostibus pressa Deum sollicitat de præstando officio ipsius: perpessiones suas exponit: præterita Dei beneficia comparat cum indignitate malorum præsentium: & liberationem salutemq; a Deo petit ad gloriam ipsius.

1 Magistro *symphoniæ* [a] *ad hexachorda;* [b] *psalmus* [c] *testimonii Asapho.*

2 [d] O Pastor [e] Jisraëlis auribus percipe; ductor [f] Josephi tanquam gregis, [g] insidens Cerubinis [h] illuceſce.

3 Coram [i] Ephrajimo, Binjamineque, & Menasche [k] excita potentiam tuam; & veni ad plenam salutem *afferendam* nobis.

4 O Deus, [l] restitue nos, & [m] fac ut luceat facies tua; ita servabimur.

5 [n] Jehova Deus exercituum, quousque fumaturus es contra orationem populi tui?

6 Cibas eos [o] pane lachrimarum, & bibendū præbes eis de lachrymis [p] triental.

7 [q] Exponis nos contentioni vicinis nostris, & inimici nostri subsannant [a] *nos.*

8 O Deus exercituum restitue nos, & fac ut luceat facies tua; ita servabimur.

9 [r] Vitem ex Ægypto transtuleras: expulieras gentes ut plantares eam.

10 [s] Ex-

[a] Heb. *subsannant* nos *sibi: plecnasmus nasiatus Exod.15.17.*

10 'Expediveras ante eam, faceraſque ut [b] ageret radices ſuas & 'impleret terram,
11 Operirentur montes umbrâ ejus, & palmitum ejus cedri [c] maximæ.
12 'Emittebat ramos ſuos uſque ad mare, & ad flumen teneros ramos ſuos,
13 Quare 'perrupiſti macerias ejus, adeò ut carpant eam omnes [d] viatores,
14 'Suffodiat eam 'porcus ſylveſtris, & animal agreſte depaſcat eam?
15 O deus exercituum, 'revertere 'jam, intuere 'e cœlis & reſpice: ac 'viſita vitem hanc.
16 Et 'ſurculum quem plantaverat dextera tua; ſaltem *reſpice* 'ad [e] propaginem *quam* fortificaveras tibi,
17 Incenſam igne, 'ſucciſam: ab increpatione faciei tuæ 'pereunt.
18 'Adſit manus tua [f] 'viris dexteræ tuæ, filiis hominis quos fortificaſti tibi.
19 'Non enim retrocedimus a te; in vita cõſerva nos, ut nomen tuum invocemus.
20 Jehova, Deus exercituum reſtitue nos, fac ut luceat facies tua; ita ſervabimur.

[b] Heb. *radicaret radices* Pſal. 44. 2.
[c] Heb. *Dei fortis*, ſic Pſ. 36. 7.
[d] Heb. *tranſeuntes via.*
[e] Heb. *fliũ*: ut Gen. 49. 22.
[f] Heb. *viro*: Enallage, ut apparet ex ver. ſequẽte.

Annotatio.

1 Ad hexachorda] *Vide ſuprà in pſal.* 45. 1. & 60. 1. Pſalmus] *pſalmus eſt* ἐυκτικὸς, *diſtinctus in tres partes, amœbæo verſu terminatas: quarum prima eſt propoſitio ſummæ petitionis, a verſu* 2. *ad* 5. *ſecunda, expoſtulatio de perpeſſionibus Eccleſiæ, a verſ.* 5. *ad* 15. *tertia, pathetica petitio ſalutis a comparatione antè acceptorum beneficiorum cum præſentibus perpeſſionibus, inde ad finem uſque. Videtur autem hic pſalmus ſcriptus fuiſſe tem-*

poribus

poribus deportationis Babylonicæ: ut partim historiæ comparatio cum hoc psalmo, partim verba commonstrant Chaldaismum quendam redolentia. Testimonii] *id est, quo Ecclesia supplicans testificabatur fidem suam in Deum de promissa liberatione post annos septuaginta, Jirmejæ* 29.10. 2 O pastor] *Exordium sive petitio summa audientiæ, gratiæ, beneficentiæ, & salutis, a persona Dei, & præterita administratione ejus, quæ pastoris allegoria designatur. quasi dicat, tu qui olim liberasti, pavisti, & deduxisti populum tuum, & Ecclesiæ tradidisti cultum tuum, ac proinde eadem semper officia obtines liberandi tuos, & instaurandi cultus tui, age, auribus percipe, &c.* Jisraëlis] *id est, tuorum omnium,* Josephi] *vide suprà* 77.16 Insidens Cerubinis] *id est, qui nobis responsa dandi, nos regendi, & tuendi cultum aspectabilem tuum munus in te recepisti, atq; præstitisti, Exodi* 25.8. & 22. & *Numeror* 7.89. Illucesce] *ut Deuteronom.* 33.2. 3 Ephrajimo] *id est, reliquiis Ephrajimi & aliarum tribuum, quæ regno Jehudæ adhærentes in tuo cultu permanserunt: prout factum esse post reditum a deportatione Babylonica legitur* 1.Chron.9.3. Excita] *id est, velut torpescentem vel dormentem exere.* 4 Restitue nos] *in sede nostra, & cultu tuo.* Fac ut luceat] *ut suprà psalm.* 4.7. 5 Jehova] *altera pars psalmi, expostulatio gravissima, iram Dei humanitus diversis allegoriis exprimens.* 6 Pane lachrymarum] *ut suprà* 42.4. Triental] *id est, non communem cyathum, aut mensuram calamitatum; sed magna pocula atque insolita afflictionum epotanda præbes. Est enim triens sive triental tertia pars sextarii, quatuor cyathos communes capiens.* 7 Exponis nos] *id est, facis ut*

vicini

vicini omnes, quibuscum pax & amicitia colenda fuerat, perpetuis rixis & contentionibus exagitent reliquias nostras, quæ in Jehudæa commoratæ sunt: de quibus 2. Reg. 25. 15. & Jirmejæ inde a 37. capite. 9 Vitem] Tertia pars psalmi continens primùm commiserationis locos duos; unum, a præteritis jam olim Dei beneficiis, quatuor versibus; alterum, a præsentibus calamitatibus, versu 13. & 14. deinde petitionem, ad finem usque. Est autem tota cõmiseratio allegorica a similitudine vitis: quã similitudinẽ scriptura frequentat plurimùm, ut interpretatur Jeschahhja 5. 7. 10 Expediveras] ut exponitur Exodi 23. 28. & Jehoschu. 24. 12. Impleret terram] id est, numero, magnitudine, & gloria præstaret: hyperbole. 12 Emittebat ramos] id est, vim suam atque dominatum regni protendebat in omnes terminos quos definiveras: vide sup. 72. 8. 13 Perrupisti macerias ejus] id est, sustulisti manum tuam qua circummunie batur; ut minatus erat Deus, Deut. 31. 17. & Jeschahh. 5. 5. 14 Suffodiat] id est, rostro proruat terram, & effodiat quod absconditum est sub ea: nam verbum est compositum, Chaldæum potius quàm Hhebræum origine, quod significat rem absconditam, ut thesaurum effodere. Porcus sylvestris] id est, impurissimæ gentes atque ferissimæ ab imo ad summum perdant radicitus. 15 Revertere jam] petitio, qua Ecclesia opem Dei implorat humanitus. Jam] cùm propè est ut pereamus funditus, infra vers. 17. E cœlis] quandoquidem aspectabilis tua præsentia sublata est: cujus recordatione antè nominabatur insidens Cerubinis. Visita] ut Gen. 21. 1. 16 Surculum] id est, totum corpus populi, quod priùs deportatum ex Aegypto collocaveras in terra tua. Ad propaginem] id est, regnum Jehudæ, quod singularibus pro-

promissionibus & beneficiis confirmasti in Christo, & devinxisti tibi. 17 Succisam] id est, eversam flamma & ferro. Percunt] tum Israëlitæ omnes, tum Judæi ipsi. 18 Adsit] exegesis superioris allegoriæ. Viris dexteræ] id est, tibi adeò charis, ut dexteram tuam ad eos ducendum & regendum semper adhibueris; non autem aliis curandos commiseris. 19 Non enim retrocedimus a te] ætiologia superioris dicti, quos confirmasti tibi. quasi dicat, nos tui sumus, antehac a te & nunc etiam confirmati: cujus rei documentum exhibemus tibi, constantiam nostræ fidei atque officii.

Psalmus LXXXI.

Psaltes Israëlitas ad liberum Dei cultum exhortans, magnifica ejus opera in exitu ex Ægypto proponit, & doctrinam mandatorum promissionum legis: deinde populum inofficiosæ vitæ reprehendens, revocat ad seriam resipiscentiam perceptionemq; beneficiorum Dei.

1 Magistro *symphoniæ* [a] *ad Gittæa instrumenta* [b] ode, *Asapho.*

2 [c] Cantate Deo robori nostro, vociferamini Deo Jahhakobi.

3 Sumite [a] psalmodica instrumenta; & apponite tympanum, citharam amœnam cum nablio.

4 Clangite in novilunio buccina [b] stativis quibusque feriis, diebus festis nostris.

5 [d] Nam statutum in Jisraële est, ritus a Deo Jahhakobi.

6 [e] Qui testimonium [f] in [c] Josepho imposuit ipsum; [g] cum processisset cõtra terram Ægypti, ubi

[a] Heb. *psalmodiam.*

[b] Heb. *stativa quaq; feria, die festi nostri: Enallage numeri.*

[c] Heb. *Jehosepho: epenthesis.*

ubi[d] sermonem ignotum audiebam.
7 [e]Amovi, *inquit*, [e]ab onere humerum ejus; manus ejus a[e]lacusculo *intritæ*[e] abierunt.
8 Cùm in angustia illa exclamares, liberavi te: [e]exaudivi te[e] in latebris tonitru: [e]probavi te [e]*usque* ad aquas Meribæ. Sela.
9 [e]Audi popule mi, & contestabor te, ô Jisrael; si auscultaveris mihi,
10 *Si* non erit in te Deus fortis extraneus, neque incurvabis te Deo forti alienigenæ:
11 [e]Ego sum Jehova Deus tuus, qui feci ut ascenderes e terra Ægipti: [e] dilata os tuum, & [e]impleturus sum illud.
12 Sed[e] non auscultavit populus meus voci meæ, & Jisraël non acquievit mihi.
13 Quapropter[e] dimisi eos, pergunt ex[f] sententia animi sui, abeant cum consiliis suis.
14 [e]O si populus meus auscultasset mihi; *si* Jisraëlitæ in viis meis ambulassent;
15 Vel momento inimicos eorum depressissem, [e]cum in hostes eorum cōvertissem manum meam.
16 Osores Jehovæ [g] mendaciter se dedissēt ei, &[e] futurum fuisset tempus istorum in seculum.
17 Denique[e] cibaret eum adipe tritici, [e]etiam ex rupe melle satiarem te.

[d] Heb. *labiū: metonymia.*
[e] Heb. *transiverunt.*
[f] Heb. *in aspectu cordis sui: ut Deut. 29.19.*
[g] Heb. *mentiti fuissent ei: ut Psalm. 18.45. & 6. 3.*

ANNOTATIO.

1 Ad Gittæa instrumenta] *Vide psal.* 8.1 Ode] *ode generis est didascalici, continens primùm exordium sive hortationem ad populum, a versu 2. ad 5. deinde narrationem ætiologicam, inde usque ad versum 14. Postremò conclusionem, qua Deus populum revocat ad resipiscentiam & expectationem promissorum ejus, ad finem usque. Videtur autem hæc*

ode

ode post tempora Judicum conscripta esse, cum a Schemuele aut Davide cultus Dei instauratus est. 2 Cantate] *id est, omnibus modis celebrate, in omni conventu sacro.* 5 Nam statutum] *narratio ætiologica, sive exponens causam præcedentis exhortationis, hoc versu & sequente. Duæ sunt (inquit) causæ, ex quibus per sabbatha neomenias, & solennitates his modis colendus est Deus, Exodi 23. & Numeror. 28. & 29. una est, operum ipsius ad confusionem hostium & liberationem nostram, usque ad vers. 9. altera, doctrinæ continentis mandata legis & promissiones Evangelii, versibus sequentibus.* 6 Qui testimonium] *exegesis præcedentium verborum, nimirum ritus a Deo Jahhakobi.* In Josepho] *id est, in toto Jisraele, cujus terminos orientem & occidentem versus obtinebat Menasche e posteris Josephi; Jehosch. 17. synecdoche.* Cùm processisset] *id est, Ægyptios terra & mari profligasset, & populum adduxisset Maram usque, Exod. 15. 23.* Sermonem ignotum audiebam] *id est, peregrinus eram: periphrasis.* 7 Amovi, inquit] *recensio prioris causæ cur celebrandus sit Deus: de qua a primo capite Exodi usque ad 17.* Ab onore] *id est, a durissima servitute, de qua Exodi 1. & 6.* Lacusculo intritæ] *id sordidissimis quibusque ministeriis; synecdochicè: non enim tantùm struebant ædificia, lateres coquebãt, & similia obibant munera; sed etiam stramen conquirere, & intritæ lacusculos sive labella bajulare humeris cogebantur, sordidissimo ministerio: quod Hhebraica hac voce significari testatur Abben-hhezra.* 8 Exaudivi te] *invocante Mosche, Exodi 14. 15.* In latebris] *id est, columna illa nubis (quæ profecta a conspectu Jisraëlitarum stabat a tergo eorum inter utraque castra) intonante adversus Ægyptios, Exodi 14. 24.* Probavi te] *ut Exodi,*

di.15.25. Usque ad aquas Meribæ] *de quibus Exodi 17. quasi dicat, pertuli mores tuos atque exploravi, usque dum venisti ad montem Chorebum; ad quem ex aquis Meribæ profectus accepisti legem; versibus sequentibus.* 9 Audi popule mi] *altera causa, nimirum doctrina quam Deus proposuit lege; prout summatim exposuerat ad fontes amaros. Exodi 15.26.* 11 Ego sum Jehova] *affirmatio sermonis quem habet Deus ad populum suum, ab æternitate, sædere, & operibus suis erga populum. quasi dicat, tam certè ac verè hæc promissa mea completurus sum, quàm me certum est Jehovam Deum tuum esse, ac eduxisse te, &c.* Dilata os tuum] *id est, tantùm pleno ore, plena fiducia, atque libertate, etiam importunè pete.* Impleturus sum] *id est, et petitiones tuas præstiturus, & cantica laudis inditurus ori tuo ex perceptis beneficiis.* 12 Non auscultavit] *tum in deserto ambulans, tum in regione Cenahhanææ habitans; ut historia Judicum commonstrat.* 13 Dimisi eos] *vide Judic. 2. & 10. versu. 11. & sequentibus.* 14 O si] *conclusio, qua Deus* ἀνθρωποπαθῶς *populum revocat ad resipiscentiam & perceptionem bonorum suorum, ut Deut. 32. 29. & Jeschahhiæ 48.18.* 15 Cùm in hostes] *id est, sola adversione manus deturbaßem eos.* 16 Futurum fuisset tempus] *id est, ista populi felicitas & hostium depressio futura fuisset perpetua.* 17 Cibaret eum] *supple tempus, id est, singuli anni opimum craßumq; triticum ei subministraßent: similem metaphoram vide Deut. 32.14.* Etiam ex rupe] *Deut. 32.13.*

Psalmus. LXXXII.

Psaltes Deum judiciis præeße docet: judices impro-

probos reprehendit, & ad officium revocat ab infortunato totius reipublicæ & ipsorum exitu; judiciáq; commendat Deo.

1 PSALMVS *Asapho.* Deus astat [a] in cœtu Dei fortis, inter [a] magistratus judicat.

2 Quousque judicabitis [b] iniquè, & [c] personam improborum suscipietis? Sela.

3 Judicate *secundum* tenuem & pupillum, afflictum & pauperem justum pronuntiate:

4 Liberate tenuem & egentem, e manu improborum eripite.

5 Ignorantibus & non animadvertentibus, in tenebris continenter ambulantibus illis; dimoventur omnia fundamenta terræ.

6 Ego dico; Dii *quidem* estis, & filii excelsi vos omnes:

7 *At* certè ut plebeius homo morituri estis, etiam sicut unus aliorum principum casuri estis.

8 Surge, ô Deus, judica terram: tu enim possessionem habes *judiciorum* in omnibus gentibus.

[a] Heb. *Deos*, i. *vicarios Dei in administrando jure: ut Exodi*, 22.28.

[b] Heb. *iniquitatem.*

[c] Heb. *faciem: ut Deut.* 1.17 *Exod.* 23.6.

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *psalmus est didascalicus, constans ex doctrina vers.* 1 *reprehensione, usque ad versum* 8. *& precatione ad Deum, versu ultimo. Est autem doctrinæ locus de præsentia Dei in omni consessu judicum tum admonitionis ad judices, tum precationis sequentis fundamentum.* In cœtu Dei fortis] *id est, in omni consessu judicum, ut ipsorum judicum dominus, & judiciorum author, Deut.* 1. 17. *&* 2. *Chron.* 19.6. 2 Quousque] *hujus reprehensionis ad judices loci sunt tres: primus est*

increpatio corruptionis in judicando, hoc versu; secundus, cotraria hortatio ad bene judicandū, duob. sequentibus; tertius, propositio eventuum qui ex corruptis judiciis consequuntur tum in republica, vers. 5. tum in privatis judicum personis, versu 6. & 7.

3 Tenuem] id est, qui præ tenuitate neque facultatem nocendi habet, neque defendendi sui; sed improbitate aliena opprimitur, versu sequente. 5 Ignorantibus] prior eventus perversorum judiciorū, ruina reipublicæ: cujus modos tres proponit psaltes; primus est, ignorantia judicum in jure; secundus, incuria & oscitantia in cognoscendis causis; tertius (qui generalis est) studiosus tenebrarum amor, cæco judicio, nulla prælucente aut verbi Dei, aut rationis ad pietatem & humanitatem face. Dimoventur] id est, pessundantur & ruunt omnia.

6 Ego dico] alter eventus; mors communis, & præceps casus corruptorum judicum in ruinam æternam: quam tamen præmollit psaltes humili præfatione, & concessione honorifica gradus in quem a Deo evecti sunt. Dii quidē estis] id est, Dei sermo ad vos factus est, ut exerceatis judicia ipsius; 2. Chronic. 19.6. sic interpretatur Christus Joannis 10.34. & 36 Filii excelsi] id est, quasi hæredes, succedētes in partem aliquam judiciariæ authoritatis ipsius; quam vobis attribuit, ut parentes principes liberis. 7 Ut plebeius homo] id est, non tātùm cadetis communi morte, sed etiā celebri & singulari aliqua, ut Jeschabh. 14.10. 8 Surge Deus] conclusio petitoria, ut Deus jus dicat in terra; quæ alioqui præ judiciorum confusione tota videtur collapsura, ver. 5. Tu enim] ut Genes. 18.25.

Psalmus LXXXIII.

Psaltes de inimicorum injuriis in populum Dei & impietate in Deum conquestus, gravissimè ipsis exitium imprecatur ad gloriam Dei.

Can-

1 CANTICUM & [f]*psalmus, Asapho.*

2 [f]O Deus,[a] ne agas silentium; ne surdũ agas, neq; quiescas, ô Deus fortis.

3 [f]Nam ecce inimici tui perstrepunt, & oderes tui [f]extollunt caput.

4 Contra populum tuum callidè ineunt [b] cõsilium, & consultant contra [f]abditos tuos:

5 Dicentes, agite excindamus [f] istos, [f] ne sint gens; ut non memoretur nomen Jisraëlis amplius.

6 Nam consilium inierunt [c] animis paribus, contra te fœdus pepigerunt.

7 [f]Tentoria Edomæorum & [f]Jischmahhelitarum, Moabitæ & [f]Hagareni,

8 [f]Gebalitæ, Hhammonitæque, & Hhamalekitæ, Palæstini cum habitatoribus Tyri:

9 Etiam Assyrius [f]adjunxit se istis, sunt brachium [f]posteris Loti. Sela.

10 [f]Fac istis ut Midjanitis; ut Siseræ, ut Jabini in torrente Kischonis:

11 Qui excisi fuerunt [f] ad Hhen-dorum, facti sunt fimus terræ.

12 Redige ipsos ingenuos istorum ut Hhorebum, & ut Zeebum; ut Zebachum, & Tzalmũnahhum, omnes Toparchas istorum,

13 Qui dicunt, hæreditariò possideamus nobis habitacula Dei.

14 Deus mi, pone eos [f]velut rotam; ut stipulam coram vento.

15 Ut ignis exurit sylvam, & ut flamma accendit montes,

16 Ita prosequere eos procella tua, & turbire tuo conturba eos.

17 Reple faciem eorum [d] ignominia; [f]ut [e] requiratur nomen tuum, ô Jehova.

18 Pudore perfundãtur, & conturbẽtur usq;

[a] Heb *ne sit silentiũ tibi.*

[b] Heb. *arcanum.*

[c] Heb. *corde pariter.*

Judic. 4. & 6. 7. & 8.

Judic. 4. & 5.

Judic. 7. & 8.

[d] Heb. *levitate.*

[e] Heb. *requirant verbũ personæ terribiliæ pro imperfecto, ut versu ultimo.*

in seculum; erubescant q; & pereant:
19 Ut [f] cognoscatur, te, cui soli nomen est Jehova, excelsum esse supra totam terram.

[f] Heb. cognoscant, ut supra, ver. 17.

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est* ἐυκτικος, *continens exordium, versu 2. propositionem sive narrationē earum rerum de quibus expostulat psaltes, a versu 3. ad 10. & imprecationem, ad finem usque. Videtur autem hic psalmus aut a rege Chizkija, aut ab aliquo propheta temporibus ipsius conscriptus esse; cùm Sancherib tam propria ambitione, quàm finitimarum gentium (quæ ipsi parebant) sollicitatione adductus cum maximis copiis repentè Jehudæam invasit. 2. Reg. 18. & 19.* 2 O Deus] *exordium ad faciendum audientiam: humanitus dictum.* 3 Nam ecce] *propositio continens duo expostulationis capita; unum, de animo infenso & pessimis consiliis contra populum Dei, usque ad versum 6. alterum, de impietate blasphema & contumeliosa in Deum ipsum, vers. 6. quibus expostulationis partibus subjicitur recensio gentium quæ criminibus istis tenebantur, usque ad vers. 10.* Extollunt caput] *id est, omni metu posito, & audentibus animis erigunt se ad scelera sua perpetranda.* 4 Abditos tuos] *id est, quos recondis penes te, velut pretiosum peculium tuum, Exodi. 19. 5. ac proinde tutos ab omni injuria & inviolatos servas sub umbra alarum tuarum supra 17. 8. & 27. 5.* 5 Istos] *Judæos, in quibus adhuc Israëlis nomen conservatur.* Ne sint gens] *id est, ne amplius efficiant populum unū: sicut decem tribubus fuerat factum, & prædixerat Jeschabhja 7. 8.* 7 Tentoria] *i. Scenitæ Arabes in tentoriis commorantes; aut potius milites degentes in tentoriis ex usu castrensi: hypallage.*

Jischma-

Iischmahhelitarum] *qui in potestatem Israëlitarũ non venerant; sed animo infesto in eos ferebãtur.* Hagareni] *qui partim Schaülis, partim Jarobhami secundi temporibus venerant in potestatem Israëlitarum, 1. Chron. 5.* 8 Gebalitæ] *sive Giblæi vicini Tzidonii, de quibus 1. Reg. 5. 18.* 9 Adjunxit se] *i. recèns suscepit easdem inimicitias, quas finitimi omnes superiorib⁹ temporibus cõtinenter gesserant.* Posteris Loti] *i. Hammonitas & Moabitas confirmat, qui priùs fuerant imbecilliores quàm ut nobis damnum afferre possent: ut docent historiæ Asæ & Jehoschaphati, 2. Chron. 14. & 20.* 10 Fac istis] *tertia pars, imprecatio.* 11 Ad Hhen-dorum] *prope Tabhanacum & aquas Megidduntis, Judic. 5. 19.* 14 Velut rotã] *i. fac ut ipsi tanquam rotati in præceps ferantur, & sua ipsorum volubilitate ac instabilitate decidant de consilio suo.* 17 Ut requiratur] *summus finis precationis, nimirum gloria Dei: quæ posita est tum in invocatione, hoc versu, tum in agnitione æternitatis, majestatis, & potentiæ ejus, versu 19.*

Psalmus LXXXIIII.

Psaltes a sacris cœtibus exulans desyderiũ suum exponit; piorum in Ecclesia conversantium felicitatem explicat: Deumq; precatur ut misericordia utatur ad reducendum se, atque in gratia confirmandũ.

1 MAGISTRO *symphoniæ ad Gittea instrumenta posteris Korachi, a psalmus.*

2 a Quàm amabilia *sunt* tabernacula tua, ô Jehova exercituum,

3 a Desyderio afficitur, etiámque deficit anima mea *veniendi* ad atria Jehovæ, cor meum

& caro mea exclamant *veniendi* ad Deum fortem viventem,

4 'Ad altaria tua, Jehova exercituum, rex mi & Deus mi: 'etiam passer invenit domum, & hirundo nidũ sibi, *in* quo ponat pullos suos.

5 'Beati 'qui inhabitant domum tuam, perpetuò laudant te. Sela.

[a] Heb. corde. 6 'Beatus homo, cui facultas *est* in te semitarum *quas habent pii* in [a] animo suo.

7 'Beati *qui* transeuntes per vallem mori fontem constituunt eum, *quos* etiam ' benedictionum operit pluvia.

8 Pergunt 'ab acie ad aciem, ' compãret *quisque* apud Deum 'Tzijone.

9 'Jehova Deus exercituum, audi orationẽ meam; auribus percipe ô Deus Jahhakobi. Sela.

10 O scutum nostrum, aspice, ô Deus; & intuere faciem 'Christi tui.

11 'Nam melior *est* dies *unus* in atriis tuis, 'quàm mille: eligo frequentare 'limen in domo Dei mei, magis quàm habitare 'in tentoriis improbitatis:

12 Quia 'sol & scutum *est* Iehova Deus, gratiam & gloriam dat Jehova: 'non cohibet bonum *ab* 'ambulantibus in integritate.

13 'O Jehova exercituum; beatus homo qui fiduciam habet in te.

1 ANNOTATIO.

Psalmus] *Psalmus est συκτικος Davidis (ut verisimile est) propter Schaulis tyrannidem exulantis; continens primùm patheticam propositionem desyderii quo afficiebatur David, usque ad versum. 5. deinde petitionem, usque ad 13. ac postremò conclusionem epiphonematicam versu. 13.*

2 Quàm

2 Quàm amabilia] *exclamatio pathetica de laudibus Ecclesiæ aspectabilis: quam in sequentibus propositionis versibus explicat, primùm a singulari conscientia sua, vers. 3. & 4. deinde a publico priorũ in ea versantium exemplo, usque ad versum 9.*

3 Desyderio afficitur] *propositio singularis sensus, quem habebat David in animo suo, verborum congeries & hyperbole exponens gravitatem παθους.* 4 Ad altaria] *ὑστερωσιν verborum in hoc libris frequentem perspicuitatis causa mutavimus.* Etiam passer] *argumentum a comparatione minoris: passeribus (inquit) hirundinibusq; niduli in domibus humanis conceduntur, et si nihil ad homines attinent; me autem, qui servus sum tuus & membrum Ecclesiæ tuæ, quanto indignius est a domo tua exulare?* 5 Beati] *posterior pars propositionis a communi piorum exemplo; quorum felicitas in domo, extra domum, in itinere, etiam cùm res adversæ obveniunt, prædicatur.* Qui inhabitant] *ut sacerdotes & Levitæ sacrorum administri.* 6 Beatus] *id est, o felices eos, quibus aditus in Ecclesiam, ut mihi, non intercluſus est; sed per te patet liberè.* 7 Beati] *id est, felices illos, qui etsi difficiliore itinere utuntur, tamen ad Ecclesiam Dei pervenire possunt: nam si coguntur siticulosa loca (ut erat vallis mori, 2. Schem. 5. 23. 24.) peragrare, nihilominus recreantur consyderatione fontis divini, ad quem contendunt: & similiter quamvis pluvioso cœlo, lætantur tamen, quia liberè possunt Deum accedere. quasi dicat, mihi non esset grave etiam Libycas solitudines peragrare, aut subire imbres vehementissimos, modò Deum adire possem.* Benedictionum pluvia] *i. quæ ferè mittitur ad communicãdam cum terra benedictionem Dei, & fœcunditatem.* 8 Ab acie ad aciem] *i. a cœtu uno sacro ad alterũ*

quotidiè abeunt, ad exercendum publicè totum cultum Dei: metaphora a re militari. Compâret quisque] *ex lege Exod. 23. 17.* Tzijone] *ubi tum cultus Dei fuerat institutus, cùm psalmum hunc exararet David, & præcedentis suæ calamitatis documentum traderet Ecclesiæ Dei.* 9 Jehova Deus] *altera pars psalmi, precatio, duobus vers. cui subjungitur sua explicatio causarum, ver.* 11. & 12. 10 Christi tui] *i. cùm meam faciem misertus mei, quem unxisti regem,* 1. *Schem.* 16, *tum filii tui æterni, quem unxisti prophetam, sacerdotem & regem piorum omnium, & in quo exiſtit hujus regni typici veritas.* 11 Nam melior est] *causa precationis, fructus & lætitia ad pios qui in Ecclesia commorantur perveniens; cujus fons est Deus pro misericordia sua erga eos beneficus, sequente versu.* Quàm mille] *supple in tentoriis improbitatis, quod ἀπὸ κοινοῦ repetendum est ex fine versus.* Limen in domo] *id est, versari in Ecclesia, synecdochicè, & ire de cœtu in cœtum, suprà vers.* 8. In tentoriis improbitatis] *id est, extra Ecclesiam, ubi nulla est sanctimonia & bonitas.* 12 Sol & scutum] *id est, author illustrium bonorum & gloriæ, ac omnis mali propulsator, ut sequentia verba explicant.* Non cohibet bonum] *sed arcet, propulsat atque defendit a malo, tanquam scutum.* Ambulantibus in integritate] *id est, qui non tantùm versantur in cœtu Ecclesiæ, sed re ipsa ex Ecclesia sunt.* 13 O Jehova] *conclusio epiphonematica, ut dictum est in ver.* 1. *qua statuit utcunque miserè ejectus sit, aut in posterum per Dei voluntatem agitandus; se tamen, etsi absentem corpore, animo tamen & fide præsentem, cum Deo & cum Ecclesia communicaturum: ut suprà psal.* 42. & 43.

Psalmus LXXXV.

Psaltes ab exemplo præcedentis liberationis cum Deo expostulans, Deum orat pro liberatione Ecclesiæ: deinde seipsum ad verbum Dei audiendum revocans pios consolatur, cùm proximæ liberationis spe, tum alterius æternæ per adventum Christi ad Ecclesiam pertinentis.

1 MAGISTRO *symphoniæ in posteris Korachi,* [a] *psalmus.*

2 [a] Benevolus fueras, ô Jehova terræ tuæ: reduxeras turbam captivam Jahhakobi.

3 Condonaveras iniquitatem populi tui, texeras omne peccatum eorum. Sela.

4 Receperas omnem excandescentiam tuam; averteras, quò minus æstuaret iram tuam.

5 Revertere *ad* nos, ô Deus salutis nostræ; & irritam fac indignationem tuam contra nos.

6 An in seculum irascêreris contra nos, protraheres iram tuam [a] in quamque generationem?

7 An non tu [b] reversus, vitæ restitueres nos, ut [a] populus tuus lætentur in te.

8 [a] Ostende nobis, Jehova, benignitatem tuam: & salutem tuam da nobis.

9 [a] Audiam quid loquatur Deus ille fortis Jehova: nam eloquitur [a] pacem erga populum suum, & erga eos quos benignitate prosequitur: sed ne revertantur [a] ad stultitiam.

10 [a] Utique [a] propinqua *est* [a] timentibus eũ salus ejus, [a] habitatura est gloria in terra nostra.

11 [a] Benignitas & fides occurrent inter se, justitia & pax osculabuntur se.

12 [a] Fides [a] e terra [a] germinabit, & [a] justitia e cœlis

[a] Heb. *in generationem & generationem.*

[b] Heb. *revertens vivificares nos.*

cœlis prospectabit.

13 [a]Etiam Jehova dabit [b]quod bonum est, ut terra nostra edat proventum suum,

[c]Heb. *ponet* 14 [a]Faciens ut justitia præeat sibi, [b]dum[c] cōferet ad iter pedes suos.

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est generis mixti*, ἐυκτικος καὶ διδασκαλικος· *itaque duæ sunt partes illius: una est precatio, usque ad ver. 9. altera verò, prophetia de instauratione gloriosissima per Christum: in cujus adventum Ecclesia calamitosa & gravissima tyrannide Antiochi pressa videtur se totam rejecisse, ex prophetia Danielis de regno Christi.* 2 Benevolus] *precationis (quæ prior pars est Psalmi) membra sunt duo: prius est argumentum ab exemplo anteactæ administrationis Dei, ut flectatur ad misericordiam, tribus versibus; posterius verò, petitio misericordiæ & salutis, quatuor sequentibus. Est autem hoc exemplum liberationis Judæorum a captivitate Babylonica, ver. 2. cujus causa constituitur in Deo solo condonante peccata, ver. 3. & iram dimittente, ver. 4. prout Hhezra & Nechemja suis orationibus in Ecclesia professi sunt.* 5 Revertere ad nos] *precatio qua implorat Ecclesia præsentiam, misericordiam, gratiam, benignitatem, & salutem Dei, inserto altero argumento a natura Dei tarda ad iram & proclivi ad misericordiam. ver. 6. & 7. Hæc autem verba* revertere ad nos, *exemplo Chaldæi paraphrastæ ita reddidimus: ut accipienda esse ostendit v. r. 7. nam hoc genus ellipseos est frequentissimum.* 7 Populus tuus] *id est, ut tuus sit bonum, & tibi gloria: qui duo fines conjuncti sunt.* 8 Ostende] *id est, re ipsa præsta,*

ut

ut docet altera pars versus. 9 Audiam] altera pars psalmi didascalica, in qua propheta primùm se ipsum & populum Dei ad officium revocat omissis querimoniis, hoc vers. deinde promissiones Dei elegantissimis verbis & figuris explicat, reliquis versibus. Est autem officium duplex. unum, ut a sensu carnis expostulantis de miseria sua avocentur pii ad audiendas promissiones & consolationes Dei; alterum, ne immorigera sua vita ipsi intercludant sibi consequendarum promissionum viam. Est itaq; hoc principium correctio quædam. quasi dicat, quid conqueror? aut quid loquor? quin potius mihi auscultandum est quid loquatur Deus. Pacem] id est, omne bonum & prosperitatem terminatis calamitatibus: ut pollicitus erat Deus Dan. 8. 14. & Dan. 9. Ad stultitiam] id est, idololatriam & alia scelera, in quæ solicitabat Antiochus. 10 Utique] explicatio prosperitatis, quam per prophetas denuntiatam fideles audiebant. Propinqua est] q. d. mox futurum est ut ab horrenda ista tyrannide liberemur, extincto Antiocho Dan. 8. 14. quæ liberatio tessera quædam & particula futura est æternæ illius ac gloriosæ liberationis & salutis, quã conferet Christus: quamobrem ad eam transitur sequentibus verbis. Timentibus eum] qui non convertentur ad stultitiam, superiore ver. Habitatura est] id est, futurum est ut Deus præsentia sua glorificet Ecclesiam: quam terra olim figurabat, ubi Ecclesia erat. Hæc autem gloria cujusmodi sit, exponunt sequen. 11 Benignitas & fides] superioris gloriæ explicatio primùm quidem spiritualis, duobus versibus: deinde temporalis, ver. 13. Sunt autem in hac spirituali gloria binæ relationes; una benignitatis Dei ad fidem hominum benignitatem & gratiam ejus obviis ulnis excipientium: altera, justitiæ Dei ad pacem hominum, sive tranqui-

tranquillitatem conscientiæ per fidem, Rom. 5.1, quę vera sunt effecta mortis mediatoris Christi. 12 Fides] *cum pace per fidem in Christum, synecdoche.* E terra] *id est, ex animis piorum: metonymia.* Germinabit] *id est, se exeret, & fructum pacis afferet.* Justitia] *proficiscens ex benignitate Dei: synecdoche, ut antè.* 13 Etiam Jehova] *summa promissionum: Jehova (inquit) temporales omnes ac spirituales promissiones exhibebit.* Quod bonum est] *id est, quantum ex usu erit Ecclesiæ Dei.* 14 Faciens ut justitia] *id est, non temporales illas benedictiones tantùm communicabit; sed etiam spirituales, dum procedet regnum Christi, & erit thronus justitiæ, (ut appellat David psal. 45.) in hoc mundo.* Dum conferet] *id est, dum veniet ad instituendum regnum Christi; & nos fide incedemus in regno Christi habitantis & inambulantis in nobis, usque ad consummationem seculi: humanitus dictum.*

PSALMVS. LXXXVI.

David in suis calamitatibus Deum invocans, suam imbecillitatem, fœdus cum Deo, & fidem in Deum profitetur: salutem ab eo petit propter naturam, gratiam, & gloriam ejus: & postremo de inimicis conquestus requirit aliquam significationem boni & consolationem a malo.

1 ORATIO *Davidis*: Inclina Jehova, aurem tuam, exaudi me: nam pauper & egens sum.

2 Serva animam meam, nam is sum quem benignitate prosequeris: serva tuum servum, tu Deus mi, fiduciam habentem in te.

3 Gra-

3 Gratiam fac mihi Domine; quia te inclamo toto die.

4 Lætifica animam servi tui: quia ad te, domine, animam meam attollo.

5 'Tu enim Domine bonus es & [a] condonans, multusque benignitate omnibus invocantibus te.

[a] Heb. *condonator.*

6 'Auribus percipe, Jehova, orationem meam; & attende ad vocem deprecationum mearum.

7 Tempore angustiæ meæ invoco te, quia exaudis me.

8 Non *est* par tibi inter ullos Deos, ô Domine; neque *sunt* paria operibus tuis *opera.*

9 'Omnes gentes quas *eis* afficis venientes, incurvant se coram te domine: & honorem habent nomini tuo:

10 Quia magnus es atque mirificus, tu Deus solus es.

11 'Doce me, Jehova, viam tuam, pergam in veritate tua; aduna [b] animum meum ad timendum nomen tuum.

[b] Heb. *cor meum: sic sequente vers.*

12 Celebrabo te Domine, Deus mi, ex toto animo meo; & honore prosequar nomen tuum in seculum:

13 Cùm benignitate tua magna erga me, eripueris animam meam a "sepulchro imo.

14 'O Deus, superbi insurgunt contra me, & cœtus violentorum quærunt [c] vitam meam; qui non proponunt te sibi.

[c] Heb. *animam meam.*

15 'Tu autem, domine, Deus fortis, misericors, & gratiosus es; longanimis, & multus benignitate ac fide.

16 Respice ad me, & gratiam fac mihi; da robur tuum servo tuo, & serva "filium ancillæ tuæ.

17 'Effice

d Heb. *in bonum.*

17 Effice erga me signum d quod bono sit; ut videntes osores mei pudore perfundantur, cùm tu Jehova adjuveris me & consolatus fueris me.

Annotatio.

1 Oratio] *id est, orationis forma, quam David præscripsit pius, ut in gravibus verũ difficultatibus uterentur. Quamobrem nullam adhibuit circumscriptionem temporum, personarum, aut locorum, ut alibi fecit; sed ius tantùm argumentis utitur quę fidelibus omnibus convenire possunt. Constat autem psalmus ex quatuor partibus, prout tres sunt argumentorum loci: prima est petitio salutis a persona supplicis, usque ad vers. 6. secunda est petitio eadem a persona Dei, usque ad ver. 14. tertia, a persona adversariorum, ver. 14. postrema conclusio petitionis tres locos coacervans ad consequendam misericordiam, vers. 15. & sequentibus ad finem usque.* Inclina Jehova] *primus petitionis locus a persona supplicis: ubi exponit psaltes Deo imbecillitatem & miseriam suam, hoc ver. benignitatem Dei secum communicatam ex gratia & fœdere ejus, cultum, fidemq; secundo versu: constantem invocationem, vers. 3. & spem firmam, vers. 4. quorum omnium fundamentum est natura Dei. vers. 5.* 5 Tu enim] *ætiologia superioris professionis a natura Dei; quæ est μετάβασις sive transitiva ad alterum argumentorum genus.* 6 Auribus percipe] *secundus orationis locus a persona Dei, ubi fiduciam suam confirmat David, Deinque supplicat primùm a natura ejus, hoc versu, deinde a singulari experientia sua vers. 7. tertiò ab operibus quibus Deus extollit se supra*

omne

omne quod dicitur Deus, & omnes homines, a vers. 8. *ad* 11. *postremò a gloria ipsius, quæ piorum ductu & salute conjuncta est, a vers.* 11. *ad* 14. 9 Omnes gentes] *id est, adeò supra omnes homines te evehis magnificè, ut ipsæ cogantur profiteri & gloriam tibi cedere; prout etiam infideles, infestæ gentes & inimicæ Deo fecisse leguntur, Genes.*20. *Exodi* 8. *& sequentibus,* 1. *Schem.*6. *& aliis locu.* 11 Doceme] *id est, doctrinæ, ductu, & virtute tua ita me regito, ut glorificem te.* Aduna] *id est, effice ut cor meum ab aliis omnibus timoribus & curis liberatum unum sit, id est, totum solidumq; permaneat in timore tuo, ac non suspensum hæreat: ut Hosche.*11.7. 13 Sepulchro imo] *summus & profundissimus periculis: metaphora.* 14 O Deus] *tertia pars, a persona adversariorum, ut observatum est in vers.* 1. 15 Tu autem domine] *conclusio misericordiam implorans a persona Dei, hoc versu; supplicis, sequente; & inimicorum, ultimo.* 16 Filium ancillæ tuæ] *id est, vernam tuum, in fœdere tuo a parentibus gentium atque educatum, domesticum Ecclesiæ tuæ: ut psal.* 116.16. 17 Effice erga me signum] *id est, facto & opere significa, ac demonstra tibi curæ esse bonum meum, iis modis qui exponuntur in fine versus.*

Psalmus LXXXVII.

Psaltes Ecclesiæ, Dei laudes prædicat, a præsentia & beneficiis Dei erga illam, futuraq; gentium vocatione.

1 Posteris Korachi, [a]*psalmus & canticum.* [b]Fundationem suam [c]inter montes sanctitatis,

2 [d]Diligit Jehova portas T[illegible]

quàm ulla tabernacula Jahhakobi.

3 [a]Honorificentissima *sunt* quæcunque prædicantur de te, ô civitas dei. Sela.

4 [a]Memoro [b]Ægyptium, & Babylonium, apud [a]noscentes me; ecce Palæstinum, & Tyrium cum Æthiope, [a]hunc genitum esse ibidem:

5 [a]Ideò de Tzijone fore ut dicatur, hic & ille vir genitus est in ea, ipsumque [a]stabiliturum eam [a]excelsum:

6 Jehovam annumeraturum conscribendo populos, hic genitus est ibidem, Sela.

7 [a]Quapropter [a]canunt æquè ac [c]exultant, omnes fontes vitæ meæ de te.

[a] Heb. *honorabilia prædicatur.*

[b] Heb. *Rahab & Babelem, &c. metonymicè sic accipitur Rahab, Jeschabbajæ 51. 9. & infrà 89. 11.*

[c] Heb. *choreas ducunt, vel tripudiant omnes fontes mei.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus est ἐπαινετικὸς sive laudativus, constans ex propositione laudis universè, usque ad vers. ultimum, & conclusione, vers. ultimo.* Fundationem suam] *propositio laudis hoc psalmo continetur duplex; prior est a persona Dei, Ecclesiam præsentia sua & beneficiis honestantis, usque ad vers. 4. posterior, a persona eorum qui in Ecclesia conversaturi sunt; quia Judæi accensuri sunt gentes Ecclesiæ suæ, & Deus cooptaturus, ut fiat unum ovile sub pastore uno, a vers. 4. ad ultimum. Per fundationem autem Dei intelligit psaltes Ecclesiam, quam Deus secundum æternum decretum suum & beneplacitum voluntatis suæ fundavit in Christo.* Inter montes sanctitatis] *id est, quâ fundavit in Cenabhanæa, montesa regione sanctificata ad habitationem suam & populi sui, ut Exodi 15. 13. & 17.* 2 Diligit] *id est, singulari quodam modo suæ dilectionis erga Ecclesiam in hoc loco significationem exhibet: ut cùm sacrificandus esset*

esset Jitzchak, Gen. 22. cùm extensurus esset manũ suã Angelus contra Jeruschalaima, 2. Sichem. 24. 16. denique cùm præsentia, verbo, & opere ostẽdit se locum illum elegisse ad habitationem suam, donec advenit tempus quo neque in monte, neque Jeruschalaimis adorandus esset Deus, Joan. 4. 21. Suprà quàm] *ut ipse Deus explicat Deut. 12. 5. & sequentibus.* 3 Honorificentissima sunt] *id est, nihil honorificũ non prædicatur de te, & nihil prædicatur de te quin sit honorificentissimum.* 4 Memoro] *altera propositio laudis, ut observatum est in vers. 1. quasi dicat, maximum quidem est, Deum huic Ecclesiæ adesse, eam fundasse, eam diligere, in ea coli, eámque omni honore prosequi: sed amplius adhuc afficior, quoties cogito Deum pro decreto suo immutabili effectũrum, ut hæc tua bona & honores qui nunc angustis finibus terminantur, ad omnes gentes perveniant ut generentur in Christo, hoc vers. Ecclesiæ accenseantur, vers. sequente; ac proinde eorum nomina in cœlis ut in terra conscripta habeantur, vers. 6.* Noscentes] *id est, familiares meos & cives ejusdẽ Ecclesiæ.* Hunc genitum esse] *id est, jam prædestinatum & præsinitum esse, ut fiat Dei & Ecclesiæ filius regeneratione Spiritus per fidem Christi, quod sequentis vers. exegesis ostendit.* 5 Ideo de Sion] *id est, fore ut gentiles in Ecclesia Christi aggregentur, & Deus adoptatis gentibus per Christũm Ecclesiã servet; quæ alioqui per Judæorũ incredulitatẽ & urbis ac templi excidiũ intercidisse videretur.* Stabiliturũ] *in statu conservatum ũ, & confirmaturum, ut portæ inferorũ non prævaleant ei.* Excelsum] *Christũ, in cujus manũ omnia dedit pater quæ idẽ est Jehova, sequente vers.* 7 Quapropter] *conclusio prædicans allegoricè laudes ecclesiæ, superiorum bonorũ nomine.* Canunt æquè ac exultant]

id est, quicquid in me vitæ est conspirat quodammodo, ut concentum quendam & quasi harmoniam symphonicam edat tuarum laudum, & gloria illa ac exultatione gestiat.

Psalmus LXXXVIII.

Psaltes formam dat fideli cuique Deum accedendi in privatis malis: itaque exponens mala & mortem suam præsentissimã, expostulat cum Deo: propter gloriam ejus in vita servari petit: & propter malorum gravitatem urget sibi liberationem dari.

1 'Canticum & psalmus in posterũ Korachi, magistro symphoniæ, 'ad pneumaticum instrumentum canendus: didascalicum Hemanis Ezrachitæ.

2 'O Jehova, Deus salutis meæ; interdiu clamo, & noctu coram te.

3 Veniat in conspectum tuum oratio mea, inclina aurem tuam ad clamorem meum.

4 'Nam saturata est malis anima mea, & vita mea ad sepulchrum pertingit.

5 Reputor cum descendentibus in [a] sepulchrum, sum similis viro [b] quem deficit virtus.

6 *Reputor* inter mortuos, [c] 'semotus; ut confossi, jacentes in sepulchro, quorũ non recordaris amplius, qui manu tua excisi sunt.

7 Ponis me in [d] sepulchro omnium infimo; in tenebrosissimis, in profundis locis.

8 'Super me incumbit æstus tuus; adeò omnibus irrumpentibus tuis fluctibus affligis. Sela.

9 Procul amoves notos meos a me, proponis me in [e] summam abominationem eis; inclusus sum ita ut non possim evadere.

10 Oculus

[a] Heb. *cisternam, ut sup.* 28.1.
[b] Heb. *nulla virtute.*
[c] Heb. *immunis, id est nihil cõmune habens cum cæteris.*
[d] Heb. *in cisterna infimorũ* locorum.
[e] Heb. *abominationes.*

10 Oculus meus mœret præ afflictione; invoco te Jehova totum diem, pando ad te manus meas.
11 An mortuis efficies opus mirabile? [a]aut expertes vitæ exurgent celebraturi te? Sela.
12 An enarraretur in sepulchro benignitas tua? fides tua in perditione?
13 An cognosceretur in tenebris mirabile *opus* tuum, & justitia tua in terra oblivionis?
14 [a]Atqui ego ad te, Jehova, vociferor; & unoquoque mane oratio mea prævenit te.
15 [a]Quare ô Jehova, abjicis [t]me? abscondis faciem tuam a me.
16 [a]Pauper sum & moribundus a concussione, perferens terrores tuos animi pendeo.
17 Super me transeuntibus æstibus tuis, conturbationes tuæ rescindunt me,
18 Circundantes me sicut aquæ toto die; cingentes me pariter.
19 Procul amoves a me amicum & socium, [a]notis meis *sum* tenebroso loco.

[t]Heb. *animã meã*: *synecdoche.*

Annotatio.

1 Canticum & psalmus] *Hic psalmus etsi dicitur didascalicus, hoc est, in perpetuum Ecclesiæ documentum traditus, ut supra psal. 42. 1. propriè tamen est σχετλιαστικος, quo psaltes cum Deo expostulat de gravissimis suis calamitatibus: tria enim summatim continet. primum est exordium, quo audientiam facit, vers. 2. & 3. secundũ, propositio pathetica calamitatum ipsius, inde usque ad vers. 11. tertium, expostulatio cum Deo ad finem usque. Videntur autem hic psalmus & sequens conscripti esse a duobus fratribus, quorum sit mentio 1. Reg. 4 30. & 1. Chronic. 2. 6. ut Ecclesia formulas haberet*

expostulationum, quibus uteretur cùm in privata aliqua & singulari difficultate, hoc psalmo; tum in publicis afflictionibus & eversione reipublicæ, psalmo sequente: nam hi viri sapientes instructi spiritu Dei præviderunt, & prævisi mali documenta literis consignarunt ad præmonendam & armandam Ecclesiam. Ad pneumaticum] *vide in psal. 5. 1.* 2 O Jehova] *Exordium. vt dictum est in vers. 1.* 4 Nam saturata est] *propositio calamitatum de quibus conqueritur psaltes per prolepsin, hoc versu: quarum una est, quòd jam in morte versatur prout amplificat tribus versib. sequent. altera, quòd obruitur malis gravissimis ex quibus mortem præsentem videat, versu 8. & duobus sequentibus. Nam hæ duæ partes proleptice hoc versu positæ, per ὑστερώσιν Hebræis familiarem in verso ordine exponuntur.* 6 Semotus] *nimirum ab omni hominum consortio & communicatione, ac nihil commune cum aliis habens; ut qui laborant ex elephantiasi primùm extra castra ex lege, Levit. 14. deinde extra urbes in insulas & semotas domos relegabantur, ut 2. Reg. 15. 5. & 2. Chron. 26. 21. quod genus hominum hac ratione civiliter mortuum dici potest.* 8 Super me] *alterum membrum ὑστερώσεως, de afflictionibus minitãtibus præsentem mortem: quarum loci sunt tres, a persona Dei, hoc vers. amicorum, sequente; & ipsius supplicis, vers. 10.* 11 An mortuis] *tertia pars psalmi, expostulatio cum Deo ad liberationẽ consequendam, duobus argumentis: prius est ab eventu fore si moriatur ut gloriã Dei minimè prædicet, cui omnino consultum vult Deus, tribus versibus, posterius, a fide sua præsente, & prædicatione gloriæ Dei etiam in gravissimis tentationibus, ad finem usque.* Aut expertes] *vide suprà psal. 6. 6.* 14 Atqui ego]

secun-

ſecundus locus expoſtulationis, ut dictum eſt in ver. 11. 15 Quare ō Jehova] *contentio brevis expoſtulationi inſerta hoc ver.* 16 Pauper] *regreſſio ad expoſtulationē; qua oſtēdit pſa'tes omnino tē; us eſſe ut ſui miſereatur Deus, per repetitionem earundem calamitatum quas narraverat ſuprà, verſ.* 8. 9. *&* 10. 19 Notis meis ſum tenebroſo] *i ſum incognitus; adeò ut jam illis ſepultus eſſe videor in profundis malorum tenebris; ut ſuprà vocaverat, verſ.* 7.

PSALMUS LXXXIX.

Pſaltes benignitatem fidemquè Dei cùm in rebus omnibus creatis, tum in Eccleſia teſtificatam celebrat: dignitatem Eccleſiæ, quæ eſt regnum Dei, & promiſſiones regno toti ac regi factas commemorat; deinde contraria eventa & adverſitates quas Eccleſia perferebat proponens, expoſtulat cum Deo; liberationem & inſtaurationem petit, ac tum demum benedicit Deo.

1 DIDASCALICA ode, *Ethanis Exrachitæ.*

2 "Benignitates Jehovę *in* ſeculum canam, in[a] quamque generationem notam faciam "fidem tuam ore meo.

3 Nam[b] ſtatuo fore ut in ſeculum benignitas "ædificetur; in cœlis ipſis ſtabilias fidem tuam, *quæ dixiſti*,

4 Pepigi fœdus cum electo meo, " juravi Davidi ſervo meo:

5 "Uſque in ſeculum me ſtabiliturum ſemen tuum, & ædificaturum in quamque generationem ſolium tuum. Sela.

6 "Quapropter celebrant "cœli mirabile *opus* tuum, Jehova; etiam fidem tuam " in congregatione ſanctorum.

[a] Heb. *in generationem & generationem: ſic infrà, ver.* 5.

[b] Heb. *dicc.* 2 *Schem.* 7. 8 *& ſequētibus.*

7 Quis enim [a] in superiore nube par æstimetur Jehovæ? assimiletur Jehovæ inter [a] filios fortium?

8 Deus fortis *est* formidabilis in consilio sanctorum plurimùm, & reverendus supra omnia quæ circunstant eum.

9 O Jehova, Deus exercituum, quis *est* par tibi robustus Jah? [a] nam fides tua circunvestit te.

10 Tu dominaris in superbiam maris; cùm attollunt se fluctus ejus, tu reprimis eos.

[c] Heb. *Rahabum, ut suprà* 87.4. *Exodi.* 14. & 15.

11 Tu contrivisti tanquam confossum [c] Ægyptium: brachio roboris tui dispersisti inimicos tuos.

12 Tui *sunt* cœli, etiam tua *est* terra; orbem habitabilem & ea quæ ipsum implent, tu fundasti.

[d] Heb *dextera* plaga: *ut Exo.* 26. 18.

13 Aquilo & [d] Auster quos tu creasti, [a] Tabor & Chermon de nomine tuo cantant.

14 Tibi brachium *est* cum potentia; robusta *est* manus tua, elata dextera tua.

15 Justitia & judicium habitaculo solii tui; benignitas & fides præeunt faciei tuæ.

16 [a] Beatus *est* populus, [a] qui agnoscunt clangorem; [a] *qui* in luce faciei tuæ pergunt, Jehova,

17 In nomine tuo exultant toto die, & in justitia tua attollunt se:

18 Nam decus roboris eorum es, & pro benevolentia tua attollitur [a] cornu nostrum.

19 Jehovæ enim *est* [a] scutum nostrum, & sancti Israëlis rex noster.

20 [a] Tunc allocutus per visionem eum [a] quem benignitate prosequebaris; dixisti, disposui [a] auxilium contra robustum, extuli electum e populo.

21 [a] Inveni

21 [a]Inveni Davidem servum meũ, oleo [e]sancto meo unxi eum;
22 Quĩ-cum manus mea sit stabilis, etiã brachium meum fortificet eum.
23 Non aget exactorem inimicus contra eũ, & [f]deditus iniquitati non affliget eum:
24 Sed contundam a facie ejus hostes ejus, & osores ejus plaga afficiam.
25 Adeò fides mea & benignitas mea affutura est ei, ut in nomine meo extollatur cornu ejus.
26 Nam [a]imponam [a] mari manum ejus, & [a]fluminibus dexteram ejus.
27 [a]Ipse inclamabit me, tu pater mi; mi Deus fortis, & rupes salutis meæ:
28 Etiam ego [a]primogenitum constituam eũ, excelsum supra reges terræ.
29 In seculum servabo ei benignitatem meam, & fœdus meum fidum erit ei.
30 Disponamque in æternum [a]semen ejus, & solium ejus [a]ut *sunt* dies cœlorum.
31 [a]Si dereliquerint filii ejus legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint:
32 Si statuta mea prophanaverint, & præcepta mea non observaverint;
33 Visitabo quidem virga defectionem eorũ, & plagis iniquitatem eorum:
34 Sed benignitatem meam non irritam faciam ab eo, neque mentiar contra fidem meam.
35 Non prophanabo fœdus meum, & pronũtiatum labiorum meorum non mutabo.
36 Semel juravi per sanctitatem meam, Davidi non mentiar:
37 [a]Semen ejus in seculum fore, & [a] solium ejus ut solem coram me:
38 Ut luna stabile fore in seculum: & [a] ut

[e] Heb. *sanctitatis meæ.* 2. *Schem.* 7.
[f] Heb. *filius iniquitatis.*
2. *Schem.* 7. 14.

g Heb. *testis, fidelis: en allage.*

g testes in superiore nube fideles. Sela.

39 "At tu abjecisti, & sprevisti: excanduisti contra "unctum tuum.

40 Detestatus es fœdus servi tui, prophanasti *dejiciens* in terram coronamentum ejus.

41 Dirupisti omnes macerias ejus: exposuisti munitiones ejus contritioni.

h Heb. *transeuntes viam: ut sup.* 80. 13.

42 Diripuerunt eum omnes h viatores, est probro vicinis suis.

43 "Extulisti dexteram hostium ejus, lætificasti omnis inimicos ejus.

44 Etiam retudisti acumen gladii ejus, neque stabilivisti eum in bello.

45 Fecisti ut cesset nitor ejus, & solium ejus in terram detrusisti.

46 Curtasti" dies adolescētiæ ejus, operuisti eum pudore. Sela.

47 "Quousque Jehova? abscondes te in æternum? ardebit tanquam ignis æstus tuus?

i Heb. *cujus temporis.*

48 "Recordare mei, i quàm temporarius sim; quorsum in vanum creasses omnes filios hominis?

k Heb. *videat: sic psal.* 34. 13.

49 Quis vir ita vivat ut non k experiatur mortem, eripiat se ipsum a sepulchro? Sela.

50 Ubi *sunt* benignitates illæ pristinæ Domine, quas juraveras Davidi per fidem tuam?

51 Recordare Domine, opprobrii servorum tuorum: me" gestare in sinu meo *opprobrium* omnium maximorum populorum:

52 Quo affecerunt inimici tui, Jehova; quo affecerunt" vestigia Christi tui.

53 "Benedictus *sit* Jehova in seculum; Amen, iterumq; Amen.

ANNO.

ANNOTATIO.

1 Didascalica ode] *de occasione hujus odes vide sup. in psal.* 88. *Est autem hæc ode documentum insigne Ecclesiæ tum ad celebrandã benignitatem Dei, tum ad implorandam illius misericordiam in rebus adversis. Quamobrem tres summæ partes statuendæ sunt hujus odes: prima est laudatio Dei ab operibus & fœdere ejus, usq; ad ver.* 39. *secunda est expostulatio petitione conjuncta, usq; ad ver.* 53. *postrema, conclusio epiphonematica a laudibus Dei, ver. ult.* 2 Benignitates] *propositio summa primæ partis de celebranda Deo, quatuor ver. continetur: ea est, benignitatem Dei cùm in rebus omnibus creatis perspici, ver.* 3. *tũ maximè in regno Davidis, id est, in Christo & Ecclesia, ver.* 4. *&* 5. *hæc ita proleptice posita, sigillatim deinde confirmantur usque ad expostulationis locum: primùm quidem benignitas & fides Dei in rebus creatis, a ver.* 6. *usque ad* 16. *deinde verò benignitas & fides in Ecclesiam, inde ad ver.* 39. Fidem tuam] *id est, veritatem & constantiam in omnibus rebus tuis.* 3 Ædificetur] *id est, semel in rerum creatione & structura demonstrata promoveatur & pergat, quantisper durabunt sæcula.* 4 Juravi] *ad confirmationem fœderis, ut infrà ver.* 50. *& psal.* 130. 11. 5 Usque in sæculum] *duæ promissionis partes, hæreditas & hæreditatis regiæ: ut factæ fuerant Abrahamo, Gen.* 15. 6 Quapropter] *exornatio prioris partis nimirum laudis quam Deus sibi a rebus omnibus creatis comparavit.* Cœli] *& cœlites, quos per synecdochen intelligendos esse docent tres sequent. ver.* In congregatione sanctorum] *id est, testificantur Ecclesiæ, & documento sunt.* 7 In superiori nube] *id est, in cœlis: sic infrà ver.* 38. Filios fortium.] *id est, potentissimos terræ; ut sup.*

ver.

ver. 29. 1. & Jechezk. 17. 13. & 32. 21. 9 Nam fides tua] *id est, undequaq; exornaru veritate & constantia operum tuorum.* 13 Tabor] *ad occidentem spectans, & Chermon ad orientem, Deut. 3. 8. Jehos. 19. 22.* 16 Beatus est] *altera exornatio secundæ partis in propositione posita, ut d ctum est in ver. secundum: qua propheta docet primùm generatim quæ sit benignitas Dei erga Ecclesiam suam, usque ad ver. 20. deinde verò nominatim erga regem, quàm benignæ datæ sint promissiones in Christo, inde, a ver. 20.* Qui agnoscunt clangorem] *id est, qui signa a te velut imperatore proficiscentia, & verbum tuum audiunt: ut Num. 23. 25.* Qui in luce faciei tuæ] *id est, te præeuntem opere sequuntur, & prælucentem verbo.* 18 Cornu nostrum] *ut 1. Sche. 2. 1. & infra 25.* 19 Scutum nostrum] *id est, defensio & protectio nostra a malis.* 20 Tunc allocutus] *explicatio singularis benignitatis Dei erga regem, ut observatum est in ver. 16. qua exponit psaltes, primùm quæ futura sit gloria regni tum temporarii tum spiritualis usque ad ver. 27. deinde quæ veritas & constantia regni in Christo ver. 27. & trib. sequen. postremò quæ ratio erga temporarium regnum propter Christum sit servanda a Deo, inde a ver. 31.* Quem benignitate prosequebaris] *Schemuelem prophetã, 1. Sche. 16.* Auxilium contra robustum] *id est, regem, qui vindicet populum a potentibus inimicis: ut postulaverant Israëlitæ, 1. Sche. 8. sub finem.* 21 Inveni] *id est prospexi, 1. Schem. 16. 2.* 26 Imponam mari] *ut promiserat Deus Exod 23. 31. & completum legitur 2. Sche. 8. & 10.* Mari] *rubro & mediterraneo.* Fluminibus] *Euphrati, Jardeni, Paludi, Sirbonidi, &c.* 27 Ipse inclamabit] *Secundum membrum de veritate regni in Christo, a mutuis & respondentibus inter*

inter se officia Christi erga Deum patrem, hoc ver. & patris erga Christum, tribus sequentibus: nam hæc universè & plenè ad Christum pertinent; tenuiter verò, tanquam suus typus, regibus aliis accommodari possunt. 28 Primogenitum] *i. caput & principem summũ Ecclesiæ meę, adeoq; omnis creaturæ: sua sequentia verba exponunt.* 30 Semen ejus] *spirituale, id est, filios Dei genitos per sanctificationẽ spiritus, Heb. 2. 10. & sequentibus.* Ut sunt dies cœlorum] *id est, in æternum: periphrasis.* 31 Si dereliquerint] *tertium membrum de ratione quã servaturus est Deus in filios infirmos suos, ut dictũ est in ver. 20.* 37 Semen ejus] *id est, Ecclesiam genitam incorrupto semine verbi, ut ver. 30.* Solium ejus] *id est, regnum, synecdochicè.* 38 Ut testes] *id est, æquè duratur tum esse atq; aspectabilia omnia in cœlo documenta de quibus infrà psal. 97. 6.* 39 At tu abjecisti] *altera pars psalmi expostulationem continens usque ad versum* 47. *& petitionem patheticam, usque ad* 53. Unctum tuum] *id est, regem e domo Davidis: nam hic psalmus in monimentum datus est Ecclesiæ prophetico spiritu, ut suo tempore caneretur Deo: cujusmodi fuit tempus deportationis Babylonicæ.* 43 Extulisti dexteram] *id est, superiores efficisti inimicos.* 46 Dies adolescentiæ] *quibus florere & quasi adolescens augeri debuerat ex promissione tua.*

47 Quousque Jehova] *transitio ab expostulatione ad petitionem per figuram quam Rhetores ἀγῶνα sive contentionem vocant, hoc versiculo.*

48 Recordare mei] *petitio misericordiæ & instaurationis; primùm a persona supplicum, qui ita vanitatem suam agnoscunt ut se tamen profiteantur esse creaturas Dei, duobus versibus; Deinde a persona Dei testificantis benignitatem suam opere,*

fru dere,

fœdere, atque juramento, versiculo 50. postremo a persona inimicorum, duobus seq. 51 Gestare insultu] *i. patienter dissimulare atque abscondere.* 52 Vestigia Christi tui] *i. signa omnia atque documenta Christi habitantis & inambulantis in nobis; sive præterita ad prophetiam, sacerdotium, regnum, & cultum Dei pertinentia; sive præsentia quibus Christus nos consolatur verbo: sive futura de promissionibus adventus ejus.* 53 Benedictus sit Jehova] *conclusio epiphonematica a laudibus Dei quas utrobiq; secundis & adversis rebus prædicare debet Ecclesia.*

Psalmus XC.

Mosche gratiam Dei ex sempiterno decreto ejus in sanctos celebrans, exponit tum instabilitatem vitæ humanæ, tum miseriam infractitarum quos Deus morti adjudicaverat: ideoq; precatur Deum, ut populum suum renovans ducat ipsum in omni sanctimonia, & gloriam suam demonstret in ductu & sanctificatione populi sui.

1 ORATIO *Moschis viri Dei.* O Domine, tu habitaculū fuisti nobis, [a] in quaque generatione.

[a] Heb. *in generatione & generatione.*

2 Cùm nondum montes æditi essent, aut formasses terram orbemq; habitabilem; denique inde a seculo & usq; in seculū tu Deus fortis es.

3 Redigis mortalem eò usque ut sit contritus: dicens, revertimini filii hominum.

4 Nā mille annos si pratereat, sunt in oculis tuis ut dies hesternus; & ut vigilia [b] nocturna.

[b] Heb. *in nocte.*

5 Inundatione abripis eos, somnus sunt: ipso mane sunt ut fœnum transiens,

6 Ipso mane quo effloruit transiens, ipso vespere excisus atque exaresces.

7 At

7 "At consumimur ira tua, & tuo æstu conturbamur.
8 "Proponis iniquitates nostras tibi, occulta nostra lumini faciei tuæ.
9 "Nam omnes dies nostri divertunt " excandescentia tua, "consumimus annos nostros, "similes sermoni *sunt*.
10 "In diebus ipsis annorum nostrorum *sunt* septuageni anni, aut (ut *simus* [c] valentissimi) octogeni anni; etiam excellentissimum eorum [d] "laboriosum *est* & molestum: " cùm abierit, avolamus illicò.
11 "Quis agnoscit robur iræ tuæ, aut excandescētiæ tuæ "secundum timorem tuum?
12 " Numerare dies nostros " ita doce *nos*, ut "inducamus [e] animum sapientem.
13 Revertere Jehova, quousq;? & " pœniteat te propter servos tuos.
14 Satia nos unoquoque mane benignitate tua, ut cantemus & lætemur omnibus diebus nostris.
15 Letifica nos, ut dies *multos* "afflixisti nos; annis *multis* [f] experti sumus malum.
16 "Perspicuum sit erga servos tuos opus tuum, & decor tuus in filiis eorum.
17 " Deniq; adsit amœnitas Jehovæ Dei nostri nobis, & opus manuum nostrarum institue in nobis; ipsum, inquam, opus manuum nostrarum institue.

[c] Heb. *in fortitudinibus*:
[d] Heb. *labor & molestia*.
[e] Heb. *cor sapientiæ*.
[f] Heb. *vidimus*.

ANNOTATIO.

1 Oratio Moschi] *Hujus orationis partes sunt tres: prima est exordiū benevolētiā captans à persona Dei, duobus versibus: secunda, narratio administrationis illius, & conditionis nostræ, à vers. 3 ad 12. tertia precatio, inde ad finem usque. Videtur autem*

autem Mosche populo Dei orationem hanc conscripsisse cùm reversis exploratorib⁹, Num. 13.25. populus obmurmurasset Deo, & Deus sententiam mortis dixisset majoribus viginti annis; ut hoc saltem haberẽt ederentq; documentum resipiscentiæ suæ, & salutis suæ abjectæ prospicerent. Viri Dei] ut Deut. 33.1. O Domine] Exordium a persona Dei: cujus primùm mirificam administrationem & gratiam erga suos adducit inde ab orbe condito, hoc versu: deinde æternum decretum sive consilium ex beneplacito voluntatis ipsius ad laudem gratiæ ipsius gloriosissimæ, versu 2. Habitaculum] id est, qui facis ut securè habitemus freti protectione tua, Deu. 33.27. 3 Redigis] secunda pars orationis, narratio: in qua exponit Mosche primùm communem omnium hominum mortalitatem, usque ad vers. 7. deinde præsentem Israëlitarum calamitatem, qui provocata indignatione Dei addicti fuerant morti, Numeror. 14. a vers. 7. ad 12. postremò confessionẽ ignorantiæ & stuporis populi, quodammodo veluti stertentis etiam tum cùm vexaretur indignatione Dei, versu 11. Est autem hîc periphrasis, pro eo quod est, solo verbo tuo facis ut moriatur homo. Revertimini] corpore in terram, animo ad Deum qui dedit illum, Gen. 3.19. & Eccles. 12.7. 4 Nam mille annos] amplificatio propositionis de mortalitate nostra, ab hypothesi; cujusmodi est Eccles. 6.6. Est autem in hoc versu ἐμπλοκὴ verborum, sive (ut grammatici vocant) synchysis, quam nos ad evidentiam sententiæ vertimus. 5 Inundatione] explicatio fragilitatis humanæ a similibus; quæ tum potentem Dei manum, tum velocitatem nostram explicant familiarissimè. 7 At consumimur] altera pars narrationis, qua expostulat propheta cum Deo de singulari illo judicio, Num. 14. quasi dicat,

non

non ita nobiscum agitur ut cum cæteris hominibus; sed multò graviùs agitur ira tua, hoc versu; & de peccatis nostris, versu sequente. 8 Proponis] *i. jacularis in nos tela indignationis tuæ, propter peccata quibus & intus & extrà diffluimus.* 9 Nam omnes dies] *ἐργασία expostulationis a decreto Dei, & executione illius, quæ jam tum cœperat ob oculos Jisraëlitarum versari sublatis authoribus murmurationis, Num.* 14.36. Excandescentia] *de qua vers.* 7. Consumimus an.] *peccatis nostris, de quibus versu* 8. Similes ser.] *i. dicto celerius effluunt, manentq; irrevocabiles.* 10 In diebus] *id est, ordinariè non ultrà vivitur.* Laboriosum est & molestum] *omnibus quidem propter instabilitatem vitę & conditionis ipsorum: Judæis verò hoc tempore propter pœnas, errores, vagationes, & probrosam mortem, in quas divinitus damnati fuerant. Num* 14 28. *& sequentibus.* Cùm abierit] *excellentissimum videlicet dierum, quod modò nominavit.* 11 Quis agnoscit] *tertia pars narrationis, confessio, qua fit iter ad precationem sequentem. quasi dicat, utcunque tamen judicia tua exerceas, nemo expergiscitur & se ad resipiscentiam comparat.* Secundum timorem tuum] *i. quem tu doces nos, & injicis minis, signis, atque operibus: nam his modis Deum injecisse timorem sui docetur, Num.* 14. *& sequent.* 12 Numerare] *tertia pars psalmi, petitio; cujus partes sunt duæ; una, ut Deus misertus populi animum ipsius informet in notitia infirmitatis suæ, duobus versibus, altera, ut bonis prosequatur, lætitiam eis afferat, & hoc pacto glorificet nomen suũ ad finẽ usq;.* Ita doce] *t. secũdũ timorẽ tuũ, de quo versu præcedente.* Inducamus animum] *ne desipiamus, ut antè fecimus.* 13 Pœniteat te] *ut Gen.* 6.6. 15 Afflixisti nos]

in Aegypto, ut docetur Exodi a 1. cap. ad 12. 16
Perspicuũ sit] *summus petitionis finis, gloria Dei.*
17 Denique] *summa totius petitionis, continens superiores fines; ut Deus gloriam suam procuret in suis, & suos vicissim ad gloriam ipsius promovendam comparet.*

Psalmus. XCI.

Psaltes fiduciam suam quam collocavit in Deo statuens pius in exemplum, eos hortatur ut certa fide recumbant in Deo: defensionem prænuntiat ab omni malo: ac postremò Dei verbis omnia bona præsentia & futura pollicetur.

1 [a]Considenti in latibulo excelsi, in umbra omnipotentis continenter pernoctanti,
2 [b]Dico, in Jehova *est* receptus meus, & propugnaculum meum; Deus meus *est*, cui cõfido.
3 [c]Quandoquidem ipse erepturus est te [d] a laqueo aucupantis, a peste [e] ærumnosissima;
4 [f]Ala sua protecturus te, cùm sub alas ipsius te receperis; clypeus & [g]parma *est* [h]fides ipsius;
5 [i]Ne timeto [k]a pavore nocturno, a sagitta volitante interdiu:
6 A peste in caligine pervadente, a lue vastante in meridie.
7 Cadentibus ab *altero* latere tuo mille, & decies mille a dextera tua; ad te non accedet:
8 [l]Tantùm oculis tuis intueberis, & retributionem improborum videbis.
9 Cùm tu Jehovã, qui receptus meus est; Excelsum statueris [m]habitaculum tuum;
10 Non dabitur occasio ut attingat te malũ, & plaga nõ appropinquabit ad tentorium tuũ.
11 [n]Nam

[e] Heb. *erumnarum.*

11 'Nam angelis suis præcipiet de te, ut conservent te 'in omnibus viis tuis:
12 Ambabus palmis sustineant te, ne offendas ad lapidem pedem tuum.
13 Super ferocem leonem & aspidem 'incedes, 'conculcabis juvenem leonem & draconē.
14 'Quia in me (*inquit Deus*) amore propendet, ideò liberabo eum; 'in edito collocabo eum, quia agnoscit nomen meum:
15 Simulac invocaverit me, exaudiam eum; ipsi adero in angustia: eripiam eum, & honore afficiam eum:
16 Longitudine dierum satiabo eum, deniq; efficiam ut [b] fruatur salute mea. [b] Heb. videat

Annotatio.

1 Confidenti] *Hic psal. (quem Judæi Moschū esse existimant) est didascalicus, continens partes duas: unam qua psaltes exemplo suo ostendit fidem esse habendam in Deo, & omne bonum ab ipso expectandum, usq; ad ver. 14. alteram, qua Deus loquens superiorem prædicationem beneficiorum confirmat in eos qui ipsum colunt, inde ad finē usq;. Sunt autem hoc psalmo voces emphaticotatæ, ad fidem piorum & beneficia Dei exaggeranda, ut quod in ipso limine dicit psaltes pium considēre & pernoctare apud Deum. quasi dicat, diem noctemq; in Deo conquiescere fide, neq; de ullo humano casu laborare; ut pulli sub alis matrum securè latēre solent.* 2 Dico] *id est, prædico & confirmo ab exemplo meo.* 3 Quandoquidem] *accommodatio exempli sui ad fideles: qua ostendit psaltes tantùm ipsis videndū esse ut confidant Deo, ac proinde fore ut non tantùm liberentur a malo, verùm etiam spernant & triumphent de malo.* A laqueo] *i. ab omni periculo quod tibi creabitur.* 4 Ala sua protec. [illegible] *te*

ab omni malo, ut explicatur usque ad versum 14. Parma] *vel septum, aut munimentum ambiens & circuntegens ab hostium injuria: nam sic accipi non minus commodè hanc vocem posse ostendit ætymologia.* Fides ipsius] *id est, constantia veritasq; promissionum, quæ summatim comprehenduntur tribus postremis ver.* 5 Ne timeto] *sed confide ei, prout psaltes in seipso confidentiæ exemplum statuit, sup. ver. 2.* A pavore nocturno] *i. ab ullis apertis, occultis, internis, externis, corporeis, aut spiritualibus malis, ullo unquam tempore: sic ver. sequentib.* 8 Tantùm oculis] *non autem senties ea incommoda, quibus alios ante oculos tuos, ad latera tua videbis opprimi.* 9 Habitaculum] *ut suprà. 90. 1.* 11 Nam angelis suis] *id est, non tantùm ipse operabitur ad salutem tuam; sed etiam, cùm opus erit, cælites administros suos adhibebit ad conservandum te.* In omnibus viis tuis] *ambulantis, confidentis, pernoctantis, & conquiescentis in Deo pro vocatione tua: hæc dissimulabat diabolus, cùm sollicitaret Christum, Mat. 4. 6.* 13 Incedes] *nimirum sine damno & offensa: ut Jechabhja simile prædicat de regno Christi cap. 11. 6. & sequent. & Hosch. 2. 18.* Conculcabis] *id est, superata omnia mala contemnes, & triumphabis de illis: similes promissiones vide Mar. 16. 18.* 14 Quia in me] *altera pars psalmi, promissiones Dei continens in nomine ipsius, quarum fidem commendaverat psaltes suprà ver. 4.* In edito collocabo] *id est, supra omne periculum eveham.*

Psalmus. XCII.

Ecclesia seipsam comparans ad laudandũ Deum opera ejus admiratur, repentinos improborum quãvis florentissimorum casus & suam salutem honoremq; a Deo acceptum narrat: ac postremò æternã fidelium Dei servorũ felicitatem prædicit ad laudandũ Deũ.

1 Psal-

1 'PSALMUS *& canticum,'in diē sabbathi.*
2 'Bonum *est* celebrare Jehovam;& psallere nomino tuo,ô excelse;
3 Annuntiare unoquoque mane benignitatem tuam,& fidem tuam quibusq́; noctibus,
4 Ad decachordum & ad nabilium,ad [a] citharam cum meditatione.
5 'Quia lętitia afficis me Jehova opere tuo, de factis manuum tuarum cantabo.
6 'Quàm magna sunt facta tua, Jehova;valde profundę sunt cogitationes tuæ.
7 'Vir brutus non agnoscit, & stultus non animadvertit istud,
8 "Cùm germinant improbi velut herba,florentq́; omnes operarii iniquitatis, *fieri* ut perdantur usque in æternum:
9 Te autem ô excelse, in seculum *esse* Jehovam.
10 "Nam ecce inimici tui, Jehova, nam ecce inimici tui pereunt; [b]' dissiliunt omnes operarii iniquitatis:
11 "Attollis verò tanquam monocerotis cornu meum,'perfundendo me oleo virente:
12 Illa intuente oculo meo in'observatoribus meis; de insurgentibus contra me maleficis, audientibus auribus meis.
13 "Justus ut palma germinabit,ut cedrus in Libano crescet.
14 Plantati in Domo Jehovæ,in atriis Dei nostri germina profundent.
15 'Adhuc abundabunt in canitie, pingues & virentes erunt,
16 Ad annuntiandum rectum esse Jehovam rupem meam, neque *esse* ullam iniquitatem in eo.

[a] Heb. *ad meditationem cum citharas hypallage.*

[b] Heb. *disparant se.*

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est* ἐπαινετικος, *continens primùm propositionem laudationis Dei, usque ad ver. 5. deinde narrationem operum ejus quibus sibi laudem comparat Deus, inde ad vers. 13. postremò prophetiam de felicitate bonorum, ad finem usque.* In diem Sabbathi] *i. concinendus in ecclesia die sabbathi, quo habebatur convocatio sancta.* 2 Bonum est celebrare] *propositio laudandum esse Jehovam de benignitate ipsius erga bonos, & fidelitatem in promissis, tum in minis præstandis; & propterea omnibus modis efferendum.* 5 Quia lætitia] *altera pars psalmi, narratio æiologica, id est, explicans causas quarum nomine celebrandus est Deus. Est autem hoc ver. totius narrationis argumentum summatim positum: quod primùm exornatur duobus ver. deinde sigillatim exponitur, quinque sequentibus.* 6 Quàm magna] *prior exornationis sive amplificationis locus per exclamationem; opera & consilia Dei esse altissima & profundissima, atque adeò infinita.* 7 Vir brutus] *posterior amplificationis locus administrationem Dei adeò mirificam esse, ut eam non comprehendat mundus.* 8 Cùm germinant] *narrationis pars duæ una, de instabilitate improborum. qui utcunque floreant, justo Dei judicio & sua ipsorum improbitate deturbantur, hoc ver. altera, Deum natura, consiliis, operibusq; semper sibi constare, tam ad perdendum improbos, quàm ad servandum bonos ut sequentes versus demonstrant.* 10 Nam ecce] *confirmatio superioris dicti a præsente & quotidiana experientia.* Dissiliunt] *id est, diffringuntur, & veluti comminuti in fragmenta abeunt.* 11 Attollis verò]

id

id est, auges me maximis, constantibus, & infractis viribus ut Num.23.26. Perfundendo me] *id est, me viribus & gratia instructum in superornando; ut psal.23.5.* 12 Observatoribus] *inimicis atq; malesicis, ut psal.5.9.* 13 Justus] *conclusio a doctrina prophetica de prosperitate piorum, argumento sumpto a constantia Dei, ver.9. & experientia administrationis ejus, quæ modò exposita est. Est autem elegans allegoria, qua pii cum arboribus præstantissimis, Ecclesia sive templum Dei cum Libano & plantario amœnissimo feracissimoq; comparatur.* 15 Adhuc] *id est, quantumvis veteres non veteraſcent; sed fructus a Deo acceptos in æternum proferent, vegetati & virentes per spiritum illius: qui fructus sequente versu exponitur, nimirum prædicatio gloriæ Dei constantissima.*

Psalmus XCIII.

Psaltes amplitudinem regni Christi & potentiam celebrat, ab universali rerum creatarum, & singulari æternáque Ecclesiæ administratione.

1 IEHOVA regnat celsitate indutus; indutus Jehova, robore se accingit: etiam [a]stabilitur orbis habitabilis, ne dimoveatur.

2 Stabile *est* [a]solium tuum [b]ante ullum tempus, ante seculum tu *regnas*.

3 [a]*Ut ut* attollant flumina, ô Jehova, attollant flumina sonum suum; attollant flumina fragorem suum:

4 Sonis aquarum multarum, magnificis fluctibus irrumpentibus maris; magnificentior est in alto Jehova.

5 [a]Testimonia tua firma *sunt* valdè: domui tuæ decora sanctitas, ô Jehova, in longitudinem dierum *est*.

[a] *Heb. ante tunc, i. ante ullum certũ & finitum tempus, de quo vox illa, tunc, ab homine enuntiari posset: ut Prover.8. 22.*

Annotatio.

1 Jehova regnat] *Ode est* ἐπινικιὸν, *continens laudes regni Christi (qui idem est Jehova, Rex institutus a patre) a celsitate & robore ejus, quæ hoc versu universè dicta, confirmantur tribus documentis: primum est, a creatione & conservatione mundi, altera parte hujus versus; secundum, ab administratione potentissima & magnificentissima, tribus sequentibus; tertium, a singulari ipsius ratione erga Ecclesiam, versu ultimo. Est autem tota hæc explicatio de regno Christi allegorica, sumptis ab ordine humano locutionibus.* Stabilitur] *i. ab ipso conditus & constitutus conservatur.* 2 Solium tuum] *id est, regnum & administratio ejus: metonymia.* 3 Ut ut] *exornatio magnifica administrationis Christi per comparationem aquarum. q. dicat, nulla flumina, nulla maria, ac ne diluvium quidem ipsum furentium superne & inferne aquarum tam sunt magnifica, quàm magnificus es in administratione tua.* 5 Testimonia tua] *id est, singularis illa ratio, qua tuam præsentiam & benevolentiam Ecclesiæ testatam facis: sive salutari verbo, quod sceptrum Christi appellatur; sive opere sanctificationis æternæ, quam Deus cum Ecclesia communicat in Christo.*

Psalmus XCIIII.

David cum suis a perfido Schaülis comitatu vexatus, Deum orat ut manum admoveat ad ulciscendos impios: improbitatem, maleficia, & blasphemias narrat; improbos objurgat dementiæ ipsorum nomine: & bonos ab eventu quem Deus unusquisque largitus est, a promissionibus ejus, & a suo ipsius exemplo consolatur.

1 O For-

1 'O FORTIS 'Deus ultionum Jehova,
o Deus fortis ultionum ' illucesce.
2 Attollere o' judex terræ,[a] redde re-
tributionem superbis.
3 'Quousque improbi ô Jehova, quousque
improbi exultabunt?
4 Eructantes loquentur [b] superbé, sese præ-
dicabunt omnes operarii iniquitatis?
5 Populum tuum conterent, & possessionē
tuam affligent?
6 Viduam & peregrinam interficient, ac pu-
pillos occident,
7 Dicentes, non respicit Jah; neque ani-
madvertit Deus Jahhakobi;
8 'Animadvertite, ô 'brutissimi in populo:
& stultissimi, quando intelligentes eritis?
9 'An plantator auris, an non audiat? aut
formator oculi, an non intueatur?
10 An castigator gentium, an non reprehen-
dat? qui docet homines scientiam, *an non cog-
nosceret?*
11 'Jehova cognoscit cogitationes homi-
num, [c] esse vanitatem ipsam.
12 'Beatus ille vir quem ' castigas Jah, &
quem ex lege tua doces:
13 'Ad præstandum quietem' ei a diebus [d]
adversitatis, 'dum foditur improbo fovea.
14 'Non enim deserit Jehova populum suum,
& possessionem suam non derelinquit;
15 'Sed usque ad justitiam revertetur judi-
cium & post illud ' omnes recti corde.
16 'Quis surrecturus fuisset pro me contra
maleficos? quis se ipsum stitisset pro me con-
tra operarios iniquitatis?
17 Nisi Jehova pleno auxilio fuisset mihi, pa-
rum abest quin' habitasset in loco silenti. [e] vi-

[a] Heb. *fac ut revertatur retributio super superbos.*

[b] Heb. *durū: ut 1. Schem. 2.3.*

[c] Heb. *quòd ipsæ sunt vanitas: trajectio, ut Gen. 1.4.*

[d] Heb. *mali.*

[e] Heb. *anima mea.*

ta mea.
18 Cùm dico, dimovetur pes meus, benignitas tua, ô Jehova, sustentat me.
19 Cùm multæ sunt cogitationes meæ apud me, ' consolationes tuæ oblectant animam meam.
20 " An consociaretur tibi solium 'ærumnarum, 'formantis molestiam " præter statutum,
21 Turmatim convenientium contra animam justi, & sanguinem innoxium condemnantium?
22 'Imò *est* Jehova mihi pro edito loco, & Deus meus pro rupe receptus mei:
23 Is convertit contra eos iniquitatem ipsorum, & 'malitia ipsorum excindit ipsos; excindit ipsos Jehova Deus noster.

ANNOTATIO.

1 O fortis Deus] *Ode est generis mixti* συκτικὴ καὶ διδασκαλικὴ. *Itaque summæ illius partes sunt duæ: una, precatio, ut Deus ulciscens improbos suis consulat, usque ad ver.* 8. *altera verò, doctrina prophetica æquè ad improbos atque ad bonos pertinens, inde ad finem usq;. Precationis autem partes sunt duæ: una est petitio duob. versib. altera querimonia enarrans petitionis causas, sequentib. quinq;. Petitionis summa est, ut Deus se glorificet conservando suos & improbos ulciscendo; cujus argumenta ducuntur a natura potentissima & justissima, officio, operibusq; ipsius.* Deus ultionum] *id est, qui unus ultionis author atque effector es, Deut.* 32.35. Illuceſce] *ut Deut.* 33.2. 2 Judex] *ut Gen.* 18.25. *psal.* 82.8. *& infrà ver.* 10. 3 Quousque] *secundum precationis membrum, querimonia de insolentia improborũ thrasonica inter se, duobus versibus; de malefactis contra innocentes, ver.*
5. &

5. & 6. & de blasphemis sermonibus in Deum, ver. 7. 8 Animadvertite] altera pars psalmi partim ἐπιτιμητικὴ id est, reprehensionem severissimã continens improborum, usque ad ver. 12. partim verò παρακλητικὴ, id est, spectans ad consolationẽ & confirmationẽ piorũ ad finẽ usq;. Continet autẽ hæc reprehensio objurgationem, hoc ver. & redargutionem, sequentibus. Brutissimi] sic cõpellat impios gravissimus nominibus, propter miseram & dementem illorum conditionem, judiciumq; perversissimum, quod redarguitur versibus sequentibus, ut suprà 92. 7. 9 An plantator] redargutio ἐξ ἀτόπου, id est, ex absurdo, quasi dicat; adeò absurdum est Deo (qui visum auditumq; dedit hominibus) visum & auditum adimere, ut qui hoc sentiant, penitus mente capios & brutissimos esse oporteat: simili argumẽto utitur Deus Exo. 4. 11 11 Jehova cognoscit] subjectio qua propheta utitur ad superiorem argumentationẽ contra impios. Est autem ea accipienda synecdochicè, ut omnibus membris præcedentibus respondeat. quasi dicat, audit, videt, corrigit, cognoscit; & tamen vanitatem istam audiens, videns & cognoscens, dissimulat, donec tempus justitiæ constituerit, de quo ver. seq. 12 Beatus ille vir] transitio ad consolationem bonorum per epiphonema, hoc ver. & sequente. Continet autem hic consolationis locus primùm descriptionem eventus qui bonos & malos consequturus est, his duobus versibus; secundò confirmationem, tum a fide promissionum & veritate Dei, ver. 14. & 15. tum ab exemplo suo, inde ad finem usque. Castigas] id est, affligis & flagellas etiam impiorum operâ, quam exposuit suprà vers. 5. & 6. 13 Ad præstandum] id est, tandem aliquando a calamitatibus liberandum; quia temporariæ sunt ac non per-

perpetuæ afflictiones ejus, ut explicatur psal. 37. Dum foditur] *id est compa ratur & struitur ultio quam Deus infligturus est iis qui affligunt bonos, postquam perfecta est & absoluta illorum iniquitas: vide 2. Thess. 1 8. & sequentibus.* 14 Non enim] *primus confirmationis locus, a fide & veritate fœderis promissionumq; Dei.* 15 Sed usque] *id est, judicium Dei (quod in hoc seculo magis exercet bonos quàm improbos, & cujus principia tantùm in hac vita ducuntur) tandem ad plenam & constantissimam justitiam perducetur, ut suum cuique jus tribuatur: affligentibus afflictio, afflictis verò regnum Dei, pro quo patiuntur.* Omnes recti corde] *nimirum revertentur, id est, instaurabuntur post judicium Dei constitutum: sive hîc liberati a malis, quod propheta respicit; sive in futuro seculo omnibus bonis cumulati in Christo.* 16 Quis surrecturus] *alter confirmationis locus ab exemplo suo: quo ostendit psaltes actum fuisse de se, nisi succurrisset Deus: ita desperatus erat & abjectus ab omnibus.* 17 Habitasset in loco silentii] *id est, mortuus fuissem & sepultus: periphrasis. vocatur autem sepulchrum locus silentii a propheta, quia sepultis adempta est omnis facultas celebrandi Deum, hîc & psal. 115. 17. vide suprà 6. 6.* 19 Cõsolationes tuæ] *id est, quas ego per spiritum tuũ percipio ex natura & verbo tuo: prout has consolationes sequentes versus ostendunt.* 20 An consociaretur] *id est, an justus judex totius terræ non faceret judicium; sed injustitiam ferret? ut Gen. 18. 25. sic consolabatur se propheta a natura Dei.* Ærumnarum] *id est, tyrannicum, ærumnas alis afferens immeritò, ut sequentia docent.* Formantis] *id est, fingentis, communiscentis, atque perpetrantis: metaphora.* Præter statutum] *id est, contra jura & leges.* 22 Inò] *contrarii estimatio*

matio ex adverso respondens contentioni superiori, qua statuit psaltes sibi esse constantem consolationem in Deo protegente suos, hoc vers. & adversarios profligante, vers. ultimo. 23 Malitia ipsorum] *id est, retorquet in ipsos malum ipsorum, ut suprà dixerat vers.* 2.

PSALMUS XCV.

David Ecclesiam ad cultum & obsequium Dei hortatur, a fœdere inito cum Deo, & majorum exemplis.

1 AGITE, cantemus Jehovæ; clangamus rupi salutis nostræ.
2 Eamus ante faciem ejus cum gratiarum actione, cum psalmis clangamus ei.
3 Nam Deus fortis magnus *est* Jehova; & rex magnus [a] supra omnes Deos:
4 [a] In cujus manu *sunt* ima vestigia terræ, penes quem *sunt* vires montium:
5 Cujus est ipsum mare, ut qui fecit illud; & arida, *quam* manus ejus formarunt.
6 Venite, incurvemus nos & procumbamus; flectamus genua coram Jehova qui fecit nos.
7 [a] Cum ipse *sit* Deus noster, nos verò populus pastus ejus, & grex [a] ductus ejus; hodie si vocem ejus audieritis,
8 Ne obduretis [b] animum vestrum, ut [a] in contentione, ut [a] die tentationis in deserto:
9 Ubi tentaverunt me majores vestri, probaverunt me etiam [c] experti sunt opus meum.
10 Quadraginta annis [a] fastidio habui generationem *illam*; dicens, populus sunt errabundi

Heb. 3. & 4.
[a] Heb. *manus metonymia.*
[b] Heb *cor: ut infrà ver.* 10.
[c] He. *viderũt.*

bundi animo, & sunt ignorantes viarum mearum.

Num. 14. 11 Quibus juravi in ira mea, eos non ingressuros in requiem meam.

ANNOTATIO.

1 Agite] *Ode est, ὑπαινετικὴ, continens exhortationem ad laudem Dei promovendam primùm cultu, usque ad vers. 7. deinde verò obsequio, inde ad finem usque. Cultum exponit psaltes vers. 1. 2. & 6. causam verò interserit a natura, officio, operibusque Dei, tribus mediis versibus. Hunc autem psalmum a Davide conscriptum esse confirmat Apostolus Heb. 4. 7.* 3 Supra omnes Deos] *id est, supra omne quod dicitur Deus, ut suprà psalmo. 86. 8.* 4 In cujus manu] *id est, quia omnia, quamvis abditissima & valentissima, regit arbitratu suo.* 7 Cùm ipse sit] *altera pars psalmi, qua spiritus Dei hortatur populum ad obsequium, primùm a fœdere officioq; mutuo, hoc vers. deinde a majorum exemplo, sequentibus.* 8 In contentione] *id est, ut semper majores vestri obfirmato animo contenderunt adversus Deum, tentarunt, & probarunt illum in deserto: quemadmodum sequentia verba exegeticè docent, & legitur Numerorum 14. 22.* Die tentationis] *id est, toto tempore, quo versantes in deserto nihil nisi tentarunt Deum: sic probrosè totum profectionis tempus tentationem nominat.* 10 Fastidio habui] *id est, ut fastidiosos exagitavi variis erroribus, supplicijsque*

& morte affici. Numerorum 14. 33.

11 In requiem meam] ubi Jehoschuahh eorum posteros collocavit post annos quadraginta: cujus specie David reliquiam esse aliam requiem populo Dei figuravit, Heb. 4. 8. & 9.

PSALMUS. XCVI.

Psaltes Ecclesiam gentium cum Judæis hortatur ad laudationem Dei; tum creationis & administrationis potentissimæ nomine, tum regni sempiterni, in cujus possessionem missus est adventu suo Filius per voluntatem patris.

1 CANITE Jehovæ canticum novum, canite Jehovæ tota terra.

2 Canite Jehovæ, benedicite nomini ejus; prædicate de die in diem salutem ejus.

3 Narrate in gentibus honorem ejus, in omnibus populis mirabilia ejus,

4 Magnum Jehovam & laudatum valde, reverendum esse supra omnes Deos.

5 Nam omnes dij populorum *sunt* idola, Jehova verò cœlos fecit.

6 Gloria & decor coram eo, robur & ornatus in sanctuario ejus *sunt*.

7 Cedite Jehovæ familiæ populorum, cedite Jehovæ honorem & robur.

8 Cedite Jehovæ honorem nominis ejus; afferte munus & venite ad atria ejus.

9 Incurvate vos Jehovæ in decore sanctitatis

tis, formidate a conſpectu ejus tota terra.
10 Dicite in gentibus, Jehova regnavit, etiã ſtabilietur orbis habitabilis, ne dimoveatur: judicaturus eſt populos [a] rectiſſimè.
11 Lætabuntur cœli, & exultabit terra; perſtrepet mare, & [b] quæ ipſum implent.
12 Exultabit ager & quicquid *eſt* in eo, tunc cantabunt omnes arbores ſylvæ:
13 Ante [c] faciem Jehovæ cùm venerit, nam venit [c] ad judicandum terram: judicaturus eſt orbem habitabilem per juſtitiam, & populos per fidem ſuam.

[a] Heb. *in rectitudinibus.*
[b] Heb. *plenitudo ejus.*

Annotatio.

1 Canite] *canticum eſt Davidis instaurationis, continens primùm exhortationem ad laudes Dei, verſibus quatuor: deinde argumenta laudis tum a præſentibus beneficiis, a ver. 5. ad 10. tum a futuris, quæ propheticè de regno Chriſti prædixit David. Hoc autem canticum cecinerunt Iſraëlitæ paucis vocibus immutatis, cùm arca inferretur Jeruſchalaima. 1. Chron. 16. quod pſaltes universè ad omnes gentes accommodat, poſtquam ad regnum Chriſti vocatæ ſunt.* Canticum novum] *ut ſuprà 33. 3.* 13 Faciem Jehovæ] *Chriſti venientis in mundum.* Ad judicandum terram] *id eſt, ad miniſtrandum, & judicis partes defungendum in ea.*

Psalmus. XCVII.

David prophetans regnum Chriſti, magnificentiam illius explicat, everſionem idololatriæ & ſuperſtitionum omnium, lætitiamq; & bonum fidelium

lium obsequentium Deo: quos idcirco ad obsequium & laudem Dei provocat.

1 IEHOVA regnat, exultet terra, lætentur regiones plurimæ.
2 Nubes & caligo circunstant eum, justitia & judicium locum solii ejus.
3 Ignis ante eum procedit, & inflammat circumquaque hostes ejus.
4 Perlustrant fulgura ejus orbem habitabilem, videns formidat terra.
5 Montes ut cera liquefiunt a præsentia Jehovæ, a præsentia Domini totius terræ.
6 Indicant cœli justitiam ejus, adeò ut videant omnes populi honorem ejus.
7 Pudore suffundantur omnes colentes sculptile, qui se jactant de idolis; incurvate vos ei omnes dii.
8 Audiens lætatur Tzijon; exultantq; filiæ Jehudæ propter judicia tua, ô Jehova.
9 Tu enim es Jehova excelsus supra omnẽ terram, valde elatus es supra omnes Deos.
10 Amantes Jehovæ, odio habete malum; servans animas suorum quos benignitate prosequitur, e manu improborum eripit eos.
11 Lux sata est justo, & rectis a animo lætitia. a Heb. *corde.*
12 Lætamini justi in Jehova, & celebrate *eum* ad memoriam sanctitatis ejus.

ANNOTATIO.

1 Jehova regnat] *Psalmus est propheticus de regno Christi: in quo primùm amplitudo & magnificentia regni describitur, usque ad versum 7. deinde usus illius exponitur tum contra regnũ satanæ, ver. 7. tum erga Ecclesiam Dei, usque ad ver. 10. & postremò*

strèmò concluditur exhortatione fidelium ad obsequium & laudem, reliquus versibus. Est enim hic Jehova Christus, ad cujus expectationem Ecclesia vetus his psalmis excitata est: ut primus versus summatim docet. Plurimæ] id est, omnes, quibus imperaturus est Christus: synecdoche. 2 Nubes & caligo] descriptio regni Christi, cujus meminerat psaltes in principio versus primi. Est autem descriptio tota figurata, qua ostendit psaltes nihil esse in terra aut in cœlo quod non obsequatur & testimonium exhibeat regnanti Christo, idq; longè gloriosiùs quàm olim factum sit cùm lex traderetur, Exod. 19. & Deut. 4. & 5. Aut enim nubes & caligo, id est, inaccessus est & incomprehensibilis præ gloria. Justitia & judicium] id est, justissimus est in suos, & in adversarios, versu sequente. 4 Perlustrant] id est, potentissimus est, adeò ut nihil quamvis firmum coram eo possit consistere, duobus versibus. 6 Indicant] id est, gloriosissimus est, cujus gloriæ & justitiæ specula evidentissima relucent in cœlis, & omnium populorum oculis sunt exposita, ut sint inexcusabiles: ut psal. 19. 2. 7 Pudore suffundantur] altera pars psalmi, de usu magnificentissimi illius regni quod modò prædicavit psaltes; primùm quidem in idololatras, & idola ipsa, adversus quæ gloriosa apostrophe prophetæ utitur, hoc versu; deinde in Ecclesiam Dei sequentibus. Idolis] vide Levit. 19. 4. 8 Audiens] secundus locus de usu regni Christi in Ecclesia: est autem duplex; primus, pax & gaudium in spiritu per auditionem verbi; secundus agnitio judiciorum & justissimæ administrationis ejus. Tzijon] id est, Ecclesia a te recreatur verbo & operetur ipsa. 48. 12. 9 Elatus es] judiciis tuis, de quibus versu 8. Supra omnes Deos] ut supra 95. 3. 10 Amantes Jehovæ] conclusio hortatoria ad sectandum

dum bonum, fugiendū malū, & Deum authorem boni celebrandum. Servans animas] *ætiologia superioris documenti a promissionibus vitæ præsentis & futuræ, duobus versib.* 11 Lux] *vide Esther* 8. 16. Sata est] *id est, reposita, & latens velut semen mandatum terræ, sed suo tempore proditura.*

PSALMUS XCVIII.

Psaltes Judæos, gentes, & res omnes creatas hortatur, ut gratulentur Christo de inimicis triumphāti.

1 PSALMUS. Cantate Jehovæ canticū novum, quia mirabilia fecit: salutē attulit ei Dextera ipsius, & brachiū sanctitatis ipsius.

2 Notam fecit Jehova salutem suam, ante oculos ipsarum gentium revelavit justitiā suam.

3 Recordatus est benignitatis suæ, & suæ fidei erga domum Israelis; vident omnes fines terræ salutem dei nostri.

4 Clangite Jehovæ tota terra, [a] fragore edito cantate & psallite.

5 Psallite Jehovæ cithara, cithara & [b] psalmodia.

6 Tubis & sono buccinæ clangite coram rege Jehova.

7 Perstrepat mare, & quæ [c] implent ipsum, orbis habitabilis & habitantes in eo.

8 Flumina complodant manu, pariter montes exultent,

9 Coram Jehova, quia advenit [d] ad judicandum terram; judicaturus est orbem habitabilem [d] juste, & populos [e] rectissimè.

a Heb. *fragorem edite & cantate.*

b Heb. *voce psalmi.*

c Heb. *plenitudo ipsius.* sup. 96. 11.

d Heb. *in justitia.*

e Heb. *in rectitudinibus ut supra* 96. 10.

ANNOTATIO.

1 Psal.] *Psalm. est propheticus de Christo rege, qui devicta carne, mundo, peccato, morte, & satana triumphavit. Est autem* επινικιος *cõstans primùm narratione magnificentiæ ejus, ver. 2. & 3. deinde hortatione ut res omnes creatæ applaudãt triũphãte Christo, a ver. 4. ad finẽ; quæ duo sũmatim proponuntur ver. 1.* Canticum] *ut sup. 33. 3.* Salutẽ attulit] *i. vicit inimicos suos virtute sua: humanitus dictum, vide Jeschah. 59. 16. & 63. 5.* 2 Notam fecit] *i. salutem suam omnibus gentib. gratiosè promulgavit.* 3 Recordatus est] *i. demonstravit se recordari promissionis factæ Abrahamo, Gen. 22. 18. et Gen. 8. 1.* 4 Clangite] *altera pars psal. hortatio ad laudem, scatens hyperbolis & allegoriis ad amplitudinem gaudii adumbrandam.* 9 Ad judicandum] *ut sup. 96. 13.*

PSALMUS. XCIX.

Psaltes infinitam potentiam Christi regis nostri, justitiam, & gratiam in omnes gentes prædicat; ab exemplo majorum constantem eam fore docet: ac proinde omnes hortatur ad colendum & prædicandum regem.

1 IEHOVA regnat, commoveantur populi: insidens Cerubinis *regnat*, nutet terra.

2 *Regnat* Jehova Tzijone magnus, etiam altus *est* supra omnes populos.

3 Celebrent nomen tuum magnum & reverendum, *quia* sanctum est.

4 *Tu* quoq; [a] robustissime rex, judicium amans: tu, *inquam*, constituis [b] quod est rectissimum

[a] Heb. *robur regis: hypallage.*

[b] Heb. *rectitudines.*

simum, judicium & Justitiam' in Jahhakobo tu perficis.

5 Exaltate Jehovam Deum nostrum, & incurvate vos ad' scabellum pedum ejus; *quia* sanctus est.

6 'Moschem & Aharonem cum sacerdotibus ipsius, Schemuelemq; cum invocantibus nomen ipsius; inclamantes Jehovam ipse illicò exaudivit eos. *Exod.* 29. & 32. *Num.* 17. 11. 1. *Schem.* 12. 20.

7 In columna nubis allocutus est eos: observantes testimonia ipsius, & statutum *quod* dederat eis.

8 'Jehova Deus noster, tu exaudivisti eos: Deus fortis cõdonans fuisti eis, etiam cùm ultionem sumeres de actionibus eorum.

9 Exaltate Jehovam Deum nostrum, & incurvate vos ad montem sanctitatis ejus: quia sanctus *est* Jehova Deus noster.

Annotatio.

1 Jehova regnat] *Ode est* ἐπαινετικὴ *continens hortationem ad laudes Dei, Amœbæis tribus clausulis repetitam, a tribus argumentis: primum est ab amplitudine & potentia infinita regni, tribus primis versibus; secundũ, a beneficentia, justitia, & gratia in populum Dei collata per Christum, duobus versibus; tertium, ab exemplo majorum, inde ad finem usque.* Commoveantur] *id est, servo timore perculsi comparentur ad Christum regem suum agnoscendum.* Insidens Cerubinis] *id est alle ipse Deus qui Israëlitis præsentem se aspectalem fecit, & responsa dedit, Exodi 25. 22. sic prolepticè hoc ver. comprehendit psaltes duo sequentia documenta.* Nutet terra] *id est, contremiscat a præsentia ejus. q. d. res omnes creatæ, animatæ, ato, inanimæ*

animæ perculsæ præsentia ejus exhibeant ei summã reverentiam. 2 Regnat Jehova] *id est, nunc demum Christus demonstrat se tam gentium, quàm Judæorum regem esse.* 4 Tu quoque] *secundus locus a beneficentia, ut dictum est in ver. primum.* Robustissime rex] *id est, qui es robur ipsissimum, & de tuo regibus servisque tuis suppeditas robur.* In Jahhakobo] *id est, in Ecclesia tua, quæ olim definiebatur Jahhakobi sive Israëlis nomine.* 5 Scabellum pedum ejus] *id est, ad solum usque vel pavimentum templi, cui dicuntur esse tanquam impositi pedes Jehovæ insidentis Cerubinis; ut 1. Chronic. 28. 2.* 6 Moschem & Aharonem] *tertius locus ab exemplo; quo ostendit psaltes meritò ab Ecclesia Catholica Christum regem prædicandum esse per comparationem minoris, hoc modo: si intercedente Mosche & sacerdotio Levitico Deus populum Israëlis prosecutus est summis beneficiis, exaudiens eos, alloquens, condonans, & parcens in gravissimis offensionibus; quì intò magis prædicandũ est regnum Christi filii & hæredis in domo Dei, qui sacerdotio æterno nos conciliavit patri? Hoc autẽ genus argumentationis in Epistola ad Hebræos copiosè exponitur.* 8 Jehova Deus noster] *emphatica apostrophe ad Deum; qua propheta ostendit eam populi miseriam esse pro veritate fœderis sui, mera sua gratia.*

Psalmus C.

Psaltes Ecclesiam ad laudes Dei hortatur propter gratuitam electionem, vocationem, & beneficentiam constantem ipsius.

1 Psalmus *pro gratiarum actione.* Clangite Jehovæ omnes *incolæ* terræ.
2 Colite Jehovam cum lætitia, venite in con-

conspectum ejus cum cantu.

3 Agnoscite Jehovam esse Deum, ipsum effeciſſe nos (non autem nos ipsos) populum ſuum & gregem paſtus ſui.

4 Ingredimini portas ejus cum gratiarum actione, atria ejus cum laude: gratias agite ei, benedicite nomini ejus.

5 Nam bonus *est* Jehova, in seculum *est* benignitas ejus, & usque ad [a] generationē quāque fides ejus.

[a] Heb. *generationem & generationē.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus] *Psalmus hic eucharisticus hortatur Ecclesiam ad colendum & prædicandum Deum, duobus argumentis: unum est gratuita electio & vocatio nostra in communionem fœderis cum Deo, usque ad ver. 3. alterum est perpetuus & constans beneficiorum fructus, ex quo vocationis divinæ facti sumus participes, ver. 4. & 5.* Omnes incolæ terræ] *tam gentes, quàm Judæi: ut interpretatur Apostolus ad Rom. 15.* 3 Esse Deum] *id est, autorem fœderis & dominum nostrum.* Non autem nos ipsos] *id est, nos nulla justitiâ nostrâ, aut recto animo dignitatem hanc nobis comparasse, sed ex gratuita ipsius benevolentia factum esse ut simus ipsi filii: vide Deut. 7. 7. & 9. 4. & sequentibus.*

5 Fides] *id est, constantia ad bonitatem & benignitatem communicandam cum Ecclesia.*

PSALMUS. CI.

David rex factus Deo spondet se procuraturum sanctificationem suam, consilii, comitatus sui, totius regni, & Ecclesiæ.

1 DAVIDIS *psalmus*. Benignitatem & jus canam: tibi, ô Jehova, psallam.

2 Animadvertam viâ integrâ, quando venturus sis ad me: continenter ambulabo in integritate animi mei, intra domum meam.

3 Non proponam mihi ob oculos rem nefariam: factum declinantium ôdi, non adhærebit mihi.

4 Animus perversus recedet a me; malum non agnoscam.

5 Linguâ lædentem clàm proximum suum, ipsum excindam: elatum oculis, & tumentem animo, ipsum non potero *ferre*.

6 Oculi mei *attendent* ad veraces terræ, ut consideant mecum: ambulans via integra, is ministrabit mihi.

7 Non habitabit intra domum meam faciens dolum, loquens mendatia non stabilietur coram oculis meis.

8 Singulis matutinis excindam omnes improbos terræ, ad rescindendum a civitate Jehovæ omnes operarios iniquitatis.

a Heb. *cordis sic vers.* 4. & 5.

b Heb. *in medio domus: sic infrà ver.* 7.

c Heb. *facere: infinitivus pro nomine.*

d Heb. *latū corde*

ANNOTATIO.

1 Davidis psalmus] *Psalmus est didascalicus quo David in regno constitutus Deo solenniter vovet se officio suo fideliter defuncturum: constat itaque duabus partibus: exordio, quo profitetur David se hoc solenni cantico obstrictum iri ad præstandū officium suum vers.* 1. *deinde narratione, sive expositione singularis officii quod promittit Deo, ad finem usque. Videtur autem hic psalmus a David non ante susceptum regnum conscriptus esse, sed postquā rex confirmatus est; quo tempore ea constituit quæ ad cultum Dei & civilem administrationem pertine-*

timebant. Benignitatem & jus] *i. duo hæc me procuraturum spondeo Domino, tum ut benignitas a me popularibus meis prosit, tum ut jus adversus improbos exerceatur: quæ duæ sunt verorum principũ laudes: vide 2. Schem. 9. 1.* 2 Animadvertam] *narratio, sive expositio officii quod David vovebat Domino, constans ex tribus partibus: prima est de instituto & vita ipsius regis, a ver. 2. ad 5. secunda, de instituto regalis consilii, comitatus, & ministerii a ver. 5. ad 8. tertia, de castigatione improborum, & purgatione totius regni per severam observationẽ disciplinæ civilis & Ecclesiasticæ, vers. 8.* Via integra] *i. quàm integerrimè potero.* Venturus sis ad me] *i. me receptur⁹ ad te ex hac vita, aut alioquin rationem exacturus administrationis meæ. quasi dicat, semper attendam ad finem meũ, ut cautè & religiosè ambulem.* Intra domum] *i. etiam clam intra privatos parietes.* 3 Declinantium] *a via rectâ, cujus meminit superiore versu.* 4 Animus perversus] *i. dabo operam ut deponam veterem hominẽ cũ cõcupiscentiis ejus, & quod semel deposuero amplius non invadat me.* 5 Lingua lædentem] *i. maledicos atq; maleficos depellam a me: secunda pars.* 6 Oculi mei] *i. bonos consiliarios atq; administros sollicitè adhibebo.* 8 Singulis matutinis] *tertia pars: i. indesinenter regnum, regiam, Ecclesiamq; purgabo a malo.*

Psalmus. CII.

Ecclesia in captivitate diu versata Deũ supplicat⁊ suas calamitates, ærumnasq; proponit; se ipsam confirmat recordatione naturæ & promissionũ Dei, quarum complementum prædicat fore in adventu Christi, & comuni vocatione gentium: itaq; Deũ orat ut suæ naturæ, promissionũ, & gloriæ recordat⁹ Ecclesiam conservet, eiq; benedicat in æternum.

1 'ORATIO 'pro paupere; cùm 'obruitur, ante Jehovam effundente meditationem suam.

2 'Jehova, audi orationem meam; & vociferatio mea ad te perveniat,

3 Ne abscondas faciem tuam a me, quo die est angustia mihi: inclina ad me aurem tuam, quo die inclamo; [a] festinanter exaudi me,

4 'Nam consumuntur ut fumus dies mei, & ossa mea ut focus exardescunt.

5 Percussum tanquam herba exarescit cor meum; quia 'obliviscor comedere cibum meum.

6 'Præ voce gemitus mei, adhæresci os meũ carni meæ.

7 'Similis sum plateæ deserti; sum tanquam bubo vastitatum.

8 [b] Assiduè sum similis passeri, solitario in tecto.

9 Toto die probro afficiunt me inimici mei; insanientes contra me, 'per me jurant.

10 Nam 'cinerem tanquam panem comedo, & potiones meas cum fletu misceo,

11 Propter indignationem tuam, & ferventem iram tuam: 'quia sustulisti me, & abjecisti me.

12 Dies mei similes sunt 'umbræ inclinatæ: & ego sicut herba exarui.

13 'Tu autem Jehova in seculum permanes, & recordatio tui [c] in quamque generationem.

14 'Tu [d] surgens misereberis Tzijonis: quia tempus est faciendi gratiam ei, quia advenit statum tempus,

15 'Quo delectentur servi tui 'lapidib' ejus, & pulveri ejus 'gratiam faciant.

16 'Ut

[a] Heb. festina exaudi.

[b] Heb. assiduus sum ut sim sicut passer.

[c] Heb. in generationem & generationem.

[d] Heb. surges misereberis.

16 'Ut revereantur gentes nomen Jehovæ, & omnes reges terræ honorem tuum;
17 Cùm ædificans "Jehova Tzijonem, apparuerit in honore suo,
18 Respexerit ad orationem 'nudatissimi, & 'non spreverit orationem eorum.
19 ' Conscribatur hoc ' in generationem posteram, ut ' populus recreatus, laudet Jah:
20 Quòd prospectaverit ex alto *loco* sanctitatis suæ, Jehova e cœlis in terram intuitus sit,
21 Ad exaudiendum suspirium vincti, ad solvendum [e] eos qui jam traduntur morti;
22 Ut enarrent 'Tzijone nomen Jehovæ, & laudem ejus Jeruschalaimis:
23 'Congregantibus se populis simul, & regnis ad colendum "Jehovam,
24 "*Qui* affligens "hac via vires meas, curtat dies meos.
25 'Dico *itaque*, mi Deus fortis, ' ne auferas me [f] mediis diebus meis: [g] "per generationem æternam *sunt* anni tui:
26 'Antè *quàm* terram fundasses, & opus manuum tuarum *essent* cœli.
27 Ista peritura sunt, tu autem permanes; ista, inquam, omnia, ut vestimentum veterascent, ut indumentum mutabis ea atque mutabuntur.
28 Tu verò idem es, & anni tui non finiuntur.
29 'Filii servorum tuorum habitent, & semen eorum stabiliatur coram te.

[e] Heb. *filios mortis*: *ut psal.* 79. 11.

[f] Heb. *in medio dierum meorum.*

[g] Heb. *& generationē & generationem.*

ANNO.

ANNOTATIO.

1 Oratio] *hujus orationis (quam Danielem aut alium prophetam scripsisse sub finem deportationis Babylonicę verisimile est) partes sunt quatuor: prima est exordium audientiam faciens, vers.2.& 3. secunda, expostulatio sive narratio mali quo obruebatur Israël: usque ad versum 13. tertia, propositio argumentorum quibus confirmatur animus ad sollicitandum & expectandum Deum; inde usque ad vers.25. postrema, conclusio petitoria ad finē usque.* Pro paupere] *nimirum populo Israëlis solitario, nudo, vincto & versante in morte præsentissima apud Babylonios.* Obruitur] *ut psal.61.3.* 2 Jehova] *exordium, ut modò dictum est.* 4 Nam] *expostulatio, sive narratio malorū quæ perpetiebatur populus: sunt autem illius tres loci; primus a vanitate & imbecillitate ipsius, tribus versibus; secundus, ab improbitate aliorum miseros perfidè destituentium, tribus alteris; tertius, ab ira & plagis inflictis a Deo, a vers.10. ad 13.* 5 Obliviscor] *id est, tam graviter premor angustiis; ut non recordetur animus, sed fastidiat cibum.* 6 Præ voce gemitus] *id est, diuturnitate malorum clamorumq; emacior atque exhaurior: sic Ijobi 19.20.* 7 Similis sum] *id est, ab omnibus relictus sum, duobus versibus; & omnibus exosus, vers.9.* 9 Per me jurant] *id est, faciunt de nomine meo juramenti & execrationis formulam. sic Num.5.27.& Jeschahh 65.15.* 10 Cinerem tanquam panem] *id est, in terram dejectus sum miser: hyperbole noēmatica.* 11 Quia sustulisti me] *id est, gravissimè & valentissimè abjecisti me: ut cùm non molli remisso brachio, sed elato aliquid vibratur aut detorquetur in terram: metaphora.* 12 Umbræ inclinatæ] *id est, propè est ut occidam, quemadmodum occidente*

dente sole maximæ sunt umbræ & intlinatissimæ. 13 Tu autem Jehova] *tertia pars psalmi, propositio argumentorum quibus fideles confirmantur & adducuntur ad invocandum Deum. Sunt autem argumenta duo; unum, a natura Dei constante; alterum, a gloria ejus: quæ duo proleptice hoc versu posita in sequentibus ex ordine explicantur.* 14 Tu surgens] *explicatio prioris argumenti a constante tum natura Dei qua est misericors, tum promissionibus quas antè fecerat populo de restitutione post annos septuaginta, Jirmejæ 25. & 29. 10. postremò a fine, ut innotescat Deus; vers. 16. & sequentibus.* 15 Quo delectentur] *id est, quo populus tuus expectatatione suæ fruatur, & terram (quæ nunc desolata jacet) antiquo honori cultuiq; restituat.* Lapidibus] *id est, structuræ redintegratæ: synecdoche.* Gratiam faciant] *id est, desertam terram & quasi lugentem recreent: prosopopœia.* 16 Ut revereantur] *finis petitionis, gloriæ Dei illustratio; quæ tenuiter quidem effecta est in restitutione populi; sed perfectè adventu Christi, vocatione gentium, & instauratione Ecclesiæ catholicæ absolutæ: quo sequentia omnia pertinent.* 17 Jehova] *Christus, ut infrà vers. 23.* 18 Nudatissimi] *id est, deserti ab omnibus, abjecti, & egentis populi. hanc vocem propter antecedentia & sequentia, ipsumq; vocis etymon sic visum est accipere.* Non spreverit] *id est, acceperit, litotes.* 19 Conscribatur] *explicatio posterioris argumenti a gloria Dei quæ tenuibus illis principiis fuit in Ecclesiam Christi diffundenda: prout restitutio populi ex deportatione Babylonica figura fuit & documentum restitutionis per Christum.* In generationem posteram] *id est, ad utilitatem & documentum Ecclesiæ Christi, cujus dies ultimi sive posteri appellantur: sic Jeschahh*

2.2. & Hebr.1.1. Populus recreatus] *id est, Ecclesia instaurata, restituta q; a Christo.* 22 Tzijone] *id est, in Ecclesia: vide psalm.2.6.* 23 Congregantibus] *id est, Ecclesia sive cœtu fidelium ex omnibus gentibus convocato, adunato q; per Christum: cujus sanguine ex utrisque factum est unum corpus, Ephes.2.13. & 14.* Jehovam] *id est, Christum liberatorem suum, de quo vers.20. & 21.* 24 Qui affligens] *id est, qui idem nunc ad tempus author est præsentis calamitatis meæ, qua jamjam videor moriturus.* Hac via] *id est, hac ratione ac modo.* 25 Dico itaque] *ultima pars psalmi, continens deprecationem presentis mali, hoc versu; & precationem sempiterni boni, vers. ultimo: ducto argumento a constante natura Dei, de quo suprà vers.13. & sequentibus.* Ne auferas me] *id est, ne sinas me evanescere; sed pro misericordia tua gratiam fac mihi, ut suprà vers.14. sic compellat Ecclesia Christum servatorem suum.* Mediis diebus] *id est, casu præpropero & præveniente nos, antequam tempus præstitutum promissionum tuarum evenerit; ut supra vers.14.* Per generationem] *id est, tu sempiternus es, ac proinde filios tu æternum gignis: humanitus dictum.* 26 Antequam] *explicatio sive exornatio æternitatis Dei a comparatione rerum creatarum: sive in præteritũ tempus, quo Deus omnes res creatas præcessisse dicitur, hoc versu; sive in futurum, quo dicitur permansurus illis percuntibus, duobus sequentibus.* 29 Filii servorum tuorum] *id est, vera & germana Ecclesiæ tuæ membra conservantur in æternum virtute tua, & tibi curæ sunt.*

PSALMVS

Psalmus CIII.

David seipsum ad benedicendum Deo excitans recenset gratiam illius erga se, & erga Ecclesiam totam verbo, operibusq; testatam, ac postremò erga res omnes creatas potente ipsius regno demonstratã: ideoq; res omnes creatas in cœlo & in terra invitat ad Dei laudes secum prædicandas.

1 'ODE *Davidis.*' Benedic anima mea Jehovæ, & omnia intestina mea nomini sanctitatis ejus.

2 'Benedic anima mea Jehovæ: & ne oblivisearis [a] ullius 'beneficiorum ejus:

3 'Qui condonat omnes iniquitates tuas, qui medetur omnibus morbis tuis:

4 Qui vendicat a fovea vitam tuam, qui circuntegit te benignitate & miserationibus,

5 'Quo satiante bonis quibusq; os tuum; [b] servas te recentem tanquam aquila, *tanquam* 'pueritia tua.

6 Facit '[c] quæ 'justa sunt Jehova, & judicia omnibus oppressis.

7 Notas facit vias suas Moschi, posteris Jisraëlis actiones suas,

8 'Misericors & gratiosus Jehova, longanimis, & multus benignitate,

9 'Non in æternum litigat, neque in seculum 'iram asservat;

10 Non secundum peccata nostra facit nobis, neque secundum iniquitates nostras refert nobis;

11 Sed 'quàm alti sunt cœli supra terram, prævalet benignitas ejus erga timentes eum:

[a] Heb. *omnium.*

[b] Heb. *renovas te.*

[c] Heb. *justitias.*

Exod. 34. 6. *Nehem.* 9. 17. & *Psal.* 86. 15.

12 Quàm

12 Quàm longè abest oriens ab occidente, longè amovet a nobis defectiones nostras.

13 [a]Ut miseretur pater filiorum, miseretur Jehova timentium ipsum.

14 [a]Nam ipse novit [a]figmentum nostrum, memor pulverem nos esse.

15 Ipsius mortalis similes fœno dies esse; sicut flos agri, sic florere *ipsum*,

16 Quum ventus pervadit ipsum, mox non esse; [a d] neque agnosci ipsum amplius a loco suo.

17 At benignitas Jehovę inde a seculo usque in seculum *est* erga timentes ipsum, & justitia ejus erga filios filiorum:

18 Erga observantes fœdus ipsius, & erga memores mandatorum ejus ad faciendum ea.

19 [a] Jehova in cœlis stabilivit solium suum, & regnum ipsius in omnia dominium habet.

20 [a] Benedicite Jehovæ, angeli ejus; valentissimi robore, efficientes verbum ejus, auscultantes voci verbi ejus.

21 Benedicite Jehovæ omnes [a] exercitus ejus, [a] ministri ejus facientes placitum ejus.

22 Benedicite Jehovæ [a] omnia opera ejus in omnibus locis dominationis ejus; benedic anima mea Jehovæ.

[d] Heb. *neque agnoscit ipsũ amplius locus suus: nos passiva voce fugimus amphiboliam.*

Deut. 7. 9.

Annotatio.

1 Ode Davidis] *Ode est* ἐπαινετικὴ, *generis (ut vocant)* κυκλοτερὲς, *continens exordium sive propositionem laudis, duobus versibus; narrationem argumentorum ad laudem Dei pertinentium, a versu.*

su.3.ad 20. & conclusionem hortatoriam ad laudes Dei prædicandas, in fine. Sunt autem quatuor sequentes Psalmi certo consilio adjuncti, ut uno contextu haberet Ecclesia laudationum Dei argumenta, tum ordinaria erga Ecclesiã, hoc Psalmo & res omnes creatas, Psal.104. tum exordinaria, sive erga Ecclesiam beneficiorũ castigationumq́ nomine psal. 105. & 106 sive erga omnes, psalmo.107. 2 Benedic anima mea] *exordium, quo se ipsum excitat, hortaturq́ propheta ad benedicendum Deo ex toto corde, toto animo, totisq́ viribus.* Beneficiorum] *quæ totidem sunt argumenta laudis sequentibus exposita: sic transitur ad narrationem sive recensionem beneficiorum Dei.* 3 Qui condonat] *narratio sive recensio beneficiorum Dei, primùm singulariũ erga prophetam ipsum, tribus versibus; deinde communium erga Ecclesiam totam, a ver 6.ad 19 postremò universalium erga res omnes creatas, ver.19.* 5 Quo satiante] *id est, quia animum tuum ita alit & fovet beneficiis, ut semper sit vegetus & recens, infractusq́ permaneat ab omnibus incommodis. Quamobrem hæc firma piorum constitutio cum vegeta aquilarum senectute comparatur; quæ a natura sunt vivacissimæ, & amplius adhuc victuræ essent (adeò sunt vegeto corpore) nisi superius rostrum illarum aduncum senio succrescens curvitate sua rostrum inferius constringeret unde fit ut aquilæ conficiantur inædia. vide Aristot.libro 9 de historia animalium cap.32. & Plinium libro 10.cap.3.* Pueritia tua] *id est ita recentem servas, ut si de integro natus & puer factus esses: simile est eodem pertinens Judic. 5.21.* 6 Facit quæ] *alter locus beneficiorum communiter ad Ecclesiam pertinentium, cujus partes sunt benefacta, hoc versu; & documenta, sequente versu.* Quę justa sunt] *vide suprà psalm 97 2.*

8 Misericors] *Explicatio actionum Dei quas modò nominavit, maximè verò gratiæ & misericordiæ erga Ecclesiam, qua Deus dicitur remittere iram, pœnas, & peccata, & omnia nobis paternè condonare, misertus nostri & suæ gloriæ rationem habens, hæc usque ad vers. 19.* 9 Non in æternum] *explicatio gratiæ Dei, quam superiore versu dixerat.* Iram asservat] *similem locutionem vide Levit. 19. 18. & Nachum. 1. 2.* 11 Quàm alti sunt cœli] *Elegantes similitudines duæ a rebus aspectabilibus sumptæ, ad amplificandum Dei gratiam & misericordiam. quasi dicat, altior est illa, latior, & profundior quàm totus mundus, qua suos bonis cumulat, & abercet mala.* 13 Ut miseretur] *explicatione misericordiæ, quam nominaverat psaltes vers. 8. a comparatione patris.* 14 Nam ipse novit] *ætiologia misericordiæ Dei erga nos, continens causas duas; notitiam miseriæ nostræ, tribus versibus; & constantem ipsius naturam in benignitate justitiaq; conferenda ex fœdere cum Ecclesia inito per Christum, versu 17. & 18.* Figmentum] *id est, quasi figulinam & fragilem constitutionem nostram, ut sequentibus exponitur.* 16 Neque agnosci] *ut Ijobi. 7. 10.* 19 Jehova] *tertium argumentorum genus ad laudem Dei pertinentium, nimirum dominatus ejus universalis in cœlo & in terra.* 20 Benedicite Jehovæ] *Conclusio qua provocat ad laudes Dei primùm res omnes creatas, duobus versibus; deinde omnia facta ejus, & postremò suum ipsius animum, versu ultimo.* 21 Exercitus ejus] *ut Gen. 2. 1.* Ministri ejus facientes] *id est, quæcunq; res creatæ vos comparatis ad placita ejus exequenda, sive animatæ, sive inanimæ, ut Psalmo sequente versu 4.* 22 Omnia opera ejus] *id est, personæ, res, facta, quæcunque creavit aut*

facit

facit omnia Dei laudes vestris modis & facultatibus testatas facite.

Psalmus CIIII.

Psaltes seipsum ad Deum laudandum concitans enarrat argumenta laudis ejus a rebus creatis: itaque ordinem creationis cœli & terræ, & dispositionem ex parte attingens; administrationem rerum dispositarum a Deo & usum earum quem creaturæ percipiunt in aëre, terra & mari, omniumque conservationem a Deo factam exponit: postremo omnia secum ad prædicandas Dei laudes hortatur, & contrà venientibus malè precatur.

1 "BENEDIC anima mea Jehovæ, Jehova Deus mi, magnus es valde, magnificentiam & decorum "induisti,

2 "Amiciens te luce tanquam panno, extendens cœlos tanquam aulæum. *Gen.*1.3.

3 Qui contignat aquis "cœnacula sua, qui disponit densas nubes in vehiculum suum, qui itat super "alas venti. *ibid.ver.*6.

4 "Qui facit angelos suos ventos, ministros suos "ignem flammantem. *Hebr.*1.7.

5 Fundavit terram super bases ejus, ne dimoveretur "in seculum & perpetuum.

6 Abyssо ut indumento operueras eam, supra montes stantibus aquis. *Gene.*1.2.

7 Ex "increpatione tua diffugerunt, a voce tonitru tui acceleraruntfugam. *ibidè. ver.* 6.

8 "Conscenderunt *per* montes, descenderunt *per* convalles; in locum quem fundaveras ipsis.

9 "Terminum opposuisti, ne transeant; ne revertantur ad operiendum terram.

10 'Qui emittis fontes per valles, *ut* inter montes ambulent,

11 Potum præbeant omnibus animantibus agri, frangant onagri sitim suam.

12 Juxta illos volatilia cœli habitent, e medio frondium edentia vocem.

13 'Qui irrigat montes e 'cœnaculis suis, 'ut a fructu operum tuorum satietur terra.

14 Faciens ut germinet fœnum ad jumenti, & herba ad hominis [a] usum: ut depromant cibum e terra:

15 'Qui vino lętificat cor mortalis, [b] nitidam efficit faciem oleo; & cibo cor mortalis fulcit:

16 'Satiantur arbores Jehovæ, cedri Libani quas plantavit:

17 (Ubi aviculæ nidificent) 'abietes domicilia ciconię,

18 'Montes excelsissimi [c] rupicaprarum, petræ [d] montanorum murium perfugium.

19 'e Statuit lunam 'in stata tempora, solem agnoscentem occasum suum,

20 Disponis tenebras, ut sit nox: qua erepũt omnia animantia sylvæ;

21 Juvenes Leones 'rugientes ad prædam, & quidem quærendo a Deo forti escam suam.

22 Exorto sole recipiunt se, & in lustris suis recubant:

23 Prodit homo ad opus suum, & ad culturam suam usq; ad vesperam.

24 'Quàm ampla sunt opera tua, ô Jehova! *quàm* ea omnia [f] sapienter fecisti! quàm plena est terra 'possessione tua!

25 'In ipso mari magno & [g] spatioso; illic reptilia *sunt* atque innumera, animantia parvi

[a] Heb. *ministerium.*
[b] Heb. *nitidam efficiendo.*
[c] Heb. *rupicapris.*
[d] Heb. *montanis muribus.*
[e] Heb. *facit.*
[f] Heb. *in sapientia.*
[g] Heb. *lato, spatiis.*

va cum magnis.
26 Illic naves ambulant; 'balæna quam formasti, ludendo in eo.
27 'Omnia ista in te expectationem habent, ut des escam ipsorum tempore suo:
28 Te dante ipsis colligunt, aperiente manum tuam satiantur bono.
29 'Abscondente faciem tuam conturbantur, recipiente spiritum eorum expirant, & in pulverem suum revertuntur:
30 Emittente spiritum tuum 'recreantur: denique renovas faciem tetræ.
31 'Sit honor Jehovæ in seculum, 'lætetur Jehova in operibus suis.
32 Quo intuente terram, tremit illa; attingente ipsos montes, fumant.
33 Canam Jehovæ in vita mea, psallam Deo meo quantisper ero.
34 'Suavis erit de eo meditatio mea, ego lætabor in Jehova:
35 Deficiant peccatores a terra, & improbi amplius non sint: benedic anima mea Jehovæ, 'halelu-jah.

Annotatio.

1 Benedic anima mea] *Ode est*, ἐπαινετικὴ, *quam non dubitamus a Davide conscriptam esse, & superiori odæ de industria conjunctam, velut cohærentem argumento. Constat autem ex tribus summatim partibus: prima est exordium sive propositio totius argumenti, ver. 1, secunda, narratio argumentorum ad laudem Dei pertinentiũ a naturæ constitutione & conservatione, a ver. 2. ad 31. tertia, conclusio a benedictione Dei, inde ad finem usq;. Sunt*

autem hujus exordii membra duo unũ, quo seipsum cõparat psaltes; alterum, quo orationem ad Deũ dirigit, & proponit magnificentiam ejus ab operibus, quibus quasi speciosis ornamentis dicitur circunvestiri Deus. Induisti] humanitus dictũ: ut sequentia ferè omnia attributa Deo. 2 Amiciens] narratio naturalium argumentorum ad Dei laudes pertinentium; non sigillatim quidem omnia explicans; sed generatim & certis exemplis complectens documenta gloriæ Dei. Sunt autem ea aut creationis, cujus exponuntur opera tribus primis diebus effecta a Deo, usque ad vers. 10. aut ordinariæ administrationis in cœlo, terra, & mari, inde usque ad ver. 27. aut deniq; cõservationis usq; ad ver. 31. In operibus porrò creationis recensentur primũ res superiores, usque ad vers. 5. deinde inferiores, de terra & aqua usq; ad 10. quibus omnibus ornari Deus dicitur humanitus, tanquam rex magnificus intus & foris omnibus instructus quæ ad cultum regalem pertinent, & stipatus valentissimo satellitio. 3 Cœnacula sua] id est, regionem aëris, velut in cœnaculis nubibus distinctam. Alas venti] ut suprà psal. 18. 11. & Jeschabh 19. 1. 4 Qui facit] id est, ventis & igne utitur nuntiis administrisq; voluntatis & judiciorum suorum; adeò ut angelorum quoque appellationem jure obtineant. Ignem flammantem] id est, coruscationes, fulgura & similia ætherea. 5 In seculum] id est, tantisper dum seculum duraturũ est, immota maneat; cum alia levitate sua huc illuc deferantur. 7 Increpatione] id est, mandato Dei velut intonante, quod habetur Genes. 1. 6. 8 Conscenderunt] id est, dictum ac factum est: cùm primùm mandavit Deus, præcipites aquæ in suas stationes devenerunt, neque obstitetunt adversi montes, convalles, aut aliud quicquam, quin mandato

Dei

Dei confestim obtemperarent. 9 Terminum opposuisti] *ut Ijobi* 38. 10. *& Jirmejæ.* 5. 22. *hoc autem de ordine naturæ accipiendum est: nam diluvium extra ordinem accidit: Genes.* 7. 10 Qui emittis] *transitio ad secundum narrationis locũ, de administratione ordinaria Dei: ubi agitur de usu primùm aquarum inferiorum & superiorũ, usq; ad vers.* 19. *deinde diei & noctis a ver.* 19. *ad* 25 *& postremò maris vers.* 25 *&* 26. 13 Qui ir.] *hactenus de aqua fontana: nunc de aqua pluvia & nubiũ distillatione.* Cænaculis suis] *de quibus suprà ver.* 3. Ut a fructu] *id est, ut homines & animantia singula comedant de fructibus terræ, quos tuum opus suppeditat, metonymia: sic accipiendum esse sequentes versus commonstrant, in quibus primùm de voluntariis & insativis plantis, vers.* 14. *postea de sativis & cultura hominis provenientibus, vers.* 15. *denique de omnibus universè agitur usque ad vers.* 19. 15 Qui vino] *id est, qui gratiosè largitur hominibus non tantùm vitam, sed etiam subsidia vitæ quælibet: sive necessaria, ut panis est; sive utilia, ut vinum; sive jucunda & ad ornatum voluptatémque pertinentia, ut sunt unguenta ex oleo.* 16 Satiantur] *id est, cujus operè aluntur abundè insativæ plantæ, non ab hominibus, sed a Deo positæ & cultæ: quod genus plantarum eas ferè superat amplitudine quæ seruntur arte.* 17 Abietes] *Hhebraicam hysterosin & pleonasmum relativi cum antecedente in hoc sermone frequentissimum evidentiæ causa sustulimus.* 18 Montes excelsissimi] *id est, cujus opere etiam asperrima & horrentia loca satiantur.* 19 Statuit lunam] *id est, lunam & solem disponit, ut noctis & diei instrumenta essent, quorũ usus in sequentibus explicatur, usque ad ver.* 25. In stata tempora] *de quibus Genesis* 1. 14.

21 Rugientes] *id est, rugitu suo tanquam voce escam exoptantes a Deo; quod sequens epexegesis ostendit.* 24 Quàm ampla sunt] *exclamatio conjuncta admirationi, in quam propheta irrumpit, postquã observavit usus tã mirificos administrationis Dei. Eam autem commendat tribus nominibus a potentia maxima, sapientia & innumerabilitate operum Dei.* Possessione tua] *id est, rebus quas possides & regis, ut possessor justus.* 25 In ipso mari] *tertia pars administrationis Dei, spectans mare & quæ sunt in eo: ut observatum est suprà ver.* 10. 26 Balæna] *vide Ijobi.* 41. 27 Omnia ista] *terrestria, aëria, & aquatilia: tertius narrationis locus de rerum conservatione, ut dictum est in ver.* 10. 30 Recreantur] *id est, propagatione seminis quasi de integro creantur, & renovantur rerum creatarum formæ.* 31 Sit honor Jehovæ] *conclusio a laudatione Dei, cujus tria sunt membra; primum est, generalis provocatio rerum creatarum ad laudem tribuendũ Deo, duobus versibus: secundum, singularis professio laudis quã suo nomine psaltes attribuit Deo, ver.* 33. & 34. *ultimum, improborum excidium, eorumq; omnium qui Dei laudibus adversantur, ver. ultimo: quæ tria claudantur hortatione eadem quæ habetur in principio psalmi.* Lætetur Jehova] *i. res omnes creatæ ut laborent in promovendo honore Dei, ut ipsis delectetur dominus & revereãtur potentiã ejus; quæ alioqui solo intuitu vel cõtactu perderet etiã valentissimas ipsarũ nisi honorarent Deũ: seq versu.* 34 Suavis erit] *id est, ex animo lætissimo & alacerrimo bonorem ei tribuam adductus suavitate ipsius & beneficiorum quæ ab ipso accipimus: ad hanc interpretationem nos adducit sequentis membri comparatio.* 35 Hhalelu-jah] *id est laudate Jah: sed Hhebræas voces quia olim in vetere Ecclesia & Apo-*

stolorum

stolorum scriptis servata sunt, similiter servare placuit: ut Apocalyps. 19. ver. 1. 3. & sequentibus.

PSALMUS CV.

David hortatur Ecclesiam Dei ad celebrandum & colendum ipsum, tum propter gratuitum fœdus cum ipsis a Deo initum, tum propter singularia illa Dei beneficia quæ ab ipso populus accepit, inde a fœdere cum Abrahamo inito. Quamobrem illis summatim & ordine expositis, docet omnia accepta esse ferenda gratuitæ promissioni Dei & agnoscenda sancto ac fideli obsequio.

1 CELEBRATE Jehovam, proclamate nomen ejus; notas facite in populis actiones ejus: 2. *Chro.* 16. 8.

2 Canite ei, psallite ei; confabulamini de omnibus mirabilibus ejus.

3 Laudibus vos efferte in nomine [a] sancto ejus, lætetur [b] animus quærentium Jehovam. a Heb. *sanctitatis ejus.* b Heb. *cor.*

4 Requirite Jehovam & robur ejus; quærite faciem ejus jugiter.

5 Recordamini mirabilium ejus quæ fecit; prodigiorum ejus, & judiciorum oris ejus.

6 O semen Abrahami servi ejus, ô electi ejus filii Jahhakobi.

7 [a] Hic *est* Jehova Deus noster, in tota terra judicia ejus *sunt.*

8 Recordatur in seculum fœderis sui, verbi *quod* præcepit in mille generationes.

9 Quod pepigit cum Abrahamo, & juramenti sui *præstiti* Jitzchako. *Gene.* 26. 3.

Gene.28.13. & 35.11. 10 Quod præstitit Jahhakobo in statutum
[c] Heb. *seculi.* Jisraëli *in* fœdus [c] perpetuum:
Gene.13.15. & 15.7. 11 Dicendo, tibi daturus sum terram Cenah-
[d] Heb. *numeri: ut Gene. 34.30.* hani; [d] funiculum possessionis vestræ.
12 [d] Quamvis essent homines [d] pauci, planè
pauci & inquilini in ea,
13 Itarent que a gente in gentem, a regno in
populum alium:
[e] Heb. *homini.* 14 Non permisit [e] cuiquam opprimere eos,
etiam reprehendit propter eos reges:
Gen.13. & 26. & 31. 15 Ne attingitote (*inquiens*) unctos meos,
Gene.42. & propheras meos ne afflicitote malo.
16 Cùm [d] advocans famem super terram, om-
nem [d] scipionem panis fregit;
17 Miserat ante eos virum præstantem; *qui*
[f] Heb. *in servum.* [f] ad servitutem venditus erat, Josephum:
Gene.37. & 45.5. & 7. & 50.20. 18 Cuius pedem afflixerunt [d] compede, ser-
rum subivit [g] ipse.
19 Usq; ad tempus quo erat adventurum [d] ver-
bum ipsius: [d] sermo Jehovæ probavit eum:
[g] Heb. *anima ipsius.* 20 Mittens rex expediri jussit eum, & domi-
Gene.41.14. nator populorum idem solvit eum:
Ibidem, ver. 40. 21 Præposuit eum dominum familiæ suæ,
& dominatorem in totâ possessionem suam:
22 [d] Ut vinciret principes ejus ex animo suo;
& seniores ejus [d] informaret.
Gene.46. 23 Deinde venit Jisraël in Ægyptum, & Jah-
hakob peregrinatus est in regione [d] Chami.
Exod.1.7. & sequentibus. 24 Ubi cùm fecisset Deus ut fœtificaret po-
pulus suus valde, & potentiorem eum effeci-
set hostibus suis;
[h] Heb. *cor.* 25 [d] Mutavit [h] animum istorum ut odio habe-
rent populum suum; ut machinarentur contra
servos suos.
Exod.3. & 4. 26 Misit Moschem servum suum, Aharonẽ
quem elegerat.

27 Qui

27 Qui proposuerunt [a] apud eos verba signorum ejus, & prodigiorum in regione Chami.

28 Misit tenebras, & obtenebrarunt eam; [b] neque rebellarunt *signa* contra verbum ejus. *Exod.10.21.*

29 Mutaverat aquas illorum in sanguinem, & morte affecerat pisces eorum. *Exod.7.23.*

30 Abundè produxerat terra illorum ranas, invadentes penetralia [a] regum illorum. *Exod.8.6.*

31 Simulac edixit, advenerat colluvies animalium; pediculi in totum terminum eorum. *Exod.8.17. & 24.*

32 Reddiderat pluvias eorum grandinem, ignem [i] maximè flammantem in regione illorum: *Exodi 9.23.* [i] Heb. *flammarum.*

33 Quibus percussit vites illorum, & ficus illorum; confregitque arbores termini illorum.

34 Simulac edixit, advenerat locusta; & melolontha, eaque innumera: *Exod.10.13.*

35 Quæ comedit omnem herbam regionis eorum, comeditque fructum terræ illorum.

36 Tandem percussit omne primogenitum in regione illorum, [a] principium omnis potentiæ illorum. *Exod.12.29.*

37 Tum eduxit eos cum argento & auro, [b] nec fuit in tribubus ejus qui labaret. *Exo 12.35. Exod.11.8.*

38 Lætati sunt Ægyptii cùm exirent hi, quia irruerat pavor horum super ipsos. *& 12.38. & seq.*

39 Expandit nubem pro tegumento, & ignè ad illustrandum noctem. *Exod.13.21.*

40 Petente *populo*, adduxit coturnices; & pane cœlorum satiavit eos. *Exod.16. Exod.17.6. & Num.20. 11.*

41 Aperuit rupem, & effluxerunt aquæ; ambulantes [a] per siticulosa *loca, ut* fluvius.

42 Quia

Gen. 15. 13. Exod. 15. & Num. 33. 3. 42 Quia recordabatur verbi sanctitatis suæ; cum Abrahamo servo suo *habita*;

43 Ideo eduxit populum suum cum gaudio, cum cantu electos suos.

Num. 20. & 21. Deut. 31. 12. & seq. 44 Deditque eis regiones gentium, qui[a] laborem nationum hæreditariò possident:

45 Ut observent statuta ejus, & leges ejus custodiant. Halelu-Jah.

ANNOTATIO.

1 Celebrate] *ode est,* ἐπαναστικὸν, *continens exordium, sive propositionem hortatoriam ad celebrandum & colendum Deum, usque ad vers. 7. deinde narrationem causarum singulari modo ad ecclesiam pertinentium. Quamobrem hic psalmus a Davide appositè duobus præcedentibus adjunctus est, ut apparet ex* 1. Chron. 16. 5 Mirabilium ejus] *prolepsis, id est, propositio summa sequentis narrationis.* 7 Hic est Jehova] *narratio causarum ex quibus Ecclesia provocatur ad laudandum & colendum Deum. Sunt autem in universum duæ; una est, fœdus ipsius gratuitum cum Ecclesia; altera, mirabilis administratio ex fœdere: quæ duo summatim hoc versu posita ex ordine postea tractantur: fœdus quidem, a vers. 8. ad 12. administratio verò, inde ad finem usque.* 11 Funiculum] *vide Deut.* 32. 9. 12 Quamvis essent] *altera pars narrationis de mirifica administratione Dei, ad quam transit propheta per occupationem hanc duobus versibus. Sunt autem tres narrationis partes; prima, de rebus mirificè a Deo gestis ante profectionem in Aegyptum, usque ad vers. 16. secunda, de rebus in Aegypto gestis inde usque ad versum. 37. postrema, de rebus gestis post exitum ex Aegypto.* 16 Advocans] *id est, efficiens potenti verbo: humanitus dictum,*

ut 2

ut 2. Reg. 8. 1. secunda pars narrationis, ut dictum est in versum 12. Scipionem panis fregit] *ut Levit. 26. 26.* 18 Compede] *tanquam criminu capitalis fuisset reus, vide Gene. 39. 20.* 19 Verbum ipsius] *Dei videlicet, qui Josepho per somnia revelaverat ea quæ ipsi erant eventura Genes. 37. 7. & 9.* Sermo Jehovæ] *id est, Jehova ex consilio arcano & voluntate sua exploravit his modis fidem ejus in servitute & carcere, ut metalla in catino probari solent: hypallage.* 22 Ut vinciret] *id est, ut summus in regno esset, & secundus a rege regiam potestatem obtinens, Genes. 41. 40. & 44.* Informaret] *ut factum est Genes. 41. 33. & seq.* 23 Chami] *ut suprà 78. 51. & infrà ver. 27.* 25 Mutavit animum] *id est, fecit ut rex & Aegyptii novi existerent, qui non agnoscerent Josephum: de hoc autem loquendi genere vide Exodi 4. 19.* 27 Apud eos] *tum Israëlitas, tum Aegyptios, Exodi 5. & sequent.* 28 Neque rebellarunt] *id est, non fuerunt irrita, sed planè ut Mosche dicebat effecta sunt.* 30 Regum] *id est, regis, & procerum regni.* 36 Principium omnis potentiæ] *ut Genes. 49. 3. & psal. 78. 51.* 37 Nec fuit] *quasi dicat, omnes incolumes ex Ægypto egressi sunt, liberi ab omnibus non tantùm externis, sed etiam internis impedimentis; quemadmodũ Deus promissione sua declaraverat Exodi 11. 7. quo etiam pertinent verba promissionis quæ postea redintegrata est ad fontes amaros: Exodi 15. 26.* 41 Per siticulosa loca] *id est per deserta Sinis & Tyinus.* 44 Laborem nationum] *ut promittitur Deut. 10. & 11.*

Psalmus CVI.

Ecclesia ad Deum laudandũ omnes excitans, tenuitatem

tatem humanam confitetur, non tantùm imparem esse celebrando Deo verbis & operibus, sed etiam peccatis suis gloriam Dei convellere: quapropter confessa peccata sua majorum exempla adducit, quibus multa contra fœdus iniquè perpetrata Deus semper condonavit pro fœdere & misericordia sua: & saluté precata, atq; in eo confirmata benedicit Deo.

1 HALELUJAH. Celebrate Jehovam, quia bonus est; quia in seculum benignitas ejus.

2 Quis eloquatur [a] summam potentiam Jehovæ, [b] efferat totam laudem ejus?

3 O beatos qui observarent rationem *hanc*, qui exerceret justitiam quovis tempore.

4 Recordare mei Jehova, pro [c] benevolentia qua prosequeris populum tuum; visita me salute tua:

5 [d] Ut fruar bono electorum tuorum, ut lætor lætitia gentis tuæ; ut me laudibus efferam cum possessione tua.

6 Peccavimus cum majoribus nostris; iniquè fecimus, improbè egimus.

7 Majores nostri in Ægypto non intellexerant mirabilia tua, non recordati fuerant amplitudinis benignitatum tuarum; sed occasionem dederant mutandi *eas* ad mare, [e] ingressuri mare algosum.

8 Attamen servavit eos propter nomen suum, ut notam faceret potentiam suam.

9 Cumque ipso increpante mare algosum, exsiccatum esset; dedexit eos per ejus abyssos quasi *per* desertum.

10 Ita servans eos a manu osoris, vindicavit eos a manu inimici;

11 Operuerunt verò aquæ hostes eorum, unus

a Heb. *potentias.*

b Heb. *faciat ut audiatur.*

c Heb. *benevolentia populi tui.*

d Heb *ut videam bonitatem ut psal.* 34. 13.

e Heb. *in mare algæ itum.*

nus ex illis non est relictus superstes.
12 [a]Quamvis credidissent verbis ejus, cecinissent laudem eius;
13 [f]Festinanter obliti sunt operū ejus, [g]non perdurarunt ad consilium ejus:
14 Sed ducti concupiscentia in deserto, tentaverunt Deum fortem in solitudine:
15 Adeò ut tradens illis [g] quod petebant; [h]immitteret maciem [h] in illos ipsos.
16 Postea invidentibus Moschi in castris, Aharoni [i] sancto Jehovæ;
17 Aperiens se terra deglutivit Dathanem, & operuit cœtum Abirami:
18 Exardescensque ignis [k]in cœtum illorum, flamma incendit improbos.
19 Fecerunt vitulum Chorebi, & incurvaverunt se fusili:
20 Et mutantes [l]honorem suum, in [i] formam bovis commedentis herbam,
21 Obliti sunt Dei fortis servatoris ipsorum; qui fecerat *res* magnas in Ægypto,
22 Mirabilia [m] in regione Chami; terribilia ad mare algosum.
23 Quamobrem dixerat se perditurum eos; nisi Mosche electus ipsius [n] constitisset in irruptione illa coram ipso, ad avertendum æstum ipsius, ne perderet.
24 Spreverunt quoque [o] terram [k] desyderabilem, non credentes verbo ejus;
25 Et murmurantes in tentoriis suis, non audierunt [p] vocī Jehovæ.
26 Quapropter [q] sublata manu sua juravit eis, se [r] dejecturum eos in ipso deserto,
27 Etiam dejecturum [s] semen eorum in gentilibus, & dispersurum eos in regionibus.
28 Præterea copulaverunt se etiam cum idolo

Exo. 14.31. & *Exodi* 15.
*Exod.*15.24.
[f] Heb. *festinarunt, obliti sunt.*
*Num.*11.
[g] Heb. *petitionem eorum.*
[h] Heb. *in animā eorum.*
*Num.*16.
Exod. 32.
[i] Heb. *structuram.*
[k] Heb. *de sydera.*
*Num.*13.32.
[l] Heb. *gloriam.*
*Num.*25.

Numer.25. idolo Pehhoris,& comederunt sacrificia [a] mortuorum;

29 Adeò provocantes *Deum* ad indignationem factis suis, ut irrumperet in eos plaga:

30 Donec consistente Pinchaso & judicium exercente; coërcita esset plaga illa;

31 Quod reputatum est ei ad justitiam, per [1] quamque generationem usque in seculum.

1 Heb. *generationem & generationē.*

32 Item ferventem iram concitarunt ad aquas contentionis; ita ut [a] malè fuerit Moschi propter ipsos:

Numer.20.

33 Cum exacerbantibus illis spiritum [a] ipsius, pronuntiasset labiis suis *exacerbationem suam.*

34 Non perdiderunt populos illos, de quibus [a] edixerat Jehova ipsis:

Judi.1. inde a vers. 21.

35 Sed commiscentes se cum illis gentibus, didicerunt opera earum;

Judic.2.& 3.

36 Coluerunt que [a] terricula earum, quæ ipsis fuerunt [a] in tendiculam,

37 Nam [a] sacrificaverunt filios suos, filiásque suas [a] dæmonibus;

38 Et effuderunt sanguinem innoxium, sanguinem filiorum suorum, filiarumque suarum quas sacrificabant terriculis Cenahhanæorũ; adeò ut [a] contaminata esset terra istis [m] cædibus.

m Heb. *sanguinibus.*

39 Et polluerunt se operibus suis; actionibus suis, [a] scortantes.

40 Quapropter accensus ira Jehova in populum suum; abominatus est possessionem suam:

Judic.2.14. & Judic. 3. & sequens.

41 Adeò ut traderet eos in manum gentium, ut dominarentur in eos osores eorum:

42 Et

42 Et opprimentibus ipsos inimicis suis, de-
Primerent se sub manu eorum.
43 Multoties eripuit eos; [q]quamvis ipsi exacerbassent eum consilio suo,& attenuati essent propter iniquitatem suam;
44 Respiciens ad angustiam [n] eorum,audito clamore eorum. [n]Heb.eius
45 Et recordantem pro eis [o] fœderis sui; [p]pœnituit ipsum pro amplitudine benignitatū suarum:
46 Adeò ut [o] conciliaret illis misericordiam, coràm omnibus qui captivos detinebant eos. [o]Heb.daret eos misericordiæ. hypallage:sic Gene.43.14 1. Chronic. 16.35.
47 [r]Serva nos Jehova, Deus noster, & congrega nos [r]ex istis gentibus; ad celebrandum nomen sanctum tuum, & laudationibus commendandum nos in laude tua.
48 Benedictus Jehova Deus Jisraëlis, inde a seculo usque in seculum: & dicat totus populus, Amen. halelu-jah.

Annotatio.

1 Halelu-jah] *Ode est* ἐπαινετικὴ, *quemadmodū hoc principium ostendit. Constat autem ex partibus quatuor: prima est, exordium hortans ad celebrandum Deum, versu 1. secunda, propositio imbecillitatis humanæ, quæ neque verbis neque operibus Deum pro merito celebrare potest; sed Deum glorificat confessione infirmitatis suæ, ut loquitur Apostolus 2. Corinth. 12. 9. Hanc rationem psaltes servat a versu 2. ad 7. tertia est, narratio indignissimorū facinorum quæ majores perpetraverant, & beneficentiæ Dei erga homines ingratos, a versu 7. usque ad 47. quarta, conclusio postulatoria & laudativa, duobus ultimis versibus.* 2 Quis] *propositio ac*

velut correctio superioris exhortationis. quasi dicat: psalles, quid ergo? an Deus ab homine convenienter laudari potest? essent profectò beati, si qui præstarent; sed, eheu, plurimùm absumus ab eo convenienter celebrando; qui neque lingua valemus, neq; vitæ integritate comparati sumus ad eum condignè celebrandum, vers. 2. & 3. Quamobrem nullum melius celebrandi eum argumentum datur, quàm si imploremus misericordiam ejus, versu 4. & 5. & cõfiteamur peccata nostra, versu 6. 3 Rationem hanc] ore prædicandi & celebrandi Deum. Exerceret justitiam] id est, vitam suam componeret, velut spectatum aliquod simulachrum & documentũ laudis ejus constans atque perpetuum. 4 Recordare mei] ut Genes. 8. 1. Pro benevolentia] id est, gratuita misericordia, qua duceris in populum tuum, & antehac in majores nostros ductus es; prout sequens narratio explicat: simile argumentũ est suprà psalmo 85. 2. Visita me] ut Gen. 21. 1. 7 Majores nostri] narratio, explicans alteram confessionis partem de peccatis majorum, & misericordia Dei condonante peccata, injustosq; beneficiis prosequente. Sunt autem hujus narrationis exempla multa: e quibus hoc primum est de rebellione in deserto & transitu maris rubri, usque ad vers. 12. Mirabilia tua] opera quæ inde a creatione Deũ fecisse audiverant. Benignitatum tuarum] quas inde a tempore vocati Abrahami exercueras in populum tuum, ac nominatim in Aegypto coram oculis ipsorum: de quibus actum est superiore psalmo. Occasionem dederant] id est, quantum in ipsis erat, salutem cœptam indignitate sua abruperant. vide Exodi 14. 10. & sequentibus. 9 Per ejus abyssos] id est, inter duas aquarum congeries, quæ Israëlitis cesserunt, ac si locus a natura siticulosus fuisset: vide Exodi 15. 5.

12 Quam

12 Quamvis] *transitio ad alia exempla indignitatis Israëlitarum, quæ per congeriem exponuntur ad illustrandam beneficentiam constantem Dei.* 13 Non perdurarunt] *sed obmurmurarunt ei re adhuc recentissima, Exodi* 15.24. 15 Immitteret maciem] *id est, emaciaret eorum corpora qui concupiverant carnem, & morte afficeret: litotes.* 16 Sancto Jehovæ] *id est, quem sanctificavit Deus ad obeundum sacerdotium suum, & sanctum esse reipsa demonstravit: Num.* 16.5. & 7. 18 In cœtum illorum] *Korachi, & aliorum qui admoverant thus: Num.* 16. 35. & 17. 10. 20 Honorem suum] *id est, Deum, quo nudati omnem ignominiam apud inimicos fuerant subituri: Exodi* 32.25. 22 In regione Chami] *ut suprà* 78. 51. 23 Constitisset] *id est, intercessisset deprecans iram Dei, & populum labefactatum reconciliasset Deo: metaphora a re castrensi. sic Jechezkel* 13. 5. & *infra versu.* 30. 24 Terram desyderabilem] *spiritualium benedictionum temporaliumq; nomine, Deut.* 8. 7. & 11.10. 25 Voci Jehovæ] *id est, mandato ejus, quod habetur Deut.* 1. 21. 26 Sublata manu sua] *ut Genes.* 14.22. Dejecturum eos] *ut factum esse legimus Deut.* 2.13. & *sequentibus.* 27 Semen eorum] *id est. filios erroribus, captivitate, & cædibus afflictorum, Num.* 14. 33. & *Jechezkelis* 20. 23. *quomodo completum esse legimus Num.* 14. 45. & 21. 1. & *Deut.* 1. 44. & 2. 13. 28 Mortuorum] *id est, deorum vita carentium. Num.* 25. 2. 32 Malè fuerit] *id est, eorum occasione ab ingressu terræ promissæ exclusus sit Moses, ut ipse conqueritur Deut.* 1. 37. & 4.21. 33 Ipsius] *Moschis indignatione abrepti, Numer.* 20. 10. *Est autem hic ellipsis conjugati, ut Genes.* 18. 21.

34 Edixerat] *Deut.7.2.& ſeq.* 36 Terricula] *ut 1.Schem.31.9.* In tendiculam] *ut prænunciaverat Deus Exod.23.33.* 37 Sacrificaverunt filios] *contrà quàm præceperat Deus Levit.20.2. & Deut.12.31.& 18.10.* Dæmonibus] *ut Deut. 32.17.* 38 Contaminata eſſet] *prout ſanguine contaminari dicitur, Num.35.33.* 39 Scortantes] *i.miſſo conjugali erga Deum officio, quidvis aliud potius quàm Deum pro libito animi ſui amplectentes: quod vetuerat Deus, Num.15.39.*

43 Quamvis ipſi] *occupatio duarum objectionũ: atqui impii erant, & ad paucitatem redacti attenuatiq; ab hoſtibus: quibus reſpondet pſaltes; liberatio igitur ipſorum non ab ipſis, ſed a Deo noſtro eſt.* 45 Fœderis ſui] *id eſt, duobus nominibus beneficit populo, propter miſericordiam ſuam infinitam, & propter fidem veritatemq; promiſſionum ſuarum ex fœdere.* Pœnituit] *ut Gen.6.6. humanitus dictum.* 47 Servanos] *concluſio continens partes duas; petitionem beneficentiæ Dei gratioſæ a majorum exemplo, hoc verſu: & laudationem Dei ſolennem in Eccleſia, verſ.* 48. Ex iſtis gentibus] *apud quas multi Iſraelitarum profugi, captivi, aut inquilini fuerant, donec regnum ad Davidem pervenit: ut factum fuiſſe conſtat ex hiſtoria Judicum & Schaülis: nam hos verſus Davidis eſſe oſtenditur 1.Chron.16.*

Pſalmus CVII.

Pſaltes bonitatem & benignitatẽ Dei celebrat ab exemplis exulum in regionibus exteris errantium, captivorum, ægrotantium, eorũ qui in mari jactantur, denicq; mutationum omnium quæ ſingulis regionibus & perſonis uſu veniunt providentia ejus: & oẽs ad laudes Dei hortatus, hominũ vecordiã admiratur magnifica Dei opera non animadvertentiũ.

1 CELE-

1 CELEBRATE Jehovam, quoniam bonus *est*; quoniam in seculum benignitas ejus.

2 Prædicent redempti Jehovæ, quos redemit [a] ab angustia,

3 *Quos* ex regionibus congregavit; ab oriente, & ab occidente; ab Aquilone, & a mari:

4 *Qui* errarunt per desertum, per solitudinem viæ; civitatem [b] habitabilem non invenientes:

5 Famelici, etiam sitibundi; in quibus animus ipsorum sese obruebat:

6 Cùm clamantes ad Jehovam in oppressione ipsorum, ex angustiis ipsorum eripuerit ipsos,

7 Et deduxerit ipsos per viam rectam, ut pvenirent ad civitatem habitabilem:

8 Celebrent apud Jehovam benignitatem ejus; & mirabilia ejus apud filios hominum;

9 Eum satiare animam appetentem, & animam famelicam explere bono.

10 Qui desident in tenebris & lethali umbra, vincti afflictione & ferro;

11 Quia dederunt occasionem mutandi sermones Dei fortis, & consilium excelsi spreverunt;

12 Quorum deprimit ista molestia animum; *qui* labant, nemine adjuvante:

13 Cùm clamantes ad Jehovam in oppressione ipsorum, ab angustiis ipsorum servaverit ipsos,

14 Eduxerit ipsos ex tenebris & umbra lethali, vincula ipsorum diruperit:

15 Celebrent apud Jehovam benignitatem,

[a] Heb. *a manu angustiæ.*

[b] Heb. *habitationis: sic deinceps*

ejus, & mirabilia ejus apud filios hominum;

16 [a]Eum frangere valvas chalybeas, & vectes ferreos succidere.

17 [a]Stulti *qui* propter viam defectionis suæ, & propter iniquitates suas afflictantur,

18 Quorum animus omnem cibum abominatur, qui pertingunt usque ad [a]portas mortis:

19 Cùm clamantes ad Jehovam in oppressione ipsorum, ab angustiis ipsorum servaverit ipsos,

20 [a]Mittens verbum suum curaverit ipsos, & [a]liberaverit a foveis ipsorum:

21 Celebrent apud Jehovam benignitatem ejus, & mirabilia ejus apud filios hominum;

22 Et sacrificantes sacrificia gratiarum actionis, enarrent opera ejus cum cantu.

23 [a]Qui descendunt in mare navibus, exercentes artem in aquis amplis;

24 Ipsi *qui* vident opera Jehovæ, admirabilia ejus in profundo:

25 Quemadmodum edicens constituat ventum procellosum, qui attollat fluctus illius:

26 *Quemadmodum* [a]ascendant ad cœlos, descendant ad abyssos; [a]anima ipsorum malo ipsam dissolvat,

[b]Heb. *tripudient.*

27 [b]Titubent, sese moveant tanquam ebrius; & tota peritia eorum [a]absorbeatur:

28 Cùm clamantes ad Jehovam in oppressione ipsorum, ex angustiis ipsorum eduxerit ipsos,

[c]Heb *quieti vel silentio.*

29 Restituerit procellam [d]malaciæ, silentibus fluctibus illarum *aquarum*,

30 Et

30 Et lętantes ipsos, postquam conticuerunt *fluctus*; deduxerit ad portum [e] optatum:

31 Celebrent apud Jehovam benignitatem ejus, & mirabilia ejus apud filios hominum,

32 Exaltentq́; eum in congregatione populi, & in consessu seniorum laudent eum.

33 [f] Redigit [f] flumina in desertum, & processus aquarum in siticulosum solum:

34 Terram [t] fructuosam in salsuginosã, propter malitiam habitantium in ea.

35 [f] Redigit desertum in stagnum aquarum, & terram siccaneam in processus aquarum;

36 Efficiens ut habitent ibi famelici, & constituant civitatem habitabilem,

37 Et consitis agris ac plantatis vineis, comparent [g] proventum fructuosum.

38 Qui ita benedicit eis, ut multiplicentur valde, & jumenta eorum [f] non minuit.

39 Ut [f] *contrà* minuuntur atque incurvantur, præ coarctatione mali & mœrore;

40 Cùm effundens contemptum super ingenuos, facit ut errent per inanitatem aviam;

41 Collocatq́; in edito egentem ab afflictione, & [f] disponit tanquam gregem familias.

42 [f] Videant recti & lætentur; omnis verò [f] nequitia obdat os suum.

43 Quotus quisque sapiens est qui observet ista, ut animadvertantur benignitates Jehovæ?

[e] Heb. *ecblectationis, vel desiderii ipsorum.*

[t] Heb. *fructus*

[g] Heb. *fructum proventus: ypallage.*

Annotatio.

1 Celebrate Jehovam] *Ode est* [illegible] *constans ex propositione laudis, versu 1. narrationibus*

quinque ad laudis argumenta pertinentibus, quæ Amœbæi versu ferè terminant, a vers. 2. ad 42. & conclusione, duobus versibus ultimis. Est autem hic psalmus quatuor superioribus nominatim adjunctus, ut extraordinarium genus operum, quæ Deus exercet in omnes homines, ad laudem ipsius facere cognoscatur, ut dictum est suprà in Psalmum 103.

2 Prædicent] *prima narratio de vagis, & in regione extera cum summo vitæ discrimine peregrinantibus, usque ad ver. 10.* 3 A mari] *id est, a meridiano tractu, ubi situm est mare rubrum, & sinus avalites.* 4 Solitudinem viæ] *id est, in viam, ubi semita nulla est.* 5 Obruebat] *ut psal. 77. 4.* 8 Apud Jehovam] *id est, privatim ex animo suo.* Apud filios hominum] *id est, palàm & publicè.* 9 Eum satiare] *id est, thesin sive doctrinam universalem de beneficentia Dei in calamitosos profiteantur, ab hypothesi vel singulari exemplo & experientia suâ: sic deinceps.* 10 Qui desident] *secunda narratio, de captivis quos aliena vincula constringunt, ut suorum peccatorum pœnæ inflictæ a Deo.* 11 Quia dederunt] *id est, quia fuerunt immorigeri Deo, ac proinde benignitatem ipsius a se averterunt; cujus promissiones ad pios & obsequentes pertinent.* Consilium excelsi] *de ipsis beneficio prosequendis, si morem gererent.* 16 Eum frangere] *id est, ab arctissimis vinculis & carceribus sonticis liberationem dare.* 17 Stulti] *tertia narratio de iis qui decumbunt gravissimè propter peccata sua.* 18 Portas mortis] *ut psal. 9. 14.* 20 Mittens verbum] *id est, suo jussu.* Liberaverit a foveis] *id est, morte præsentissima & sepulchro ipsis jam comparato: sic enim accipiendum evincit contextus hujus hyperboles; quo modo accipitur Lamentatio. 4. 20.* 23 Qui descendunt]

quæ-

quarta narratio de nautis, vectoribus, & omnibus per mare negotiantibus. 26 Aſcendant ad cœlos] *tum fluctus maris, tum navigantes ipſi qui jactantur fluctibus: graviſſimæ hyperbolæ.* Anima ipſorum] *id eſt, nauſea & jactatione adeò vomant, ut animam illico acturi videantur; quaſi cum vomitione liqueſcens profunderetur.* 27 Abſorbeatur] *id eſt, exhauriatur, neſciant quid amplius facto ſit opus, & omnibus tentatis de modo ſalutis deſperent humanitus.* 33 Redigit flumina] *quinta narratio, de agrorum & perſonarum mutationibus affectu a Deo; quæ per antitheſin illuſtratæ ſunt ſingulæ.* Flumina in deſertum] *id eſt, agros ſteriles & ſiccos, duobus verſibus.* 35 Redigit] *id eſt, contrà ex agris ſterilibus efficit uberrimos & habitationi commodiſſimos, verſibus ſequentibus.* 38 Non minuit] *id eſt, auget: litotes.* 39 Contrà] *ſupple cùm maledicit eis: nam ellipſis eſt contrarii; ut Gene.18.19.* 41 Diſponit tanquam gregem] *id eſt, multiplicat familias egentium, & fœcundat tanquam greges.* 42 Videant recti] *Concluſio pſalmi, cujus partes ſunt duæ; una, de officio omnium quibus cernenda proponũtur opera Dei magnifica, tum bonorum, ut iis recreentur; tum improborum, ut confundantur & obſtupeſcant illis, hoc verſu: altera verò, brevis expoſtulatio de ſtupore & oſcitantia omnium hominum vel ſapientiſſimorum, qui in tot, tantis, & tam frequentibus miraculis, documentiſq; bonitatis & benignitatis Dei dicuntur cæcutire, ſequente verſu.* Nequitia obdat] *ut Ijobi.5.16.*

PSALMUS CVIII.

David ingreſſus adminiſtrationem regni & deboſtibus debellandis cogitans, Deo gloriam ipſius

commendat in benignitate & fide præstanda; promissiones ejus commemorat, auxilium implorat, & se eodem duce ad opus accingit.

1 CANTICUM & *Psalmus Davidis.*

Psalm. 57.8. 2 Erecto [a] animo meo, ô Deus; canam & psallam, etiam [b] gloria mea.

[a] Heb. *corde*

3 Evigila nabilium & cithara: expergefaciens *inde ab* aurora,

4 Celebrabo te in populis, Jehova; & psallam tibi in nationibus:

5 Magnam esse supra cœlos benignitatem tuam, & ad superiores usque nubes veritatem tuam.

6 Exaltare supra cœlos, ô Deus; & super totam terram gloria tua:

Psalm. 60.7. 7 Ut liberentur dilecti tui; serva dextera tua, & exaudi me.

8 Deus locutus est per sanctitatem suam; exultabo, in partem obtineo Schecemum, & convallem Succotharum metior:

9 Meus Gilhhad, meus Menasche; & Ephrajim robur capitis mei, Jehuda legislator meus est.

10 Moab pollubrum meum; supra Edomæum projiciam calceum meum; contra Palæstinam [c] clangentem agam.

11 Quis deduceret me *in* civitatem munitã? quis duceret me Edomæam usque?

12 An non *tu*, ô Deus, *qui* rejiceras nos; ut non procederes, ô Deus, inter exercitus nostros?

13 Cedò nobis auxilium *tuum* ab hoste; alioquin vanitas est auxiliatio humana.

14 In Deo faciamus strenuè, & ipse proculcabit hostes nostros.

AN-

Annotatio.

1 Canticum] *Psalmus est* ᾠδικὸς, *continens partem psalmi 57. partemq; 60. Constat autem exordio votivo, quo spondet psaltes se celebraturum Deum, usque ad vers. 6. deinde petitione, vers. 6. & 7. tertiò confirmatione a promissionibus Dei, a vers. 8. ad 11. postremò conclusione petitoria, inde ad finem usque.* 2 Gloria mea] *id est, animo meo, ut exponitur psalmo. 57. 9 quasi dicat, quicquid est in me gloriosum, gloriabitur in Deo.* 10 Clangentem agam] *id est, triumphabo victor: quod altero psalmo per sarcasmum Philistæis exprobraverat.*

Psalmus CIX.

David improbissimis malevolorum calumniis traductus apud regem, expostulat cum Deo illarum nomine: calumniatoribus, eorum familiis, nomini, & saluti malè precatur propter obfirmatam illorum malitiam: Deum orat pro salute sua ad gloriam ipsius: qua accepta, se benignitatem Dei celebraturum profitetur.

1 MAGISTRO *symphoniæ,* ᵃ *Davidis psalmus.* ᵃ O Deus laudis meæ,ᵃ ne surdum agas.

2 Nam ᵃ os improbi & os ᵃ dolosum contra me aperuerunt se, oblocuta sunt mihi lingua mendace: ᵃ Heb. *doli.*

3 Et verbis ᵇ odiosis circumvenerunt me, oppugnantia me immeritò. ᵇ Heb. *odii.*

4 Adversati sunt mihi loco dilectionis meæ, ᵃ qua eram *in* oratione;

5 Reponentes mihi malum pro bono, & odium

odium pro dilectione mea.

6 [a]Præfice illi improbum, qui adversans [a]insistat ad dexteram illius:

7 [c] Cùm in jus venerit, abeat [d] damnatus; & oratio illius [a]illi sit [e] crimini:

8 Sint dies illius [a] pauci, curationem illius accipiat alter:

9 Sint filii illius, pupilli, & uxor illius vidua:

10 Et continenter [f] vagantes filii illius, mendicent, quærantq; *stipem* [a] e locis desolatis suis:

11 [a] Illaqueet fœnerator quicquid *est* illi, & diripiant extranei laborem illius:

12 Ne sit illi [a] qui protendat benignitatem, neque sit qui gratiam faciat pupillis illius:

13 Sit posteritas illius [g] excidio addicta, in generatione altera deleatur nomen eorum:

14 [a] In memoria sit iniquitas majorum illius apud Jehovam, & peccatum matris illius ne deleatur:

15 Sint coram Jehova jugiter, ut excindat e terra memoriam eorum.

16 [a] Propterea quòd [a] non est recordatus exercere benignitatem; sed persecutus est virum pauperem, egentemq;, & affectum ægritudine [h] animi, ad afficiendum morte;

17 [a] Et [i] optavit ut maledictio obveniret ei; neque oblectatus est benedictione; sed *ut* procul esset ab eo,

18 [a] Ut indueretur maledictione velut chlamyde sua; & ingrederetur velut aqua intra eum, & velut oleum in ossa ejus:

19 [a] Adsit illi, tanquam panno amiciat se: &

pro

[a] Heb. *cùm judicabitur.*
[d] Heb. *improbus: metalepsis.*
[e] Heb *peccato.*
[f] Heb. *vagâdo vagentur filii ejus, & mendicent.*
[g] Heb. *ad excindendum: simile vide Num. 24-22.*
[h] Heb. *cordis*
[i] Heb. *amavit maledictionem ut eveniret: trajectio.*

pro zona jugiter se accingat ea.

20 'Hoc *est* [k]præmium adversantium mihi a Jehova, & abloquentium malum contra animam meam.

21 'Tu autem, ô Jehova domine exerce *benignitatem* erga me propter nomen tuum; quia bona *est* benignitas tua, eripe me.

22 'Nam pauper & egens sum, & cor meum confossum est in medio mei:

23 'Ut umbra cùm declinat, abire cogor; 'exagitor ut locusta:

24 Genua mea labant præ jejunio, & caro mea emaciatur [l] exhausta pinguedine:

25 Insuper probro sum illis, videntes me 'movent caput suum.

26 'Auxiliare mihi, ô Jehova Deus mi; serva me pro benignitate tua:

27 Ut agnoscant manum tuam hanc esse, te Jehovam fecisse hoc.

28 Ut ut maledicant ipsi, tu benedicito: qui insurrexerunt erubescant, ut servus tuus lætetur.

29 Induantur adversarii mei ignominia, & amiciant se tanquam pallio pudore suo.

30 'Celebrabo Jehovam valde ore meo, & in medio multorum laudabo eum;

31 Quòd assistat ad dexteram egentis, ut conservet ab illis qui abjudicant [m] vitam illi.

k Heb. *opera.* i. *operæ pretium sive merces.*

metonymia.

l Heb. *a pinguedine.*

m Heb. *animam illius.*

Annotatio.

1 Davidis Psalmus] *psalmus est* ἐνκτικός: *quem videtur David Deo cecinisse, cùm sub finem regni Schaülis animadverteret omnia esse perditissima: iis consimilibus verbis utitur Schaülem alloquens,*

1. *Schaul*

1. *Schem.* 26. 19. *Sunt autem hujus psalmi partes quatuor; prima est exordium sive propositio summa totius causæ, usque ad versum 6. secunda, imprecatio in adversarios ab omni pietate & humanitate alienissimos, inde usq; ad vers.* 21. *tertia, precatio supplicis pro salute sua, usque ad ver.* 26. *postrema, conclusio, reliquis versibus.* O Deus] *exordium audientiam faciens a persona Dei, in quo laudem suam totã consistere exponit psaltes, hoc versu; a persona adversariorum & sua, quatuor sequentibus.* Ne surdum agas] *ut psalm.* 28. 1. 2 Os improbi] *vide* 1. *Schem.* 24. 10. *&* 26. 19. 4 Qua eram in oratione] *id est, pro ipsis concipiebam preces, ut psalm.* 35. 13. 6 Præfice illi] *secundus locus, imprecatio, qua malè precatur David tum ipsi adversario, tribus versibus; tum familiæ, duobus versibus; tum etiam bonis, honoribus, & nomini illorum omnium coram hominibus; vers.* 11. 12. *&* 13. *& saluti coram Deo, ver.* 14. *&* 15. *de quo orationum genere vide Psal.* 28. 4 *&* 5. *sensus autem est, durissimi dominatus atque tyrannici eum servum effice.* Insistat] *id est, indesinenter observet, urgeat, coërceat.* 7 Illi sit crimini] *id est, quo magis se crimine liberare defendendo aut deprecando conabitur, eo se amplius oneret.* 8 Pauci] *id est, pauciores quàm ex naturæ lege: ut factum est in Juda, cui sequentia verba accommodantur, Actor.* 1. 20. 10 E locis desolatis] *id est, eversa domo & familia sua.* 11 Illaqueet] *id est, ad se avertat & intercipiat, velut retibus, bona eorum.* 12 Qui protendat benignitatem] *id est. qui aut dexteram porrigat in adjumentum ipsius, aut antè porrectam adhibere pergat: metaphora.* 14 In memoria sit] *id est, Deus peccata illius semper sibi proponat in æternum punienda, humanitus dic-*

tum

tum. 16 Propterea] *amplificatio superioris imprecationis ἐκ παραβολῆς, id est, per comparationem malæ mentis, mali animi, & malificiorum, quibus in viros bonos certo consilio & deliberata malitia utebantur, cum pœnis quas ipsi infligi a Deo petit, ut pœna sit par noxiæ; usque ad versum 20.* Non est recordatus] *id est, de industria oblitus est, & omisit benefacere.* 17 Et optavit] *id est, toto studio incubuit ut bona averterentur a viris bonis, & mala obruerent eos: sic accipiendum esse hunc locum docent ipsa tempora verborum.* 18 Ut indueretur] *i. ut omnibus malis corporalibus & spiritualibus omni ex parte involutus perfunderetur, obrueretur, & submergeretur: elegantissimæ allegoriæ.* 19 Adsit illi] *maledictio videlicet quã in viros bonos procuravit, ut involvat & constringat ipsũ.* 20 Hoc esto præmium] *summa imprecationis, quæ David sui mentionem faciens transitum parat ad sequentem locum.* 21 Tu autem ô Jehova] *tertia pars, precatio: qua David Deum orat pro salute sua, primùm a natura, fœdere, & gloria ipsius, hoc versu; deinde a persona sua, quatuor sequentibus.* 22 Nam pauper] *secunda causa a calamitatibus ipsius. quasi dicat, miserrimus sum & omni ope destitutus; ut suprà in genere dixerat, ver. 16.* 23 Ut umbra] *id est, quàm velocissimè.* Exagitor] *id est, discurrere cogor propter diligentissimam pervestigationem & persecutionem hostium meorum, ut locusta dissilit: sic enim fecisse Davidem docetur 1. Schem. 23. 26.* 25 Movent caput] *vide 2. Reg. 19. 21.* 26 Auxiliare mihi] *conclusio continens primùm anacephalæosin totius orationis præcedentis; ubi inverso ordine David Deum orat pro salute sua ad gloriam ipsius, tribus versibus, & pro confusione adversariorum,*

sariorum, ver. 29. deinde professione utitur sui ergæ Deum officii & gratiæ animi, duobus versibus ultimis. 30 Celebrabo] *altera pars conclusionis professio administrationis gloriosæ Dei, ad fidem piorum confirmandam.*

PSALMUS. CX.

David de vocatione Christi Domini nostri ad regnum spirituale in Ecclesia, & ad æternum sacerdotium prophetat: deinde proponit potentissimam victoriam de inimicis Christi, & triumphum ejus.

1 DAVIDIS *Psalmus.* [a] Dixit Jehova Domino meo, sede ad dexteram meam; donec disposuero inimicos tuos [b] in scabellum pedum tuorum.

2 Scipionem [c] robustum tuum emissurus est Jehova Tzijone, *dicens* dominare in medio inimicorum tuorum.

3 Populus tuus *aderit* [d] maximè omnium voluntarius die copiarum tuarum; in decoris *locis* sanctitatis inde ab utero, ab aurora, tibi *aderit* ros juventæ tuæ.

4 Juravit Jehova, & non pœnitebit *eum*; tu es sacerdos in seculum secundum ordinem Malcitzedeki.

5 Domine, *qui sedet* ad texteram tuam; frangens die iræ suæ reges,

6 Judicium exercebit in gentes; complens corporibus, frangens caput in regionibus plurimis.

7 De torrente in via bibet; idcirco attollet caput.

[a] Heb. *dictũ.*
[b] Heb. *scabellum ad pedum tuorum: anastrophe.*
[c] Heb. *roboris tui.*
[d] Heb. *volũtatum populus.*

ANNO.

ANNOTATIO.

1 Davidis psalmus] *Psalmus est propheticus de regno & sacerdotio Christi; ac proinde didascalicus, constans ex duabus partibus: una est propositio officiorum quae Deus pater cõmisit filio, usque ad vers. 5. altera est propositio eorum quae Christus effecturus est pro officio suo, inde ad finem usque.* Dixit Jehova] *propositionis de officiis Christi in hoc quidẽ psalmo membra sunt duo; unum, de regno ipsius, tribus ver. alterũ de sacerdotio, ver. 4. In regni autẽ explicatione tria proponit psaltes: vocationem æternam a Deo patre in regiam administrationem & gloriam hoc versu; administrationem universalem & potentissimam per spiritum & prophetiam sive doctrinam Evangelii, invitis hostibus, versu. 2. & fidelissimum ac studiosissimum subditorum Christi obsequium ver. 3.* Domino meo] *Messiæ sive Christo, Deo æterno cum patre & spiritu sancto, qui homo factus in tẽporum plenitudine, etiam Davidis ipsius est dominus ex creationis & redemptionis jure, Matth. 22.43. & alibi.* Sede ad dexteram] *hoc est, summum a me honorem imperiumq; obtine, supra omne imperium ac potestatem collocatus, &c. Ephe. 1.20. humanitus dictum: hoc enim signo reges honestare eos solent quos honoribus summis prosequuntur, ut 1. Reg. 2.19. & psalm. 45.10.* Dispsuero] *id est, subjecero pedibus tuis; quod explicatur copiosè. 1. Corinth. 15.23. & sequentibus.* 2 Scipionem] *id est, verbum evangelii, quod est potentia Dei in salutẽ omni credenti, Rom. 1.16. & spiritualis armatura, divinitus valida ad subversionem munitionum & omnis sublimitatis quæ extollitur adversus cognitionem Dei, &c. 2. Corinth. 10.4. & sequentibus.* Tzijone] id

id est, ex Ecclesia Judæorum per totum orbem terrarum sceptrum regni sui Evangelium transmissurus, Jeschahh. 2. 3. & Mic. 4. 2. Dominare] *potente verbo & spiritu, Ecclesiam in medijs hostibus alente, & in hostes efficaciter dominante, Heb. 4. 12.* 3 Die copiarum tuarum] *id est temporibus Evangelij; quibus tuorum aciem ducturus, & inimicos debellaturus es, donec eos confeceris spiritu oris tui, & illustri adventu tuo aboleveris. Hu enim temporibus militans Ecclesia esse dicitur ex scripturæ testimonio & documentis patrum.* In decoris locis] *id est, in Ecclesia tua; quæ appellatur templum sanctum Domino: allegoria sumpta a figuris veteris Ecclesiæ; ut psalm 29. 2.* Inde ab utero] *id est, quumprimùm per spiritum tuum semine incorrupto verbi regenerati fuerint in Ecclesia tua, & revelatus fuerit in ipsis Dei filius: ut loquitur Apostolus Galat. 1. 16.* Ab aurora] *id est, diligentissimè sistent se tibi: quę diligentia ferè in scriptura hac temporis circunstantia notari solet: ut Ijobi 8. 5. Psalm. 78. 34 proverb. 7. 15. & alibi.* Ros juventæ tuæ] *id est, innumera multitudo electorum comparebit in Ecclesia tua, tanquam stillans ros e cœlo, & sub auroram depluens.* 4 Juravit Jehova] *alterum propositionis membrum de sacerdotio Christi, de quo legenda Epistola ad Heb. inde a cap. 4.* Secundum ordinem Malcitzedeki] *id est, veritatem & complementum exhibens illius sacerdotii, quod in Malcitzedeko figuratũ est: nam sive historiæ formã ordinemq; spectes ita narratur quasi sine patre, sine matre, sine genere esset, sine initio dierum & fine vitæ: ut hoc pacto sacerdotii Christi repræsentaretur æternitas: sive rem ipsam spectes; non fuit sacerdos secundum ordinem Aharonis, generis Levitici, ex lege mãdati carnalis: sed Abrahamũ ipsũ*

&

& quodãmodo Levin decimavit, figurans sacerdotem alium qui factus est sacerdos ex vi indissolubilis vitæ, & jurejurando adhibito, Hebr.7. 5 Domine] *altera pars psalmi de effectis potentissimæ administrationis Christi regis nostri; continens victoriam reportatam de omnibus inimicis: quæ allegoricè humano bello, strage inimicorum, & victoris persequentis exultantisq; gestu figuratur. Enuntiatur autem conversa ad Deum oratione, ad confirmandam prophetiæ hujus veritatem.* Qui sedet] *id est, rex Christus, de quo versu 1.* Frangens] *ut psalm.2.9.* Reges] *id est, omnem sublimitatem quæ extollitur adversus cognitionem Dei, 2.Corinth.10.5.* 6 Complens corporibus] *id est, adversarios omnes ad unum malè perdens; & satanæ administros, satanamq; ipsum (qui mortis imperiũ obtinet) conterẽs sub pedibus nostris, Rom.16.20.* Plurimis] *id est omnibus: ut psa.97.1.* 7 De torrente] *id est, victoriã constantissimè persequetur; quemadmodum strenui duces ne cibo quidem aut potui indulgent, cùm fusos hostes persequuntur.* Attollet caput] *id est, victoriam plenam consecutus gloriabitur atq; triumphabit; quam Deus pater filio promiserat suprà versu 1.*

Psalmus CXI.

Psaltes Ecclesiam suo exemplo hortatus ad laudationes Dei, amplitudinem operum ejus erga Israëlitas, & sancti fœderis proponit: deinde recordatus officii quod a suis stipulatur Deus, omnes provocat ad reverentiam & laudationem ejus.

1 HALELU-JAH. Celebrabo Jehovam ex toto [illegible] animo, in consilio [illegible] & cœtu;

2 [a]Magna opera Jehovæ, [b]expositæ omnibus qui delectantur illis.
3 [c]Glorioſum & decorum opus ejus, & juſtitiam ejus, permanentem in æternum.
4 [d]Memoriam [d]comparavit mirabilibus ſuis, gratioſus & miſericors Jehova.
5 [d]Eſcam dedit timentibus ſe, recordatus [d]in ſeculum fœderis ſui.
6 [d]Vim operum ſuorum indicavit populo ſuo, dando eis poſſeſſionem gentium.
7 Opera manuum ejus *ſunt* [d]veritatis & [d]judicii, [d]conſtantia omnia mandata ejus:
8 Fulta in æternum, in ſeculum; factaque [d]fideliter & rectè.
9 [d]Redemptionem mittens populo ſuo, præcepit in ſeculum fœdus ſuum; ſanctum & reverendum *haberi* nomen ſuum.
10 [e]Caput ſapientiæ *eſt* reverentia Jehovæ, [f]ſucceſſus optimus omnibus [e]facientibus iſtas: laus ejus permanet in æternum.

[b] Heb. *quæſita, id eſt adeò pröpta ut ea quærere amplius non ſit opus: metalepſis, ſicut Jeſchahh 65.1.*
[c] Heb. *gloriæ & decoris. Exo. 16.*
[d] Heb. *cum fide & recto*
[e] Heb. *principium.*
[f] Heb. *ſecundatio bona ut accipitur Prouer. 3.4. & alibi, ubi boni nomen adjunctum eſt.*

ANNOTATIO.

1 Halelu-Jah] *Pſalmus eſt ἐπαινετικὸς, conſtans exordio ſive propoſitione laudis Dei, tribus verſibus; narratione factorum ejus erga Eccleſiam, a verſ. 4. ad ultimum; & concluſione, verſ ultimo. Hic porrò pſalmus & ſequens ad notandam dignitatem ipſius & levandam memoriam, ordine alphabetico conſcripti ſunt. Exordii autem partes ſunt, hortatio ad laudes Dei quia propheta utitur ab exemplo ſuo, verſ. 1. & propoſitio ſumma rerum ad laudes ejus pertinentium, duobus ſequen.* In conſilio rectorum] *id eſt, privatim & publicè in Eccleſia.*
2 Magna] *epitheta quatuor operum Dei laudabilium his duobus verſibus continentur: quibus ex adver-*

adverſo ſigillatim reſpondent narrationis membra, verſ. 3. & 4. 4 Membrium compar.] *altera pars pſalmi, narratio rerum divinitus collatarum in eccleſiam Iſraëlitarum, uſque ad verſ. 9. & reciproci Iſraëlitarum erga ipſum officii, ut laudetur & ſanctificetur Deus, verſ. 9.* Comparavit] *id eſt, memorabilia opera & judicia exercuit, cùm liberaret populum ex Ægypto.* 5 Eſcam dedit] *id eſt, aluit populum quadraginta annis in deſerto. Quamobrem Propheta alimentum deſerti, & portionem ſingulis attributam proprio nomine appellavit prædam.* In ſeculum] *id eſt, perpetuò ad fœdus ſuum reſpiciens: non ad indigniſſima illorum murmura & rebelliones, quibus provocabant ipſum.* 6 Vim operum] *quæ duobus ſequent. verſibus exponitur.* 7 Veritatis] *erga pios qui veritatem amplectuntur.* Iudicii] *in adverſarios.* Conſtantia] *id eſt, ſtata, firma, quæ neque ab ipſo revocantur, neque ab ullo ſubverſari poſſunt.* 9 Redemptionem mittens] *id eſt, cùm Iſraëlitas tam mirificè liberaret (ut ſupra dictum eſt) hoc officium erga ſe reſtipulatus eſt Deus: ut obſervatum eſt in verſ. 4.* 10 Caput ſapientiæ] *concluſio per ὑστερον continens duas narrationis partes: unam, de officio noſtro ut revereamur Deum, freti promiſſione Dei fore ut ſecundet nos benedictionibus; alteram de laudibus Dei in ſempiternum prædicandis, quibus pſalmus incipitur & clauditur. Eſt autem caput ſapientiæ non tantùm fons aut principium, ſed primaria & ſumma ſapientia: vide Deut. 4. 6.* Facientibus ita] *nimirum quæ mandavit & ſtipulatus eſt Deus, & quæ hoc Pſalmo fuerunt expoſita.*

Psalmus CXII.

Psaltes pios hortatur ad laudationem Dei, propter felicitatem omnimodam quam largitur bonus.

1 Halelu-Jah. Beatus [a] quisquis reveretur Jehovam, in mandatis ejus delectatur valde.

2 Potens in terra est semen ejus, generationi rectorum benedicitur:

3 Opes & divitiæ in domo ejus, & justitia ejus permanet in æternum.

4 [b] Micat in tenebris lux justorum: gratiosus est, misericors & justus.

5 Bonus quisque gratiosè largitur, & mutuò dat; moderatur res suas ex officio.

6 Quia in seculum non dimovetur, in memoria [c] perpetua est justus.

7 A [d] rumore malo non timet, erecto [e] animo suo confisus Jehovæ:

8 Fultus animo suo non timet, donec videat *malum* in hostibus suis.

9 Dispergit, dat egentibus: justitia ejus permanet in æternum: cornu ejus elevatur honore.

10 Improbus autem videns indignatur, dentibus suis frendens contabescit; desyderium improborum perit.

[a] Heb. *vir: ut infrà vers. 5.*

[b] Heb. *oritur in tenebris lux quæ est rectis.*

[c] Heb. *seculi.*

[d] Heb. *auditione mala.*

[e] Heb. *corde: sic vers. seq.*

2. Cor. 9. 9.

Annotatio.

1 Halelu-Jah] *Psalmus est genere quidem inscriptionis, ut hoc principium ostendit; sed tamen versatur totus in narratione felicitatis quam pii divinitus consequuntur. Constat itaque primùm hortatione ad laudē, bis duabus vocibus; deinde narratione*

tione illius felicitatis, usque ad vers.9. ac postremò antithesi infelicitatis quæ conficiuntur improbi, vers.9.& vltimo. Beatus] *prolepsis, id est, propositio summa narrationis, exponens notas viri boni, nimirum reverentiam Dei & verbi ipsius; deinde una voce summatim felicitatem denuntians, quæ in sequentibus explicatur.* 2 Potens] *explicatio felicitatis piorum, cujus partes a Propheta tres constituuntur; prima est, felicitas totius familiæ domestica, duobus versibus; secunda, domesticæ felicitatis cum exteris communicatio, vers.4. & 5. tertia, constans animi securitas ab omni malo, ver. 6. 7.& 8. Constituitur autem hæc prima felicitas in genere, honore, opibus, & vita, ut Abrahamo fuerat factum Genes. 11. 34.* Benedicitur] *a Deo atque hominibus.* 3 Justitia ejus] *id est, justæ vitæ sanctæq; præmia: metonymia.* 4 Micat in tenebris] *id est, ita circunfluit domi secundis rebus (quæ lucis nomine in scriptura ferè appellantur) ut in aliis calamitatibus pressos gratiosè, misericorditer, & justè profundat de benedictionibus suis.* 5 Ex officio] *tum erga domesticos, tum erga exteros: quod officium luculenter exponit Paulus 2. Corinth. 8.& 9.* 6 Quia in seculum] *ætiologia, sive explicatio causæ cur in mediis calamitatibus prosperentur sancti; ut dictum est versu 4. qua ratione transitur ad tertium felicitatis locum.* In seculum non dimovetur] *id est, dimovetur quidem; sed non in perpetuum hæret, dejiciturq; calamitatibus, ut loquitur Apostolus 2. Corinth. 4. 8. & 6. 8. & sequentibus.* 8 Donec videat] *id est, ne tunc quidem metuit sibi a malo, cùm impendentes undique hostes ipsi minitantur malè; ac proinde multo minus metuit, cùm illos in suum ipsorum malum dejectos videt: id est, nunquam metuit.* 9 Dispergit]

conclusio narrationis, continens hoc versu summam anacephalæosin felicitatis justorum quæ modò dicta est, & antitheſin infelicitatis improbis obventuræ, versu sequente. Cornu] *id est, caput, ut* 1. *Schem.* 2.1. 10 Desyderium] *id est, improbæ cogitationes, consilia, labores & conatus in bonos irriti sient a Deo: ut Psal.* 146.4.

Psalmus CXIII.

David Ecclesiam Dei suo exemplo provocat ad laudationem ejus propter majestatem, providentiã, & administrationem mirificam ac gloriosam ejus.

1 [a]Halelu-Jah Laudate servi Jehovæ, laudate nomen Jehovæ.

2 [a]sit nomen Jehovæ benedictum, [1]deinceps usque in seculum;

3 Ab ortu solis usque ad occasum ejus, *sit* laudatum nomen Jehovæ.

4 [a]Elatus supra omnes gentes Jehova *est*, supra ipsos cœlos gloria illius.

5 [a]Quis *est* par Jehovæ Deo nostro? [b]qui [a]altissimè habitat:

6 [c]Qui in infimis perspicit, in cœlis & in terra;

7 [a]Erigens e pulvere tenuem, e sterquiliniis elevans egentem,

8 Faciendo [e]ut consideat cum ingenuis, cũ ingenuis populi sui:

9 Faciens ut [d]quæ sterilis erat in familia, sedeat mater liberorum læta. Halelu-Jah.

a Heb. *ex nunc & usque.*

b Heb. *qui exaltat habitando: vide Gen.*12.8.

c Heb. *qui infimè demittit respiciendo.*

d Heb. *sterilis familiæ:* 1. *Schem.*2.5.

ANNOTATIO.

1 Halelu-Jah] *Psalmus hic ἐπαινετικὸς primùm hor-*

hortationem ad laudandum Deũ, hoc verſu; deinde laudationem, duobus ſequent. ac poſtremò laudationis argumenta reliquis continet. Videtur autem David hunc pſalmum exaraſſe, cùm divinitus hoc regnum accepiſſet, & publicum hoc beneficium cum domeſtico in Channam beneficio comparans canticum hoc cum illo conformaſſe, quod habetur 1. Schẽ.

2. 2 Sit nomen] *laudatio Dei ampliſicata circunſtantiis temporis & loci. quaſi dicat, in tempus infinitum in finitis locis.* 4 Elatus] *laudationis argumenta duûm generum; prius eſt, ab ipſa majeſtate Dei, hoc verſu; poſterius, ab operibus, inde ad finem uſque.* 5 Quis eſt par] *tranſitio ad commendationem operum Dei per interrogationem: ubi explicantur infinitas providentiæ, potentiæq; ejus duobus verſibus; & operum admirabilitas, reliquis.*

Altiſſimè habitat] *nimirum in cœlis verſ. ſequent.*

7 Erigens] *ut 1. Schem. 2. 8. vide 2. Schem 7. 8.*

8 Ut conſi leat] *id eſt, ut principatum obtineat: ſynecdoche.*

Psalmus. CXIIII.

Propheta narrat admirabilem conſternationem rerum creatarum in adventu Dei cum populo ſuo, cauſamq; conſternationis petens, eas reſpondentes fingit, & omnem potentiam, gloriamq; Deo tribuentes.

1 EXEUNTE Jiſraële ex Ægypto, familia Jahhakobi a populo peregrini ſermonis;

2 Fuit Jehuda ſanctitatis illius, Jiſraël dominiorum illius.

3 Ipſum mare videns profugit, ipſe Jarden divertit retrorſum.

4 Ipſi montes ſubſilierunt velut arietes, colles ut [a] ſubrumæ pecudes.

Exodi. 14. Joſh. 3. 14 Exo. 19. 18.

[a] Heb *filii gregis. ſicut ver. 6.*

5 Quid tibi *erat* ô mare, cur fugeres; ô Jarden, diverteres retrorsum;
6 O montes, cur subsiliretis velut arietes; colles, velut subrumæ pecudes?
7 A præsentia Domini b intremo ego terra, a præsentia Dei Jahhakobi:
8 Qui mutat ipsam rupem *in* stagnum aquarum, saxum in fontem aquarum.

b Heb. *parturientis more indolescere me: infinitum pro finito tẽpore.*

Annotatio.

1 Exeunte] *Psalmus est didascalicus, continens narrationem, quatuor versibus; & dialogismum, totidem versibus, petitum ex narrationis argumento.* 2 Fuit Jehuda] *id est, Israëlitæ fuerunt populus Dei, & ille vicissim Israëlitarum Deus, Exodi 6.6. & 19.6.* 3 Videns] *id est, sentiens suo modo: prosopopœia.* 4 Montes] *id est, juga montana Sinai.* 5 Quid tibi erat] *dialogismus, quo per prosopopœiam mare, Jardenem, montésque interrogat Psaltes, duobus versibus: ad quam interrogationem responsum subjicitur, duobus alteris.* 7 A præsentia] *responsio prosopopœetica terræ: cujus appellatione etiam aquæ synecdochicè continentur.* Intremo] *id est, & tum ob præsentiam ejus intremui; & semper ejus præsentia ita afficior, ut non possim ad ejus adventum non intremiscere.* 8 Qui mutat ipsam rupem] *id est, e rupe educit ipsos fontes: hyperbole; qua amplificat David historiã quæ legitur Exodi 17.6. & Num. 20.11. & sequentibus.*

Psalmus CXV.

Ecclesia servari a Deo petit propter gloriam ipsius, & idololatrias perdi; singulos ad fidẽ hortatur, promissiones accommodat, & laudes Dei in hac vita se prædicaturam spondet.

1 NON

1 NON propter nos Jehova, non propter nos: sed nomini tuo da honorē, propter benignitatem tuam, propter fidem tuam.

2 Quare dicerent gentes, ubi *est* nunc Deus istorum?

3 Atqui Deus noster in ipsis cœlis *est*, quicquid placet facit.

4 Terriculis illarum argenteis & aureis, operi manuum humanarum, *Psal.135.15.*

5 Os *est* eis, sed non loquuntur; oculi *sunt* eis, sed non vident:

6 Aures *sunt* eis, sed non audiunt; nasus *est* eis, sed non odorantur:

7 Manus eis, sed non palpant; pedes eis, sed non ambulant; non mutiunt gutture suo.

8 Similes illis sunt qui faciunt illa, quisquis confidit illis.

9 Jisraël confide Jehovæ, auxilium horum & scutum horum est.

10 *Vos* e familia Aharonis confidite Jehovæ, auxilium horum & scutum horum est.

11 Timentes Jehovam confidite Jehovæ, auxilium horum & scutum horum est.

12 Jehova recordatus nostri benedicet: benedicet familiæ Jisraëlis, benedicet familiæ Aharonis.

13 Benedicet timentibus Jehovam, parvulis simul ac magnis.

14 Augebit Jehova vos, vos & filios vestros. [a] Hcb. *adjiciet Jehova super vos, super vos. &c. sic Deut.1.11*

15 Benedicti eritis Jehovæ, qui fecit cœlos & terram:

16 Ipsi cœli, cœli sunt Jehovæ; terraque *quam* dedit filiis hominum.

17 Non qui mortui sunt laudant Jah, neque qui-

quicunque descendunt in locum silentii.
18 Sed nos benedicemus Jah, deinceps usque in seculum, Halelu-jah.

Annotatio.

1 Non propter nos] *Psalmus est generis mixti, continens primùm petitionem ut gloriam suam vindicet Deus, usque ad vers. 9. deinde prophetica documenta a vers. 9. ad 17. ac postremò conclusionem laudativam. Quem psalmum videtur conscripsisse David, cùm suscepto regno hostes populi debellaturus esset, aut singulare aliquod periculum impendêre ab idololatris videretur.* Da honorem] *id est, effice quicquid novisti nomini tuo fore honorificum, non propter nos; sed propter naturam tuam, promissionesq; fœderis. Est autem hoc loco prolepsis sive petitionis summa: ut Deus suis beneficiat tanquam ipsorum Deus, & avertens inimicorum ludibria omnipotentia sua, inimicos Dei & populi sui confundat, ver. 8.* 2 Dicerent] *nimirum si desereres nos & illorum manibus exponeres. quasi dicat, ludificarentur nos, & blasphemarent te. hæc est explicatio superioris causæ ex absurdo.* 3 Atq; Deus noster] *subjectio ad absurdam istam blasphemamq; ludificationem hostium; qua primùm Deus verus asseritur, hoc vers. deinde dii falsi non eò ipso, sed ne cum ipsis quidem hominibus aut ullo animalculo docentur comparandi esse, usque ad vers. 8. neque a cultoribus eorum amplius quam ab idolis ipsis metuendum.* In ipsis cœlis est] *id est supra omnia, majestate, potentia, & opere omni loco; in omnibus efficiente placita ipsius.* 4 Terricu-

lis] *ut 1. Sche. 31. 9 ἀντίγκλημα sive recriminatio & trâslatio criminis quod idololatræ objiciunt Deo, in idola ipsa; cujus recriminationis argumenta sunt*

hæc

hæc, primùm ab effectu, quòd nihil sunt nisi dolorifica, & molesta superstitione animos humanos torquentia, non consolantia & servantia. ut Deus est: deinde a materia, quòd (ut sint pretiosissima) tamẽ res sunt terrestres atque inanimæ, Deus verò incorporeus in cœlis habitat: tertiò, ab origine, quòd manus humanæ ea pepereunt, cùm Deus æternus contrà atque increatus nutu suo creaverit omnia: postremo quòd otiosa sunt, nulla vitæ facultate prædita; sed potius ludicra tantùm viventium similachra; Deus autem quicquid placet facit. 8 Similes illis sunt] quasi dicat, enervantur adimunturq; idolorum authoribus cultoribusq; animi & sensus ipsi, ne gloriæ tuæ obsistere aut populo nocere possint. 9 Israel] secundus locus psalmi, quo propheta pios ad fidem hortatur in Deum propter promissiones & opera ejus tribus versibus: deinde promissiones sigillatim populo Dei accommodat, usque ad vers. 17. Auxilium horum] nimirum confidentium Jehovæ. 10 Familia Aharr.] id est, Sacerdotes & Levitæ, qui sacerdotibus donati erant Num. 18. & sequent. 11 Timentes Jehovam] ex quacunque gente ad cognitionem & cultum Dei veniatis. 12 Recordatus nostri] id est, qui semper ipsa demonstrat se rationem habere nostri ex fœdere. Benedicet] promissio universè dicta, quæ deinceps singulis membris accommodatur eodem ordine quo servatur tribus præcedentibus versibus. 15 Qui fecit cœlos & terram] id est, cujus benedictio plenissima est: cùm idem sit author, conservator, & Dominus cœlorum suorũ & terræ quæ tribuit nobis. 17 Non qui mortui sunt] conclusio laudativa, quæ exponit Psalter. quod non morimur, id gloriæ Dei tribuendum esse; ac proinde vitam in gloria Dei esse occupandam; ut psalm. 6. 6. Locum silentii] ut psalm. 94. 17.

18 Sed

18 Sed nos] *viventes nimirum atque liberati, quemadmodum antè petierat.*

PSALMUS. CXVI.

David deducta arca Dei Jeruschalaima, in Ecclesia amorem suum erga Deum profitetur beneficiorum acceptorum nomine: pericula sua, fidem, & infirmitatem narrat; salutem Dei omnibus modis prædicat; ac postremò petit in eadē salute servari, ut Deum amplius prædicet.

1 [a] DILIGO Jehovam; nam exaudit vocem meam, deprecationes meas.
2 [a] Nam inclinavit aurem suam mihi, cùm in [a] diebus meis invocarem ipsum,
3 Et [a] circundantibus me doloribus mortis, angoribusq; sepulchri obvenientibus mihi; angustiam & mœrorem inveniens,
4 Nomen Jehovæ invocarem, *dicendo*; [a] obsecro Jehova, libera animam meam.
5 [a] Gratiosus Jehova & justus; Deus, inquam noster [b] misericors,
6 Servans [a] simplices Jehova; [c] cùm attenuatus sum, mihi confert salutem.
7 [a] Redi anima mea in requiem tuam; cùm Jehova beneficus sit erga te.
8 [a] Quandoquidem eripuisti [d] [a] me ipsum a morte; oculos meos a lachrymis, pedem meum a lapsu:
9 [a] Continenter ambulabo coram Jehova, in [a] regionibus viventium.
10 [a] Credidi cùm [illegible] ego fatus fueram [e] supra modum.
11 Ego dixeram [illegible] homo est mendax.
12 [a] Quid repe[illegible]

[a] Heb. *diligo: nam exaudit Jehova: trajectio.*
[b] Heb. *miserans.*
[c] Heb. in *attenuare meo.*
[d] Heb. *animā meam.*
[e] Heb. *valde*
[f] Heb. *in accelerare meo.*

ficia ejus [g] superant me,
13 [f]Poculum [h]omnis salutis [i]acceptũ *exhibebo*, & nomen Jehovæ prædicabo,
14 Vota mea Iehovæ rependens, [k]mox [f]coram toto populo ejus, *dicendo*:
15 [f]Pretiosa *est* in oculis Jehovæ, mors intentata iis quos ipse benignitate prosequitur
16 Obsecro Jehova, cùm ego *sim* servus tuus, sim servus tuus, [f]filius ancillę tuę; solveris vincula mea, *pretiosa sit vita mea.*
17 [f]Tibi sacrificabo sacrificium gratiarum actionis, & nomen Jehovæ prædicabo:
18 Vota mea Jehovæ persolvam, mox coram toto populo ejus,
19 [f]In atriis domus Jehovę, in medio vestri Jeruschalaima, Halelu-Jah.

[g] Heb. *sunt supra me.*
[h] Heb. *salutum.*
[i] Heb. *sumam.*
[k] Heb. *coram mox toto:* σύγχυσις, *ut ver.* 18.

ANNOTATIO.

1 Diligo Jehovam] *Psalmus est didascalicus: in quo David ad regnum evectus contexit primùm exordium, vers.* 1 *secundò narrationem fidei suæ & amoris erga Deum ab exemplo anteactæ vitæ suæ, usque ad ver.* 12. *deinde propositionem consilii sui de omni officio ac pietate erga Deum exercenda in Ecclesia, tum præteritorum beneficiorum, tũ futurorũ nomine; inde ad finem usque: quæ in exordio per prolepsin omnia proponuntur, vers.* 1. 2 Nam inclinavit] *narratio, secũda pars psalmi, qua Propheta explicat secundũ membrũ exordii in verso ordine narrans beneficia Dei erga se in angustiis quib. premebatur, duobus versibus; & constitutionem animi sui in ipsis angustiis versib seq.* Diebus] *afflictionis meæ, ut* [illegible] *versus explicat: sic infra psal.* 137 7. *& Lam.* [illegible] 21. 3 Circũdantibus me] *ut* 2. *Sam.* 22. 5 [illegible] *& psal.* 18. 4 Obsecro Jehova] *secunda*

secunda pars narrationis; qua Propheta docet quæ fuerit animi sui constitutio in calamitate sua. Tria autem narrantur in hac constitutione; primùm orationis summa, hoc vers. deinde fides & fidei argumẽta, usq; ad versum 10. *ac postremò infirmitas & perturbatio humana animi, vers.* 10. *&* 11. 5 Gratiosus] *explicatio fidei illius certissimæ, qua David ad Deum orandum adductus est: ubi primùm naturam officiumq; Dei erga fideles omnes & seipsum nominatim explicat ad confirmandum se, duobus versibus; deinde animum suum confirmat ab acceptis beneficiis, in spe salutis & præsentis vitæ, tribus sequent. postremò hanc orationem & expectationem, fructus esse fidei suæ ostendit, principio vers.* 10. 6 Simplices] *qui humanis consiliis destituuntur, ab iis abstinent, animoq; simplice se committunt Deo.* 7. Redi anima mea] *id est, ne amplius esto perturbata, sed conquiescito in Deo propter naturam & beneficentiã ejus.* 8 Quandoquidem] *confirmatio beneficentiæ Dei ab anteacta experientia, quæ enuntiatur per apostrophen ad Deum, ut sit emphaticotera.* Me ipsũ] *id est, non tantùm mortem, verùm etiam dolores & impedimenta avertisti a me, quæ dolorem fuissent allatura: gradatio.* 9 Continenter ambulabo] *id est, non peribo ab hoc periculo; sed pro certo habeo me superstitem evasurum, ad gloriam Dei in hac vita procurandam.* Regionib. viventium] *id est, terra: periphrasis.* 10 Credidi, cùm hæc loquerer] *id est, tum demum vigebat & triumphabat fides in animo meo, cùm Deum hac oratione, & me ipsum his argumentis compellarem, quæ modo dicta sunt. Sic transit ad tertium locum, quo confitetur infirmitatem suæ carnis repudiantem promissiones Dei, nisi Spiritus Dei fidem sustentasset in spiritu ejus.* 11 Accelerã-

rando] *id est, cùm præceps raperer in perturbationes carnis; ut accipitur psal.* 31.23. Omnis homo mendax] *id est, nunc demum video Schemuelem non Dei spiritu propheticè, sed suo sensu humanitus ac mendaciter locutum esse, cùm me ad regnum Israëlis indicaret perventurum esse. sic David ex infirmitate non Deum quidem apertè, sed Schemüelem perstringebat; quasi Dei voluntatem non satis explorasset Schemüel, & transiliisset modum vocationis suæ.* 12 Quid rependerem] *tertia pars psalmi, propositio consilii; cujus consultatio hoc versu habetur, definitio verò sequentibus.* 13 Poculum] *definitio hujus consultationis duas partes continet: unam, officii præsentis, duobus versibus; alteram futuri, ad finem usque. Ac officii quidem leges ponuntur istæ; præsentis publica professio nominis Dei, & beneficiorum ejus in Ecclesia, duobus versibus; futuri verò, oratio, qua fideles se in reliquam vitam committunt Deo vers.* 15. *&* 16. *ut eadem officia persolvant Deo; quod Propheta facit tribus vers. ultimis. Sensus est, holocaustis & Eucharisticis oblatis Deo, epulum sacrum populo faciam ad recordationem multifariæ salutis quam percepi a Deo: ut narratur feciſſe* 1. *Chronic.* 16.1 *& sequentibus.* Omnis salutis] *id est, gratiarum actionis de omni salute quam Deus in me contulit.* 14 Coram toto populo] *id est, omnibus Israëlitis, quos congregaverat Jerusalaima ad deducendum arcam Jehovæ,* 1. *Chron.* 15.3. 15 Pretiosa est] *id est, Deus meo exemplo demonstravit quàm sibi sit chara vita fidelium, qui meam toties, tot modis, tantisq; viribus appetitam conservavit. Est autem hic oratio cotinens petitionem duobus versibus; & votum, reliquis.* 16 Filius ancillæ tuæ] *vide suprà, Psalm.* 86.16. 17 Tibi sacrificabo] *id est, agnoscam & pro-*

fitebor te. 19 In atriis domus Jehovę] *id eſt, in Eccleſia.*

Psalmus CXVII.

Pſaltes hortatur gentes, ut regnum Chriſti celebrent.

Rom. 15, 11. 1 LAUDATE Jehovam omnes gentes, laudationibus commendate eum omnes nationes:

2 Quia invaleſcit erga nos benignitas ejus, & fides Jehovæ in ſeculum. Halelu-Jah.

Annotatio.

1 Laudate] *Ode eſt, ἐπαινετικὴ, provocans omnes gentes ad agnoſcendum regnum Chriſti, propter benignitatem, & veritatem, ac conſtantiam promiſſionum ejus, quæ ex mera ipſius benignitate profectæ ſunt.*

Psalmus CXVIII.

David typus Chriſti Eccleſiam ad Dei laudes prædicandas hortatus a ſuo exemplo commendat liberationes ejus & ſuam ipſius fidem, eum tum ſuis, tum Eccleſiæ totius verbis celebrat: figurat Eccleſiam euntem in Templum, gratias agentem Deo, precantem in futurum, & ſacerdotes Eccleſiæ benedicentes, ſacrificia q; imperantes, omnes denique Deum laudibus efferentes.

1 CELEBRATE Jehovam, quia bonus eſt, quia in ſeculũ benignitas ejus.

2 Dicat

2 Dicat nunc Israël, esse in seculum benignitatem ejus.

3 Dicant nunc [a] qui sunt ex [a] familia Aharonis, esse in seculum benignitatem ejus.

4 Dicant nunc timentes Jehovæ, esse in seculum benignitatem ejus.

5 [a] Ex ipso angore invocavi Jah, respondens *collocavit* me in lato Jah.

6 Jehova *adest* mihi, non timebo: quid faceret mihi homo?

7 [a] Jehova adest mihi cum auxiliatoribus meis: ideo ego [a] despicio osores meos.

8 Melius *est* recipere se ad Jehovam, quàm fiduciam habere in ullo homine.

9 Melius *est* recipere se ad Jehovam, quàm fiduciam habere [a] in ingenuis.

10 [a] Omnes gentes circundederant me; [b] sed in nomine Jehovæ enervavi eas.

11 [c] Etiam atque etiam circundederant me; sed in nomine Jehovæ enarvavi eas.

12 Circundederant [a] tanquam apes, extinctæ sunt; ut [a] ignis spinarum: nam in nomine Jehovæ enervavi eas.

13 [d] [a] Graviter impuleras me ut caderem, sed Jehova auxilio fuit mihi.

14 Robur meum & carmen Jah, is fuit mihi saluti.

15 [a] Vox cantus & salutis *est* [a] in tentoriis justorum; *dicens*, dextera Jehovæ agit strenuè:

16 Dextera Jehovæ elata, dextera Jehovæ agit strenuè.

17 [a] Nõ moriar; sed vivã, ut enarrem opera Jah.

18 [e] [a] Severè castigavit me Jah; sed morti non tradidit me.

19 [a] Aperite mihi [a] portas justitiæ, *ut* ingressus per eas celebrem Jah:

[a] Heb. *familia.*

[b] Heb. *in nomine Jehovæ sed, &c. sic duobus vers. seq. trajectio.*

[c] Heb. *circundederant me, etc. in circundederant me.*

[d] Heb. *impellendo impuleras.* Exod. 15. 2.

[e] Heb. *castigando castigavit.*

20 Hanc ipsam portam ad Jehovam, per quã justi intrant.
21 'Celebrabo te; 'quia exaudiens me, fuisti mihi saluti.
22 'Quem lapidem 'spreverant structores, is est in 'caput anguli.
23 A Jehova est 'hic, estq; mirabilis in oculis nostris.
24 Hac ipsa die 'effecit Jehova; exultemus & lætemur in ea.
25 Obsecro Jehova, serva nunc; obsecro Jehova, prospera nunc.
26 'Benedictus *est* qui venit in nomine Jehovæ; benedicimus vobis 'e domo Jehovæ,
27 Dei fortis Jehovæ, 'qui illustravit nos; ligate sacrificia festi funibus, 'usque ad cornua altaris.
28 'Deus fortis meus es, ideo celebrabo te; Deus meus, exaltabo te.
29 Celebrate Jehovam, quia bonus *est*: quia in seculum benignitas ejus.

Annotatio.

1 Celebrate Jehovam] *Ode est* επαινετικὴ, *continens exordium* προκαλυπτικὸν *ad laudes tribuendas Deo, quatuor versibus: propositionem argumentorum ad laudes Dei pertinentium a singulari exemplo prophetæ, a ver. 5. ad 15. narrationem gratulationis mutuæ inter Ecclesiam & adventantem regem, inde usque ad versum 27. postremò conclusionem laudativam convenientem cum principio psalmi, duobus ultimis. Videtur autem David Psalmum hunc conscripsisse, cùm superatis aliis gentibus a postrema sua expeditione in Hhammonitas reverteretur, 2. Sche. 12. 26. & seq.* 3 Familia Aharonis]

ronis] *vide supra psal.*115.10. 5 Ex ipso] *secunda pars, propositio exempli sui singularis cujus in summa duo sunt loci; unus, de liberationibus præteritis, hoc versu: alter, de fide & constantia Dei, ac præsantissima fiducia Davidis in promissiones illius; qui loci per prolepsin hus duobus ver. positi, deinceps explicantur.* 7 Jehova adest mihi] ἐργασια *secundi loci prolepseos de divina fide & prophetæ fiducia, tribus versibus: cujusmodi fiducia prædicatur psalm.*3. & 27. & *alibi.* Despicio] *id est, securus ac non trepidus in eos respicio.* 9 In ingenuis] *id est, etiam in potentibus multis: gradatio.* 10 Omnes gentes] ἐργασια *prioris loci prolepseos de liberationibus a Deo acceptis, per* ὑστεροσιν *Hhebræis frequentissimam, continens brevem narrationem impetuū quos ab hostibus pertulit, & victoriarum quas ipsi attulit gratiosè Deus, usque ad versum* 15. 12 Tanquam apes] *id est, plurimis ac confertis agminibus circumquaq; : ut Deut.*1.44. Ignis spinarum] *id est, quam ocyssimè velut in fumum abierunt, & inanes effecti sunt ut Ecclesiast.*7.6. 13 Graviter] *apostrophe ad hostem unumquemque: in qua David tum jus victoriæ suæ explicat, quòd ab hostibus gravissimè lacessitus esset; tum salutem Dei opponit irritis omnium conatibus.* 15 Vox cantus] *tertia pars Psalmi, narratio mutuæ gratulationis privatim ad adventum regis, quatuor versibus: & publicè in Ecclesia, reliquis.* In tentoriis justorum] *id est, in urbe populi Dei, & habitationibus Israëlitarum gratulantium Deo & regi.* 17 Non moriar] *ut conspiraverant hostes; quemadmodum ipse de Pelischtæis docet Psal.*9.7. 18 Severè castigavit] *quasi dicat, Dei quidem consilium fuit, ut me inimicorum opera castigaret; sed inimicorum*

contrà ut profligarent me, quod non permisit Deus: sic Jeschiah 10.6.& 7.& Zecar.1 15. 19 Aperite mihi] *altera pars gratulationis publica in Ecclesia: cujus partes sunt, aditus in domum Dei, duobus versibus; oratio Ecclesiæ ad Deum, usque ad ver.*26.& *postremò oratio Dei ad regem & populũ per sacerdotes suos, vers.*27.& 28. Portas justitiæ] *id est, domus Dei, quam soli ingrediuntur justi Deum justissimum adeuntes, ut sequens versus exponit.* 21 Celebrabo te] *oratio populi, constans ex prædicatione beneficiorum Dei, tribus versibus; & precatione, vers.*25. Quia exaudiens me] *primum beneficium singulare: ut suprà ver.*5. 22 Quem lapidem] *secundum beneficium publicum pertinens ad regem, hoc versu; totumq; regnum, sequent. quod typicè in Davidis persona stabilitum, perfectè & absolutè institutum est in Christo & in Ecclesia: ut ipse Christus accommodat, Matth.* 21. 42. & *alibi. Lapis enim est typicus David, cui vetus Ecclesia tanquam lapidi diatono sive frontato incubuit: verus autem lapis Christus, in quo totum ædificium congruenter coagmentatum crescit, ut sit templum sanctum domino: Ephes.* 2. 20. Spreverant structores] *id est, proceres in populo Dei, tum Schaulus temporibus, tum etiam Ischbosheti; si Davidem respiciamus: sin autem Christum; sacerdotes & alii omnes, qui ex officio extruere Ecclesiam, non destruere debuerant.* Caput anguli] *id est, firmamentum sive fundamentum totius Ecclesiæ coagmentatæ in Christo: prout figuratè Juda & Israël coaluerant in Davide.* 23 Hic] *videlicet angulus, id est, constructio & coagmentatio Ecclesiæ.* 24 Effecit] *ut rum salutem regi & regno, ut coalescerent & firmè constringerentur.* 26 Benedictus est]

tertia

tertia pars gratulationis, vt obſervatum eſt in verſum 19. continens ſacerdotum verba omnibus benedicentium ex officio, Deut. 10. 8. & ſacrificia imperantium. E domo Jehovæ] *id eſt, Jehova, quem veſtro nomine accedimus, & cujus nomine benedictionem vobis denuntiamus depromptã ex theſauro ipſius. Num 6. 27.* 27 Qui illuſtravit] *id eſt, perfudit nos hac proſpera & glorioſa victoria; ſic enim lux apud Hebræos proſperitatem & lætitiam ſonat: ut Eſter 8. 16.* Uſque ad Cornua altaris] *id eſt, in toto atrio confertim; nam ulteriùs tranſire populo nefas erat.* 28 Deus fortis] *concluſio a laudatione Dei ſingulari & publica, quæ adhibebatur cùm iſta euchariſteria offerentur Deo.*

Psalmus. CXIX.

David in graviſſimo ſuo exilio ſe ipſum hoc pſalmo conſolans, felicitatem piorum in ſtudio, fide, & obſequio voluntatis Dei poſitam eſſe docet: ideoq; in notitia illius, ſtudio, fide, & obſequio informari a Deo petit; & ab omnibus impedimentis ſuæ carnis, peccati, mundi, ſatanæ, hoſtiumq; omnium conſervari: ac poſtremò ſibi de tota acta vita, & æquitate in cauſa bene conſcius, Deo ſeipſum & reliquæ vitæ ſuæ adminiſtrationem commendat ad gloriam ipſius & ſalutem ſuam.

Aleph

1 'BEATI INTEGRI' viâ, qui ambulant in lege Jehovæ:

2 Beati cuſtodientes teſtimonia ejus, ex toto [a] animo quærentes eum:

[a] Heb. *corde: ſic deinceps.*

3 *Qui* etiam non operantur iniquitatem, *ſed* in vijs ejus ambulant;

4 *Quas* tu præcepiſti mandatis tuis, obſervari

vari valde.

5 "Utinam" comparentur viæ meę, ad obſervandum ſtatuta tua.

6 Tunc non erubeſcam, cùm 'intuebor in omnia præcepta tua:

b Heb. *rectitudine cordis*

7 Sed celebrabo te b recto animo, diſcendo jura juſtitiæ tuæ:

8 Statuta tua obſervabo ' admodum,' ne derelinquas me.

BETH.

c Heb. *in quo*

9 'c Quomodo 'purificabit 'puer ſemitam ſuam? obſervando *eam* ſecundũ verbũ tuum.

10 'Ex toto animo meo 'quæro te, ne ſinas me errare 'a præceptis tuis.

11 In animo meo recondo ſermonem tuum, ut non peccem d in te.

d Heb. *tibi.*

12 Tu benedicte Jehova, doce me ſtatuta tua.

13 'Labiis meis recenſeo omnia jura oris tui:

14 De via teſtimoniorum tuorum gaudeo, ut de omnibus opibus:

15 De mandatis tuis meditor, & intueor ſemitas tuas:

16 In ſtatutis tuis me ipſum oblecto, non obliviſcor verbi tui.

GIMEL.

17 ' Beneficium confer in ſervum tuum; ut dum vivo, obſervem verbum tuum.

18 Retege oculos 'meos, ut intuear mirabilia ex lege tua.

19 'Peregrinante me in hac terra, ne abſcondas a me præcepta tua.

e Heb. *comminuitur anima mea.*

20 *Nam* e comminuor ipſe, ob deſiderium erga jura tua omni tempore.

21 'Tu *qui* perdis ſuperbos, maledictos; qui errant a præceptis tuis,

22 Devol-

22 Devolve a me opprobrium & contemptũ, 'quia testimonia tua custodio:
23 'Etiam considentibus principibus, de me sermones frequentantibus; servus tuus meditatur'de statutis tuis:
24 Etiam testimonia tua oblectationes meæ *sunt*, f consiliarii mei.

f Heb. *homines consilii mei.*

DALETH

25 'Adhæret pulveri g vita mea: vivum serva me secundum verbum tuum.
26 'Vias meas recensentem exaudivisti me; doce me statuta tua.
27 Fac vt viam mandatorum tuorum intelligam, ut mediter de mirabilibus tuis.
28 'Stillat anima mea præ mœstitia, erige me secundum verbum tuum.
29 'Viam falsitatis amove a me, & legem tuam gratiosè largire mihi.
30 Viã veritatis *quam* eligo, judiciorum tuorum *quæ* propono *mihi*.
31 Inhæreo testimoniis tuis Jehova, 'ne sinas me erubescere.
32 Viam præceptorum tuorum percurram, cùm'dilataveris animum meum.

g Heb. *anima mea.*

HE

33 'Doce me, Jehova, viam statutorum tuorum; quam custodiam '*in* finem *usque*.
34 Fac ut intelligam, ut custodiam legẽ tuam; observemque eam ex toto animo.
35 Fac ut incedam itinere præceptorum tuorum; nam eo delector.
36 Flecte animum meum ad statuta tua, 'neque *sinas* deflecti ad quæstum.
37 'Averte oculos meos, ne'respiciant vanum;

num; in viis tuis fac ut vivam.

38 Præsta servo tuo sermonem tuum, qui addictus est reverentiæ tui.

39 Averte opprobrium meum, quod reformido; quia jura tua bona sunt.

40 Ecce desydero mandata tua, in justitia tua fac ut vivam.

VAV

41 Cumque obvenerint mihi benignitates tuæ Jehova; salus tua secundum sermonem tuum:

42 Respondebo probro afficienti me rem; quia fiduciam habeo in verbo tuo.

43 Sed ne abripe ab ore meo verbum [h] verum admodum: quandoquidem jura tua expecto:

44 Et observabo legem tuam jugiter, in seculum & sempiternum:

45 Continenterque ambulabo in ipsa latitudine, quia mandata tua quæro:

46 Et loquar de testimoniis tuis coram regibus, neque erubescam.

47 Et me oblectans in præceptis tuis, quæ diligo,

48 Attollam manus meas ad præcepta tua quæ diligo, & meditabor de statutis tuis.

ZAJIN.

49 Recordare verbi cum servo tuo *habiti*, de quo spem fecisti mihi.

50 Hæc est consolatio mea in afflictione mea: sermonem tuum vivificare me;

51 Superbis deridentibus me admodum, a lege tua me non declinare:

52 Recordari judiciorum tuorum inde a seculo Jehova, & meipsum consolari:

53 Pre-

[h] Heb. *veritatis admodū*

53 'Prestere prehendente me ab improbis, desertoribus legis tuæ,
54 Psallendi argumenta esse mihi statuta tua, 'in loco peregrinationum mearum;
55 Recordari me noctu nominis tui Jehova, & observare legem tuam.
56 Hæc *consolatio* est mihi, me mandata tua custodire.

CHETH

57 'Portio mea *es* Jehova, 'dico; observando verba tua.
58 'Deprecor faciem tuam ex toto animo, 'gratiam fac mihi secundum sermonem tuum.
59 'Reputo vias meas, ut 'referam pedes meos ad testimonia tua.
60 Festino ac non cunctor, observare mandata tua.
61 Turbis improborum dispoliantibus me; legis tuæ non obliviscor.
62 Media nocte surgo ad celebrandum te propter jura justitiæ tuæ.
63 Socius sum omnibus qui reverentur te, & observantibus mandata tua.
64 'Benignitatis tuæ, o Jehova, plena est terra; statuta tua doce me.

TETH

65 'Bono affecisti servum tuum Jehova, secundum verbum tuum.
66 Præstantiam rationis & scientiæ doce me; nam præceptis tuis credo.
67 'Cùm nondum loquerer, ego errabam: nunc autem sermonem tuum 'observo.
68 Bonus es & beneficus, doce me statuta

tua.

tua.

69 'Concinnantibus contra me falsitatem superbis, ego ex toto animo custodio mandata tua.

70 'Obesatur quasi adipe cor illorum, ego lege tua oblecto me.

71 Bono mihi fuit me affligi, ut discerem statuta tua.

72 Melior *est* mihi lex oris tui, multis millibus *nummûm* aureorum & argenteorum.

JOD

73 'Manus tuæ fecerunt me & aptaverunt me: redde me intelligentem, ut discam præcepta tua.

74 Timentes tui videant me & lætentur, quòd in verbo tuo expectationem habeam.

75 Agnosco Jehova, [i] justa esse judicia tua, & te 'in fide afflixisse me.

76 Adsit jam benignitas tua, ut consoletur me secundum sermonem tuum *habitum* cum servo tuo.

77 Obveniant mihi misericordiæ tuæ ut vivam: quia lex tua *est* [k] omnis oblectatio mea.

78 Erubescant superbi, quòd [l] falsis de causis pervertant me; meditante me de mandatis tuis.

79 'Convertantur ad me timentes tui, & cognoscentes testimonia tua.

80 Erit animus meus integer in statutis tuis, ut 'non erubescam.

[i] Heb. *justitiam.*

[k] Heb. *oblectationes meæ: sic ver. 92.*

[l] Heb. *falsitate sic infrà ver. 86.*

CAPH

81 'Consumitur *desyderio* salutis tuæ anima mea, in verbo tuo expectationem habeo.

82 Consumuntur oculi mei *desyderio* sermonis tui; dicendo, Quando consolaberis me?

83 Qua-

83 Quamvis sim [a] similis utri ad fumum: statutorum tuorum non oblitus sum.

84 Quanti erunt [a] dies servi tui? quando exercebis in persequentes me judicium?

85 Fodiunt mihi superbi fossas, [m] qui se nō conformant legi tuæ.

86 Omnia præcepta tua *sunt ipsa* veritas: falsis de causis persequuntur me, auxiliare mihi.

87 Propemodum consumpserunt me *dejectū* in terram: quamvis ego non dereliquerim mandata tua.

88 Pro benignitate tua vivum serva me, ut observem testimonium oris tui.

[m] Heb. *qui non secundū legem tuam sunt.*

LAMED

89 [a] In seculum o Jehova, verbum tuum [a] cōsistit in cœlis:

90 [n] In vnaquaque generatione fides tua: cùm statueres terram, illa constabat.

91 Ad [a] judicia tua perstant hodie, quia illa omnia sunt servi tui.

92 Nisi lex tua esset omnis oblectatio mea, [o] jam diu periissem in afflictione mea,

93 In seculum non obliviscar mandatorum tuorum: nam illis vivum conservas me.

94 [a] Tuus sum, conserva me; quia mandata tua quæro.

95 [a] Me expectantibus improbis ad perdendum me, testimonia tua consydero.

96 Omni [a] perfectioni video esse finem: [a] latum *verò esse* mandatum tuum valde.

[n] Heb. *in generatione & generatione.*

[o] Heb. *tunc.*

MEM

97 [a] Quàm diligo legem tuam, toto die est meditatio mea.

98 Inimi-

98 Inimicis meis sapientiorem [a] me reddit præceptis tuis : nam in seculum adest mihi.
99 Omnibus doctoribus meis intelligentior fio, quia testimonia tua meditatio mea sunt.
100 Senibus prudentior sum, quia mandata tua custodio.
101 Ab omni [a] semita mali cohibeo pedes meos, ut observem verbum tuum.
102 A judiciis tuis non recedo, quia tu doces me.
103 Quàm suavia sunt palato meo *judicia* sermonis tui: suaviora melle ori meo.
104 Mandatis tuis prudens sum: idcirco odi omnem semitam falsitatis.

NUN

105 [a] Lucerna pedi meo verbum tuum *est*, & lux itineri meo.
106 Juravi quod præstabo, me observaturum jura justitiæ tuæ.
107 Afflictus sum admodum ; Jehova, vivum conserva me secundum verbum tuum.
108 [a] Voluntarias oblationes oris mei accepta quæso Jehova, & jura tua doce me.
109 [a] Anima mea in manu mea jugiter *versante*, tamen legis tuæ non obliviscor :
110 Ponentibus improbis laqueum mihi, a mandatis tuis non aberro.
111 Possideo testimonia tua in seculum; quia gaudium animi mei sunt.
112 Inclino animum meum ad faciendum statuta tua; in seculum, [a] in finem usque.

SAMEC

113 [a] Cogitationes *alias* odi, legem autem tuam

am diligo.
114 Latebra mea & scutum meum es, in verbo tuo expectationem habeo.
115 Recedite a me malefici, ut custodiam præcepta Dei mei.
116 Sustenta me secundum sermonem tuum, ut vivam; neque pudefacias me ab expectatione mea.
117 Suffulci me ut salvus sim, & respiciam ad statuta tua jugiter.
118 Conculcas omnes errantes a statutis tuis: quia 'falsus est dolus eorum.
119 'Tanquam scoriæ, facis ut cessent omnes improbi terræ; 'idcirco diligo testimonia tua.
120 Horret pavore tui caro mea; adeò a judiciis tuis 'timeo.

Hhajim

121 'Exerceo 'judicium & justitiam: ne permittas me oppressoribus meis.
122 'Obi vadimonium pro servo tuo in bonum; ne opprimant me superbi.
123 Oculi mei consumuntur *desyderio* salutis tuæ, & sermonis P justi tui.
124 Fac erga servum tuum secundum benignitatem tuam, & statuta tua doce me.
125 Servus tuus sum, prudentem me redde; ut cognoscam testimonia tua.
126 Tempus est ut faciat Jehova; 'irritam faciunt legem tuam.
127 'Propterea amplius diligo præcepta tua, quàm aurum & quidem aurum purgatissimum:
128 Propterea *quòd* omnia mandata de omnibus q recta agnosco, omnem semitam falsitatis odi.

P Heb. *justitiæ tuæ.*

q Heb. *rectificio.*

PE

129 [a]Mirabilia *sunt* testimonia tua: idcirco custodit ea anima mea.

[a] Heb. *janua.*

130 [r]Aditus verborum tuorum illuminat, prudentia instruit simplices.

131 [b]Os meum distendo, & anhelo: quia præceptorum tuorum cupidus sum.

132 [c]Respice ad me, & gratiam fac mihi; prout *est* jus erga amantes nomen tuum.

133 [d]Pedes meos institue in sermone tuo, & [e]ne sinas dominari in me ullam iniquitatem.

134 Redime me ab oppressione hominum, ut observem mandata tua.

135 Fac ut præluceat facies tua servo tuo, & doce me statuta tua.

136 [f]Rivi aquarum descendunt *ex* oculis meis, propter *eos qui* non observant legem tuam.

TZADE

137 [g]Justus es Jehova, & rectus judiciis tuis.

[f] Heb *justitiam testimoniorum tuorum & fidē: hypallage.*

138 Præcepisti [f]justa testimonia tua, & fidelia valde.

139 Conficit me zelus meus, quòd [g] obliviscantur verbi tui [h]hostes mei.

140 Purgatus *est* sermo tuus valde; quapropter servus tuus diligit ipsum,

141 Parvus ego & contemptus *diligo*; mandatorum tuorum non obliviscor,

[t] Heb. *in seculum.*

142 Justitiæ tuæ justitiæ [t]perpetuæ, & legis tuæ [u]veracis.

[u] Heb. *veritatis.*

143 Oppressione & angustia obvenientibus mihi, præcepta tua *sunt* oblectationes meæ.

144 Justitia testimoniorum tuorum *est* in seculum: prudentem me effice ut vivam.

KOPH

KOPH

145 [v]Invocantem ex toto animo exaudi me Jehova, *ut* statuta tua custodiam.
146 Invocantem te serva me, *ut* observem testimonia tua.
147 Veniens ante *te* in ipso crepusculo ut vociferer, in verbo tuo spem habeo.
148 Præveniunt oculi mei excubias, ad meditandum de sermone tuo.
149 Voci meæ ausculta secundum benignitatem tuam, Jehova: secundum judicia tua vivum conserva me.
150 Appropinquantibus sectatoribus sceleris, *qui* a lege tua longè absunt;
151 Propinquus es Jehova, & omnia præcepta tua *sunt* ipsa veritas.
152 Pridem novi de testimoniis tuis, te [w]in seculum fundasse ea.

RESCH

153 [x]Respice afflictionem meam, & libera me: quia legis tuæ non obliviscor.
154 [y] Suscipe causam meam, & vindica me: pro sermone tuo vivum conserva me,
155 *Ita ut* y procul sit ab [z]improbis salus: quia statuta tua non quærunt.
156 Miserationes tuæ amplæ sunt Jehova, secundum judicia tua vivum conserva me.
157 Ut multi sint persequentes me & hostes mei, a testimoniis tuis non declino.
158 Simulac video perfidè agentes, fastidio me ipsum torqueo: quòd sermonem tuum non observent.
159 Vide me, mandata tua me diligere, Jehova, secundum benignitatem tuam vivum conserva me.

[y] Heb. *contende de contentionem meam.*
[z] Heb. *procul ab essendo ab improbis salutem.*

160 [z] Præstantissimum verbum tuum *est* [a] ipsa veritas: & in seculum *est* quodque judicium [a] justum tuum.

[z] Heb. *caput sive præstantia verbi tui: hypallage, ut Exod.* 30. 23.

[a] Heb. *justitiæ tuæ.*

SCHIN

161 [a] Principibus persequentibus me immeritò, [a] a verbo tuo pavet animus meus.

162 Gaudeo de sermone tuo, ut qui invenit prædam amplam:

163 Falsitatem odi & abominor, legem tuam diligo.

164 [a] Septies quotidie laudo te, [a] de judiciis justis tuis:

165 Pacem multam esse diligentibus legem tuam, neque esse eis [a] offendiculum.

166 Expecto salutem tuam Jehova, & præcepta tua facio.

167 Observat anima mea testimonia tua, diligoque ea valde.

168 Observo mandata tua ac testimonia tua; quia [a] omnes viæ mei coram te sunt.

TAV

169 [a] Appropinquet clamor meus ante faciem tuam, Jehova; secundum verbum tuum prudentem redde me.

170 Perveniat deprecatio mea ante faciem tuam; secundum sermonem tuum eripe me.

171 Eructabunt labia mea laudem, cùm docueris me statuta tua.

172 Cantabit lingua mea sermonem tuum, omnia præcepta tua [b] justissima esse.

173 Adsit manus tua ad auxiliandum mihi; quia mandata tua [a] eligo.

174 Desydero salutem tuam Jehova, & lex tua *est* [c] om-

[b] Heb. *justitiam.*

est[c] omnis oblectatio mea.
175 Vivat anima mea ut laudet te; & judicia tua auxilientur mihi.
176 [d]Erro ut pecus[d] quæ perit,[d] require servum tuum.[d] nam præceptorum tuorum nō obliviscor.

[c] Heb. *oblectationes meæ.*

ANNOTATIO.

ALEPH.

1 Beati] *Psalmus est generis mixti, continens promiscua documenta & preces in singulis octoadibus; quæ ordine alphabetico a Davide conscriptæ sunt ad insignē Psalmi doctrinam notandam, & facilius memoria complectendam: ut observatum est suprà Psal.* 111. 1. *Continet autem hæc prima octoas integrum totius Psalmi argumentum, nimirum thesin sive propositionem generalem de felicitate bonorum obsequentium Deo, quatuor versibus; deinde hypothesin sive accommodationem singularem ad personam supplicis, quatuor cæteris.* Viā] *id est, instituto vitæ, cùm illa præceptis Dei conformatur tum animo, sequente versu, tum factis, versu 3. sic etiam infrà iter & semita appellatur.* 5 Utinam] *transitio ad hypothesin; in qua psaltes primùm voto se commendat Deo hoc versu; deinde constantiam, gratias, & obsequium spondet, sequentibus.* Comparentur] *id est, providentiā tuā disponantur omnia quæ ad vitam meam bene instituendam pertinent, hoc versu; & ego ipse conserver a te, ver.* 8. 6 Intuebor in omnia] *id est, recognoscam & teneho illa, edoctus a te.* 8 Admodum] *id est, quantum & quantisper in me facultas erit: verborum autem ἐμφασιν, evidentiæ causā mutavimus.* Ne derelinquas me] *id est, adsis & custodias, ut doctum est in versū 5. litotes.*

BETH. 9 Quomodo] *hac secunda ogdoade primùm διαλογιστικῶς, Propheta exponit summam superioris thesis, ver. 9. deinde rationes vitæ suæ comparat cum hac regula, & committit Deo.* Purificabit] *id est, vitam beneficio Dei purgatam per remissionem peccatorum, vindicare a novis peccati sordibus & puram servare poterit.* Puer] *id est, filius & servus Dei, quisquis est.* 10 Ex toto animo] *propositio instituti singularis, quo Propheta usus est in animo suo informando: quod beatorum attributum est, suprà vers. 2. Duo itaque continet; petitionem a Deo, ut servi sui studia promoveat, & narrationem studii sui.* Quæro te] *secundum verbum tuum, quod partim accepi & recondi in animo meo, ver. 11. partim amplius doceri peto, ver. 12.* A præceptis tuis] *quâ viâ tu quærendus & consequendus es.* 13 Labiis meis] *altera pars ogdoadis, expositio studii, qua David ostendit se boni & fidelis discipuli officium facere.* 17 Beneficium] *tertia ogdoas est εὐκτικὴ, in qua per prolepsin beneficētia Dei imploratur, ver. 17. deinde partes ejus duæ nominatim petuntur; una, ut Deus ab infirmitatibus & impedimentis naturæ inhærentibus liberet, tribus versibus; altera, ut liberet ab adventitiis malis, quibus piorum animos oppugnat mundus, quatuor versibus.* 18 Meos] *id est, mentis meæ. quasi dicat, explica me ex ignoratione mea.* 19 Peregrinante me] *id est, quandiu vivo peregrè a Domino, 2. Corinth. 5. 6.* 21 Tu qui perdis superbos] *altera pars ogdoadis, petitio, ut Deus servum suum a contumeliosis liberet, & adversus mundi impetus confirmet: quam petitionem confirmat psaltes argumento a justitia Dei, hoc vers. quasi dicat, tu semper justè pessundedisti superbos, & tibi constas in judiciis tuis: jam*

GIMEL.

itaque mihi hoc ipſum beneficium præſta. 22 Quia teſtimonia] *id eſt, quibus eo nomine ab iſtis afficior, quia teſtimonia tua, &c.* 23 Etiam] *amplificatio ſuperioris petitionis a conſtante ipſius officio erga legem Dei.* De ſtatutis tuis] *nimirum neglecto fortiter ipſorum probro & contemptu.* 25 Adhæret] *id eſt, dejectus & proſtratus ſum calamitatibus: metaphora. Eſt autem quarta ogdoas* ἰυκτικὴ, *qua pſaltes primùm precatur ſe illuſtrari & regi verbo Dei: quatuor verſibus; deinde, adverſantia verbo Dei, deprecatur. Precatur autem argumentis ſumptis a præſente malo, hoc verſu; a præcedentibus Dei beneficiis, ſequente; poſtremò a ſtudio animi ſui flagrantiſſimo, ver.* 27. & 28. 26 Vias meas] *id eſt, cùm me, calamitates meas, animum meum, & vitæ inſtitutum exponens, tuæ fidei committerem.* 28 Stillat] *id eſt, velut liquefacta contabeſcit, adeò in lachrymas effundor: hyperbole.* 29 Viam falſitatis] *id eſt, ignorationem veræ doctrinæ quæ mihi a natura hæret, lege tua per gratiam adime, his duobus verſibus. & libera infirmitate vitæ, ut in vera doctrinæ fide & prompto obſequio ambulem; duobus aliis.* 31 Ne ſinas me erubeſcere] *id eſt, cò infirmitatis prolabi atq; decidere, ut mihi probroſa ſit vita mea.* 32 Dilataveris] *id eſt, anguſtum & tenuem ſpiritum meum ampliaveris, & donorum tuorum capacem effeceris, propter quorum tenuitatem nunc mœrore conficitur: ſic vocatur amplitudo animi,* 1. *Reg.* 4. 28. 33 Doce me] *quinta ogdoas in ſuperiore petitione pergens; qua primùm inſtitui & informari petit in bono, quatuor verſibus; deinde impedimenta deprecatur, reliquis quatuor.* In finem uſq;] *id eſt, tota vita. ſic infra verſ.* 112. 36 Neque ſinas de lecti] *tranſitio ad deprecationem*

DALETH.

HE.

onem sequentem, proposita una specie quæ maximè familiaris est, ut conscendatur ad genus proximè sequente versit. 37 Averte oculos meos] *id est, studia animi mei avoca ab iis reb. quæ hominib. videntur expetendæ & suspiciendæ duob. versib. & ab omni maleficio libera. quasi dicat, rege & confirma animum, vitamq; meam.* Respiciant] *id est, ad res vanas se convertant, abducti a voluntate tua.* 39 Opprobrium] *id est, malum quod bono juri tuo adversatur, ac proinde jam metuo, deinceps verò probrosum mihi futurum esset: ut suprà dixit ver.* 31. 40 Ecce] *conclusio summa petitionis, qua transitur ad votum sequentis ogdoadis.*

VAV. 41 Cumque obvenerint] *sexta ogdoas est επαγγελτικὴ, id est, promissionem continens sive votum grati animi erga Deum, acceptorum beneficiorum nomine. Constat autem professio hæc primùm libera declaratione apud adversarios per spiritum Dei, ver.* 41. *& 42. deinde vitæ integritate & protestatione apud omnes, tribus sequentibus; ac postremo sancto ac pio usu apud Deum cum animo suo, ver.* 47. *&* 48. Benignitates tuę] *quas ego suprà petii, & tu promisisti.* 42 Rem] *id est, non dissimulabo, sed ita planè ut se res habuerit eloquar.* 43 Verum admodum] *id est, verissimum: periphrasis.* 45 In ipsa latitudine] *id est, magna & regia, sive consulari via: metaphora.* 48 Attollam] *id est, avidè manum admovens excipiam, evolvam, et perveſtigabo mandata tua:*

ZAJIN. *metaphora.* 49 Recordare] *septima ogdoas primùm petitionem gratiæ Dei continet, ver.* 49. *deinde documentum & expositionem animi sui cõstantis, septem reliquis. De hoc autem recordandi verbo vide Gen.* 8. 1. 50 Hæc est consolatio] *narratio animi consolationem percipientis tum*

ex

ex promissionibus Dei pios confirmantibus, consolantibus, & recreantibus, sex versibus; tum ex testimonio bonæ conscientiæ. 53 Prestere] id est, celerrima gravissimaq; procella, metaphora: vide Psal. 11.6. 54 In loco peregrinationum] id est, ubicunque locorum versor in terra: periphrasis terræ: vide Gen. 47.9. 57 Portio mea es] octava hæc ogdoas tertium consolationis locum explicat; nimirum orationem animi freti promissionibus Dei, & ad ipsius gratiam in sua infirmitate confugientis. Continet itaq; primùm petitionem gratiæ fundatam promissione Dei, hoc & sequente versu; deinde explicationem & accommodationem duarum partium quæ promissione continentur, nimirum professionem officii quod a nobis stipulatur Deus, a vers. 59. ad 64. & petitionem beneficii promissi, ver. 64. Dico] id est, recolo te dixisse, ego sum Deus tuus, continenter ambula coram me, &c. Gen. 17.1. 58 Deprecor] conscius videlicet imbecillitatis meæ. Gratiâ fac] id est, præsta promissionem propter verbum tuum in Christo, non habita ratione infirmitatis meæ. 59 Reputo vias] i. contendo ad præstandam stipulationem tuam pro tenuitate mea: sic explicatur secunda pars versus primi, versibus quinque. Referã pedes] id est, redeã ad obsequium tuum, abs quo natura decesserat; deponamq; veterem hominem cum concupiscentiis ejus, & novum induam. 64 Benignitatis tuæ] petitio, ut Deus tenuitatis misertus promissionem præstet; ad quam adhibetur argumentum a beneficentia Dei in res omnes creatas. 65 Bono affecisti] nona ogdoas similiter τυκτικὴ, continet petitionem documentorum Dei primùm ab anteacta ipsius beneficentia erga supplicem, hoc versu: deinde a persona supplicis fidem offerentis & indignitatem

CHETH.

TETH.

suam confitentis, duobus sequentibus; tertiò a natura Dei, ver. 68. postremò a bona conscientia, reliquis versibus. 67 Cùm nondum loquerer] *id est, inde ab ortu meo sum peccator, alienus a lege tua, & filius iræ; sed fide teneo promissiones tuas in animo meo: sic psalmo 51. 7.* Observo] *nimirum animo; ut Gene. 37. 11.* 69 Concinnantibus] *explicatio bonæ conscientiæ, quæ non tantùm immota est a calamitatibus, hoc & sequente versu; verùm etiam per illas augescit in notitia & studio voluntatis Dei, duobus reliquis.* 70 Obesatur] *id est, magis ac magis indies induratur: metaphora: sic*

JOD. *Jeschahh 6. 10.* 73 Manus tuę] *decima ogdoade similiter* εὐκτικῆ *David institui a Deo petit, primùm propter gloriam Dei, quæ tum in salute creaturæ illustris futura est coram omnibus bonis, duobus versibus; tum in præstatione promissionum ejus vers. 75. & 76. secundò a persona sua, ver. 77. tertiò a persona adversariorum, vers. 78. postremò a persona bonorum vers. 79. quæ omnia deinde promissione animi grati concluduntur.* 75 In fide] *id est, justè ac non præter verbum tuum.* 79 Convertantur ad me] *id est, adjungant se mihi, cognita & demonstrata per judicia tua æquitate causæ meæ: sic Ijobi 6. 29.* 80 Non erubescam]

CAPH. *quod eveniret, si a statutis tuis recederem: ut suprà vers. 31. & psalm. 44. 22.* 81 Consumitur] *undecima ogdoade David opem Dei & salutem petit, primùm a persona sua, tribus vers. deinde a persona Dei & adversariorum, quorum improbitatem cum justitia Dei & innocentia sua comparat: versibus quatuor: postremò a voto grati animi, versu 88.* 83 Similis] *id est, arefactus, exhaustus viriditate & quasi confectus, atque in rugas abiens.* 84 Dies servi

tui]

tui] *ideſt, hoc tempus calamitoſum quo premitur ſervus tuus, quàm diu eſt duraturum? vide ſuprà pſalm.116.2.* 89 In ſeculum] *duodecima ogdoade David ſalutem a Deo petit duobus argumentis: prius eſt a natura Dei, conſtantiáque & efficacitate verbi ejus, uſque ad verſum 94. poſterius a perſona ſua, reliquus. Efficacitatem verbi Dei explicat primùm univerſè, a generali cœli & terræ creatione & adminiſtratione, hoc & ſequente verſu; deinde a ſingulari, & extraordinaria. verſ. 91. poſtremò a ſua ipſius experientia.* Conſiſtit] *ideſt, conſtans & firmum permanet.* 91 Judicia tua] *præſtanda nimirum atque exequenda.* 94 Tuus ſum] *ſecundus locus, ſive argumentatio petitionis: ut dictum eſt in verſum 89.* 95 Me expectantibus] *id eſt, ita conſtanter quæro atque conſydero, ut nullis inimicorum tintamentis avocer, adductus majeſtate verbi tui: in quo omnia invenio ampliſſima & perfectionis infinitæ, quantumvis gravibus premar anguſtiis, verſu ſequente.* 96 Perfectioni] *videlicet rerum creatarum.* Latum] *ita ut finis illius videri non poſſit; id eſt, infinitum;* ἀπείρως. 97 Quàm diligo] *decima tertia ogdoade, David occaſione ſumpta ab amplitudine verbi quam modò commendaverat, rapitur in duas exclamationes; quibus celebrat amorem ſuum erga verbum Dei, primùm propter præſtantiam ſcientiæ & intelligentiæ quam ſupra omnes eſt conſecutus ex meditatione & ſtudio illius, quatuor verſibus; deinde propter præſtantiam uſus quem percepit ex verbo; cæterùs.* 98 Me reddit] *lex tua informans in præceptis tuis.* 101 Semita mali] *ut ſuprà ver.1.* 105 Lucerna] *decima quarta ogdoade, David ad petitionem regre-*

LAMED.

MEM.

NUN.

ditur salutis & gratiæ, vers.107.& sequent. ad quam consequendã adhibet argumenta tria; unum, promissionis Dei & efficacitatis per spiritum, demonstratæ verbo hoc versu: alterum, studii sui & animi constantissimi ad obsequẽdum Deo, sequente versu; tertium, miseriæ suæ ver.107. qui loci deinde copiosiùs exponuntur vers. 109. & sequentibus. 108 Voluntarias oblationes] *id est, orationes meas & gratiarum actiones. quasi dicat, serva me propter laudem tuam, quam salute accepta celebrabo: syllepsis, sive noëma.* 109 Anima mea] *id est, quamvis ego versor in præsentissimis periculis: sic 1.Schem.28.21. & Ijobi.13.14.* 112

SAMEC. In finem usque] *vide suprà vers.33.* 113 Cogitationes] *decimaquinta ogdoade David pergens in petitione, opem Dei salutemq́ implorat, ver. 116.& sequente: ideoq́ primùm studium suum exponit Deo, & adversariis objicit, tribus primis versibus: deinde seipsum confirmat a judiciis Dei; severis quidem in malitiosos: gratiosis verò erga eos qui se ipsos dijudicant, ne cum mundo condemnentur, tribus ultimis versibus ogdoadis.* 118 Falsus est] *hoc est, inanis, vana est hypocrisis, quæ suos ipsius concinnatores frustratur* 119 Tanquam scoriæ] *id est, verbo tuo, & afflictionibus judiciisq́, tanquam igne, consumis & abjicis: sic Jeschahh.1.25.& Maleaci.3.3.* Idcirco] *quia latebra & scutum es diligentibus te, improborum verò justus judex.* 120 Timeo] *quasi dicat, non quidem a præsentia tua metuo, ut Adam Gen.3.nam contrà, illam mihi adesse expeto; sed ab infirmitate mea, ne provocem judicia tua: sic ponitur elegans ἐπανόρθωσις eorum quæ suprà dixerat, horret pavore tui.* 121 Exerceo] *decima sexta ogdaade, quæ tota est εὐκτικὴ David postulat primùm servari*

HHAJIN.

vari a malo duobus versibus; deinde affici bonis & institui verbo, tribus sequentibus; tum a persona sua, cujus obsequium, fidem, & studium explicat sparsim, tum a persona Dei & adversariorum, ver. 126. Judicium, &c.] *id est, æquo & bono faciendo operam do: quo testimonio confirmatur animus meus de electione & vocatione mea.* 122 Obvadimonium] *id est, compare, & te ipsum siste coram adversariis meis, suscipiens causam meam: metaphora ab usu forensi.* 126 Irritam faciunt] *eò audaciæ proruperunt adversarii mei, ut non tantùm contra me, sed contra verbum ipsum tuum aperte veniant, & illud labefactare tentent.* 127 Propterea] *ætiologia cur David informari petat in cognitione legis: nimirum quòd legem bonam & sanctam esse novit; se autem ultro diligere bonum, & malum odisse profitetur.* 129 Mirabilia] Pe. *decimaseptima octoas continet primùm professionē studii erga doctrinam Dei, tribus versibus: deinde petitionem, quatuor versibus; postremò expostulationem de adversariis contra legem venientibus, versu* 136. *studii autem causæ afferuntur duæ; una, admirabilitas legis; altera, efficacitas, de qua psalmo* 19. 131 Os meum distendo] *id est, omnibus nervis contendo ut assequar: metaphora ab anhelis & fessis viatoribus.* 132 Respice ad me] *petitio gratiæ, hoc versu: cujus triplex effectus sequentibus demonstratur; informatio vitæ versiculo sequente; liberatio ab angustiis, versu* 134. *& documenta verbi per spiritum, versu* 135. 133 Pedes meos] *id est, rationem vitæ meæ: metaphora.* Ne finas dominari] *id est, me a viis tuis abducendo in me eam dominium obtinere: etsi volentibus nobis facere bonum adjacet malum, & peccatum habitat in carne nostra: vide Rom.* 7.

136 Rivi

136 Rivi aquarum] *id est, effundor in lachrymas, non tantùm mea, sed etiam improborum causa quorum misereor, ut infrà vers. 139. & omnium maximè legis tuæ causa, quam violari fero indignissimè.* 137 Justus es] *decimaoctava ogdoade David viam vitæ ex verbo doceri petit, a justitia, integritate, fide, constantia, & utilitate verbi.*

TZADE.

139 Obliviscantur] *id est, non agnoscant.* Hostes mei] *rex Schaül, proceres & magnates regni, quibuscum se ut parvum, tenuem, & contemptum comparat, duobus versibus sequentibus.* 145 Invocantem] *decimanona ogdoade David salutem a Deo petit, primùm a persona sua, quæ obsequium spondet, duobus versibus; & præsens studium explicat, duobus alteris; deinde a persona Dei benignissima, præsentissima, constantissimaq; in verbo suo, versibus quatuor reliquis.* 152 In seculum] *id est, constituisse ut sint æterna: nam hic versus exegeticè finem superioris explicat.* 153 Respice]

KOPH.

KESCH.

vigesima ogdoade David salutem petit, primùm a persona sua, æquitate causæ, & æquitatis studio, duobus versibus; quæ causa amplificatur per comparationem adversariorum, vers. 155. deinde a persona Dei, cujus misericordia, benignitate, & fide judiciorum fretus, se constanter salutem expectare testatur quinque reliquis. 155 Improbis] *id est, adversarius causam iniquam agentibus.* 160 Ipsa veritas] *id est, certissimum est, fidelissimum, & constantissimũ: ut sequentia explicant.* 161 Principibus]

SCHIN.

vicesimaprima ogdoade David primùm constitutionem animi sui erga Deum & verbum ejus explicat; qua continentur metus, oblectatio, amor, laus, & expectatio sex versibus: deinde vitæ conformatio atque obsequium. A verbo tuo] *non autem a principibus absterretur.* 164 Septies] *id est, sæpenumero; numerus finitus pro infinito,*

finito, ut Levit.26.18. De judiciis] *quorum ſumma ſequente verſu continetur.* 165 Offendiculum] *quod ipſis pacem adimat.* 168 Omnes viæ meæ] *id eſt, tu vides, agnoſcis, inſtituis, & curas vitam meam.* 169 Appropinquet] *ultima ogdoade David docuit, juvari, & ſervari a Deo petit, primùm propter gloriam Dei, uſque ad verſum 173. deinde propter fidem ſuam in promiſſiones Dei, verſ.173. & ſequent. poſtremò concludit pſalmum generali petitione opus Dei ad gloriam ipſius & ſalutem ſuam, duobus verſ. ultimis.* 173 Eligo] *nimirum præ rebus omnibus.* 176 Erro ut pecus] *id eſt, incerta ſede huc & illuc vagari cogor.* Quæ perit] *id eſt, quæ procul a grege & paſtore ſuo vagatur errabunda; ut ſequentia verba oſtendunt.* Require] *ut paſtor amiſſam pecudem: ut Luc.15.4.* Præceptorum tuorum] *id eſt, audio vocem tuam, ut ovis tua; Joan.10.3. & ſequentibus.*

TAV.

PSALMUS. CXX.

David rex narrat liberationem acceptam divinitus a ſuis calamitatibus: orationemq; commemorat qua apud Deum conqueſtus eſt tum de calūniis, tum de perſecutionibus & exilio, quæ ipſi fuerant perferenda.

[a] Heb. *excellentiarum: ſic pſalmis 14. ſeq.*

1 [a] CANTICUM [a] *excellentiſſimum.* Ad Jehovā in maxima anguſtia mea clamavi, & exaudivit me.

[b] Heb. *animam meam.*

2 [a] Jehova, eripe [b] me [a] labio [c] falſo, a lingua doloſa.

[c] Heb. *falſitatis.*

3 [a] Quid datura eſt tibi, quidve adjectura tibi lingua doloſa,

[d] Heb. *protractione* tēporis, *id eſt, tam longo & continente exilio.*

4 *Verba* [a] *ſimilia* ſagittis robuſti acutis, comparanda [a] prunis juniperorum?

5 [a] Hei mihi, quia peregrinor [d] tam diu, [a] habito

bito [e] tanquam scenitę [e]Kedareni.
6 Plurimum [f] habitasse videtur sibi anima mea, apud [e]osorem pacis.
7 [e]Ego pacem *diligo*: at cùm loquor, ipsi ad bellum *conclamant*.

[e]Heb. *cum tentoriis Kedaris: hypallage.*
[f]Heb. *habitavit sibi: pleonasmus. ut Genes. 11. 33*

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est generis εὐκτικοῦ, continens narrationem, vers. 1. & orationem, sequentibus. narrat autem David quomodo conflictans cum gravissimis difficultatibus in exilio suo Deum inclamaverit, & fuerit exauditus: ex quo apparet Psalmum hunc a Davide jam evecto ad regnũ cõscriptum esse.* 2 Jehova] *hujus orationis partes sunt, petitio ad Deum, hoc versu; reprehensio adversariorum Davidem calumniis obruentium, duobus sequen. & postremò flebilis expostulatio, tribus ultimis.* A labio] *id est, sermonibus improborum Davidem apud regem Schaulem traducentium, ut ipse cum Schaule expostulat, 1. Schem. 24. & 26.* 3 Quid datura est] *id est, quid proderit tibi; apostrophe.* 4 Similia sagittis] *id est, maximè lethalia, & præsentissimam mortem afferentia, adeoq; obviũ quicquid est conflagrantia.* Prunis juniperorum] *que dicuntur esse ardentissimæ & vivacissimæ: quẽadmodum Hieronymus scribit Fabiolæ mansione decimaquinta.* 5 Hei mihi] *expostulatio de ingrata habitatione, quòd extra regionem promissam habitare cogeretur, hoc versu; & de tolerantia eorum ad quos se recipiebat, sive in Cenabhanæa, sive in regionibus exteris, duobus sequent.* Habito tanquam] *id est, indesinenter vagari & errare cogor, ut incolæ Arabiæ desertæ & petreæ faciunt: sic autem accipere præpositionem Cum, magis placuit; tum quia nusquam legitur David in tantis, tam frequen-*

quentibus, & variis erationibus ad regiones illas profugisse, tum quia sic accipitur aliis locis: ut Iobi 3.13. *& Psalm.*145.7. Kedareni] *sic Lampridius vocat, Plinius Kedræos in Arabia Petræa, a Kedare Ismahelis filio, cujus sit mentio Genes.* 25.13. 6 Osorem pacis] *id est, homines infensos mihi: enallage numeri.* 7 Ego pacem] *exegesis superioris versus. Est autem hic ellipsis contrarii, ut Gen.*18.19.

Psalmus. CXXI.

David conflictum animi sui in periculis exponens, ad Deum conversa oratione se committit ei, & confirmat in fide promissionum ejus.

1 'CANTICUM [a] *excellentissimum.* 'Attollet émne oculos meos ad istos mõtes? unde veniet auxilium meum?

2 Auxilium meũ *sit* a Jehova, qui fecit cœlos & terram.

3 'Ne permittat [b] 'dimoveri pedem tuum, ne 'dormitet 'custos tuus.

4 'Ecce non dormitat, neque dormit custos Israëlis.

5 Jehova custos tuus; Jehova, umbra tua 'est ad manum dexteram tuam.

6 Interdiu sol non percutiet te, aut luna nocte.

7 Jehova servabit te ab omni malo, servabit animam tuam.

8 Jehova servabit [c] ', processum tuum & reditum tuum, ex hoc tempore usque in seculum.

[a] Heb. *excellentiarum: ut psal. præcedente.*

[b] Heb. *dimotioni.*

[c] Heb. *procedere tuum, & venire tuum.*

ANNO-

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicum, continens propositiones tres: prima est disceptatio animi conflictantis cum multis calamitatibus, ver. 1. secunda, oratio animi ex disceptatione sua emergentis, & ad fidem in Deum sese erigentis, ver. 2. & 3. tertia est confirmatio erecti animi a promissionibus Dei, ver. 4. & sequentibus.* Attollerémne] *id est, frustra huc illuc circumspectarem ad consequendā opem: nam rationem habet Cenahhanææ, quæ mōtosa est; ut dictum est Exod. 15. 17.* 2 Auxilium meum] *oratio superantis certamen animi; qua David se committit Deo propter naturam, opera, & officium ejus ex gratuita promissione in Christo.* 3 Ne permittat] *explicatio auxilii divini, quod David per apostrophen precatione sibi accommodat.* Dimoveri pedem tuum] *id est, titubare, labi, vel corruere te: synecdoche.* Dormitet] *id est, tantillū cessaret ab auxilio tuo: humanitus dictum, ut seq.* Custos tuus] *Deus, ex promissione ad quam transitur seq. versu.* 4 Ecce] *promissionis Dei explicatio: qua docetur primùm præsentissima illius efficacitas, duob. ver. deinde constantissima, reliquis.* 5 Est ad manum dexteram tuam] *ut psal. 16. 8.* 8 Processum tuum, &c.] *id est, omnes occupationes tuas: ut Num. 27. 17.*

PSALMUS. CXXII.

David Ecclesiæ studiis & officioso cultu Dei recreatus, lætitiam suam prædicat: urbis, Ecclesiæ, & regni totius statum commendat: omnibus bene precatur, & omnia bona a se spondet.

[a] Heb. *excellentiæ um: ut psal. 120.*

[b] Heb. *de dicentibus mihi.*

1 [a] CANTICUM [a] *excellentissimum David.* [b] Lætor [b] de eo quod dicitur mihi, domum Jehovæ adeamus.

2 Quòd

2 *Quòd*[c] consistunt pedes nostri intra portas vestras, ô Jeruschalaima:
3 'Jeruschalaima[d] 'optimè constructa,[e] civitas' quæ planè coagmentata est inter se pariter.
4 Quo ascendunt tribus,' tribus Jah,'[f] ' ad testimonium Jisraëlirarum; ut celebrent nomen Jehovæ:
5 Quia ibi consident 'throni juris, throni 'domus Davidis.
6 'Expetite' pacem Jeruschalaimorum, *dicentes*; tranquilli sint amantes tui:
7 Sit pax in premunitione tua, tranquillitas in palatiis tuis.
8 Propter fratres meos & amicos meos; eloquor nunc, pax *sit* in te.
9 Propter domum Jehovæ Dei nostri,[g] procurabo bonum tibi.

[c] Heb. *consistentes sunt: qua locutione notatur in agendo frequẽtatio: ut Gen. 4.17.*
[d] Heb. *constructissima.*
[e] Heb. *planè civitas cui coagmentatũ est pariter.*
[f] Heb. *testimonium ad Jisraelis: ut suprà psal. 110.1.*
[g] Heb. *requiram.*

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est* ϛαυηδυϛικον *sive gratulatorium; quo David arca Dei recepta in citatem suam, & Ecclesia constituta, gratulatur sibi & Ecclesiæ toti de hac benedictione Dei: itaque primùm proponit lætitiam suam & illius causas, usque ad vers. 6. deinde omnes cohortatus bene precatur Ecclesiæ. & suũ officiũ erga illam constanter profitetur ad finem usq;.* Lætor] *propositio lætitiæ qua utitur David, duas habet causas; una est studium quod suo tempore in fidelibus animadvertit, hoc versu; altera, affectus illius studii, cultus Dei assiduus, ver. seq.* 3 Jeruschalaima] *ergasia, sive exornatio superiorum causarum ad lætitiæ amplificationem a laudibus civitatis hoc versu: Ecclesiæ versu seq. & regni tum spiritualis tum terreni, ver.*

5. Optimè constructa] *ut ostenditur 2 Schem. 5.9. & 1. Chro. 11.8.* Quæ planè coagmentata est] *id est, non ut antehac structura oppidorum, religione, & administratione differens, (nam tria fuerant oppida; religio verò & administratio duplex, populi Dei & Jebusæorum) sed omnibus modis coagmentata, junctis oppidis, hoc versu; religione animorum, sequente; & singulari administratione, ver. 5.* 4 Tribus Jah] *id est, tribus populi Dei.* Ad testimonium] *id est, ad arcam testimonii, de qua Exod. 25.21. & 22.* 5 Throni juris] *i. juridica omnis administratio tum Ecclesiastica, tũ civilis; prout mandaverat Deus Deut. 17.8. & sequentib.* Domus Davidis] *i. regni Davidis, cujus complementum Christus.* 6 Expetite] *altera pars psal. qua primùm omnes cohortatur David ad conferenda vota, duobus versibus: deinde nominatim ipse idem officium pollicetur Ecclesiæ & deo, in fine.* Pacem Jeruschalaimorum] *id est, privatam, publicam, intus & foris; ut sequentes locutiones ostendunt.*

Psalmus. CXXIII.

Ecclesia gravissimè oppressa se ad Deum erigit, gratiam ejus implorat, & hostibus Dei malè precatur.

1 Canticum[a] *excellentissimum.* Ad te attollo oculos meos, ô *tu*[a] qui sedes in cœlis.

2 Ecce ut oculi servorum *spectant*[a] ad manum dominorum suorum, ut oculi ancillæ ad manum heræ suæ: ita oculi nostri ad Jehovam deum nostrum,[a] donec gratiam fecerit nobis.

3 Gratiam fac nobis Jehova, gratiam fac nobis; quia satis *est*, saturi sumus contemptu.

4 Plu-

[a] Heb. *excellentiarũ: ut suprà 120.*

4 Plurimùm [b] satura sibi videtur anima nostra: [a]istâ sannâ *saturentur* ipsi [a] tranquilli, iste contemptus *obveniat* superbis.

[b] Heb. *satura est sibi: sic supra* 120. 6.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est, ἐυκτικὸν, continens propositionem duobus versibus; & petitionem, duobus. propositione ostendit Psaltes, quomodo & quantisper sit aduturus Deum: petitione verò postulat primùm gratiam Ecclesiæ fieri, ver.* 3. *deinde ærumnas impis hostibus Dei & Ecclesiæ imponi, ver.* 4. Qui sedes in cœlis] *1. Deus omnipotens, per ipsa sis* 2 Ad manum] *i. opem & auxilium; non dubitantes de fide, adjumento, & defensione illorum.* Donec gratiam] *i continenter atque importunè: ut Luc.* 18. *in principio.* 4 Ista sanna] *imprecatio; alterum petitionis membrum: ut psalmo* 79. 6. *sic autem accipiendum esse hunc locum voces & distinctiones apertè clamant.* Tranquilli] *i. qui præsenti suæ tranquillitati confidentes ea abutuntur, & ludificantur nos superbè in calamitatibus nostris.*

PSALMUS. CXXIIII.

Ecclesia mirificas Dei liberationes a conatibus mundi prædicans, benedicit Deo, & se in posterum de ope illius confirmat.

1 [a] CANTICUM [a] *excellentissimum David.* [b] Nisi Jehova adfuisset nobis, dicat nunc [a] Israël;

[a] Heb. *excellentiarum: ut supra* 120.

2 Nisi Jehova adfuisset nobis, cùm insurgerent contra nos homines;

[b] Heb. *nisi Jehova quod adfuit nobis.*

3 [a] tunc vivos absorbuissent nos, exardescente ira eorum in nos:

4 Tunc illæ aquæ inundassent nos, torrens

c Heb. *transijsset super animam nostram: sic sequente versu.*

c superavisset nos.

5 Tunc superavisset nos *torrens*, aquæ superbissimæ.

6 Benedictus Jehova, qui non exposuit nos prædæ dentibus eorum.

7 Anima nostra ut avicula erepta est a laqueo aucupantium, laqueo effracto nos erepti sumus.

Psal. 121. 2.

8 Auxilium nostrum in nomine Jehovæ, qui fecit cœlos & terram.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicum, quo David Ecclesiæ totius nomine omniumq; temporũ, primùm narrat mirificas liberationes effectas a Deo, versibus quinque; deinde benedicit Deo propter liberationes suas, vers. 6. & 7. postremò concludit prædicatione gratiæ & opis Dei costantissimæ. ver. ultimo.* Jisraël] *id est, populus Dei: ut ad Galatas 6.16.* 3 Tunc vivos] *hyperbolæ allegoricæ.*

PSALMUS. CXXV.

Psaltes stabilitatem Ecclesiæ prædicat, & instabilitatem afflictionum ejus: deinde Deum orat pro sanctificatione illius & prosperitate, improbis ejectis.

a Heb. *excellentiarum: ut suprà psal. 120.*

1 [a] CANTICUM [a] *excellentissimum.* [b] Qui confidunt Jehovæ; [b] similes sunt mõti Tzijonis: *qui* non dimovetur, in seculum permanet.

2 Ut Jeruschalaima montes circunstant, ita Jehova [c] circunstat populum suum; ex hoc tẽpore

pore usque in seculum.

3 Nam non quiescet virga improbitatis, super sortem justorum, ut non extendant justi ad ullam iniquitatem manus suas.

4 Benefac Jehova bonis, & rectis ex animis suis: [b] Heb. cordibus.

5 Qui autem inclinant animos suos ad itinera tortuosa sua, [c] amandet eos Jehova cum operariis iniquitatis; pax sit super Israëlem. [c] Heb. faciat ut abeant illi.

Annotatio.

1 Canticum] *Canticum est mixtum; partim didascalicum ad consolationem Ecclesiæ, tribus versibus; partim ἐυκτικὸν, duobus ultimis.* Qui confidunt] *prioris partis didascalicæ loci sunt duo: unus, de firmitate Ecclesiæ quæ fundata esse dicitur & circummunita virtute Dei sempiternæ, duobus versibus; alter, de instabilitate improborum, si quando videtur Deo Ecclesiam suam per illos castigare, ver.* 3. Similes sunt monti] *id est, ædificati sunt super petram, quam nullæ procellæ ac ne inferorum quidem portæ superabunt.* Matt. 7. 24. & 16. 18.

2 Circumstat] *id est, circumquaque protegit: ut suprà Psalm.* 5. 13. & 34. 8. & 91. & Zacharjæ 2. 9. 3 Nam] *occupatio ad objectionem, atqui videmus Ecclesiam malis persæpe expositam: est quidem exposita, inquit Psaltes; sed tanquam ad momentum, ita ut ipsis calamitatibus fundamentum & defensio piorum efficiatur illustrior.* Non quiescit] *id est, non permanet; sed paulo momento transfertur, & liberantur boni* 1. Corinth. 10. 13. *Hoc autem e contrario sibi arrogantes improbos & resilientem Deum inducit Jeschabhja.* 28.

15 *& sequentibus.* Improbitatis] *id est, improborum, hypocritarumq; a quibus & propter quos Ecclesia Dei ferè exercetur, & quorum meminit Psaltes, vers.* 5. Sortem justorum] *id est, Ecclesiam, & hæreditatem piorum.* Ut non extendant] *id est, ut possint sufferre, pietate & sanctimonia integra: prout loquitur Paulus* 1. *Corinth.* 10.13. 4 Benefac] *petitio, altera pars psalmi.* 5 Qui autem inclinant] *id est, hypochritas in Ecclesia versantes. quasi dicat, Ecclesiam suam sanctificet & purget ab omni malo: quo genere imprecationis usus est suprà psalm.* 123. Amandet] *id est, ejectos ex Ecclesia malè perdat: ut Matt.* 21.41. *& Lucæ* 12.46. Pax sit] *id est, ut benè sit Ecclesiæ bonorum, sublatis improbis*

Psalmus. CXXVI.

Ecclesia admirabilem sibi & gentibus liberationẽ suam a Deo factam prædicat, eandemq; optat ab illo perfici.

1 [a] CANTICUM [a] *excellentissimum.* [b] Cùm reduceret Jehova multitudinem captivorum [c] Tzijonis, [d] eramus velut qui somniant.

2 Tunc [e] impletum est risu os nostrum, & lingua nostra cantu: [b] cùm diceretur inter gentes, [c] magnifica Jehova efficit erga istos.

3 Magnifica Jehova efficit erga nos, fumus læti.

4 [f] Reduc Jehova, multitudinem captivorũ nostrorum, [f] tanquam fluenta *reducens* in regionem siccam.

5 [g] Qui seminarant cum Lachrimis, cum cantu metant.

6 Qui

[a] Heb. *excellentiarum: ut supra.* 120
[b] Heb. *tum dixerunt: ut Ijobi.* 7.3.
[c] Heb. *magnificat Jehova efficiendo: sic ver. seq. vide Gen.* 12. 8.

6 Qui portans [d] acquisitum semen, [e] continenter ibat flendo, is [f] omnino redeat cum canto, reportans manipulos suos.

[d] Heb. *acquisitionem seminis.*
[e] Heb. *eundo ibat & flendo.*
[f] Heb. *redeundo redeat.*

Annotatio.

1 Canticum] *Hujus cantici (quòd temporibus Cyri factum esse videtur promulgato illius edicto de reversione Judæorum) partes sunt duæ; narratio, tribus ver. & precatio ut Deus reddatum secundet, tribus reliquis.* Cùm reduceret] *in narratione magnificatur opus Dei, duobus argumentis; primum est ab insperato & incredibili liberationis modo, quem prius admirati sunt quàm agnoscerent pii, ver. 1. deinde a communi populorum testificatione, ver. 2 ex quibus conficitur gloriosa illa lætitia & prædicatio Judæorum ver. 3.* Tzijonis] *id est, Ecclesiæ Judæorum. synecdoche.* Eramus velut] *id est, videbamur nobis somniare; tanta fuit liberationis admirabilitas: & vix dum nobis persuasimus, donec vidimus gentes prædicare magnificam liberationem nostram, & nobis miniſtrare: Hhervæ.* 1. 2 Impletum est] *id est, confirmati & exhilarati sumus, ut exponit vers. 3. synecdoche.* 4 Reduc Jehova] *petitio, ut Deus cœptam liberationem perficiat: quæ duabus allegoriis elegantibus exprimitur.* Tanquam fluenta] *cõparatio; qua propheta gratiam Dei liberantis cum fluentis, populum verò cum terra siticulosa comparat; & gratia Dei irrigari petit quam nemo possit avertere.* 5 Qui seminarunt] *altera allegoria, qua populus in captivitatem abductus egentibus agricolis & semen ad alimoniam suam necessarium terræ committentibus comparatur; rediens verò lætus messoribus ex copiosa messe.*

6 Acquisitum semen] *id est, alumne*

comparatum prece vel pretio: sic notatur egentissimus agricola, & cum populo captivo comparatur.

Psalmus CXXVII.

Psaltes nihil posse aut comparari, aut conservari ac ne genus quidem propagari docet sine benedictione Dei; ac proinde omnia ab illo expectanda esse.

1 CANTICVM [a] *excellentissimum pro Schelomone.* Nisi Jehova [a] ædificet domum, frustra laborent ædificatores ejus de ea: nisi Jehova custodiat civitatem, frustra sedulus sit custos.

[a] Heb. *excellentiarum: ut suprà 120.*

2 Frustra *sint* vobis [b] [a] qui summo diluculo surgant, qui tardè sedeant, qui [a] vescantur cibo dolorum: [a] ita dat [a] dilecto suo somnum.

[b] Heb. *diluculantes surgere, tardantes sedere.*

3 [a] Ecce possessio [a] Jehovæ *sunt* filii: merces *est* fructus ventris.

4 [a] Ut sagittæ ad manum robusti, ita sunt [c] pueri.

[c] Heb. *filii pueritiæ: periphrasis.*

5 Beatus vir ille qui [a] impleverit pharetram suam illis: [a] non erubescent, sed [a] periment inimicos in porta ipsorum.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicum, quod videtur David paulò ante mortem suam pro Schelomone filio conscripisse, ut perpetuum hoc haberet documentum fidei in tota administratione sua: continet itaque documenta duo, unum de privata & publica rerum administratione, duobus versibus: alterum, de singulari generis propagatione tribus reliquis: quæ omnia David a Dei benedictione expectan-*

pectanda docet. Quamobrem nos reddidimus pro Schelomone: vt Psalm. 72.1. Ædificet domum] id est, benedictione verbi sui adsit ædificantibus.

2 Qui summo diluculo] id est, operarii vel custodes laboriosissimi, qui nullo pacto suæ quieti aut cibo indulgeant; sed omnes nervos diligentissimè cõtendant & indesinenter ad perficiendum munus suum. Vescantur] id est, qui ne cibum quidem capiant tranquillè, animo a labore, solicitudine, & metu vacuo. Ita dat] ἀντανάκλασις brevissima, ac propterea obscurior: sensus est, Deus ædificat & custodit tutissimè, quemadmodum dictum est, quietemq; liberam ab omnibus impedimentis concedit ei quem diligit, & qui de dilectione ejus confirmatus se committit ei. Dilecto suo] paronomasia ad alterum Schelomonis nomen, de quo 2 Schm. 12.25.

3 Ecce possessio] alterum membrum, ut dictum est in vers. 1. Jehovæ] id est, data a Jehova, ut postea appellatur merces: sic Genes. 15.1. Sunt autem in hoc loco tres benedictionis gradus: generationis hoc versu: educationis ingenuæ atque morigeræ, seq. versu; & fructus qui ex liberis benè institutis percipitur, versu ultimo. 4 Ut sagittæ] id est, pueri bene instituti sunt optimum patrisfamiliæ instrumentum, ut sagittæ tersæ sunt apta instrumenta militi. 7 Impleverit pharetram] id est, se iis liberis instruxerit: allegoria. Non erubescent] id est, non cedent inimicis, sed superabunt ipsos, & possidebunt portam inimicorum suorum: ut promittitur Gen. 22.17. Periment] ut hoc verbum ita interpretemur, postulat ratio allegoriæ, constructio, & simile exemplum 2. Chron. 29.10.

Psalmus CXXVIII.

Psaltes piorũ felicitate proposita, demonstrat quàm gra-

grato animo sit percipienda benedictio Dei publicè in Ecclesiam, & privata in pios singulos.

a Heb. *excellentiarum: ut supra Psa. 120.*

b Heb. *veseris: synecdoche.*

c Heb *respice: synecdoche.*

1 CANTICUM a *excellentissimum.* Beatus quisque timens Jehovæ, qui ambulat in viis ejus.

2 Labore enim manuum tuarum b fruêris: beatus eris, & bene erit tibi.

3 Uxor tua ut vitis fructifera ad latera domus tuæ, filii tui ut plantæ olearum; circunstabunt mensam tuam.

4 Ecce, cùm ita benedicatur vir timens Jehovæ:

5 Benedicit tibi Jehova e Tzijone: c fruere igitur bono Jerusalaimorum omnibus diebus vitæ tuæ,

6 Et respice natos filiis tuis; pax *est* super Jisraëlem.

Annotatio.

1 Canticum] *Canticum est didascalicũ, quo Psaltes primùm generatim benedictionem Dei erga pios prædicat, tribus versibus: deinde speciatim quasi in rem præsentem ducit fideles singulos, a præsente sua & Ecclesiæ experientia, tribus reliquis.* 3 Ad latera] *id est, ut pergulana vitis, quæ ad maceriam apposita sit fructuosior, ita fœcundabitur uxor benedictione Dei.* Ut plantæ olearum] *id est, virides, & semper frondentes augescent.* 4 Ecce] *altera pars, qua excitantur pii ad recognoscendas & percipiendas benedictiones Dei, tum publicas Ecclesiæ, sequen versu; tum singulares erga se, vers. 6.*

5 E Tzijone] *id est, ab Ecclesia in qua habitat, benedictione perfundens Ecclesiam, & te ipsum in Ecclesia.* 6 Respice natos] *id est, singularem*

Dei

Dei benedictionem percipe erga familiam tuam, vita longæva, & fœcunda prole. Pax eſt] *Concluſio epiphonematica.*

PSALMUS CXXIX.

Eccleſia ſuas in præſente ſeculo afflictiones a mundo & liberationes a Deo prædicat, funeſtumque adverſariorum exitium.

1 CANTICUM [a] *excellentiſſimum.* [b] Multum affecerunt me anguſtiis inde a pueritia mea [b] dicat nunc Iſraël:

[a] Heb. *excellentiarum: ut ſuprà 120.*

2 Multum affecerunt me anguſtiis inde [a] a pueritia mea; etiam non prævaluerunt mihi.

3 Super tergum meum araverunt [a] aratores, [b] produxerunt quamque ſtrigarum ſuarum.

4 Jehova juſtus, [a] truncavit [a] denſos funes improborum.

5 [a] Erubeſcent & agentur retrorſum, omnes oſores Tzijonis.

6 Erunt tanquam fœnum tectorum, quod [a] antè quàm extrahat *fœniſeca falcem*, exaruit:

7 [a] Quo non implet manum ſuam meſſor, aut lacertum ſuum, qui manipulos facit:

8 Neque dicent qui tranſeunt; benedictio Jehovæ adſit vobis, benedicimus vobis in nomine Jehovæ.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum eſt didaſcalicũ; quo eccleſia docet, primùm ſe graviſſimè ab hoſtibus oppreſſam, a Deo liberatam eſſe. quatuor verſibus; deinde hoſtium*

hostium & improborum omnium ruinam prædicat, reliquis versibus. Multum] *prior pars cantici exponens mala ecclesiæ trib. vers. & liberationem, ver.* 4. Dicat nunc] *.i. agnoscat semper & prædicet salutem suam, & ruinam adversariorum, nimirum tantisper dum præsens tempus durat.* 2 A pueritia] *.i. ab orbe condito, cùm cœpit Ecclesia esse: quæ allegoricè cum homine uno comparatur hîc, & cum arvo, vers.* 3. 3 Aratores] *id est, hostes, quibus* [Deus *tanquam administris utitur ad sariendum, arandum, & colendum Ecclesiam suam.* Produxerunt] *id est, nullam partem agri Dei intactam reliquerunt, quin summo labore effoderent.* 4 Truncavit] *id est, quamvis valida & firma consilia, conatus, opera illorum, idque nullo negotio dissecat, cùm opus est, ad asserendam justitiam suam.* Densos funes] *quibus aratrum trahebant in dorso Ecclesiæ: sic perstat in allegoria.* 5 Erubescent] *secunda pars cantici de funesto adversariorum casu, duobus versibus; jejunitate sive sterilitate illorum ex maledictione Dei, vers.* 7. *& contemptu, versu ultimo: quæ omnia similiter allegoriis a re rustica sumptis exprimuntur.* 6 Antè quàm extrahat] *id est, statim exaresci, non expectato tempore fœnisecii: allegoria prior fœni sive graminis; ut Jobi* 8. 12. 7 Quo non implet] *posterior allegoria a segetibus.*

Psalmus CXXX.

Psaltes sibi maximas liberationes obtigisse narrat invocanti Deum, ideoq; se Deo confidere: & Ecclesiam ad fiduciam eandem hortatur promissionibus.

a Heb. *excellentiarum: ut supra* 120.

1 CANTICVM a *excellentissimum.* Ex profunditatibus b inclamavi te Jehovah,

va, *dicens:*

2 'Domine, auſculta voci meæ: ſint aures tuæ intentę ad vocem deprecationum mearum.

3 'Si iniquitates obſervaveris, Jah; Domine, quis poſſit conſiſtere?

4 'Sed apud te *eſt* condonatio, 'ut reverenter colaris.

5 'Expectavi Jehovã, expectavit anima mea: 'etiam in verbo ejus expectationem habeo.

6 'Animus meus erga dominum *ſtudioſior eſt*; quàm excubiarum erga matutinum, 'excubantium ad matutinum uſque.

7 'Expectationem habeat Iſraël in Jehova; quia apud Jehovam *eſt* benignitas, & plurimũ apud eum 'redemptionis:

8 Et ipſe redimet 'Iſraëlem, ab omnibus iniquitatibus ejus.

Annotatio.

1 Canticum] *Canticum eſt didaſcalicum, quo Propheta primùm hiſtoriam ſuam narrat ſex verſibus, deinde Eccleſiam informat in fide ab exemplo ſuo, duobus ultimis. In hiſtoria autem ſua primùm res anteactas exponit, verſibus quatuor; deinde præſentem conſtitutionem animi ſui a præcedentibus experimentis verſ. 5. & 6. Quamobrem hic pſalmus appoſitiſſimè ſuperiori ſubjectus videtur.* Profunditatibus] *id eſt, profundiſſimis & immanibus periculis: metaphora ab aquis, ut Pſal. 69. 2. & 3.* Inclamavi te] *vide ſimilem planè narrationem Pſal. 116.* 2 Domine] *ſumma orationis quã habuit Pſaltes in afflictionibus; cujus partes ſunt duæ; petitio ſalutis, in verſu 2. & causa petitionis, duobus ſequentibus.* 3 Si iniquitates] *ætiologia petitionis. quaſi dicat, benefac nobis non prop-*

ter

ter nos, hoc vers. sed propter gloriam tuam, vers. sequente. 4 Sed apud te est] id est, habeto rationem gloriæ tuæ, quæ versatur tum in fide & veritate promissionum tuarum, tum in cultu ejus; quæ duo planè interciderent, si iniquitates nostras observaret Deus; & nos judicio suo perderet. Ut reverenter] id est, ut condonatione tua conserventur qui te colant: noëmatica paralepsis, ut vers. seq. 5 Expectavi Jehovam] & expectationem meam consecutus sum: paralepsis: sic transitur ad alteram narrationis partem de præsente Prophetæ animo, quasi dicat, experientia mea effecit spem, quæ nunquam pudefactet me: Rom. 5. 4. & 5. Etiam] nimirum ut antè habui, & beneficia inde consecutus sum. 6 Animus meus] id est, magis desidero frui Deo, quàm illi excubitores matutino, utcunque vigiliis defessi. Excubantium] id est, perpetuarum excubiarum, quibus nemo successerit; sed quæ per totam noctem vigilaverint. 7 Expectationem] secunda pars cantici, continens documentum fidei in Deum, hoc versu; & promissionem confidentibus; sequente versu. Redemptionis] proficiscentis ex benignitate ejus. 8 Israëlem] qui expectationem suam in Jehova habuerit.

PSALMUS CXXXI.

David demissum suum animum simplicemq; professus, Ecclesiam ad humilitatem, simplicitatémque cohortatur.

a Heb. excellentiarum: ut suprà psalm. 120,
b Heb. cor.
c Heb. mirabiles præme.

1 CANTICUM a excellentissimum Davidis. Jehova, non fuit altus b animus meus, neque elati oculi mei; ac non aggressus sum res magnas aut c arduas suprà quàm conveniat mihi.

2 An non composui & sedavi animum meum, similis depulso a lacte apud matrem suam? similis

similis depulso a lacte apud me *fuit* animus meus.

3 'Expectationem habeat Jisraël in Jehova, ex hoc tempore usque in seculum.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicum, quo Psaltes primùm animi sui simplicitatẽ exponit duobus versibus; deinde Ecclesiam hortatur ad imitationem sui, versu* 3. Non fuit altus]*s. neque animo, neque signis, neque facto aspiravi ad regnum & Schaulu eversionem, aut aliud quidquam ingens ex me ipso tentavi; sed certa fiducia recubui in te, & acquievi voluntati tuæ.* 3 Expectationem habeat]*id est, meo exemplo nunquam alat ingentes spiritus; sed a divina voluntate pendeat.*

PSALMUS. CXXXII.

David arcam Dei ducturus Jeruschalaima solicitudinem suam, votum, officiumq; exponit Deo: orat ut Deus veniat in civitatem suam, & regno, sacerdotio, populóque beneficiat: ideóq; promissiones antè a Deo factas adducit.

1 'CANTICUM [a] *excellentissimum.*' Memor esto Jehova, Davidis; [b] cum tota 'afflictione ejus:

2 'Juravit Jehovæ, vovisse ampliſſimo 'Deo Jahhakobi, *dicendo:*

3 *Dispeream*, si ingrediar tentorium 'domus meę, si conscendam ſpondam 'stratorum meorum;

4 'Si dem somnum *suum* oculis meis, palpebris meis dormitationem:

5 Donec invenero locum pro Jehova *locum* tabernaculorum pro ampliſſimo *Deo* Jahhakobi.

[a] Heb. *excellentiarum: ut suprà* 120.

[b] Heb. *cum toto afflixit eum.*

kobi.

6 'Ecce audiveramus 'eam fuisse' in Ephratæa regione, inveneram[v] eã in agris 'Jahharis:

7 'Accedimus ad tabernacula ejus; incurvamus nos ante scabellum pedum ejus.

8 'Surge Jehova, aditurus requiem tuam; tu & arca roboris tui.

9 'Sacerdotes tui induantur justitia, & quos benignè accipis cantent.

10 'Propter Davidem servum tuum, ne avertas 'faciem uncti tui.

2. Schem. 7. 12. 11 'Juravit Jehova Davidi 'veritatem, a qua non avertet se, *dicens*; De fructu ventris tui ponam in solio tuo.

1. Reg. 8. 25. & 2. Chron. 6 16. 12 Si observaverint filii tui fœdus meum & testimonia mea singula quæ docebo eos: etiam filii illorum usque in sempiternum sessuri sunt in solio tuo.

13 Nam elegit Jehova Tzijonem, expetivit pro habitatione sua, *dicens*:

Psal. 78. 68. 14 Hæc *est* requies mea usque in sempiternum; hic habitaturus sum, quia hoc expetiveram.

15 'Viatico ejus[c] affatim benedicam, egẽtes ejus saturabo cibo:

16 Sacerdotesque ejus induam salute, & quos in ea benignè accipio, [d] omnino cantabunt *illi*.

17 Ibi efficiam ut 'germinet cornu Davidis, *ubi* aptavi 'lucernam uncto meo.

18 Inimicos ejus induam 'pudore; super ipsum verò 'florebit coronamentum ejus.

[c] Heb. *benedicendo benenedicam.*

[d] Heb. *cantando cantabunt.*

ANNOTATIO.

1 Canticũ] *Canticũ est ἐνωτικὸν constans ex partib. duab. una est oratio sive petitio, usq; ad ver. 11.*

altera

altera est ætiologia petitionis exponens promissiones Dei, inde ad finem usque. Videtur autem hic Psalmus conscriptus fuisse, cùm arca ex domo Hhobed-edomi deducenda esset Jeruschalaima: 1. Chron. 15. Memor esto] id est, demonstra te meminisse & respicere ad Davidem, studiumq; animi ejus contentissimum approbare, præstando petitionē ejus: ut Genes. 8 1. Est autem hîc prolepsis sive generalis petitionis propositio, cujus duæ partes in sequentibus per ὑστέρωσιν explicantur. Afflictione ejus] id est, anxia animi solicitudine, quæ deinceps exponitur usque ad versum. 6. 2 Jurasse Jehovę] expositio afflictionis, ut modò dictum est. quasi dicat, ego semper versor in eadem solicitudine quam habebam antequam in Hhuzzam irrumperes, nimirum, ut arca fœderis adducatur ad me: & quod prius tibi jurejurando adhibito voveram, idem votum adhuc integrum perstare sentio; etsi me jam priùs hoc desyderio afflictum, ampliùs aliquantisper tua irruptione in Hhuzzam conturbasti atq; afflixisti. 2. Sche. 6. & 1. Chro. 13. Deo Jahhakobi] cujus simile votum benedictione tua comprobasti, Gen. 28. 3 Domus meę] quā recens ædificandam curavi in civitate Davidis: ut ostenditur 2. Schem. 5. 9. & 1. Chron. 15. 1. Nam non fuit adeo arrogans David, ut voto suo se legem putaret posse Deo præscribere, vt quāprimùm veniret arbitratu ipsius; neq; adeò temerarius, ut spōderet se sub dio habitaturum, non cubaturum, & noctes insomnes ducturum, donec apportaretur arca. quod opus fuit multorum dierū. sed religio fuit illi migrare in novum domicilium suū, nisi priùs Deus ibidem suam sedem constituisset. Similis postea religio illi fuit, cùm de templo ædificando cogitaret, ut testantur ipsius ad Nathanem verba, 2. Schem. 7. 2.

Stratorum meorum] *quæ in novo domicilio comparata sunt.* 4 Sidem] *nimirum in mea domo.* 6 Ecce] ἐμφασία *sive exornatio alterius membri prolepseos: in qua David primùm narrat officiũ suũ præteritũ, hoc versu; & præsens, sequente; deinde exponit petitionem suam tribus versibus.* Eam] *nimirum arcam, quæ nominatur infrà vers. 8. Relativum ante suum antecedens; ut alibi.* In Ephratæa] *id est, Schilunte, in tribu Ephrajimi, ubi asservata est inde a temporibus Jehoschuhhæ, usque ad obitum Hheli sacerdotis, dum a Philistæis capta est, 1. Schem. 4. 11.* Jahharis] *sive sylvæ, id est, in urbe Jahharimorum, quæ in loco plano & sylvoso sita: est quamobrem a Silvis dicta est Kirjath-Jehharim, id est, urbs sylvarum; a planitie verò dicitur Bahhal, vel Bahhala, vel Kirjath-bahhal, atque etiam Bahhales Jehudæ, id est, plana loca; hîc verò agri sive campi.* 7 Accedimus] *in domum Hhobed-Edomi, ubi relicta fuerat arca, cùm David judicio Dei in Hhuzzam exercito fuisset consternatus; 2. Schem. 6. 10. & 1. Chron. 13. 13.* 8 Surge Jehova] *petitio, de qua vide 2. Chronic. 6. 41. Continet autem hæc petitio precationem pro domicilio Dei, & piorum sanctificatione, duobus versibus; & deprecationem iræ quam in priore dedicatione fuerant experti, ver. 10.* 9 Sacerdotes tui] *id est, administri sacrorum, qui se sanctificarant ritè: amplius sanctificentur a te: sic accommodat ad singularem hanc profectionẽ promissum illud Dei, de quo infrà vers. 16. confer cum 1. Chron. 15.* Quos benignè accipis] *id est, populus tuus 1. Chron. 15. 28.* 10 Propter Davidem] *id est, Christum filium Davidis, qui subinde in Prophetis appellatur David: ut Hosch. 3. 5.* Faciem uncti tui] *id est, meam, qui unctus sum in Christo*

Chriſto tuo per Schemuelem ex mandato tuo, 1. *Schem.*16. *His autem verbis paratur tranſitus ad ſequentem ætiologiam; qua coprosè explicatur quod modò dictum eſt, propter Davidem ſervum tuum. quaſi dicat, propter quem juraſti, &c quæ in ſequentibus verſ. apponuntur.* 11 Juravit] *altera pars cantici; explicatio promiſſionum, quibus freta fides ad orandum Deum ſuperioribus verbis adducta eſt.* Veritatem] *id eſt, promiſſionem firmiſſimam & conſtantiſſimam: ut ſequentia verbe exponunt. Sunt autem hujus promiſſionis loci quatuor: gentis Davidicæ æternitas, duobus verſib. urbis & regionis ſanctificatio ex præſentia Dei, ver.*13. *& duobus ſequent. ſacerdotium, verſ.*16. *& regnum florentiſſimum, duobus ultimis.* 25 Viatico ejus] *id eſt, rebus neceſſarius ad præſentem vitã, quæ peregrinatio eſt a Domino.* 17 Germinet cornu] *id eſt, ampluentur & propagentur vires regni: metaphora ab animantibus quorum ramoſa ſunt cornua.* Lucernam] *id eſt, ubi jam cœpi inſtituere dignitatem & ſplendorẽ regium: ut* 2. *Schẽ.* 21.17. *&* 1. *Reg.*11.36. 18 Pudore] *id eſt, pudendo exitio, quod ſaluti opponitur, ver.*16. Florebit] *id eſt. florens permanebit, nec marceſcet unquam: metaphora, ut ſuperiore verſu.*

PSALMUS CXXXIII.

David communionem ſanctorum celebrat; & elegantibus comparationibus figurat bona, amœnitatemq; illius.

1 "CANTICUM [a] *excellentiſſimum Davidis.* "Ecce quàm bonum & quàm jucundum eſt, habitare "fratres" etiam

[a] Heb. *excellentiũ ut ſuprà* 120.

ſimul.

2 "*Eſt* ut unguentum illud optimum ſuperfluum capiti, deſcendens ſuper barbam,

barbam Aharonis; quod descendit usque ad oram 'vestium ejus.

3 'Uteros 'Chermonis, ut qui descendit super montes Tzijonis: 'nam illic mandat Jehova 'benedictionem suam, vitam usque in seculum.

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est didascalicū; quo Propheta communionem sanctorum celebrat, a bonitate & amœnitate ejus.* Ecce] *propositio proleptice continens duo epitheta communionis sanctorū, quæ per ὑστέρησιν Hhebræis familiarem postea explicantur.* Fratres] *id est, filios Dei, Ecclesiæ membra, ejusdem doctrinę & vitæ participes in Christo.* Etiam unà] *id est, etiam inter se communionem colere, ut Deus cum ipsis colit: est enim communio sanctorum duplex, cum Deo, & cum Ecclesia.* 2 Est ut] *expositio amœnitatis per comparationem, de qua vide Exod. 30. 23. & sequentibus. quasi dicat, ut amœnum est oleo unctionis perfundi Aharonem totum, omniaq; vestimenta ejus, & omnibus circūstantibus odori esse: ita amœnum est corpus convenientium in nomine Dei, quos Deus certissimè sua præsentia ornat, & donis spiritus odoratissimis.* Vestium ejus] *de quibus Exodi 28.* 3 Uteros Chermonis] *explicatio bonitatis; quæ primùm adumbratur duabus comparationibus, postea nudis verbis exponitur.* Chermonis] *quo ager Baschanis fertilis redditur.* Nam illic] *nimirum ubi fratres habitant etiam unà, vers. 1.* Benedictionem suam] *id est, omne bonum cum remissione peccatorum, & vitam æternam.*

PSALMUS. CXXXIIII.

Psaltes Ecclesiam totam hortatur ut benedicat Deo, adjunctis promissionibus.

1 'CAN-

1 [a]CANTICUM [a] *excellentissimum.* [a]Ecce, benedicite Jehovæ omnes servi Jehovæ; qui perstatis in domo Jehovæ [a]singulis noctibus.

2 [a]Attollite manus vestras [b] sanctè, & benedicite Jehovę.

3 [a]Benedicet tibi Jehova e Tzijone, qui fecit cœlos & terram.

[a]Heb. *excellentiarũ: ut suprà 120.*

[b]Heb. *sanctitate.*

ANNOTATIO.

1 Canticum] *Canticum est εὐχαριστικον. continens primùm hortationem ad corpus Ecclesiæ ut benedicat Deo, duobus versibus; deinde promissionẽ, ultimo.* Ecce] *quasi dicat, cùm tuum, ô Ecclesia, corpus ita sit adunatum in Christo, & tantis benedictionibus cumulatum, ut superiore psalmo dictum est; agedum, benedicite Jehovæ, tum vos sacerdotes & Levitæ, hoc versu; tum populus totus, seq.* Singulis noctibus] *id est, non tantùm interdiu, sed etiam nocte observatis observationes ejus: ut Num 18.1. & seq. & 1. Chron. 9.33.* 2 Attollite] *i orate & gratias agite: hortatio ad Ecclesiam totam.* 3 Benedicet] *id est, perget ornare gratos animos vestros sua illa benedictione, de qua superiore Psalmo, vers. ultimo.*

PSALMUS CXXXV.

Psaltes Ecclesiam hortatur ad laudandum Deũ, omnipotentiæ in res creatas & inimicos ipsos, bonitatisq; erga Ecclesiam nomine: quæ omnia per comparationem idolorum gravissimè amplificat.

1 [a]HALELUJAH. Laudate nomen Jehovæ, laudate servi Jehovæ:

2 [a]Qui statis in domo Jehovæ, in atriis domus Dei nostri.

Id est, laudate Jah. ut psal. 104.35

3 Laudate Jah, quia 'bonus *est* Jehova: psallite nomini ejus, quia amœnum *est*:

Exodi 19. 5. 4 Quia Jahhakobum sibi elegit Jah, Jisraëlem in peculium suum.

5 Nam ego novi magnum esse Jehovam, & Dominum nostrum superiorem omnibus diis.

a Heb. *quicquid placet Jehovæ, facit: ut Gen.* 9.6. 6 a'Quicquid placet sibi, Jehova facit; in cœlis ac in terra, per maria & omnes abyssos.

7 Faciens ut ascendant vapores ab 'extremitate terræ; fulgura cum pluvia facit, depromit ventum " e thesauris suis.

b Heb. *ab homine usque ad jumenta: Exo.* 12.29. 8 Qui percussit primogenita Ægypti, btam hominum quàm jumentorum:

9 Cùm immisisset signa & prodigia in medium tui, Ægypte; contra Parhhonem & contra omnes servos ejus.

Deu. 2 & 3 10 Qui percussit gentes amplas, & interfecit reges robustos:

11 Sichonem regem Emoræorum, & Hhogũ regem Baschanis; omniaque regna Cenahhanęorum:

Jehosch. 12. 12 'Et dedit terram eorum possessionẽ; possessionem Jisraëli populo suo.

13 O Jehova, nomen tuum *est* in seculum; Jehova, 'memoria tui in

c Heb. *generationem & generationẽ.* c quamque generationem.

14 'Quòd si judicat Jehova populum suum, mox de servis suis pœniret ipsum.

15 'Terriculis gentium argenteis & aureis, operi manuum humanarum,

Psal. 115.4. 5. & 6. 16 Os illis [illegible] sed non loquuntur; oculi *sunt* illis, sed non vident:

17 Aures *sunt* illis, sed non audiunt; etiam non *est* spiritus in ore illorum.

18 Similes illis futuri sunt qui faciunt illa, quis-

quisquis confidit illis.
19 'Domus Jisraëlis benedicite Jehovæ, domus Aharonis benedicite Jehovæ:
20 Domus Leviticæ *tribus* benedicite Jehovæ; timentes Jehovæ benedicite Jehovæ, dicendo:
21 Benedictus *sit* Jehova e 'Tzijone, inhabitans Jeruschalaimis. Halelu-Jah.

ANNOTATIO.

1 Halelu-Jah] *Ode est* ἐπαινετικὴ, *continens primùm exordium hortatorium ad laudationem Dei, tribus versibus; deinde propositionem argumẽtorum ad laudes Dei pertinentiũ: a versu 3. ad 15. postea exornationẽ a cõparatione idolorũ & idololatrarũ a vers. 15. ad 19. postremò conclusionẽ ejusdẽ argumenti cum exordio, ad finẽ usque.* 2 Qui statis] *id est, sacerdotes, Levitæ, & populus, quibus sua atria erant: ut 2. Chron. 4. 9.* 3 Bonus est Jehova] *propositio summa argumentorum ad laudes Dei pertinentium: nimirum Deum natura sua bonum & amœnum esse, hoc vers. talémque se exhibere suis, vers. sequente; potentissimum verò etiam exteris, vers. 5. quę duo postea copiosiùs exponuntur per* ὑστερώσιν. 6 Quicquid placet] *explicatio posterioris membri prolepseos de omnipotentia Dei, tum in rebus omnibus creatis, duobus versibus; tum in hostibus Dei & populi ipsius demonstrata, a versu 8. usque ad 12.* 7 Extremitate terræ] *una ad alteram.* E thesauris suis] *i. specubus & locis abditis, in quibus velut thesauris continet ventos Deus.* 12 Et dedit terram] *explicatio prioris membri de bonitate & amœnitate Dei erga populum suum; quæ non tantùm in hac traditione terræ posita est, sed in constante beneficentia, quã per exclamationẽ enuntiat Psaltes, seq. vers.*

13 Memoria tui] *id est, documenta memoriæ tuæ, quæ tradis populo tuo.* 14 Quòd si] *id est, si justo suo judicio interdum castigat: occupatio objectionis quæ fieri potuit, Deum non semper indulgere Ecclesiæ suæ, sed graviter flagellare: cui objectioni respondetur, si non semper indulget, at non semper verberat; sed suorum misertus ferulam abjicit, & paternè suos recipit, quasi pœniteret ipsum duriter cum illo egisse: humanitus dictum, ut Gen. 6. 6.* 15 Terriculis] *exornatio superiorum documentorum, a comparatione potentiæ Dei cum impotentia idolorum, tribus versibus; & exitus bonorum cum exitu idololatrarum, vers. 18. de terriculis autem vide 1. Schem. 31. 9.* 19 Domus Jisraëlis] *conclusio, ut dictum est suprà in vers. 1. singulos ordines nominatim hortans.* 21 Tzijone] *id est, ubi aspectabilem præsentiam suam constituit, in Ecclesia.*

Psalmus. CXXXVI.

Psaltes hortatur Ecclesiam ad prædicandas Dei laudes propter beneficentissimam naturam & majestatem ipsius, benignaq; opera in creatione, administratione, & conservatione rerum omnium, ac imprimis Ecclesiæ demonstrata.

1 CELEBRATE Jehovam, quia bonus *est*; quia in seculum *est* benignitas ejus.

2 Celebrate Deum deorum, quia in seculum *est* benignitas ejus.

3 Celebrate dominum dominorum, quia in seculum *est* benignitas ejus:

4 Eum qui facit mirabilia magna solus, quia in seculum *est* benignitas ejus.

Gen. 1. 5 Qui fecit cœlos intelligentiâ, quia in seculum *est* benignitas ejus:

6 Qui

6 Qui expandit terram 'super aquas, quia in
seculum *est* benignitas ejus:
7 Qui fecit lumina magna, quia in seculum
est benignitas ejus:
8 Solem ad dominium *obtinendum* interdiu,
quia in seculum *est* benignitas ejus:
9 Lunam cum stellis ad dominia *obtinenda* no-
ctu, quia in seculum *est* benignitas ejus.
10 'Qui percussit Aegyptios in primogenitis *Exo.12.29.*
illorum, quia in seculum *est* benignitas ejus: *& sequen-*
11 Et eduxit Israëlem e medio illorum, quia *tibus.*
in seculum *est* benignitas ejus:
12 Manu robusta & brachio extento, quia in
seculum *est* benignitas ejus.
13 Qui secuit mare algosum ' in segmenta, *Exod.14.21.*
quia in seculum *est* benignitas ejus:
14 Et transmisit Israëlem per medium illius,
quia in seculum *est* benignitas ejus:
15 Excussitque Pharaonem & copias illius
in mare algosum, quia in seculum *est* benigni-
tas ejus.
16 Qui duxit populum suum per desertum, *Exod.15. &*
quia in seculum *est* benignitas ejus. *sequentibus.*
17 Qui percussit reges magnos, quia in se- *Num.20. &*
culum *est* benignitas ejus. *21.*
18 Et interfecit reges magnificos, quia in se-
culum *est* benignitas ejus:
19 Sichonem regem Emorræorum, quia in se-
culum *est* benignitas ejus:
20 Et Hhogum regem Baschanis, quia in se-
culum *est* benignitas ejus.
21 Dedit que terram 'illorum in possessionẽ,
quia in seculum *est* benignitas ejus:
22 Possessionem Israëli 'servo suo, quia in
seculum *est* benignitas ejus.
23 'Qui in abjectione nostra recordatur

stri, quia in seculum *est* benignitas ejus:
24 Et asserit nos ab hostibus nostris, quia in seculum *est* benignitas ejus.
25 Qui dat cibum omni carni, quia in seculum *est* benignitas ejus.
26 Celebrate Deum fortem cœlorum, quia in seculum *est* benignitas ejus.

Annotatio.

1 Celebrate] *Ode est* ἐπαινετικὴ, *continens propositionem hortatoriam ad laudes Dei, primùm a natura & summa majestate ejus, tribus versibus; secundò ab operibus admirabilibus, inde usque ad versum* 26. *& conclusionem hortatoriam ejusdem argumenti cum principio. Est autem hæc ode* ἀντίστροφος, *sive singulos versus eadem clausula terminans; ut doceatur tum laudum nostrarum, tum operum Dei omnium fontem esse unicum benignitatem Dei: quod documentum quia perpetuum est, propterea hæc ode quotidie in vetere Ecclesia ub Levitis cantata est.* 1. *Chro.* 16. 41. 2 Deum deorum] *vide Deut.* 10. 17. 4 Eum qui facit] *alterum membrum propositionis de laudatione Dei ab operibus ipsius: quæ hoc quidem ver. prolepticè ponuntur; deinde verò distribuuntur in opera creationis, usque ad versum* 10. *& opera administrationis, usque ad ultimum.* 5 Intelligentia] *id est, sapientissimè & intelligentissimè: sic Proverb* 3. 19. 6 Super aquas] *ut suprà Psal.* 24. 2. 10 Qui percussit] *alterum genus operum ad laudem Dei pertinentium, nimirum benigna ipsius administratio, tum singularis contra inimicos Ecclesiæ suæ, & erga Ecclesiam ipsam, extra ordinem & ordinariè, usque ad versum* 25. *tum universalis erga omnes propter benignitatem ipsius, vers.* 25.

13 In segmenta]*utrinque disparato mari, Exod.* 14.22. 21 Istorum]*& Cenahhanæorum omnium; ut dictum est superiore psal. vers.*10. *&* 11. *synecdoche.* 22 Servo suo]*id est, quem in fidem suam recepit, ut sibi serviat.* 23 Qui in abjectione]*transitio ad ordinariam administrationem Dei beneficentissimã, tum erga Ecclesiam, duobus ver. tum erga creaturas omnes ver.*25. 25 Omni carni]*& rebus creatis omnibus consulit, synecdochicè.*

PSALMUS CXXXVII.

Sacerdotes & Levitæ captivi ad sacras cantiones cantandas sollicitati, ostendunt a se bona fide fieri non posse: in luctu suo constanter permanent, Edomæisq; & Babylonius severissimum Dei judicium imprecantur atque denuntiant.

1 AD flumina Babyloniæ ibi sedentes, etiam *atque etiam* flevimus; cùm recordaremur Tzijonis:

2 Ad salices [a] in ea, suspendimus citharas nostras:

3 Quamvis ibidem peterent a nobis [b] cantiones lætas qui captivos abducebant nos, & qui contumulaverant nos, *dicentes*; canite nobis de [c] canticis Tzijonis.

4 Quomodo fuissemus cantaturi canticum Jehovæ, in solo alienigenarum?

5 Si obliviscar vestri, ô Jeruschalaima; obliviscatur *sui* dextera mea.

6 Adhæreat lingua mea palato meo, si non recorder tui: si non [d] revocem ad Jeruschalaima caput lætitiæ meæ.

7 Recordare Jehova, contra [e] Edomæos dici Jeruschalaimorum: qui dicebant; nudate nudate,

[a] Heb. *in medio ejus.*

[b] Heb. *verba cantici, & cõtumulatores nostri* verba *lætitiæ*

[c] Heb. *cantico: enallage numeri.*

[d] Heb. *faciã ut ascendãt Jeruschalaima ad caput: hypaliage.*

[e] Heb. *filios Edomi.*

nudate, quantisper fundamentũ ejus *erit* in ea.

8 [a] Gens Babylonica vastanda; beatus *sit*, qui rependet tibi maleficium tuum quo affecisti nos:

9 Beatus, qui [b] prehendet; & dissipabit parvulos tuos allidens ad petram.

[a] Heb. *filia Babyloniæ vastata, id est, quæ certissimè vastaberis.*

ANNOTATIO.

1 Ad flumina] *Canticum est generis mixti, didascalicum, & εὐκτικὸν, cujus partes sunt tres: prima est narratio ludificationis qua hostes in Jisraëlitas captivos utebantur, tribus versibus; secunda, confirmatio facti piorum in gravibus illis tentationibus, ver. 4. 5. & 6. prostrema, imprecatio & interminatio judiciorum Dei, tribus ultimis.* Flumina Babyloniæ] *id est, monarchiæ Babylonicæ: nam Judæi non in solam Babyloniam propriè dictam abducti sunt, sed dispersi in ditionem Babylonicam: ut ex Jechezkele, Danijele, & Hhezra constat evidentissimè.* Ibi sedentes] *id est, ad vada consistentes, donec trajecissent omnes.* 2 Citharas nostras] *id est, instrumenta musica nostra abjecimus, & omne canendi studium: synecdoche. Hinc autem videntur psalmum hunc pii sacerdotes & Levitæ conscripsisse, ad institutionem & confirmationem Ecclesiæ.* 3 Quamvis] *id est, ne illorum quidem authoritati paruimus quorum eramus mancipia, ut vel tantillum dissimulato luctu ipsis in ea re gratificaremur, & sacras cantiones prophano abusu contaminaremus.* Contumulaverant nos] *id est, & gentem nostram, & habitationes nostras, urbemq; & templum Dei nostri in funestum & miserabilem tumulum redegerant: ut psalm. 79. 1. synecdoche. Sic autem Hebræum nomen interpre-*

pretamur adducti germano illius etymo, superioris membri & totius argumenti consideratione. 4 Quomodo fuissemus] confirmatio facti piorum, cur suis hostibus morem non gesserint; cujus partes sunt, αἰτιολογία, hoc versu; & κατάρας sive devotio sui ipsorum, si ab officio suo discederent, duobus sequentibus. Canticum Jehovæ] prior ratio silentii piorum, a cantionum genere, quas sacras Deo esse agnoscunt; non autem prophanas, ad libidinem inimicorum Dei abutendas. In solo alienigenarum] secunda ratio, quasi dicat, non est hujus loci, neque temporis: nam cantica illa ad cultum Jehovæ in Ecclesia aspectabili pertinentia fuerunt tantùm in terra quam sanctificaverat decantanda. 5 Si oblivisear] alterum membrum confirmationis, nimirum devotio. quasi dicat, dispeream si fecero; absit a me tam indignum facinus, ut quasi oblitus vestri cantica lætitiæ canam. Oblivisca tur sui] id est, fiat abalienata atque emortua, potius quàm ut canam: metaphora. 6 Adhæreat] id est, potius exaresçat quàm ut cantet istorum arbitratu: qua in re perinde facerem, ac si Tyrjonis & Jeruschalaimorum oblivisçerer. Recorder tui] id est, perpetuo luctu meam de te recordationem testatam faciam. Revocem] id est, totam & perfectam lætitiam meam constituam in recordatione urbis, & spe restitutionis illius: alibi nusquam lætitiæ argumentum inveniam. 7 Recordare] tertia pars odes respiciens adversarios, & continens primùm imprecationem, hoc vers. deinde propheticam denuntiationem gravissimæ illorum ruinæ. Contra Edomæos] ut psal. 79. 12. hoc iam autem insanam debacchationem in templum, urbem, & populum Dei vide Jirmejæ. 49. 7. & Jechezk. 25. 12. prædictionem verò ruinæ ipsorum ibidem,

&

& Lament. 4.21. Diei] *calamitosi quo eversa sunt: ut psal.* 116.2. Nudate] *id est, subruite ad ima fundamenta usq; ne fundamentorum quidem vestigia relinquite: in Edomæos autem contrariam denuntiationem vide Maleaci* 1.3. 8 Gens Babylonica] *prophetica denuntiatio ruinæ Babylonicæ, cum exclamatione bene optante illis per quos ruina Babyloniorum erat eventura: de quo Jeschahh.* 13. *& Jirmejæ* 50. *&* 51. 9 Prehendet] *id est, qui severissimè in te judicia Dei exercebit pro atrocitate maleficiorum tuorum: ut Jeschahh.* 13.16.

PSALMUS CXXXVIII.

David Deum celebrat propter benignum verbum & opera ejus erga se: a gentibus suo exemplo celebratum iri docet, ac postremo se committit Deo.

a Heb. *corde:*
b Heb. *dijs.*

1 'ODE *Davidis.* Celebrabo te ex toto [a] animo meo, "coram [b] potestatibus psallam tibi.

2 Incurvabo me versus templum sanctitatis tuæ, & celebrabo nomen tuum, "propter benignitatem tuam & propter fidem tuam: "quamvis magnifices supra totum nomen tuum, sermonem tuum.

3 "Quo die clamavi, eodem exaudivisti me; "fecisti ut efferret me ex animo robur.

4 "Celebrabunt te Jehova, omnes reges terræ; cùm audierint "sermones oris tui:

5 Et canent de viis Jehovæ, magnam esse gloriam Jehovæ:

6 Quamvis elatus sit Jehova, tamen depressum "aspicere; quamvis altus, e longinquo pernescere.

7 'Si

7 'Si ambulo in media angustia, vivum conservas me: 'in faciem inimicorum meorum extendis manum tuam, & servat me dextera tua.

8 Jehova perficiat pro me: Jehova benignitas tua in seculum *est*; *ab* operibus 'manuum tuarum ne desistas.

ANNOTATIO.

1 Ode] *Ode est generis mixti,* ἐπαινετικὴ καὶ εὐκτικὴ: *constat itaque duabus partibus: laudatione Dei, usque ad vers. 7. & petitione, duobus ultimis. Laudatio autem duplex est; una, singularis a Davide, tribus versibus; altera, communis omnium gentium quæ ad Christi regnum vocandæ erant, inde ad vers. 7.* Coram potestatibus] *id est, publicè, ne apud ullos quidem proceres dissimulabo: ut psal.* 107. 32. *&* 119. *passim: quomodo accipiendum esse docet ver.* 4. 2 Propter benignitatem] *ut suprà psal.* 115. 1. Quamvis] *correctio, ut suprà psal.* 71. 15. *quasi dicat, etsi longè ampliora sunt quæ denuntias & præstas verbo tuo, quàm ut ab hominibus vel nominari possint, aut tu eorum nomine convenienter celebrari.* 3 Quo die] *confirmatio ab exemplo suo.* Fecisti ut efferret] *id est, confirmasti & roborasti me.* 4 Celebrabunt te] *altera pars laudationis, ut dictum est in vers. primum.* Sermones oris tui] *id est, duobus nominibus laudabunt te, de verbo tuo, hic; & de administratione ex verbo, sequente vers. ut* 2. *Chronic.* 2. 12. *& sequentibus.* 6 Aspicere] *non otiosè, sed cum efficacitate, id est, omnino ejus rationem habere: sic sequentia.*

7 Si ambulo] *transitio ad petitionem, cujus argumentum hoc loco ponitur unum, ab anteacta Dei beneficentia hic, alterum, sequente versu, a*

natura

natura Dei constante in beneficiis. In faciem] id est, velut sinistrâ illos percutis, cùm me conservas dexterâ ut psal. 3. 8. 8 Manuum tuarum] sinistræ nimirum in propulsandis hostibus, & dexteræ in conservando me.

Psalmus CXXXIX.

David se totum & omni ex parte Deo perspectum esse agnoscens profitetur studium suum adhærendi Deo & fugiendi a malo; ac postremò ad confirmandam hanc professionem suam, si opus erit, se amplius probandum committit Deo.

1 Magistro symphoniæ, Davidis Psalmus. Jehova, perveſtigas me & cognoscis.

2 Tu cognoscis sedere meum & surgere meum, intelligis cogitationem meam e longinquo.

a Heb. assuefactus es.

3 Iter meum & accubitum meum circumplecteris, & omnium viarum mearum a peritus es:

4 Cùm nondum est sermo in lingua mea; en, ô Jehova, nosti ipsum totum:

b Heb. præme: simile vide inf. ver. 12

5 Retrò & antè obsides me, & imponis mihi manum tuam.

6 Mirabilior est scientia tua b quàm ut fallam; edita est, non possum prævalere illi.

7 Quò irem a spiritu tuo? aut quò a facie tua fugerem?

8 Si scanderem cœlos, illic es; aut stratum ponerem in sepulchro, ecce ades.

9 Si assumerem alas auroræ, habitaturus in extremitate maris;

10 Etiam illuc manus tua deduceret me, & prehenderet me dextera tua.

11 Sin autem dicerem; utique tenebræ velut

lut crepusculo obvolvent me: atqui [a] nox lux *est* circa me:

12 Ne tenebræ quidem ita [c] obtenebrare possunt quin tu pervideas: sed nox ut dies illustrat, proinde *sunt* tenebræ atque ipsa lux.

13 [a] Tu enim possides [a] renes meos, [a] *ex quo* obtegebas me in utero matris meę.

14 [a] Celebro te, [a] eò quòd [d] suspiciendis *operibus istis* in admirationem traducor: *celebro* mirabilia opera tua, [e] quàm maximè novit animus meus.

15 [a] Non celata *est* [a] vis mea tibi; *ex* quo factus sum [a] in abdito, artificiosè confectus, [a] *velut* in imis partibus terræ.

16 [a] Massam meam vident oculi tui, & in libro tuo hæc omnia scripta sunt; *ex quibus* diebus formabantur, [a] cùm nondum unum ex eis extaret.

17 [a] Quamobrem apud me, ô quàm pretiosæ sunt cogitationes tuæ; Deus fortis; [a] quàm numerosę sunt summæ earum!

18 Narrarem illas, *sed* arena plures sunt, [a] invigilo ut adhuc sim tecum.

19 [a] *Quòd* si interempturus es, ô Deus, improbum; & viros sanguinarios, [a] Recedite a me

20 Qui dicunt [a] tibi [f] scelerate è: *qui* [a] extollunt [g] vanè inimicos tuos.

21 An non osores tuos, ô Jehova, odio habeo? & de insurgentibus in te fastidio me ipsum torqueo?

22 [h] Perfecto odio odi illo; inimicorum loco sunt mihi;

23 [a] Perveștiga me Deus fortis, & cognosce animum meum, proba me, & cognosce cogitationes meas.

24 Denique vide [i] an ego ingrediar via mo-

c Heb. *obtenebrarent præ te.*

d Heb. *reverendis.*

e Heb. *ut valde.*

f Heb. *in scelus.*

g Heb. *in vanitate.*

h Heb. *perfectione odii.*

i Heb. *an via molestię in me sit: hypallage: pro eo quod est, an ego sim in via molesta.*

[k] Heb. seculi. lesta tibi: & deduc me [l] via [k] perpetua.

Annotatio.

1 Davidis Psalmus] *Psalmus est propriè ὑμνικὸς, quem orationis μέγεθος & figurarum poëticarum frequentatio reddit obscuriorem. Constat autem summatim ex tribus partibus: prima est quædam veluti advocatio testificationis Dei; qua Davidse hominum calumniis obrutum, saltem a Deo pernosci & probari docet, usque ad vers. 14. secunda, explicatio animi sui, inde usque ad vers. 23. tertia, petitio, ut amplius si opus est, ipsum probet Deus & dirigat, duobus ultimis.* Pervestigas me] *id est, explicata est tibi penitus, & perspecta funditus conscientia mea; metaphora. Est autem hæc propositio, quæ sequentibus versibus elegantissimè exornatur.* 2 Sedere meum] *id est, sive sedeam, sive surgam, sive quid agam corpore, sive animo versem, intus & extrà totus tibi perspectus sum.* E longinquo] *id est, longè antequam animo insederit meo, ut ostendit vers. 4.* 5 Retrò & ante] *id est, omni ex parte me circumtenes, antrorsum, retrorsum, supernè infernè, dextrorsum, sinistrorsù: synecdoche, ut quinque versibus seq. exponitur.* 7 Quò irem] *explicatio sententiæ Dei mirificæ a duabus circumstantiis; loci, his quatuor versibus; & temporis, vers. 11. & seq.* 11 Nox lux est] *quasi dicat, mihi quidē & rebus creatis obscura & cæca nox est; tibi verò omnia sunt perspecta, nuda, & patentia oculis tuis. Heb. 4. 13.* 13 Tu enim] *ætiologia superiorum professionis sive protestationis, a singulari hominis genitura per mirificam administrationem Dei. quasi dicat, meritò omnia ista tibi perspecta sunt; quia ea non tantùm creatrici tibi comparasti singula, verùm etiam adhuc creationis & redemptionis jure possi-*

des.

des. Renes meos] *id est, quicquid in me latet: synecdoche.* Ex quo obtegebas] *id est, inde a conceptu meo.* 14 Celebro te] *secunda pars psalmi, qua psaltes explicat studium animi sui, tum in celebranda Dei beneficentia erga se, usque ad ver. 17. tum in præstando obsequio, & voluntate ipsius conformanda voluntati Dei, a vers. 17. usque ad vers. 23.* Eò quod] *sic ostendit Psaltes se transire ad secundum hunc locum, sumpta occasione ex superiore argumento.* Quàm maximè] *id est, ex toto animo & facultate mea, quam tu inde ab ortu meo optimè cognoscis, duobus sequen. versibus.* 15 Non cælata est] *quasi dicat, te ipsum testem adhibeo hujus integritatis meæ, qua incumbo in laudationem tuam; ut qui me inde a principio noveris.* Vis mea] *quam totam occupari in laudibus tuis dixi, superiore versu.* In abdito] *matris utero.* Velut in imis partibus] *id est, mirificentissimè, & supra omnem humanam facultatem & artificium.* 16 Massam meam] *id est, quicquid est in me, expositum est ac velut descriptum in oculis tuis.* Cùm nondum] *id est, non tantùm cùm cœperunt esse novisti ea, verùm etiam antè quàm essent, quasi dicat, ab æterno cognovisti providentia tua.* 17 Quamobrem] *alterum membrum propositionis, in qua David ostendit se his beneficiis adductum eniti ut se totum studiosè committat Deo, amando quod Deus amat, duobus versibus & abhorrendo ab iis quæ odit Deus, vers. 19. & sequentibus.* Quàm numerosæ] *ut psal. 40.6.* 18 Invigilo] *id est, dies noctesq; operam do, ut quemadmodum hactenus, sic etiam in posterũ continenter adhæream tibi.* 19 Quòd si] *altera explicatio studii in eos a quibus abhorret Deus; ut dictum est, ver. 17. quasi dicat, si tu istos impuros tantoperè odisti, ut eos justo judicio tandem per-*

diturus sis, prout tua est vindicta, Deut. 32.35. saltem vides me obsequentem justitiæ tuæ odisse illos, fastidire, & fugere, prout est mei officii. Recedite a me] *verba sunt impiorum & maleficorum hominum, qui Deum & viros bonos abjiciunt a se: quamobrem hæc verba cum principio sequentis versus conjungenda sunt: ut simile habetur 2. Chron. 30.18. & 19.20* Tibi] *& tuis, odio tui.* Extollunt vanè] *id est, non solùm mala faciunt, sed etiam facientibus patrocinantur, Rom 1.32.* 23 Perveſtiga] *petitio, ut dictum est supra in versum primum. quasi dicat, tu istorum testis es, ego verò tuus sum: propterea si opus est, ecce me paratum ad subeundum probationes tuas: ut supra psal. 26.* 24 Via perpetua] *id est, constante in obsequio tuo.*

Psalmus CXL.

David Deum supplicat pro liberatione sua; impiis adversariis malè precatur: & seipsum confirmat in fiducia certa justitiæ salutisq; Dei.

1 MAGISTRO *symphoniæ,* [a] *Psalmus Davidis.*

2 Libera me, Jehova, [b] ab hominibus malis; [c] a viris [a] violentissimis custodi me:

3 [d] Qui cogitant mala cum [b] animo: quotidie conveniunt [e] *ad* bella:

4 [f] Exacuunt linguam suam [g] similem serpentis, venenum [h] ptyados subest labiis eorum. Sela.

5 Serva me Jehova a manibus improborum, a viris violentissimis custodi me: qui cogi[tant] [i] impellere pedes meos.

6 [k] Abscondentibus superbis laqueum funesque, pandentibus rete ad orbitam [l] circuli:

[a] Heb. *violentiarum: sic infrà vers. 5.*
[b] Heb. *corde.*

culas ponentibus mihi. Sela.

7 Dixi Jehovæ, Deus fortis meus es; auribus percipe Jehova vocem deprecationum mearum.

8 Jehova Domine, robur salutis meæ; obtexisti [b]caput meum [c]tempore pugnæ.

9 [b] Ne concedas, Jehova, [d] quæ concupit improbus: sceleratam cogitationem ejus ne provehas, *ne* efferant se. Sela.

10 [b] Venenum circundantium me, molestia [b]labiorum ipsorum obtegat eos.

11 [b]Demittantur super eos prunæ: in ignem dejiciat eos, in scrobes *unde* non surgant.

12 Vir [e]maledicus ne stabiliatur in terra; viri violenti malum [f]venando impellat ipsum, quò fuerat impulsurus me.

13 [b]Novi acturum esse Jehovam causam afflicti, jus egentium.

14 Utique justi celebrabunt nomen tuum, confidebunt recti in conspectu tuo.

[c] Heb. *die armorum: metonymia.*

[d] Heb. *concupita improbi.*

[e] Heb. *linguæ: metonymia.*

[f] Heb. *venetur ipsum ad impulsiones.*

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est ἐυκτικὸς, constans ex duabus partibus, petitione, duodecim versibus; & conclusione animum supplicis confirmante de beneficentia Dei, duobus ultimis. Petitionis loci sunt duo. unus, quo precatur David pro salute sua, novem versibus: alter, quo adversarius malè precatur, tribus reliquis.* 2 Ab hominibus] *prima petitionis causa. a persona adversariorum injustam causam agentium & injustissimè.* A viris violentissimis] *Schaûle & administris ipsius, vi & fraude Davidem persequentibus, quemadmodum deinceps explicat.* 3 Qui cogitant] *id est, qui omne malum fabricantur mihi apertè*

& clàm, animo, consilio ἀφ', hoc versu; sermone, & opere, vers. 4. & sequentibus: sic amplificat petitionis causam a persona adversariorum, quod non tantùm causam iniquam agunt, verùm etiam rationibus iniquissimis. Ad bella] *ut suprà psal.* 120. 7. 4 Exacuunt] *id est, cominus & eminus vibrant in me virus suum.* Similem serpentis] *id est, venenatam, ut vipera.* Pryados] *id est, aspidis illius quæ suo loco stans venenum suum procul exspuit.* 5 Impellere pedes meos] *idest, dejicere me: metaphora.* 6 Abscondentibus] *secunda petitionis causa, a fidei supplicis in Deum, & anteacta experientia veritatis Dei erga ipsum mirificas liberationes præstantis, tribus versibus. Sunt autem hoc versu metaphoræ ab aucupibus & venatoribus.* 8 Caput meum] *i.me, tanquam galea & scuto.* 9 Ne concedas] *conclusio superioris petitionis, cujus postremus finis transitum parat ad imprecationem sequentem.* 10 Venenum] *imprecatio, ut dictum est suprà in vers. 1. qua David perstans in superioribus allegoriis ea ipsa mala quæ ciudunt adversarii, in ipsos retorqueri petit; quamobrem nos Hebræam vocem, habita superioris allegoriæ & proximè sequentium verborum ratione, venenum potius quam caput interpretati sumus, ut Deut. 32. 33.* Labiorum] *id est, quam afferunt ipsorum labia.* 11 Demittantur] *id est, conflagrent, & corruant.* 12 Venando impellat] *id est, malum consilium ipsorum sit consultoribus ipsis pessimum.* 13 Novi] *conclusio παραινετικὴ, ut suprà diximus, a salute justorum & gloria Dei, quæ salute justorum conjuncta est.*

Psalmus. CXLI.

David tribulibus suis mandato Schaulis ipsum persequentibus, opem Dei implorat: improbitatem authorum persecutionis suæ exponit. fidemq; suam: quibus nominibus servari a Deo petit.

1 PSALMUS *Davidis.* O Jehova inclamo te, festina ad me; auribus percipe vocem meam, cùm invoco te.

2 Statuatur oratio mea, *ut* suffitus coram te; elatio manuum mearum, *ut* munus vespertinum.

3 Compone Jehova, observa os meum; [a] custodiens moderare quicquid efferunt labia mea.

4 Ne sinas inclinari [b] animum meum ad rem malam, ad agitandum actiones per improbitatem cum [c] strenuis operariis iniquitatis: etiam ne inescer rebus amœnis eorum.

5 Retundat me justus, benignitas *erit*; & corripiat me, unguentum *erit* [d] prestantissimum; ne irritum faciat *a* capite meo: quo amplius *fecerit*, eo *amplius* oratio mea *erit* in malis eorum.

6 At dimovent se per latera petrarum judices istorum, quamvis intelligant sermones meos amœnos esse.

7 Quasi dissecaret quis & diffinderet in terra; disperguntur ossa nostra, *trudenda* in os sepulchri.

8 Sed ad te Jehova domine, *respiciunt* oculi mei; ad te recipio me, ne nudes animam meam.

9 Serva me [e] a laqueo *quem* tetenderunt mihi, & tendiculis operantium iniquitatem.

10 Ca-

a Heb. *custodi super hauritre labiorum meorum.*
b Heb. *cor.*
c Heb. *viru.*
d Heb *caput*: *ut Exod.* 30. 23.
e Heb. *a manibus Laquei.*

10 'Cadant in 'retia jacula quisque sua improbi; unà ego dum transiturus sum.

ANNOTATIO.

1 Psalmus Davidis] *Psalmus est* ἐυκτικὸς, *continens exordium, duobus versibus; & petitionem, reliquis: quem videtur conscripsisse David de tempore fugæ suæ, cùm ex mandato Schaulis observaretur a tribulibus suis in mõtibus Hhengedi, 1. Schem.* 24. 2 Staruatur] *id est, ita sit accepta tibi, ut legitimæ illæ cæremoniæ. de quibus Exodi* 29. *&* 30. Elatio manuum] *i supplicatio: synecdochicè.* 3 Compone Jehova] *hujus petitionis partes sunt duæ; prima est precatio pro ductu & salute sua, usq; ad ver.* 10 *secunda, imprecatio ver. ult. Precationis autem quæ componendi verbo prolepticè continetur, partes sunt duæ; una, ut Deus sermonem, & animum supplicis componat, hîc & ver. sequente, eaq; prudentia informet, qua sibi ab omni maleficio caveat dum saluti suæ cupit consulere: altera, ut ipsum conservet a malo, vers.* 9. Moderare] *id est, sermones meos rege; ne quid temerè profundam, aut adversarii mei subdolè aliquid hauriant ex imprudentis animo.* 4 Ne sinas] *id est, confirma me adversus mala & bona; ne ad dexteram aut sinistram traducar minis vel allectamentis.* 5 Retundat] *ætiologia prior petitionis a personâ adversariorum per elegantissimam hypothesin. q.d. si justus me persequeretur, & justa de causa affligeret; ferrẽ, & orarẽ pro illo, hoc versu: sed isti cõscii cum animo suo æquitatis meæ, & velint nolint optimè convicti, insidiãtur mihi, vers. sequente: adeò ut penè vincamur afflictionibus, vers.* 7. Benignitas erit] *id est, ducam pro maximo beneficio.* Ne irritum faciat] *id est, ne desinat unquam odora-*

rissi-

tissimis suis reprehensionibus & jucundissimis me aspergere. In malis eorum] *id est, quæcunque mala feram ab eis, non exacerbabunt animum meum; sed potius efficient ut gratis precibus eos commendem Deo.* 6 Dimovent se] *ἀπόδοσις præcedentis hypotheseos, ut dictum est vers. 5. q. d. utcũque redarguat eos ipsorum conscientia, & doceat æquitatem causæ meæ, tamen omnes angustias & fauces montium observant ut insidientur mihi.* Petrarum] *id est, [illegible] rupium, in quibus habitacula sua statuebat David.* Istorum] *id est, non tantùm plebeii populares ex Ziphæis, Mehhonitis, & cæteris, sed etiam primores quique certatim Schaüli ministrantes.* Sermones meos] *id est, me ne verbo quidem ullum offendere, sed gratificari quàm possum maximè.* 7 Quasi dissecaret] *id est, jam tanta vi me & meos circunstant, & in nos omnes involaturi sunt; ut mox diffringendi & membratim discerpendi simus illorum impetu, nisi tu, ô Deus, succurreris; quod discrimen elegantissima similitudine lignariorum adumbratur.* 8 Sed ad te] *altera ætiologia petitionis, a fide sua in Deum & promissiones ejus.* Ne nudes] *id est, ne destituas defensione & salute tua: metaphora.* 9 Serva me] *secunda pars petitionis: ut observatum est in vers. 3.* 10 Cadant] *id est, ipsi suis artibus capiantur; ego verò tecum, duce te prætergrediar incolumis: metaphora a piscibus.* Retia jacula] *vide in Jeschahh. 19. 8.*

Psalmus CXLII.

David a Schaule & comitatu ejus circunclusus Deum orat pro salute sua, ad gloriam ipsius in Ecclesia prædicandam.

2° Ode

1.Schem. 24. 1 ODE *Didascalica Davidis: cùm esset in spelunca,* oratio.

2 Voce mea ad Jehovam clamo: voce mea apud Jehovam deprecor.

3 Effundo coram eo meditationem meam, angustiam meam coram eo indico.

4 Cùm obrueret se in me spiritus meus, toties tu agnovisti semitam meã: *cùm* quocũque itinere pergerem, abderẽt laqueum mihi.

5 Intuere ad dexteram & respice *ad sinistram*; ut non *est* mihi qui recognoscat *me*: periit effugium a me, non *est* qui[a] curet vitã meam.

6 Clamo ad te Jehova, dicens; tu es receptus meus, portio mea in terra viventium.

7 Attende ad clamorem meum, nam attenuatus sum valde: eripe me a persequentibus me, quia fortiores sunt me.

8 Educ e claustro[b] vitam meam ad celebrandum nomen tuum; me cingent justi, cùm beneficium contuleris in me.

[a] Heb *quærat animæ meæ.*

[b] Heb. *animã: ut ver.5.*

ANNOTATIO.

1 Ode didascalica] *ut psal.* 44.1. Oratio] *hujus orationis partes sunt duæ, exordium audientiam faciens, ver.2.& 3.& petitio, reliquis versib.* 3 Effundo] *ut suprà* 102.1. 4 Cùm obrueret se] *hujus petitionis summa est ut servetur David, distincta tribus causis: prima est ab officio Dei, quod antè servo suo præstiterat ad salutem ipsius, hoc versu; secunda, a persona supplicis in extremis rerum difficultatibus erigentis se ad Deum fide, tribus seq. tertia est a fine, gloria Dei, vers. ultimo.* Obrueret se] *ut suprà psal.* 77.4. Agnovisti] *ut psal.* 1.6. Quocunque itinere] *i. ubique insidiarentur mihi: periphrasis.* 5 Intuere] *secundus petitionis locus, ut dictum est superiore vers. Est autem*

autem hîc ellipsis oppositi. q.d. observa ab omnibus partibus, & animadverte me omni ope destitutum esse. 6 In terra viventium] *i. in hac ipsa vita, ut psal. 27. 13.* 8 Educ] *tertius locus, ut observatum est vers. 4.* E claustro] *i. præsentissimo hoc periculo quo circumclusus sum in hac specu, circumstantibus inimicis.* Me cingent] *i. conveniet circa me frequēs justorum corona, ut me audiat prædicantem nomen tuum, & mecum prædicet.*

PSALMUS CXLIII.

David Deum implorans, indignitatem suam confitetur; injuriam sibi factam in hac causa narrat & angustias animi sui: ac propterea a Deo servari & institui petit, inimicos verò perdi ad gloriam ipsius.

1 PSALMUS *Davidis.* O Jehova, audi orationem meam, aures adhibe ad deprecationes meas; pro fide tua exaudi me, pro justitia tua.

2 At ne congrediaris judicio cum servo tuo; nam nō esset justus coram te ullus vivens.

3 Persequitur enim inimicus animam meam; atterit *dejiciens* in terram catervam meam: facit ut resideam in tenebricosis *locis*, *sumus* quasi mortui[a] olim:

4 Adeò ut obruat se in me spiritus meus; in medio mei desolatus videatur sibi animus meus.

5 Recordans[b] dierum priscorum, meditans totum opus tuum; factum manuum tuarum recolens,

6 Pando manus meas ad te; anima mea, ut terra fessa, *sitiente* tui, Sela,

7 *Dicens:* Festina, exaudi me Jehova, consumi-

[a] Heb. *seculi.*

[b] Heb. *dierū ab antiquitate.*

sumitur spiritus meus ; ne abscondas faciem tuam a me: nam[e] consimilis fio descendentibus in[c] sepulchrum.

[e] Heb. *cisternam: ut psa.* 28.1.

8 [f] Fac ut audiam mane benignitatem tuã, quia in te confido: notam fac mihi viã qua ambulaturus sum, quia ad te attollo animum meum.

9 Eripe me ab inimicis meis, Jehova: apud te [d] refugium contineo *illum*.

[d] Heb. *tego.*

10 Doce me facere placitum tuum, quia tu Deus meus *es*: tuo spiritu bono deduc me quasi [e] per terram planam.

11 [f] Propter nomen tuum Jehova, vivum cõserva me; propter justitiam tuam educ ex angustia animam meam:

12 Et propter [g] benignitatem tuam excinde inimicos meos; & perde omnes affligentes animam meam; quia ego *sum* servus tuus.

Annotatio.

1 Psalmus] *Psalmus est συντακος, continens exordium, duobus versibus; expostulationem, quatuor seq. & petitionem, inde ad finem usque.* Pro fide tua] *id est, propter promissiones gratiosas, justamq; naturam tuam, qua æquam causam ab iniquitate vindicas.* 2 At ne congrediaris] *elegans deprecatio, ex adverso respondens superiori postulationi, ne respiciat Deus ad indignitatem personæ; sed ad justitiam suam quæ personam quamlibet in æquis causis se defensuram recipit q.d. justitiam tuam tuam imploro, ut suscipiat defendendam æquitatem causæ meæ: mihi verò, ut personæ cuiquam, agnosco justitiam nullam inesse, si comparanda sit cum Deo: satis est causam meam cum istorum causa cõparari; justitiã Dei imploro, non meam aßero: at-*

atque ita imploro, ut æquitatem causæ meæ (quia ipsius causa est) defendi ab ipso velim; ac proinde me ad probandam causam conservari. Non esset justus] *si congredereris judicio cum ipso.* 3 Persequitur enim] *expostulatio sive narratio injuriarum ab hostibus acceptarum, hoc versu; calamitatis in quam devenit supplicis animus, seq. versu; & studii ad Deum contendentis, ver. 5. & 6.* Atterit] *id est, non tantùm me, sed totum comitatum meum familiamq; exagitat: ut 1. Schem. historia factum fuisse ostendit, & ipse conqueſtus est suprà psal. 141. 7.* Vt resideam] *ego cum meis.* Sumus quasi mor.] *i. cogimur in tenebrosis specubus versari, & lucem fugere inimicorum importunitate.* 4 Obruat se] *ut sup. 77. 4.* 5 Recordans] *i. me in fide confirmans a præcedentibus exemplis.* 6 Fessa] *ut suprà psal 63. 2.* 7 Festina] *hujus petitionis partes sunt duæ; precatio usque ad vers. 12. & impreçatio ver. 12. Precationis summa est, ut Deus Davidem exaudiat, hoc versu, eumq; liberet a malo, & informet deinceps in obsequio suo, seq. vers. tribus: causæ duæ; una, a persona supplicis; altera, a gloria Dei cũ salute servi sui cõjuncta, vers. 11.* Consimilis fio] *nimirum si faciem tuam absconderis.* 8 Fac ut audidiam] *id est, verbo & opere præsta: synecdoche. Est autẽ in hoc versu prolepsis sive petitio duplex, cujus duo membra ex ordine seq. ver. exponuntur.* 9 Tectũ contineo] *id est, depono apud te conservandum animum meum: ut psalm 31. 6.* 10 Per terram planam] *id est, sine offensa tui, aut cujusquam.* 11 Propter nomen tuum] *id est, prædicationem nominis tui: ut Psal. 142. 8.* 12 Benignitatem tuam] *erga me servum tuum: impreçatio pertinens ad pronunciationem Dei, Psal 31. 35.*

PSAL-

PSALMUS. CXLIIII.

David prædicata Dei erga se & humanum genus beneficentia, hostibus malè precatur; sibi totiq; regno salutem & benedictionem omnimodam exoptat: & commendat felicitatem populi Dei.

Psal. 18.3. & 35.

1 ODE *Davidis.* "Benedictus *sit* Jehova rupes mea; qui docet manus meas prælium, digitos meos bellum:

2 "Benignitas mea & propugnaculum meum, editus locus meus & liberator meus, *assistens* mihi; scutum meum, ad quem me recipio, qui substernit populos mihi.

2. *Schem.* 22. 48. & *psal.* 18.48.

3 "Jehova, quid *est* homo, ut agnoscas eum? filius mortalis, ut rationem habeas ejus?

Psal. 8.5. *Psal.* 62.10.

4 "Homo, vanitati similis *est*; dies ejus *sunt* ut "umbra prætereuntis.

5 "Jehova, "inclina cœlos tuos & descende: tange "istos montes, & "fument:

6 [a]"Immitte fulgur, & disperge eos; emitte sagittas tuas, & funde eos:

[a] Heb. *fulgura fulgur.*

7 Extende manum tuam ex alto: libera me & eripe me "ex aquis multis, e manu alienigenarum,

8 "Quorum os loquitur vanum, & quorum dextera *est* dextera falsitatis.

9 "Deus, "canticum novum canam tibi; nablio, decachordo psallam tibi,

10 "Danti salutem regibus, liberanti Davidem servum suum a gladio [b] malefico,

[b] Heb. *mali vel malo.*

11 "Libera me, & eripe me e manu alienigenarum, quorum os loquitur vanum, & quorum dextera *est* dextera falsitatis:

12 "Ut filii nostri tanquam plantæ bene educatæ in [c] tenera ætate sua; filiæq; nostræ sicut "antarii lapides "excisi, "sint structura templi:

[c] Heb. *in pueritia. Hæ gratiæ continuatio.*

13 [d]"Promp-

13 [d]Promptuaria nostra plena proferãt [e] juge alimentum: pecudes nostræ millenis pariant, myriadibus auctæ *sint* in chortibus nostris,

14 [e]Bovesq; nostri [f]præpingues: [e]nulla irruptio, nullaque [g] eruptio, denique nulla *sit* querela in plateis nostris.

15 [e]Beatus ille populus cui ita *est*; beatus *ergo* populus, cujus Jehova *est* Deus.

[d] Heb. *angularia: sic vocantur cellæ & promptuaria, a situ.*

[e] Heb. *de alimento in alimentum.*

[f] Heb. *graviter onusti.*

[g] Heb. *exiẽs.*

ANNOTATIO.

1 Ode Davidis] *Ode est generis mixti, διδασκαλικη ϗ ἐυκτικη: quam videtur conscripsisse David, postquam ad regni fastigium evectus victorias aliquas consecutus esset, cùm hostes exteri in ditionem ipsius irrupturi essent, sive Pelischtæi, 2. Sche. 5 sive alii, de quibus 2. Schem. 8. Constat itaque ex tribus partibus; exordio laudativo, usque ad vers. 5. petitione, usque ad 15. & conclusione epiphonematica, vers. ult.* Benedictus sit] *Exordii partes sunt duæ; prior est laudatio Dei a singularibus erga Davidem & regnum ipsius beneficiis, duobus versibus: posterior, amplificatio a publica & communi hominum miseria, ad quorum habendam curam se demittit Deus, vers. 3. & 4. ut 2. Schem. 7. 18. & 19.* 2 Benignitas mea] *i. fons benignitatis qua perfruor.* 3 Jehova] *exclamatio erotematica, amplificans beneficentiam Dei per comparationem majestatis ejus cum indignitate hominis.*

4 Homo] *subjectio ad præcedentem interrogationem.* Umbra prætereuntis] *i. prætervolantis avis, ut Isaiæ 14. 3. velsi cui magis placet, umbra præteriens.* 5 Jehova] *petitionis loci sunt duo: primus est imprecatio adversus hostes, duobus versib. secundus, postulatio liberationis, a ver. 7. ad 14.*

Inclina]

Inclina] *ut 2. Schem. 22. 10. humanitus dictum.* Istos montes] *id est, hostes potentissimos, quod genus allegoriæ apud Prophetas est frequentissimum.* Fument] *id est, in fumos abeant.* 6 Immitte fulgur] *id est, tuis cœlestibus armis, potentiaq; prosterne, humanitus dicta.* 7 Ex aquis multis] *id est, irrumpentibus torrentibus hominum nequam, ut psalm. 18. 5. & 124. 4. quod sequentium verborum epexegesis commonstrat.* 8 Quorum os] *prima causa petitionis, ab adversariorum improbitate.* 9 Deus] *secunda causa, a prædicatione gloriæ Dei.* Canticum novum] *ut suprà 33. 3.* 10 Danti salutem] *argumentum cantici, narratio communium & singularium beneficiorum.* 11 Libera me] *ἀναφορὰ petitionis, qua usus erat suprà vers. 7. & 8. ut commodiùs transeatur ad tertiam petitionis causam.* 12 Ut filii] *tertia petitionis causa, bonum populi Dei.* Antarii lapides] *id est, angulares, frontati, sive (ut Græci vocant) diatoni, ex quibus duplex murus ducitur.* Excisi] *id est, ornati, culti, & affabrefacti.* Sint structura templi] *id est, ædificentur, & coagmentati assurgant in templum sanctum domino, Ephes. 2. 22.* 13 Promptuaria nostra] *id est, sit benedictio tua in bona temporaria nostra.* 14 Bovésque nostri] *similiter millenus pariant, &c. sic interpretandum esse distinctiones ostendunt.* Nulla irruptio] *id est, nihil mali invadat, nihil boni evadat, & nihil insit triste, sed jucunda omnia.* 15 Beatus] *conclusio epiphonematica: qua statuit psaltes, si beati habentur qui benedictiones hujusmodi possident, omnino beatos esse qui possident Deum benedictionum fontem.*

PSAL-

Psalmus CXLV.

David ſeipſum & res omnes creatas ad Dei laudes prædicandas excitans, celebrat magnificam potentiam, & juſtiſſimam bonitatem illius, quam erga omnes exhibet.

1 'LAUDATIO *Davidis.* 'Exaltabo te Deus mi, Rex; & benedicam nomini tuo in ſeculum & ſempiternum.

2 Quotidie benedicam tibi, & laudabo nomen tuum in ſeculum & ſempiternum:

3 Magnum eſſe Jehovam & laudandum valde, imò magnitudini ejus 'non eſſe perveſtigationem.

4 'Generatio generationi laudibus commendet opera tua, prout [a] omnimodam potentiam tuam 'indicant,

[a] Heb. *potentias.*

5 Decorem gloriæ majeſtatis tuæ; & res mirabiles tuas, 'quas eloquar:

6 Et robur mirabilium tuorum prædicent; & quamque magnitudinum tuarum *quam* enarrabo:

7 Memoriam amplæ bonitatis tuæ 'eructent, & juſtitiam tuam cantent:

8 'Gratioſum & miſericordem Jehovam *eſſe*, longanimem & magnum benignitate,

9 Bonum *eſſe* Jehovam omnibus, & miſericordiam ejus in omnibus operibus ejus.

10 'Celebrent te Jehova omnia opera tua, & quos benignitate proſequeris benedicant tibi:

11 Gloriam regni tui prædicent, & potentiã tuam eloquantur;

12 Ut notas faciant filiis hominũ potentias

ejus, & gloriam decoremque regni ejus.
13 [a]Regnum tuum, regnum *est* omnium seculorum; & dominium tuum [b] in unamquamq; generationem.
14 Sustentat Jehova [a]omnes cadentes, & erigit omnes incurvatos.
15 Oculi omnium ad te spectant, quibus tu das escam suam tempore suo:
16 Aperis manum tuam, & saturas [c] quicquid vivit *ex* beneplacito.
17 Justus Jehova in omnibus viis suis *est*, & benignus in omnibus operibus suis.
18 Propinquus *est* Jehova omnibus invocantibus ipsum, omnibus qui invocāt ipsum fide.
19 Placitum timentium se efficit, & vociferationem eorum audiens salutem dat eis.
20 Servat Jehova omnes amantes ipsum, omnes verò improbos perdit.
21 [a]Laudationem Jehovæ eloquatur os meum: & benedicat omnis caro nomini sancto ejus, in seculum & sempiternum.

[b] Heb. *in omnem generationem & generationē.* *Psal.* 104.27

[c] Heb. *omne vivens.*

ANNOTATIO.

1 Laudatio Davidis] *Hujus laudationis partes sunt quatuor: prima est professio singularis laudis quam David attributurus est Deo, tribus versibus; secunda, provocatio omnium temporum, rerum creatarum, factorumq; ad promulgandas communi opera laudes Dei, inde usque ad vers.* 13. *tertia, propositio argumentorum ad laudes Dei pertinentium, a vers.* 13. *ad* 21. *postrema, conclusio, versu ultimo. Est autem hic Psalmus alphabetico ordine conscriptus, excepto versu uno: vide supra psal.* 111. 1. Exaltabo] *exordium, cujus duo versus sunt antistrophi.* 3 Non esse pervestigationem]

ut Ijobi

ut Ijobi 5.9. 4 Generatio] *secunda pars, provocatio ætatum omnium ad laudandum Deum ab operibus ejus: quæ prolepticè hoc versu posita, duobus nominibus commendantur, nimirum gloriosæ potentiæ, ver. 5. & 6. & bonitatis justissimæ, ver. 7. postea verò per hysteroſin Hhebræorum in sequẽtibus illustrantur magnificis appellationibus, usque ad vers. 13.* Indicant] *nimirum facta tua: ut psal. 19.* 5 Quas eloquar] *infra hoc psalmo inde à vers. 12.* 7 Eructent] *ut psal. 19. 3.* 8 Gratiosum] *summa propositio justissimæ bonitatis Dei, quam tenentur res creatæ omnes celebrare; ut dictum est in vers. 4.* 10 Celebrent te] *altera propositio gloriosæ potentiæ Dei celebrandæ a rebus creatis; ut suprà vers. 4.* 13 Regnum tuum] *tertia pars, propositio rerum ad laudes Dei pertinentium: quarum ut suprà, duo sunt capita: unum gloriosæ potentiæ quam Deus omnibus exhibet, his duobus versibus; alterum, justæ bonitatis, a vers. 15. ad 20. quo versu summatim, velut corollario, continetur bonitatis & potentiæ Dei prædicatio.* 14 Omnes cadentes] *quos sustentando novit pro bonitate sua, sine qua nemo sustentatur, erigitur; &c.* 21 Laudationem] *conclusio hortatoria; qua se & omnes provocat Psaltes ad laudandum Deum, ut in exordio.*

Psalmus CXLVI.

Psaltes se & pios hortatus ad laudes Dei ipsi soli assurgendas, cum laudat singularium ergà pios beneficiorum, creationis, conservationis, administrationis rerum omnium, & regni æterni nomine.

1 HALELU-JAH. Lauda anima mea Jehovam.

[a] Heb. *cùm adhuc ego.*

2 Laudabo Jehovam in vita mea; psallam Deo meo, [a] quandiu futurus sum.

3 Ne fiduciam habetote in ingenuis; in *ullo* filio hominum, penes quem nulla *est* salus.

4 Exit spiritus ejus, revertitur in terram suam: die eodem pereunt cogitationes ejus.

[b] Heb. *in cujus auxilio, &c.*

5 Beatus, [b] cui auxilio *est* Deus fortis Jahhakobi, cujus expectatio *est* in Jehova Deo suo:

[c] Heb. *in veritate.*

6 Qui fecit cœlos & terram, mare & quicquid *est* in eis; qui conservat ea [c] constanter in seculum:

7 Qui exercet judicium erga oppressos; dat cibum famelicis, Jehova solvit vinctos:

8 Jehova aperit *oculos* cæcorum; Jehova erigit incurvatos, Jehova amat justos:

9 Jehova servat peregrinos, pupillum & viduam statuminat; viam verò improborum subvertit.

[d] Heb. *generationem & generationē.*

10 Regnabit Jehova in seculum: Deus tuus, ô Tzijon, in [d] unamquamque generationem. Halelu-Jah.

Annotatio.

1 Halelu-Jah] *Ode est* επαινετικὴ, *continens primùm hortationem & propositionem laudis divinæ, quatuor versibus: deinde argumenta illius laudis, inde ad finem usque. Hortationi autem (quæ primo versu continetur) opponitur insignis dehortatio, ne fiducia, adeoq; fiduciæ & laudis argumenta constituantur in ullo homine, vers. 3. & 4.*

3 In ingenuis] *i. ne in potentissimis quidem; quorum vanitatem ostendit a nascendi sorte: ab imbecillitate vitæ, a moriendi necessitate, & repentino consiliorum casu.* 4 Die eodem] *quo sint inita: id est, repentè momento uno concidunt.*

5 Beatus]

5 Beatus] *propositio argumentorum laudis Dei, quorum genera sunt tria: primum est, singularis conscientia beneficiorum ejus erga nos per fidem, hoc versu; secundum, creatio & rerum creatarum administratio præsens, ordinaria, & extra ordinem, quatuor sequentibus; tertium, æternitas regni ejus in Ecclesia, vers. ultimo.* 7 Qui exercet judicium] *id est, qui succurrit singulis, prout opus est: quo sequentia omnia exempla pertinent.*

Psalmus CXLVII.

Psaltes Ecclesiam hortatur ad prædicandum nomen Dei propter liberationes, beneficiaq; ejus erga ipsam, & propter constantiam operum & verbi.

1 'LAUDATE Jah, 'quia bonum *est*, psallere Deo nostro: quia amœnum *est*, decens *est* laudatio.

2 'Ædificator Jeruschalaimorum Jehova, 'depulsos [a] Jisraëlitas congregat:

3 'Qui sanat fractos [b] animo, velut obligans in doloribus eorum.

4 'Supputans numerum stellarum, quot-quot sunt 'nominibus vocans.

5 Magnus *est* dominus noster, & multus viribus; [c] cujus intelligentia est innumerabilis.

6 Statuminat mansuetos Jehova, deprimit improbos in terram usque.

7 'Acclamate Jehovæ gratiarum actione, psallite Deo nostro cithara:

8 'Qui obtegit cœlos densis nubibus; qui comparat terræ pluviam, qui facit ut proferant montes fœnum:

9 Dat jumentis cibum suum, [d] 'pullis corvorum qui [e] crocitant.

10 'Non potentia equi delectatur, non crura

[a] Heb. *Jisraëlis.*
[b] Heb. *corde.*
[c] Heb. *intelligentiæ ejus non est numerus.*
[d] Heb. *filiis*
[e] Heb. *clamant.*

præstantis viri accipit;

11 *Sed* acceptos habet Jehova timentes sui, qui expectationem suam habēt in benignitate ipsius.

12 [a] Laudibus commendate, Jeruschalaima, Jehovam; lauda Deum tuum, ô Tzijon:

13 Nam [a] confirmat vectes portarum, tuarum benedicit filiis tuis in medio tui:

14 Disponens termino tuo pacem, [a] adipe tritici satiat te:

15 Quo emittente sermonem suum in terram, [t] quàm celerimè excurrit [a] verbum ejus:

16 Qui edit nivem [a] sicut lanam, pruinam quasi cinerem dispergit:

17 Deijcit [a] gelu suum tanquam frusta, coram frigore eius quis consistat?

18 Emittens verbum suum, liquefacit ista: simul ac efflat ventum suum, effluunt aquę.

19 [a] Jndicat verba sua Jahhakobo, statuta sua & jura sua Jisraēli.

20 Non fecit ita ulli genti; ideóque [a] jura ista non noverunt. Halelu-Jah.

[t] Heb. *in celeritatem usque.*

Annotatio.

1 Laudate Jah] *Ode est ἐπαινετικὴ, Ecclesiā hortans ad laudationem Dei a factis illius, communiter quidem erga omnes; sed imprimis erga Ecclesiam. Constat itaque hic Psalmus primùm exodio celeustico ad laudationem Dei, ver. 1. deinde propositione & enarratione rerum ad laudes ejus pertinentium, a ver. 2. ad 19. & conclusione, duobus ultimis.* Quia bonum est] *de his duabus causis vide psal. 133. 1.*

2 Ædificator] *hujus propositionis pro ratione argumentorum laudis, tres sunt partes; primum argumentum est de liberatione suorum a malo, usque ad vers. 7. secundum, de beneficentia*

&

& gratiosa ipsius administratione, inde ad ver. 12. tertium, de conservatione in bono & forma istius administrationis quam solo verbo præstat, inde ad ver. 19. Est autem ædificator Ecclesiæ Deus, qui a illius author, fundator, curator, & architectus est. Depulsos Israëlitas] id est, electos suos, quibus promissio facta est Deut. 30. 4. 3 Qui sanat] ex promissione Exod. 15. 26. 4 Supputans] id est, Deus ille qui scit in cœlis, qui omnia pernovit velminutissima, & qui omnibus imperat etiam in ipsis cœlis, hoc verè magnus est: sic amplificat Psaltes potentiam & providentiam Dei quam adhibet ad liberationem Ecclesiæ, ab exemplo rerum cœlestium. Nominibus vocans] id est nominatim imperans cuique pro authoritate & potentia sua, ut Jeschahh. 40. 26. 7 Acclamate] secundus locus propositionis, ut dictum est in vers. 2. quò transitur rejecta hortatione ad laudem Dei. 8 Qui obtegit] id est, qui omnia sapienter ordinat, ut rebus creatis beneficiat: gradatio, quam secutus est Hoschehahh. 2 21. & 22. 9 Pullis corvorum] vide Iobi 39. 3. 10 Non potentia] id est, hanc beneficentiam exercet Deus, non propter dignitatem illam rerum creatarum; sed propter se & Ecclesiam suam. 12 Laudibus] tertius locus de confirmatione & conservatione piorum in bono: quo transitur repetita hortatione, ut supra ver 7. 13 Confirmat] id est, munit ab omni malo. 14 Adipe tritici] vide Deut. 32 14. 15 Verbum ejus] id est, res quam edixit verbo, illicò efficitur: ut psalm. 33. 9. quod sequente exemplo illustratur tribus versibus. 16 Sicut lanam] id est, lanæ persimilem colore, levitate, & forma: quamobrem vellera nivis a Virgilio nominantur in Georgicis sic sequentia. 17 Gelu suum] id est, grandines. 19

19 Indicat verba] *conclusio Ecclesiam hortans ad laudandum Deum, pro singulari thesauro verbi, quem cum illa gratiosè communicavit Deus.* 20 Jura ista] *quæ Deus docet verbo, & quorum nomine laudandus est ab Ecclesia.*

Psalmus. CXLVIII.

Psaltes res omnes creatas a summo ad imum hortatur ut Deum celebrent, propter majestatem ipsius, & beneficentiam erga Ecclesiam.

1 HALELUJAH. Laudate Jehovam [a] cœlites; laudate eum in excelsis.

[a] Heb. *e cœlis*

2 Laudate eum omnes angeli ejus, laudate eum omnes exercitus ejus.

3 Laudate eum sol & luna, laudate eum omnes stellæ [b] lucidæ.

[b] Heb. *lucis.*

4 Laudate eum [c] cœli cœlorum, & [c] aquæ quæ supra hoc cœlum *sunt.*

5 Laudent nomen Jehovæ [c] quæ ipso præcipiente illico creata sunt,

6 Quæ stabilivit in sempiternum, in seculum; *quibus* decretum dedit quod nullum transgrediatur.

[c] Heb. *e terra: ut suprà vers.* 1.

7 Laudate Jehovam [c] terrestria; cete, & omnes abyssi:

[d] Heb. *procellæ.*

8 Ignis, & grando, nix, & exhalatio; ventus [d] procellosus efficiens verbum ejus:

[e] Heb. *fructus.*

9 Ipsi montes, & omnes colles; arbores [e] fructiferæ, omnesque cedri:

[f] Heb. *alæ.*

10 Ipsæ bestiæ, & omnia jumenta; reptilia & aves [f] alatæ.

11 Reges terræ, omnesque nationes; principes & omnes judices terræ:

12 Juvenes, etiamque virgines; senes cum pueris,

13 [c] Lau-

13 'Laudent nomen Jehovæ : quia editum *eſt* nomen ejus ſolius ; decor ejus ſupra terram & cœlum:

14 Et " effert cornu populi ſui, laudem omnium quos ben gnè accipit; Jiſraelitarum, populi p: opinqui ibi. Halelu-Jah.

Annotatio.

1 Halelu-Jah] *Ode eſt, σταινετικὴ, continens hortationem ad res omnes creatas ut celebrent Deum, primùm cœleſtes, uſque ad verſ. 7. deinde terreſtres, inde uſque ad ver. 13. ac poſtremò cauſas explicat, duobus verſibus.* 4 Cœli cœlorum] *ut 1. Reg. 8. 27.* Aquæ] *id eſt, nubes in expanſo collocatæ. Gene. 1.* 5 Quæ ipſo] *id eſt, creaturæ cœleſtes & adminiſtræ voluntatis ejus : periphraſis, qua Pſaltes utitur ad majeſtatem Dei, verbi, operumq; ejus demonſtrandam, & jus in creaturas omneis aſſerendum.* 7 Terreſtria] *id eſt, inferiora omnia, etiam aquatica, & aërea; ſynecdochicè.* 13 Laudent nomen] *tranſitio ad laudationis cauſas: quarum una eſt ab ipſa majeſtate Dei, hoc verſu; altera, a ſingularibus ipſius operibus in Eccleſia ſua, cujus reſtitutionem res omnes creatæ expectant exerto capite, & Angeli ipſi cupiunt introſpicere, Rom. 8. 19. & 1. Petri. 1. 12.* 14 Effert cornu] *id eſt, evehit Eccleſiam ſuam in maximum robur & gloriam per Chriſtum.*

Psalmus CXLIX.

Pſaltes Eccleſia hortatur ut Deum collaudet propter benevolentiam & ſalutem ab eo acceptam, deniq; propter verbum ipſius potentiſſimum Eccleſiæ traditum.

1 HALELU-JAH. Cantate Jehovæ canticum novum; laudem ejus in congregatione eorum quos benignè accipit.

2 Lætetur Jisraël in [a] eo qui fecit ipsum, filii Tzijonis exultent in rege suo.

3 Laudent nomen ejus tibia; tympano & cithara psallant ei:

4 Quia benevolus *est* Jehova erga populum suum, ornat mansuetos salute.

5 Gestiant benignè accepti præ gloria, cantent in cubilibus suis;

6 [b] Ea quibus exaltat *ipsos* Deus fortis, *cantent* guttere suo; & gladium [c] bipennem inditum manui ipsorum,

7 Ad exercendum vindictam in gentes, increpationes in nationibus:

8 Ad vinciendum reges eorum catenis, & honoratos eorum compedibus ferreis:

9 Ad exercendum in eos jus scriptum; *quod* decus est omnibus iis quos benignè accipit. Halelu-Jah.

[a] Heb. *faciẽtib ipsum: ut Ijobi.* 35. 10.

[b] Heb. *exaltantia Dei fortis.*

[c] Heb. ςοματων

ANNOTATIO.

1 Halelu-Jah] *Ode est, ἐπαινετικὴ, constans ex duabus partibus; quarum priore hortatur Ecclesiam ut Deum laudet propter gratiam & pacem salutarem ab eo acceptam, usque ad ver.* 5. *posteriore verò hortatur ad laudationem propter gloriosam cõmunicationem efficatiamq́, verbi, inde ad finem usque.* Canticum novum] *ut psal.* 33. 3. Congregatione] *id est in Ecclesia: periphrasis; sic etiam accipiuntur sequentia.* 2 Rege suo] *Christo, cujus typus erat David.* 3 Tibia] *id est, quibuscunque*

cunque modis fieri poterit ab ipsis legitimè: ut psal. 81.3. 5 Gestiant] *altera hortatio, ut observatũ est in ver.* 1. Cantent] *i dies noctesq; in laudationibus perstẽt.* 6 Ea quibus] *i. omnia beneficia quibus singulariter ac supra omnes populos ipsũ exexit Deus: ut suprà psa.* 148.14. *nominatum verò verbum: qui gladius est oris ipsius, ad eos usus pertinens qui deinceps explicantur: ut* 2. *Thess.* 2.8. *Hebræ.* 4.12. *& Apoc.* 1.16. 7 Ad exercendum] *vide* 2. *Cor.* 10.4. *& seq. hæ autem allegoricæ loquendi formulæ pertinentes ad spiritualis gladii efficacitatem, summatim exponuntur vers. ultimo.* 9 Jus scriptum] *id est, prout continetur in scriptura sacra, sine adjectione, diminutione, aut mutatione ulla: ut Deut.* 12.32 *&* 29.29. Quod decus] *ut Deut.* 4.6. *& sequentibus.*

PSALMUS. CL.

Psaltes Ecclesiam hortatur ut Deum omnibus modis laudet, propter sanctitatem, potentiam, & magnificentiam ejus.

1 HALELU-JAH. Laudate Deum fortem de sanctitate ejus, laudate eum de [a] expanso robore ejus.

2 Laudate eum de [b] omnimoda potentia ejus, laudare eum [c] secundum amplitudinem [c] maximam ejus.

3 Laudate eum [c] clangore buccinæ, laudate eum nablio & cithara.

4 Laudate eum tympano & tibia: laudate eum hydraulis & organo.

5 Laudate eum cymbalis [d] sonoris, laudate eum [e] sistris.

6 [c] Tota ipsa anima laudet Jah. Halelu-Jah.

[a] Heb. *expãso roboris: hypallage Rhetorum.*

[b] Heb. *potẽtiis.*

[c] Heb. *magnitudinis ejus: hypallage ut ver.* 1.

[d] Heb. *auditionis.*

[e] Heb. *cymbabis clangoris, i. sistris vel crotalis.*

ANNO.

Annotatio.

1 Halelu-Jah] *Ode est,* ἐπαινετικὴ, *ac velut conclusio totius libri, continens hortamentum ad laudationem Dei in Ecclesia: in quo primũ exponũtur causæ laudationis, duobus versibus; deinde laudationis genera reliquis.* Expanso robore] *id est, quod robur ad omnes res creatas diffunditur; in quo sunt, moventur, & vivunt.* 2 Omnimoda potẽtia] *id est, potentissimis illius factis, & singulari administratione.* Secnndum] *transitio ad secundã partem de laudationis forma.* 3 Clangore buccinæ] *id est, omnibus modis: ut sup.* 149. 3. 6 Tota ipsa] *id est, singuli ex tota anima sua spirent laudationem Dei, synecdoche.*

FINIS.

Typographus Lectori.

QUOD in hoc libro psalmum decimum octavum nudè sine Argumento & Annotatione expressit Tremellius, eum referens ad 2. Schē. 22. nos verò quo clarior & illustrior sit psalmi hujus sensus, Argumentum & Annotationem inde transtulimus atque hîc tibi ab oculis legenda collocavimus. Hoc autem, hac potissimum ratione impulsi, fecimus: eòquod fieri posse iudicamus, ut hic psalmorum liber in eorum fortè manus incidat, qui eam bibliorum partem non habent, ubi hujus psalmi argumentum & annotationem expressam atque explicatam esse demonstravimus. Vale.

ARGUMENTUM.

Davidis carmen laudativum, editum ab eo sub finem vitæ: quo Deum laudat recordatione beneficiorum jam acceptorum, & in posterum se laudaturum profitetur.

ANNOTATIO.

2 Jehova] *propositio, contenta tribus versibus: per congeriem metaphoricarum similitudinum.* 3 Cornu salutis] *id est, quo me defendo, ut bestiæ cornibus.* 4 Laudatum] *id est, cùm eum invoco, non possum*

possim non erumpere in laudes, quia certa fiducia amplector quod peto. 5 Circundantibus] *confirmatio a narratione beneficiorum Dei planè poëtica: cujus duæ sunt partes, liberationis ex adversis ab hoc versu ad 29. & gloriosæ victoriæ inde ad 47.* 6 Sepulchri] *id est, lethales.* Tendiculis mortis] *id est, quas homines nequam tetenderunt in necem meam.* 7 Qui exaudit] *primus gradus beneficiorum Dei, precum exauditio in calamitatibus.* 8 Concutitur &c.] *secundus, præsentiæ suæ testificatio multiplex, ad confirmandos suos, & hostes perterre faciendo: usque ad versum 17. A terræ motu: ab aëris inflammatione: a repercussis nubium: a vi majore, & impressionibus: a ventorum concertatione: a nubium condensatione: a coruscatione: a tonitruis: a fulguribus: & a maris terræq; hiatu.* Fundamenta montium] *id est, altissimi montes, quibus videtur quasi Cœlum incumbere.* 17 Mittens] *tertius gradus, opus liberationis, sub similitudine ejus, qui aliquem e profundis aquis eripit, propositum.* 20 Quia delectatur] *unica causa liberationis, gratuita Dei benevolentia erga nos.* 21 Justitiam] *causæ nimirum, quam contra hostes sustineo: sive fœlicem, cum illorum comparatæ.* 27 Eluctaris] *id est, ita certas, ut cum tua ipsius perversitate corruentem vincas.* 28 Dejicis] *id est, e sublimiore loco eos observas puniendos.* 29 Quam] *altera pars narrationis jam observatum est supra vers. 5.* Lucerna] *id est, author felicitatis meæ: metaphora.* Illustrat] *id est, dissipat adversa prosperis allatis.* 30 Turmam, Murum] *hostium.* 31 Hujus Dei] *Epiphonema: percurrens laudes Dei ab operibus: sermone: & essentia ejus: his duobus versibus.* 33 Integram] *i. sublatis omnibus impedimentis complanat & felicem exitum dat.* 34 In excelsis] *id*

est,

est, in munitionibus quas tanta velocitate comparavi, stabilit me: sic Deut. 32.13. & 33.29. 36
Das mihi] *id est, armas me salute.* Mansuetudo tua] *qua ad benefaciendum tuis te demittis.* 37
Dilatas] *id est, facis ut liberè incedam sublatis adversariis.* Vacillant] *ut solent trepidi.* 45
Ad auditionem] *id est, quamprimũ audiunt mãdatum, obtemperant, etsi mendaci animo.* 46
Decidunt] *ut folia arborum marcidæ.* E conclavibus] *id est, etiam in abstrusissimus locis, quò se ad securitatem recipere solent, metu percelluntur.* 47
Vivit Jehova] *Conclusio cujus duæ sunt partes, præsentis laudationis ab anteactis beneficiis: & publicæ professionis in futurum.*

FINIS.